

LİSE ÖĞRENCİLERİ İÇİN OKUMA LİSTESİ ÖNERİSİ ÇALIŞTAYI

17 KASIM 2024 / ÜSKÜDAR-İSTANBUL

Mehmet Akif İnan Vakfı

LİSE ÖĞRENCİLERİ İÇİN OKUMA LİSTESİ ÖNERİSİ ÇALIŞTAYI

17 Kasım 2024
ÜSKÜDAR-İSTANBUL

Yayıma Hazırlayanlar
İsmail GÜLEC
Hıdır YILDIRIM
Neslihan YÜCELŞEN
Elif KONAR ÖZKAN
Volkan ARSLAN

İSTANBUL MEDENİYET
ÜNİVERSİTESİ

Mehmet Akif İnan Vakfı

MAİV YAYINLARI : 10

Mehmet Akif İnan Vakfı Adına Sahibi

Hıdır YILDIRIM

Yönetim Kurulu Başkanı

Yayın Kurulu

Talat YAVUZ

Muammer KARAMAN

Abdülaziz AYDIN

Ali DENİZ

Grafik Tasarım

Ertan GÜLDİBİ

Baskı Yeri & Tarihi

Semih Ofset / Haziran 2026

ISBN: 978-625-92522-2-3

Adres : Hacettepe Mahallesi Hamamönü Sokak No: 28 Altındağ/ANKARA

Tel : 0312 324 25 45 **Faks :** 0312 324 25 46

Web: www.maiv.org.tr - **E-Posta:** maiv@maiv.org.tr

Düzenleme Kurulu

Prof. Dr. İsmail Güleç
Hıdır Yıldırım
Dr. Neslihan Yücelşen
Elif Konar Özkan
Volkan Arslan

Paydaşlar

Mehmet Akif İnan Vakfı
YEKDER-Yaygın Eğitim ve Kültür Derneği
Eğitim-Bir-Sen İstanbul 4 Nolu Şube
İstanbul Medeniyet Üniversitesi

Katılımcılar

Hıdır Yıldırım	Mehmet Akif İnan Vakfı
Prof. Dr. İsmail Güleç	İstanbul Medeniyet Üniversitesi
Elif Konar Özkan	Öğretim Görevlisi, Yazar, Editör
Volkan Arslan	Türkçe Öğretmeni, Doktora öğrencisi
Dr. Kadriye Alev	Edebiyat Öğretmeni ve Araştırmacısı
Dr. Sümeyye Sel Odabaşı	Felsefe Eğitimcisi
Merve Özcan Demircioğlu	Yazar-Çizer
Elif Akardaş	Edebiyat Öğretmeni, Program Geliştirmeci
Meryem Uçar	Editör, Yazar
Feyza Şahin	Yazar, Tercüman
Rabia Kuruner	Eğitimci, Yazar
Ayşe Kasap	Uzman Kütüphaneci
Selçuk Aydın	Öğretim Üyesi
Adem Pervan	Beden Eğitimi Öğretmeni, STK Gönüllüsü
Selvanur Çapçı	Çocuk Gelişimcisi
Erkam Aslanoğlu	Yönetmen
Ümit Yaşar Özkan	Yazar, Edebiyat Öğretmeni
Ali Kemal Temizer	Yayınevi Sahibi
Aykut Nasip Kelebek	Yazar, Yayın Yönetmeni, Öğretim Üyesi
Eyyüp Akyüz	Yazar, Öğretmen.
Abdurrahman Ekin	Öğretmen, Dergi Editörü
Bilal Güngör	Öğretim Üyesi,
Ahmet Ercan	Rehber Öğretmen
Ercan Yılmaz	Yazar, Şair ve Öğretmen.
Burak Genç	Editör, Yazar-Çizer
Dr. Seyfullah Koşmaz	Edebiyat Öğretmeni
Meryem Selva İnce	Araştırmacı

SUNUŞ

Ali YALÇIN

Eğitim-Bir-Sen ve Memur-Sen Genel Başkanı
Mehmet Akif İnan Vakfı Müttevelli Heyeti Başkanı

Kitap medeniyettir. Medeni toplumlar, kitapla ünsiyeti gelişmiş toplumlardır. Hazret-i Adem'e suhuf gönderilmiş, Son Peygamber Hz. Muhammed'e (SAV) kadar bütün peygamberler kitabı bilgi ile donatılmış, insanlığın gelişimi, zirve bir medeniyetin teşekkülü, medeniyet birikiminin bütün insanlığı kuşatarak bir saadet toplumunun inşası süreci kitapla tesis edilmiştir.

Kitabı bilgi, kaynağa dayalı, kulaktan kulağa aktarılan bilginin arızalarından azade bir bilgidir. İnsanı, toplumu yüceltir. Kitabı bilgi geliştirir, sorgulamaya, araştırmaya yöneltir; yeni bilgiler, icatlar, keşifler kitabı bilginin semeresidir. Bu çerçevede, insanlık tarihi boyunca süregelen hak-batıl mücadelesinde haktan yana tutum takınan herkesin mutlaka 'kitap'la, kitaplarla iç içe bir hayat kurması elzemdir.

Medeniyetimiz, bir kitap medeniyeti olarak asırları aydınlattığında ışığı kitap olmuştur. Kitabın hayattan çekildiği asırlar kurak bir kültürel iklimi doğurmuş ve ne yazık ki bugünkü çorak kültürel vasat meydana gelmiştir.

Batı toplumunun bugün ulaştığı gelişmişliğin temelinde bizim kitabı medeniyetimizin özü vardır. Batılı toplumlar, Müslüman alimlerin ilmi keşiflerini bir öz olarak almışlar, üfleye üfleye çoğaltmışlar, bâtılı kitapla terviç etmişlerdir.

Bugün Batı'da çekilmiş filmlerde, filmin kahramanları hangi kültürel ve ekonomik seviyede olursa olsun, mekanlarda mutlaka bir kitaplık göze çarpmaktadır. Oysa kitap medeniyetinin muakkipleri olan toplumlarda ne yazık ki kitap, ihtiyaç listesinin sonlarında yer almakta, evlerde kitaplarla ve kitaplıkla karşılaşmak çok mümkün olmamaktadır. Bu muhitte çevrilen filmlerde velev çok zengin bir evi, hayatı yansıtıyor olsun, kitapla, kitaplıkla karşılaşmamaktadır.

Geleceğimiz kitaptadır, kitaplı bir hayattadır. Kitapsız bir hayatın eksik yaşadığının bilincinde olmak gerekiyor. Bu manada, insana dokunan bütün mahfiller, insanı kitapla buluşturmanın gayreti içerisinde olmak mecburiyetindedir. Okullar, sivil toplum kuruluşları, spor kulüpleri, Kur'an kursları, camiler kitapla buluşmanın, kaynaşmanın, kucaklaşmanın imkanı olmalıdır.

Mehmet Akif İnan Vakfı olarak okul öncesinden ortaöğretim çağı sonuna kadar çocuklarımızın, gençlerimizin okuma serüvenine bir katkı olmak üzere okuma listesi önerisi ortaya koyma düşüncesi içerisinde olduk. Önce “Ortaokul Öğrencileri İçin Okuma Listesi Önerisi Çalıştayı” gerçekleştirdik. Bu çalıştay sırasında yürütülen müzakerelerde çalışmanın ilkokul ve okul öncesi çağını da içine alması düşüncesi ortaya konuldu. Nitekim okuma listesi önerisi okul öncesinden ortaokul sonuna kadar olan çağı içine alacak şekilde teşekkür etti. Yayınımız bu çerçevede büyük ilgi gördü, ortaöğretim öğrencileri için de bir çalışma yapılması isteği dile getirildi. “Lise Öğrencileri İçin Okuma Listesi Önerisi Çalıştayı” bu talep doğrultusunda gerçekleştirildi.

Mehmet Akif İnan Vakfı, Eğitim-Bir-Sen İstanbul 4 Nolu Şube ve Yaygın Eğitim ve Kültür Derneği (YEKDER) işbirliğiyle gerçekleştirdiğimiz “Lise Öğrencileri İçin Okuma Listesi Önerisi Çalıştayı”, bilhassa lise öğrencilerini kitapla buluşturmaya ve bu buluşmada hangi kitapların öncelenmesi gerektiğine ilişkin bir kılavuz ortaya koymaya matuf olarak düzenlemiştir. Çalıştayda okuma sorunları tartışılmış, nasıl bir okuma süreci yürütülmesi gerektiği üzerinde görüşler serdedilmiş, hangi kitapların mutlaka okunması gerektiği dile getirilmiş ve çalıştayın akabindeki süreçte bir liste önerisi ortaya konulmuştur.

“Lise Öğrencileri İçin Okuma Listesi Önerisi Çalıştayı”nda ortaya konulan liste adı üzerinde bir ‘öneri’dir. Çalıştayda dile getirilen ve deşifre ederek bu kitapta derç ettiğimiz görüşlerden bir genel yaklaşım edinmek üzere faydalanılabileceği gibi kitabın sonunda yer alan listeden kitaplar seçilerek okuma yapılabilir. Her çalışmanın mutlaka eksikleri, fazlalıkları ve yanlışları vardır. Listede yer alan kimi kitapların bu listede niçin yer aldığı sorgulanabilir, içerikleriyle ilgili eleştirilerde bulunulabilir. Liste hazırlanırken tek yönlü bir bakışla hazırlanmamıştır. Geniş bir perpektifle, orta yolcu bir yaklaşımla hareket edilmiştir. Türk ve dünya edebiyatında karşılığı olan, pek çok listede kendisine yer bulan bazı kitaplara, nitelikli bir okurun bu kitaplardan habersiz olmasının doğru olmayacağı düşüncesiyle listede yer verilmiştir. Konusu, kahramanın olumsuzlukları eleştirilebilir, ancak o kitaplar markalaşmıştır. Bu çerçevede yalnızca tek bir alana kanalize olmaktan kaçınılmış, listenin geniş bir öneri listesi olması hedeflenmiştir.

“Lise Öğrencileri İçin Okuma Listesi Önerisi Çalıştayı”nın müzakerelerinin, sonuç bildirgesinin ve ortaya koyduğu listenin faydalı olmasını, hayırlara vesile olmasını diliyoruz.

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ	5
AÇILIŞ VE SELAMLAMA KONUŞMALARI	9
Prof. Dr. İsmail GÜLEÇ	11
<i>İstanbul Medeniyet Üniversitesi Öğretim Üyesi / Düzenleme Kurulu Adına</i>	
Bilal DURAN	13
<i>Eğitim-Bir-Sen İstanbul 4 Nolu Şube Başkanı</i>	
Hıdır YILDIRIM	15
<i>Mehmet Akif İnan Vakfı Yönetim Kurulu Başkanı</i>	
Hüseyin TÜRKAN	17
<i>YEKDER Yönetim Kurulu Başkanı</i>	
1. BÖLÜM	
TAVSİYE KİTAP LİSTESİ HAZIRLAMANIN GAYESİ	21
Prof. Dr. İsmail GÜLEÇ	
LİSE ÖĞRENCİLERİ İÇİN HAZIRLANAN OKUMA LİSTELERİ ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME	25
Dr. Öğr. Üyesi Neslihan YÜCELŞEN	
2. BÖLÜM	
OTURUM TUTANAKLARI	
BİRİNCİ OTURUM	51
<i>Okuma Listeleri Anket Sonuçlarının Tartışılması</i>	
İKİNCİ OTURUM	115
<i>Oyunması Gereken Kitap Türlerinin Tartışılması</i>	
ÇALIŞTAY SONUÇ RAPORU	142
3. BÖLÜM	
TAVSİYE KİTAPLAR LİSTESİ	147
ÇALIŞTAY FOTOĞRAFLARI	201

AÇILIŞ VE SELAMLAMA KONUŞMALARI

Prof. Dr. İsmail GÜLEÇ

İstanbul Medeniyet Üniversitesi Öğretim Üyesi / Düzenleme Kurulu Adına

Bilal DURAN

Eğitim-Bir-Sen İstanbul 4 Nolu Şube Başkanı

Hıdır YILDIRIM

Mehmet Akif İnan Vakfı Yönetim Kurulu Başkanı

Hüseyin TÜRKAN

YEKDER Yönetim Kurulu Başkanı

Prof. Dr. İsmail GÜLEÇ

İstanbul Medeniyet Üniversitesi Öğretim Üyesi / Düzenleme Kurulu Adına

Sözlerime Allah'a hamdederek başlıyorum. Salât u selâm O'nun peygamberine ve peygamberinin ailesi ve arkadaşları üzerine olsun.

Mehmet Akif İnan Vakfı ve YEKDER'in birlikte düzenlediği ve Eğitim-Bir-Sen'in desteklediği *Lise Öğrencileri İçin Okuma Listesi Önerisi Çalıştayı*'na hoş geldiniz. Bu tatil günü sabahında, istirahatinizden ferahat ederek çalıştaya katıldığınız için hepimize teşekkür ederim.

Bu bizim Mehmet Akif İnan Vakfı himayesinde yaptığımız dördüncü çalıştayımız. *İstiklal Marşı, Liselerde Sanat Eğitimi ve Ortaokul Öğrencilerine Yönelik Tavsiye Kitap Listesi* çalıştayları yapmıştık. Ortaokul öğrencilerine yönelik çalıştayımızın akabinde yayınladığımız çalıştay kitabı tahminlerimizin çok üstünde ilgi gördü ve paylaşıldı. Bizden benzer bir çalıştayın lise öğrencileri için de yapmamız beklendi hatta istendi. Bugün burada bu talebi ve beklentiyi karşılamak için toplanmış bulunuyoruz.

Malum geçtiğimiz aylarda MEB, *Türkiye Yüzyılı Maarif Modelini* kamuoyu ile paylaştı. Alt başlığı da *Köklerden Geleceğe* olan bu model kitap okuma alışkanlığı kazandırmayı ve okutmayı eğitimin merkezine koyuyor. Dolayısıyla bizim bu çalıştay aynı zamanda bu modelin uygulamasında da istifade edilecek. Çalıştayın sonuçlarını paylaşacağımız kitabın da öğretmenlerimizin ilk başvurulacakları kaynaklar arasında olacağını tahmin ediyorum.

Bugün birbirinden değerli ve konu üzerinde düşünceleri olan, bu düşüncelerini hayata geçiren projelerde yer alan değerli bir eğitimci grubuyla birlikteyiz. Çalıştay, Dr. Neslihan Yücelşen'in yapacağı bir sunum ile başlayacak. Bu sunumda çalıştay öncesinde yaptığımız bir anket ve bu anketin bulguları değerlendirildi. Sunumdan sonra oturumlara geçeceğiz. Öğleden önce ve sonra olmak üzere iki oturum gerçekleştireceğiz. İlk oturumda sizden lise öğrencilerinin kitap okuma kültürüne ve alışkanlarına dair görüşlerinizi, tespitlerini-

zi ve tecrübelerinizi dinleyeceğiz. Tavsiye edilecek kitapların ölçütlerinin ne olmasına dair görüşlerinizi de merak ediyoruz. Öğleden sonraki oturumda ise ilk oturumda konuşulanları değerlendirmenizi isteyeceğiz.

Tavsiye listeleri hazırlarken tercih edilen iki eğilim var. Biri öğrencilerin okumayı tercih ettikleri kitaplar arasından seçmek. Diğeri ise öğrencilerin okuması gerektiği düşünülen kitapları seçmek. Biz ikinci görüşe yakın duruyoruz. Ancak öğrencilerin okuma heveslerini kırmamak için de onların okumak istedikleri kitaplar olmasına dikkat ediyoruz. Dolayısıyla bu çalıştay kitap okuma alışkanlığı kazandırma çalıştayı değildir. Müşterek hafızayı gençlere aktarabileceğimiz metinleri arama çalıştayıdır.

Melih Cevdet'in bir şiirinden dörtlük hatırlatacağım;

*Ona bir kitap vereceğim
Rahatını kaçırmak için.
Bir öğrenegörsün aşkı
Ağacı o vakit seyredin.*

Biz bugün gençlerimizin rahatını kaçırarak kitapları arayacağız. Aşk dediğimiz bu milletin kendisidir, tarihidir, kültürüdür. Bu aşkı öğrendikten sonra gençlerimizi seyretmeye doyamayacağız.

Sözlerimi tamamlamadan önce teşekkür etmem gereken birkaç kişi ve kurum var. İlk olarak bu çalıştayların en büyük destekçisi Mehmet Akif İnan Vakfı yöneticilerine ve başkan Hıdır Yıldırım'a, bize salonlarını açan YEKDER'e, çalıştayımızı destekleyen Eğitim-Bir-Sen İstanbul 4. Nolu Şubeye teşekkür ederim.

Verimli bir çalıştay olacağına olan inancımı ifade ediyor, muhabbetlerimi sunuyorum.

Bilal DURAN*Eğitim-Bir-Sen İstanbul 4 Nolu Şube Başkanı*

14 Şubat 1992 tarihinde kurulan sendikamız Eğitim-Bir-Sen, münevver şahsiyeti, edebi ve fikri çalışmalarıyla temayüz etmiş Mehmet Akif İnan öncülüğünde bir “Aydınlar Hareketi” olarak kurulmuştur. 30 yılı aşan tarihi müddetince, bir sendika olarak ülkemizde sendikal zeminin güçlendirilmesi mücadelesi ile birlikte sendikal zeminin vüsatı nispetinde çalışanların sosyal ve ekonomik hak ve menfaatlerinin korunması ve geliştirilmesi mücadelesini yürütmüş, aynı zamanda içerisinden neşet ettiği toplumun bütün sorunlarının çözümünde de kendisini vazifeli addetmiştir.

Mehmet Akif İnan, ömrü boyunca yeniden büyük Türkiye'nin inşasının okuyan, anlama ve kavrama yetisi gelişmiş, sentez yapabilen, soru sorabilen, düşünce üretebilen, geleceğe projeksiyon yapabilen uyanık nesiller eliyle mümkün olabileceğine inanmış, 28 yıl boyunca severek, büyük bir inanmışlık ve adanmışlıkla sürdürdüğü öğretmenliği yalnızca bilgi aktarma mesleği olarak değil, öğrenciye tesir edebilme mesleği olarak görmüş bir öğretmendi. Mehmet Akif İnan, bir okuma tutkunuydu. İnternetin olmadığı, bilginin yalnızca yazılı ve basılı kaynaklardan öğrenilebildiği bir zaman diliminde çok okuyarak, alabildiğine geniş bir çerçevede müktesebata sahip olduğunu onun kitaplarından öğreniyoruz.

Eğitim-Bir-Sen, Mehmet Akif İnan'ın sendikal mirasını taşıdığı gibi kültürel mirasını da büyük bir onurla taşımaktadır. Mehmet Akif İnan'ın kendisinden önceki nesillerden devraldığı ve işleyerek geliştirdiği kültürel miras bir medeniyet mirasıdır. Eğitim-Bir-Sen olarak bu mirası da koruyup geliştirme, gelecek nesillere aktarma yükümlülüğümüz olduğunun bilincindeyiz. Mehmet Akif İnan'ın Eğitim-Bir-Sen ve Memur-Sen çatısı altında gerçekleştirdiği kültürel sendikacılık bağlamındaki çalışmaları, onun vefatının ardından çeşitlendirerek ve artırarak devam ettiriyoruz. Gerçekleştirdiğimiz yayınlar, düzenlediğimiz sempozyumlar, paneller, çalıştaylar, konferanslar, topluma ve nesillere tesir edebilmek için, değerleriyle barışık, yerli bir aydın zümre teşekkül ettirebilmek için yürüttüğümüz çalışmalardır.

Şüphesiz nitelikli ve kalıcı bilginin kaynağı kitaptır. İnternetin ve sosyal medyanın büsbütün hakimiyet kurduğu bir çağda kitaplar öksüz ve yetim kalma tehlikesiyle karşı karşıyadır. İnternet, içerisinde nitelikli bilgi kaynaklarını da barındırmakla birlikte çalاکalem yazılmış düzeysiz metinlerin, yanlışlarla dolu çeşitli değerlendirmelerin, isabetsiz görüşlerin de yer aldığı devasa bir yığın halindedir. Ne aradığınızı bilmezseniz, bulduklarınızı tahlil etme kabiliyetine sahip değilseniz internetten istifade etmeniz mümkün değildir. Sosyal medya ise insanları sığ düşünmeye itmektedir. Anlık görüntülemeler, kısa videolar, derinlikli düşünmenin, tefekkür etmenin önündeki en büyük engeldir. Bu yönüyle sığ düşünme alışkanlığı yerleştirmektedir. Hem internet hem de sosyal medya editörsüzdür. Eline klavyeyi alanın yazar olduğu mecralardır.

Eğitim-Bir-Sen, kitap medeniyetinin mirasçılarının bir araya geldiği bir sendikadır. Çağın insanlara dayattığı vasatı reddetmekte, kültürel beslenmenin kitaplar aracılığıyla gerçekleştirilebileceğine yürekten inanmaktadır. Bu çerçevede, 8 yıldır Genç Memur-Sen işbirliğiyle, bir okuma projesi olarak sürdürdüğümüz “Bir Bilenle Bilge Nesil Projesi” takdirle anılmalıdır. Bu proje ile on binlerce lise ve üniversite öğrencisi, Eğitim-Bir-Sen tarafından temin edilen kitapları bir rehber öğretmen nezaretinde okuyarak yeniden kitaplarla buluşma yönünde önemli bir adım atmıştır. Okunan kitaplar küçük gruplarda tartışılmış, üzerinde düşünülmüş, çıkarımlarda bulunulmuş; özümsemiştir. Bu projenin yüksek maliyeti Eğitim-Bir-Sen tarafından karşılanmıştır.

Mehmet Akif İnan'ın adını taşıyan Mehmet Akif İnan Vakfı'mızın, onun adına ve mücadelesine yakışır çalışmalarını takdirle izliyoruz. Düzenlenen sempozyum ve çalıştayların semeresi yayınlarını ilgiyle takip ediyoruz. 2023 yılında düzenlenen “İlk ve Ortaöğretim Öğrencilerine Okuma Listesi Önerisi Çalıştayı” kitabının ve bu çalıştayda ortaya konulan tavsiye kitap listesinin büyük bir teveccühe mazhar olduğunu gördük. Bu çalışmanın devamı niteliğindeki “Lise Öğrencilerine Okuma Listesi Önerisi Çalıştayı”nın İstanbul'da, şubemiz himayesinde yapılması önerisini de bu çerçevede büyük bir memnuniyetle karşıladık.

Her iki çalıştayın da büyük bir boşluğu dolduracağına olan inancımızla çalıştayın düzenlenmesinde emek veren düzenleme kuruluna, destek veren paydaş kuruluşlarımıza, çalıştayda ortaya koydukları görüş ve düşüncelerle çalıştayın sonunda hazırlanan listenin vücuda getirilmesindeki emekleri için katılımcı hocalarımıza şükranlarımı sunuyorum.

Hıdır YILDIRIM

Mehmet Akif İnan Vakfı Yönetim Kurulu Başkanı

Niçin okumalı, ne okumalı, nasıl okumalıyız? Bu sorular, Edebiyat öğretmenlerinin, kitaba düşkün nitelikli okurların sıklıkla karşılaştığı sorulardır. Bu sorular bir iyi niyetin, samimiyetin ve buna bağlı bir arayışın tezahürüdür. Anlamayı, kavramayı, yorumlamayı, sorgulamayı sağlayan entelektüel bir kimliğin inşasının en önemli vasıtası kitaplardır. Kitaplar, uzun bir kültürel beslenme geçmişinin semeresi olarak disiplinli, muhtevalı, açık kaynaklardır. Bu tespitin ardına düşen kişi, mezkûr sorulara alacağı cevaplarla entelektüel kimlik inşası sürecinde yolunu kısaltmayı hedefler.

Okumak tedrici şekilde gelişen bir eylemdir. Okumaya alıştıran basit metinlerle başlayan, okuyucuyu sıkmadan kendine çeken hikaye, roman gibi türlerle okuma alışkanlığını yerleştiren, seviyeli fikir kitaplarıyla entelektüel kimliğin inşasına ulaşan bir süreçtir. Bu sürecin aşamaları çeşitli tehlikeleri içinde barındırır. Okuma zevkini körelten niteliksiz metinler, kötü çeviriler, ticari amaçla üretilen kısaltılmış klasikler okuma alışkanlığının yerleşmesi ve sürdürülmesinin önündeki en önemli engellerdir.

Her yayıncı aynı zamanda ticari düşünmek zorundadır. Yayıncının hayatiyetini sürdürmesi için kazanması gerekir. Ancak ticari düşüncenin bütünüyle öne çıkması, nitelikli eserin telif ücreti, editöryal süreçler, tasarım vb gibi gereklerinin gözden irak edilmesini beraberinde getirir. Kötü eser, imla ve anlatım bozuklukları taşıyan bir metin, kötü baskı, okuyucuyu kitaptan uzaklaştırır. Mutlaka kitap seçerken yayıncının yayıncılık faaliyetinden beklentilerini de dikkate almak gerekir.

Bazı yayınevlerinin adını ve logosunu gördüğümüzde o yayınevinin bastığı kitap mutlaka okunması gereken bir kitaptır, iyi bir Türkçe ile yazılmıştır, ya da nitelikli bir çeviridir, aynı zamanda iyi bir kağıda güzel bir tasarımla basılmıştır düşüncesini taşıyız. Söz konusu yayınevleri logolarını her önlerine gelen kitaba koymazlar, çizgilerini düşürmemeye dair hassasiyet sahibidirler. Bu nev'i

yayınevlerinin kitap basımına ilişkin karar verme süreçlerindeki hassasiyetleri okuyucunun kitap seçmesi hususunda da işlevseldir.

Ömür kısa, okunacak kitap çok. Haftada bir kitap okuyan bir kişi elli yılda ancak 2500 kitap okuyabilir. Oysa yayımlanmış milyonlarca kitap var. Kitap okumaya zaman ayırmak çok önemli bir iş, önemli bir başarı. O halde bu önemli başarıyı nitelikli kitaplar okuyarak anlamlı ve işe yarar hale getirmek gerekiyor. Bu hususta okuyucuya yardımcı olmak üzere çeşitli kurum ve kuruluşlarca okuma listeleri hazırlanarak yayınlanıyor. Tabiatıyla her kurum ve kuruluş kendi meşrebine göre bir liste yayımlıyor.

Mehmet Akif İnan Vakfı olarak herhangi bir angajmana bağlı kalmaksızın çocuklar ve gençler için bir okuma kılavuzu ortaya koyma düşüncemizi 2023 ve 2024 yılında gerçekleştirdiğimiz iki çalıştayla hayata geçirme gayreti içerisinde olduk. “Ortaokul Öğrencileri İçin Okuma Listesi Önerisi Çalıştayı” cesaret verici bir çalışma oldu. Çalıştay kitabımız büyük ilgi gördü. Bu cesaretle ilk çalıştayın devamı niteliğinde “Lise Öğrencileri İçin Okuma Listesi Önerisi Çalıştayı”nı gerçekleştirmiş bulunuyoruz.

Çalıştayın ev sahipliğini yapan Yaygın Eğitim ve Kültür Derneği (YEKDER) yöneticilerine, çalıştayın organizasyonundaki destekleri için Eğitim-Bir-Sen İstanbul 4 Nolu Şube Yönetimine, çalıştayın icrasını yürüten Prof. Dr. İsmail Güleç hocamıza ve ekibine, çalıştaya katılarak değerli fikirlerini ve önerilerini bizimle paylaşacak olan hocalarımıza şükranlarımı sunuyorum. “Lise Öğrencileri İçin Okuma Listesi Önerisi Çalıştayı”nın hayırlara vesile olmasını Cenab-ı Hakk’tan niyaz ediyorum.

Hüseyin TÜRKAN
YEKDER Yönetim Kurulu Başkanı

Kıymetli başkanlarım, değerli hocalarım, hepinizi ben de saygıyla, hürmetle selamlıyorum.

Geçtiğimiz yılki çalıştayıdan hem Elif Hocam hem de diğer katılımcı hocalarımız vesilesiyle haberdar olmuştuk.

Daha sonra vakfımız çalıştay çıktısını da bize ulaştırmıştı. Teşekkür ediyoruz kendilerine. İncelediğimizde hakikaten bizi çok heyecanlandıran, istifadeye medar bir çalışma olduğunu görmüştük.

Hatta burada, biz kendi gençlik çalışmalarımızda da bu yayından istifade edebileceğimize dair arkadaşlarımızı bilgilendirmiş ve yayını paylaşmıştık. Bundan birkaç ay önce İsmail Hocam'la bir telefon görüşmesi yaptık bir gün. Bu çalışmanın devamı niteliğinde yeni bir çalıştay planladıklarını ve bunu YEKDER'le birlikte yapabilir miyiz diye öneride bulununca hakikaten büyük bir memnuniyetle biz de kabul ettik.

Süreç boyunca zaten Elif Hocam hem değerli hazirunun, katılımcıların oluşturulmasında hem de iki kurum arasındaki işbirliğinin sağlıklı bir şekilde yürütülmesi noktasında kıymetli bir katkı sundular. Teşekkür ediyorum kendilerine. Benzer şekilde Ediz Bey bütün süreci İsmail Hocam'la birlikte hazırladılar. Teşekkür ediyorum. Uzaktan yakından teşrif ettiniz. Hepinizin ayaklarına sağlık.

İnşallah bugün yine geçen yılki çalıştayın devamı niteliğinde kıymetli bir çıktı ortaya çıkacaktır diye inanıyorum, ümit ediyorum. Benim kişisel hikayemde de şöyle bir yere tekabül ediyor. Bundan yaklaşık 20 yıl önce bir gençlik, butik, küçük bir gençlik derneği kurmuştuk. Bu Üsküdar civarındaki ortaokul, liseli gençlere yönelik sosyal çalışmalar yapıyorduk. Bizim YEKDER'deki Marifet Okuluna benzer çalışmalar. O dönemde tabii bu kadar kapsamlı çalışmalara ulaşmak çok mümkün değildi. Biz o yıllarda işte 20'li yaşların başlarında bir grup genç olarak kendi aklımızca şöyle bir şey yapalım istedik; birkaç

akademisyen, eğitimci, ilahiyatçı, yayıncı, aslında bugün buradaki hazirunu oluşturan kıymetli bir yekûne benzer bir şey oluşturmaya çalıştık. Bir liste oluşturmaya çalıştık. Biz bu yaş grubuna yönelik çalışmalar yapıyoruz. Bu çalışmalarda okuma faaliyetleri de yapıyoruz. Sizce hangi kitapları okumalıyız diye kendilerinden listeleri almıştık. Sonra da o listeleri konsült edip 3-4 yıl kadar o listelerle okuma çalışmalarımızı sürdürmüştük. Takip eden yıllarda aslında bu ihtiyacın çok da kapsamlı, bütüncül bir şekilde giderilmediğine yönelik bir tespitimiz vardı.

Mehmet Akif İnan Vakfı'nın gerçekleştirdiği bu çalışmayı görünce o döneme döndük. Hakikaten bu ihtiyacın hem sivil toplum alanında hem örgün eğitiminde hem de hatta ebeveynler aracılığıyla evlerde ailelerin kendi ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde bir çıktısı olduğunu görünce çok sevinmiştik. Bu yıl biz de bu çalışmanın bir parçası olduğumuz için bu açıdan da ben mutluyum.

Önce İsmail Hocam'a teklifleri için bu güzel çalışmayı bizi de dahil ettikleri için; Mehmet Akif İnan Vakfı'na, Eğitim-Bir-Sen Sendika'mıza ve kıymetli yöneticilerine, Hıdır Bey'e, kıymetli başkanımıza çok teşekkür ediyorum. Sizlere de katılımlarınızdan dolayı çok teşekkür ediyorum.

İnşallah güzel bir ev sahipliği yapabiliriz. Bugün de çalıştayı güzel bir şekilde bitirebiliriz diye ümit ediyorum. Saygılar sunuyorum.

1. BÖLÜM

TAVSİYE KİTAP LİSTESİ HAZIRLAMANIN GAYESİ

Prof. Dr. İsmail GÜLEÇ

LİSE ÖĞRENCİLERİ İÇİN HAZIRLANAN OKUMA LİSTELERİ ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME

Dr. Öğr. Üyesi Neslihan YÜCELŞEN

TAVSİYE KİTAP LİSTESİ HAZIRLAMANIN GAYESİ

Prof. Dr. İsmail GÜLEÇ

Bir iş yapılmadan önce o işi yapacaklarda, neden yapılması gerektiğine dair bilgi olmalıdır. Bu neden aynı zamanda işin yapılma gayesidir. Kanaatimce bu neden çok önemlidir. Bizim de bu çalışmayı yaparken ulaşmak istediğimiz bir hedef vardı. Bu hedef aynı zamanda çalışmayı hazırlamanın gerekçesidir.

Alev Alatlının ilk duyduğumda çok etkilendiğim nöropsikoloji literatürüne kazandırdığı bir kavram var: *Toplumsal afazi* yahut *celbedilmiş afazi (aphasie)*. Afazinin tıptaki anlamı kanama ve zedelenme gibi travmalar nedeniyle beyindeki kortikal lisan alanları boşalan insanların konuşamamaları ve konuşulanları anlamaması durumu. Afazi olan hasta duyduğunu ve okuduğunu neredeyse hiç anlamaz. Konuşulan her şey onlar için boş ve anlamsızdır çünkü hafızası kaybolmuştur, silinmiştir. Alev Alatlının bu kavramı sosyalleştirerek yeniden tanımlar ve bugün içinde bulunduğumuz iklimin insanların durumunu afezi hastalarına benzetir. Toplum olarak beyinsel bir travma geçirmedik ama bizim kortikal lisan alanımız boşaldı, boşaltıldı. Bunun neticesinde de müşterek hafızamızı ve lisanımızı kaybettik. Ne birbirimizi anlıyoruz ne de atalarımızın bize anlattıklarını. Önce dedelerimizin diline sonra da mensubu olduğumuz milletin değerlerine yabancı kaldık. Değer dünyamız değişti. Mimar denildiğinde aklımıza Mimar Sinan, müzik denildiğinde İtrî, Dede Efendi, şair denildiğinde Bâkî, Fuzulî, Mehmet Akif'in yerine başka isimlerin gelmesi bizim toplumsal afazi olduğumuzu gösteriyor. Oysa kendi geçmişine ve anlam-değer dünyasına yaslanmayan hiçbir düşünce ve duygu bizi geleceğe taşımayacak ve bizi biz olmaktan uzaklaştıracaktır.

Toplumsal afazinin çaresi atalarımızın bize bıraktığı kültürel mirasa sahip çıkmak, gelecek nesillere doğru ve eksiksiz bir şekilde aktarmakla mümkündür. Bunu aktarmanın yolu ise gençlerimize bizim değerlerimizi öğretmek ve sahip çıkmalarını sağlamaktan geçiyor.

Toplumsal afazinin bir sonraki halini ifade eden bir kavram daha var: Babu. Bu kavram, İngilizlerin sömürgesi olan ülkelerde, köklerini ve adetlerini unutup veya terk edip İngiliz kültürünü taklit eden yerli halk için kullanılıyor. Toplumsal afazi olduktan sonra maalesef gönüllü bir şekilde kültürümüzü terk edip bize ait olmayan kültürleri temellük ediyoruz, babulaşyoruz. Babulaşmak ise yok olmaktır, asimilasyonun diğer adıdır.

Toplumsal afazimize ilaç olacak ve bizi babulaşmaktan kurtaracak kitapların nasıl olduğunu Sezai Karakoç'un şu cümlelerinden yardım alarak açıklamaya çalışacağım.

Kitap Musa'nın asasıdır. Kitapsılarsa büyücü değnekleri. Bu değnekleri zaman sınavında Musa'nın asası yutacaktır. İnsanlığı kitaba döndürmek: Sorun budur. Kitabın ruhuna döndürmek...

Sezai Karakoç kitapları ikiye ayırıyor: Kitaplar ve kitapsılar, yani kitap gibi görüldüğü halde kitap olmayanlar. Aralarındaki fark ise Hz. Musa'nın asası ile onunla yarışan büyücülerin asaları arasındaki fark gibi. İnsanlığın döneceği kitap ise Kur'an-ı Kerim olmalıdır. Kuran'ın ruhuna dönmenin yolu ise kitapları okumakla mümkündür, kitapsıları değil. Biz bugün burada bizi büyük kitabı anlamaya götürecek kitapların ne tür kitaplar olduklarını konuşacağız, nasıl olduklarını anlamaya çalışacağız.

Bir insanın dinî, millî ve insanî değerleri ile beden, akıl ve zihin sağlığı ile yakından ilgili onur ve izzete dair değerleri olur. Bu değerler de din, töre, aile, insan ve çevreyi korumakla mümkündür. Okunulan kitaplar bu değerlerin kazanılmasına ve içselleştirilmesine de yardım etmelidir.

Meselenin bir başka boyutu daha var. Kitapları okumak sadece öğretmek için değil genlerimizde ve toplumsal bilinç altımızda mevcut bulunan bu değerleri hatırlatmak içindir. Ne demek istediğimi Durkheim ve Jung'un üzerinde durduğu kolektif bilinç kavramından yararlanarak açıklamaya çalışayım.

Durkheim bir milleti oluşturan fertlerinin ortalamasında o milletin müşterek inanç ve duygularının bulunduğunu söyler ve buna kolektif bilinç adını verir. Meseleye psikolojik olarak yaklaşan Jung ise millet kavramını genişletir ve

tüm insanlığı kapsayacak şekilde bir kolektif bilinçaltından söz eder. Jung'a göre tüm insanlık ortak tek bir üst bilinci paylaşır ve bu bilinçten beslenir. Mitler ve semboller bu bilincin müşterek kodlarıdır. Eğitim dediğimiz şey bireylerde potansiyel olarak bulunan hem milletin hem de insanlığın müşterek bilincini hatırlamasıdır. Bizim kitap listesi hazırlarken milli ve dünya edebiyatlarından örnek vermemizin nedeni hem ulusal hem de evrensel hafızayı hatırlatmak içindir.

Eğer zihnen sömürge olmak istemiyorsak ve ülke olarak bağımsız kalacaksa millî hafızamızı kaybetmemeliyiz. Çünkü boşalan bir nesnenin yerinin başka nesne tarafından doldurulması doğanın kanunudur. Dolayısıyla biz gençlerimize hatırlatmadığımız ve öğretmediğimiz sürece tarih boyunca örnekleri defalarca görüldüğü gibi bir kez daha yok olma tehlikesi ile karşı karşıya kalırız.

Yapmaya çalıştığımız şeyi ifade eden bir kavram daha var: *Kolektif kütüphane*. Bir edebiyat profesörü olan Pierre Bayard okumadığı kitaplar hakkında da konuşabileceğini iddia eder. James'in *Ulysses*'ini okumadığını ve hiçbir zaman da okumayacağını belirttikten sonra kitabın yazarını ve diğer kitaplar arasındaki yerini ve ilişkisini bilmesi onun kitap hakkında bilgi sahibi olması için yeterli olduğunu söyler. Ona göre bir kitap hakkındaki görüş, belli bir kültürün belirleyicisi olan kitapların oluşturduğu evreni bilmekle ilgilidir. Temel veya kanonlaşmış kitapların oluşturduğu bu evrene de *kolektif kütüphane* der. Bu iklimi oluşturan tüm kitapları okumak mümkün değildir ancak fikir sahibi olacak kadar yapılan bir okuma diğer eserleri anlamayı da mümkün kılar. Dolayısıyla bizim yapmaya çalıştığımız şey biraz da kolektif kütüphanemizi tespit etmek, oluşturmaktır.

Konu ile yakından ilgisi olduğunu düşündüğüm bir kavramdan daha bahsedeceğim: *Kolektif hafıza*. Buna *müşterek hafıza* da diyebiliriz. Maurice Halbwachs'a ait bu kavrama göre bireylerin kişisel hafızaları, içinde yetiştiği toplumun hatıralarıyla çevrelenerek kolektif hafızayı inşa eder. Dolayısıyla okunacak kitaplar bireyin hafızasını toplumun hafızasının bir parçası haline getireceği gibi toplumun hafızasını da bireyin hafızası yapacaktır. Toplumsal reflekslerin kaynağı bu müşterek hafızadır. Bu hafızanın taşıyıcı sütunlarının en önemlilerinden biri de edebiyattır. Yazarların eserlerine konu edindiği toplumu derinden etkileyen olaylar ve bunların sunulmuş biçimi müşterek hafızamızı şekillendirir. O yüzden aynı konuda yazılmış olması yetmez, sunulmuş biçimine de dikkat edilmesi gerekir.

Bizim kolektif kütüphane hazırlamak isteşimizizin nedeni babulaşmamak için yakalanmak üzere olduğumuz toplumsal afaziden kurtulmak, müşterek hafızamızı ve bilinçaltımızı unutturmamaktır. Kimilerine göre abartılı olabilir ancak söylemeden geçemeyeceğim. Tüm nesillerin okuyacakları kitapların yer aldığı kolektif kütüphane oluşturmak bir var olma meselesidir ve ülkemiz ve milletimiz için hayati derecede önemlidir.

LİSE ÖĞRENCİLERİ İÇİN HAZIRLANAN OKUMA LİSTELERİ ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME

Dr. Öğr. Üyesi Neslihan YÜCELŞEN

Bu araştırmada lise öğrencileri için uygunluğunun değerlendirilmesi istenen okuma listesi, ülkemizdeki devlet liselerinin* ve özel eğitim kurumlarının,** hedef grubu odak alan bilimsel çalışmaların (Arıcı ve Sallabaş, 2020; Dilekçi, 2022) serbest okuma için tavsiye ettiği kitapların sıklıklarına göre sıralanması sonucunda oluşmuştur. Liste, çalıştay düzenleme kurulu üyelerinin veya alan uzmanlarının görüşleriyle değiştirilmemiş, mevcut durumun görünümünü temsilen olduğu gibi sunulmuştur.

Okuma listesi oluşturulduktan sonra listede yer alan kitapların lise öğrencilerine önerilme durumları hakkındaki görüşlerin alınabilmesi için Google Formlar aracılığıyla bir anket hazırlanmıştır. Anket üç ana bölümden oluşmaktadır. Katılımcılara çalışma amacı hakkında bilgi verilip onayları alındıktan sonra sunulan ilk bölümde meslekleri ve mesleki deneyimleri sorulmuştur. İkinci bölümde üstte sıralanan kaynaklardan elde edilen yerli eserler hakkındaki görüşleri alınmıştır. Bölüm sonunda lise öğrencilerinin okuyabileceği yerli eserler önermeleri beklenmiştir. Üçüncü bölüm, ikinci bölümün yabancı eserler için tekrarlandığı son kısımdır. Anket sonunda katılımcıların eklemek istedikleri fikirler için de alan bırakılmıştır. Anket formunun yapısı Resim 1'de gösterildiği gibidir:

* Prof. Dr. Fuat Sezgin Fen Lisesi, Kadıköy Anadolu İmam Hatip Lisesi, Şehit Münir Alkan Fen Lisesi.

** TED Koleji, Işık Okulları, Hisar Okulları, Uğur Okulları, Marmara Koleji, Alman Lisesi, Galileo Galilei İtalyan Lisesi, Çağ Koleji, Robert Koleji, Notre Dame de Sion Fransız Lisesi, Sezin Okulları, Saint Joseph Fransız Lisesi, Kültür Koleji, Kültür 2000 Koleji, Doğa Koleji, İELEV Okulları, Ankara Geliştirme Vakfı Lisesi, Birikim Koleji, Arel Koleji, Bülbülzade Vakfı Lise Okuma Grubu.

Yerli Kitap Önerileri

Aşağıda sıralanan yerli eserlerin lise öğrencilerine önerilmesi hakkındaki görüşünüzü seçiniz. Eserin okunmasını önermiyorsanız lütfen nedenini açıklayınız.

Kuyucaklı Yusuf

- Öneririm.
- Önermem.
- Kitabı okudum; çocuklara önerme konusunda kararsızım.
- Kitabı okumadım, bilgim yok.

Bu eseri önermememim nedeni...

Uzun yanıt metni

Resim 1: Anket formunun yapısı

Anket, başta Türk dili ve edebiyatı öğretmenleri olmak üzere hedef grupla çalışma imkânı olan öğretmenlere, yazarlara, çizerlere, editörlere, okuma eğitimi konusunda çalışmalar yürütmüş olan akademisyenlere ve benzer meslek gruplarına iletilmiştir. Anketi 249 kişi doldurmuştur. Katılımcı grubun meslek dağılımı Tablo 1'de gösterildiği gibidir:

Katılımcıların meslekleri	f
Türk dili ve edebiyatı öğretmeni	79
Akademisyen	64
Yazar	25
Editör	23
Türkçe öğretmeni	19
Branş öğretmeni	20
Sınıf öğretmeni	7
Kütüphaneci	4
Muhtelif	8

Tablo 1. Katılımcıların meslekleri

Katılımcıların neredeyse üçte biri Türk dili ve edebiyatı öğretmenidir. Yakın sayıda akademisyen anketi doldurmuştur. Diğer katılımcılar arasında yazar,

editör, öğretmen, kütüphaneci ve az sayıda farklı meslek gruplarına mensup bireyler bulunmaktadır.

Katılımcıların mesleki deneyimleri Tablo 2'ye işlendiği gibidir:

Katılımcıların mesleki deneyimleri	f
0-5 yıl	32
6-10 yıl	34
11-15 yıl	38
15 yıldan uzun	145

Tablo 2. Katılımcıların mesleki deneyimleri

Ankete katılanların yarısından fazlası mesleğini en az 15 yıldır sürdürmektedir. Bu durum katılımcıların tavsiyelerinin dikkate değer olduğunu düşündürmektedir.

Ankette listelerde en fazla yer alan 49 yerli kitapla ilgili görüş alınmıştır. Bu kitaplar şunlardır:

- *Kuyucaklı Yusuf*, Sabahattin Ali
- *Dokuzuncu Hariciye Koşuşu*, Peyami Safa
- *Üç Anadolu Efsanesi*, Yaşar Kemal
- *Bir Bilim Adamının Romanı*, Oğuz Atay
- *Bereketli Topraklar Üzerinde*, Orhan Kemal
- *Küçük Ağa*, Tarık Buğra
- *Kiralık Konak*, Yakup Kadri Karaosmanoğlu
- *Kürk Mantolu Madonna*, Sabahattin Ali
- *Kardeşimin Hikâyesi*, Zülfü Livaneli
- *İnce Memed*, Yaşar Kemal
- *Sinekli Bakkal*, Halide Edip Adivar
- *Acımak*, Reşat Nuri Güntekin
- *Saatleri Ayarlama Enstitüsü*, Ahmet Hamdi Tanpınar
- *Aganta Burina Burinata*, Cevat Şakir Kabaağaçlı
- *Cevdet Bey ve Oğulları*, Orhan Pamuk
- *Yalnızız* - Peyami Safa
- *Osmancık*, Tarık Buğra

- *Puslu Kıtalar Atlası*, İhsan Oktay Anar
- *Uzun Hikâye*, Mustafa Kutlu
- *Od*, İskender Pala
- *Mesnevi*, Mevlânâ Celâleddîn Rûmî
- *Mai ve Siyah*, Halit Ziya Uşaklıgil
- *Keşanlı Ali Destanı*, Haldun Taner
- *Çankaya*, Falih Rifkî Atay
- *Mahalle Kahvesi*, Sait Faik Abasıyanık
- *Felâh Bey ile Rakım Efendi*, Ahmet Mithat Efendi
- *Kurt Kanunu*, Kemal Tahir
- *Yaşar Ne Yaşar Ne Yaşamaz*, Aziz Nesin
- *Bab-ı Esrar*, Ahmet Ümit
- *Sevgilerde*, Behçet Necatigil
- *Ateşten Gömlek*, Halide Edip Adivar
- *Bir Adam Yaratmak*, Necip Fazıl Kısakürek
- *Devlet Ana*, Kemal Tahir
- *Bu Ülke*, Cemil Meriç
- *Sevgili Arsız Ölüm*, Latife Tekin
- *Büyümenin Türkçe Tarihi*, Muhtelif Yazarlardan Seçki
- *Aylak Adam*, Yusuf Atılgan
- *Yaban*, Yakup Kadri Karaosmanoğlu
- *Çalkıuşu*, Reşat Nuri Güntekin
- *Hüyükteki Nar Ağacı*, Yaşar Kemal
- *Esir Şehrin İnsanları*, Kemal Tahir
- *Canlı Maymun Lokantası*, Güngör Dilmen
- *Korkuyu Beklerken* - Oğuz Atay
- *Orhan Veli Şiirleri*
- *Otuz Beş Yaş*, Cahit Sıtkı Tarancı
- *Serenad* - Zülfü Livaneli
- *Beş Şehir*, Ahmet Hamdi Tanpınar
- *Gün Olur Asra Bedel*, Cengiz Aytmatov
- *Beyaz Gemi* - Cengiz Aytmatov

Katılımcı görüşlerine göre bu kitaplar arasında lise öğrencilerine okumaları için tavsiye edilebileceklerin başında gelenler Tablo 3'te gösterilenlerdir:

Kitap adı	f
Otuz Beş Yaş	222
Dokuzuncu Hariciye Koğuşu	214
Çalıkuşu	213
Küçük Ağa	212
Gün Olur Asra Bedel	211
Beş Şehir	208
Beyaz Gemi	206

Tablo 3. Sunulan okuma listesinden lise öğrencileri için en fazla tavsiye edilen yerli kitaplar

Katılımcıların 222'si Otuz Beş Yaş kitabının hedef yaş grubundaki gençler için önerebileceğini ifade etmiştir. 214 katılımcı *Dokuzuncu Hariciye Koğuşu*'nun, 213 katılımcı *Çalıkuşu*'nün, 212 katılımcı *Küçük Ağa*'nın, 211 katılımcı *Gün Olur Asra Bedel*'in, 208 katılımcı *Beş Şehir*'in, 206 katılımcı ise *Beyaz Gemi*'nin önerebileceği görüşündedir.

Ankette yer alan yerli kitaplar arasında lise öğrencilerine okumaları için tavsiye edilme oranı en düşük olanlar Tablo 4'te gösterilmiştir.

Kitap adı	f
Hüyükteki Nar Ağacı	43
Canlı Maymun Lokantası	43
Kardeşimin Hikâyesi	62
Büyümenin Türkçe Tarihi	63
Sevgili Arsız Ölüm	88
Sevgilerde	89

Tablo 4. Sunulan okuma listesinden lise öğrencileri için en az tavsiye edilen yerli kitaplar

Hüyükteki Nar Ağacı adlı eserin hedef yaş grubundaki çocuklar için önerilme oranının düşük olmasının temel nedeni, katılımcıların 195'inin bu kitabı okunamamış olmasıdır. Benzer bir durum *Canlı Maymun Lokantası* için de geçerlidir. 179 katılımcı bu eseri okunamamıştır. Katılımcılardan 4'ü *Canlı Maymun Lokantası*'nın dil ve anlatım açısından lise öğrencilerine uygun olmadığı; bir katılımcı

ise okumak için öncelikli bir eser olmadığı görüşündedir.

Kardeşimin Hikâyesi, 156 katılımcı tarafından okunmamıştır. Dolayısıyla önerilme nedeninin düşük olması, okunma oranının düşük olmasıyla ilişkilendirilebilir. Ek olarak eserin içeriğinin lise öğrencileri için uygun olmadığını düşünen 2; eser yazarının politik kimliğinin yazar kimliğinin önüne geçtiğini düşünen 3 katılımcı bulunmaktadır.

Büyümenin Türkçe Tarihi, 172 katılımcı; *Sevgilerde* 154 katılımcı tarafından okunmadığı için önerilme oranı düşüktür.

Sevgili Arsız Ölüm, anlatım tekniği ile dil anlatım özelliklerinin lise öğrencileri tarafından anlaşılamayacağı düşünüldüğü için 6 katılımcı tarafından önerilmemiştir. 121 katılımcı eseri okumamıştır.

Katılımcılardan değerlendirdikleri yerli kitapları neden tavsiye etmediklerini bildirmeleri beklenmiştir. Bununla birlikte oldukça az sayıda katılımcı kitapları neden tavsiye etmediğine dair bilgi girişi yapmıştır. Katılımcılara göre sunulan listede tavsiye edilmeyen kitapların başında gelenler Tablo 5.'te gösterilmiştir:

Kıtap adı	f
Aylak Adam	34
Kürk Mantolu Madonna	31
Çankaya	29
Mai ve Siyah	28
Od	24
Mesnevi	23

Tablo 5. Sunulan okuma listesinden lise öğrencilerine tavsiye edilmeyen yerli kitaplar

Aylak Adam, müstehcenlik içerdiği, umutsuzluk aşladığı gibi gerekçelerle 34 katılımcı tarafından önerilmemiştir.

Kürk Mantolu Madonna, betimsel anlatımın yoğunluğunun genç okurların ilgisini çekmekten uzak olması, umutsuzluk aşılması gibi gerekçelerle 31 katılımcı tarafından önerilmemiştir.

Çankaya, dil ve anlatım özelliklerinin lise öğrencilerinin düzeyinin üzerinde olduğu gerekçesiyle 29 katılımcı tarafından önerilmemiştir.

Mai ve Siyah, dil ve anlatım özelliklerinin lise öğrencilerinin düzeyinin üzerinde olduğu, içeriğinin umutsuzluk aşladığı gibi gerekçelerle 28 katılımcı tarafından önerilmemiştir.

Od, dil ve anlatım özelliklerinin lise öğrencilerinin düzeyinin üzerinde olduğu, Yunus Emre'nin yaşamını yeterince iyi yansıtmadığı gibi gerekçelerle 24 katılımcı tarafından önerilmemiştir.

Mesnevi, dil ve anlatım özelliklerinin lise öğrencilerinin düzeyinin üzerinde olduğu, bazı çevirilerinin niteliksiz olduğu gibi gerekçelerle 23 katılımcı tarafından önerilmemiştir.

Katılımcıların listede olmayan yerli kitap önerileri aşağıda sıralanmıştır:

- Ahmet Günbay Yıldız - Tüm Eserleri
- Ahmet Hamdi Tanpınar - Tüm Eserleri
- Ahmet Haşim - Tüm Şiirleri
- Alev Alatl - Tüm Eserleri
- Asaf Halet Çelebi - Tüm Şiirleri
- Ayfer Tunç - Tüm Eserleri
- Bahaeddin Özkişi - Tüm Eserleri
- Cemil Meriç - Tüm Eserleri
- Cengiz Aytmatov - Tüm Eserleri
- Cengiz Dağcı - Tüm Eserleri
- Engin Geçtan - Tüm Eserleri
- Erdem Bayazıt - Tüm Şiirleri
- Ferid Edgü - Tüm Hikâyeleri
- Hanzade Servi - Tüm Eserleri
- Hüseyin Nihal Atsız - Tüm Eserleri
- Kemal Sayar - Tüm Eserleri
- M. Necati Sepetçioğlu - Tüm Romanları
- Miyase Sertbarut - Tüm Eserleri
- Murat Mentеш - Tüm Eserleri
- Mustafa Kutlu - Tüm Eserleri
- Nazlı Eray - Tüm Eserleri
- Nezihe Meriç - Tüm Hikâyeleri

- Oğuz Atay - Tüm Eserleri
- Ömer Seyfettin - Tüm Eserleri
- Refik Halit Karay - Tüm Eserleri
- Sabahattin Ali - Tüm Eserleri
- Sait Faik Abasıyanık - Tüm Eserleri
- Şule Gürbüz - Tüm Eserleri
- Tarık Buğra - Tüm Eserleri
- Yahya Kemal - Tüm Şiirleri
- Yavuz Bahadıroğlu - Tüm Eserleri
- Zeynep Cemali - Tüm Eserleri
- *Â'mâk-ı Hayal* - Filibeli Ahmet Hilmi
- *Abide Şahsiyetler* - Samiha Ayverdi
- *Abum Rabum* - İskender Pala
- *Acımak* - Reşat Nuri Güntekin
- *Ağılı Ağılı* - Hüseyin Su
- *Ağrı Dağı Efsanesi* - Yaşar Kemal
- *Ah Tuna Vah Tuna* - Samiha Ayverdi
- *Ahşap Konak* - Necip Fazıl Kısakürek
- *Alpkız* - Ayşegül Genç
- *Amat* - İhsan Oktay Anar
- *Amerikan Mektupları* - Nurettin Topçu
- *Anadolu'nun Ruhu* - Mahmud Erol Kılıç
- *Anayurt Oteli* - Yusuf Atılgan
- *Ankara* - Yakup Kadri Karaosmanoğlu
- *Araba Sevdası* - Rezaizade Mahmud Ekrem
- *Aşk Estetiği* - Beşir Ayvazoğlu
- *Aşk* - Elif Şafak
- *Asya'nın Kandilleri* - Halime Toros
- *Atabetü'l-Hakayık* - Edip Ahmet Yükneki
- *Ayaşlı ve Kiracıları* - Memduh Şevket Esendal
- *Aydınlar Batı ve Biz* - Akif İnan
- *Aylak Adam* - Yusuf Atılgan
- *Aylaklar* - Melih Cevdet Anday

- *Aynadaki Yalan* - Necip Fazıl Kısakürek
- *Az Kalan Gölge* - Güray Süngü
- *Azap Toprakları* - Emine Işınsu
- *Babil'de Ölüm İstanbul'da Aşk* - İskender Pala
- *Balıkesir Muhasebecisi* - Reşat Nuri Güntekin
- *Batı Notları* - Nuri Pakdil
- *Benim Adım Kırmızı* - Orhan Pamuk
- *Benim Küçük Dostlarım* - Halide Nusret Zorlutuna
- *Berci Kristin Çöp Masalları* - Latife Tekin
- *Bergson* - Nurettin Topçu
- *Beyoğlu Rapsodisi* - Ahmet Ümit
- *Bir Değirmendir Bu Dünya* - Cahit Zarifoğlu
- *Bir Dinazorun Anıları* - Mina Urgan
- *Bir Medeniyet Teorisi* - Yılmaz Özakpınar
- *Bir Ruh Macerası* - Ayşe Şasa
- *Bir Sürgün* - Yakup Kadri Karaosmanoğlu
- *Bir Tereddüdün Romanı* - Peyami Safa
- *Bir Testi Su* - Osman Nuri Topbaş
- *Bitmeyen Gece* - Mihet Enç
- *Bülbülün Kırk Şarkısı* - İskender Pala
- *Büyük Fetih* - Nurettin Topçu
- *Büyük Türkiye Rüyası* - Mehmet Kaplan
- *Bye Bye Türkçe* - Oktay Sinanoğlu
- *Çağlayanlar* - Ahmet Hikmet Müftüoğlu
- *Çakırcalı Efe* - Yaşar Kemal
- *Çanakkale Mahşeri* - Mehmed Niyazi
- *Çanakkale'de Ölümüne Koşanlar* - Taner Çakıl
- *Çiçekler Büyür* - Emine Işınsu
- *Ciğerdelen* - Safiye Erol
- *Çile* - Necip Fazıl Kısakürek
- *Çingeneler* - Osman Cemal Kaygılı
- *Çocuklarımızla Atlara Biniyorduk* - Cahit Zarifoğlu
- *Çok Sesli Bir Ölüm* - Rasim Özdenören

- *Dâhiler ve Deliler* - Mehmed Niyazi
- *Dedem Mehmet Âkif* - Ferda Argon
- *Defterimde Kırk Suret* - Beşir Ayvazoğlu
- *Delilik Ülkesinden Notlar* - Ayşe Şasa
- *Denemeler* - Ahmet Altan
- *Denizin Kanı* - Tarık Dursun K.
- *Desem Öldürürler Demesem Öldüm* - İsmet Özel
- *Devler Konuşuyor* - Kolektif
- *Diken ve Karanfil* - Yahya İbrahim Sinvar
- *Dilimdeki Prangalar* - Nazir Karakuz
- *Diriliş Neslinin Amentüsü* - Sezai Karakoç
- *Dirvas* - Aziz Erdoğan
- *Divan-ı Hikmet* - Ahmed Yesevi
- *Doğunun Ölümsüz Çocuğu* - Niyazi Özdemir
- *Dönemeçte* - Tarık Buğra
- *Dünya İnkılap Bekliyor* - Necip Fazıl Kısakürek
- *Efrasiyab'ın Hikâyeleri* - İhsan Oktay Anar
- *En-Necat* - İbni Sina
- *Erbain* - İsmet Özel
- *Ermiş* - Halil Cibran
- *Esaretten Kurtulan Ceket* - Aziz Erdoğan
- *Eşekli Kütüphaneci* - Fakir Baykurt
- *Eskici ve Oğulları* - Orhan Kemal
- *Esrarname* - Hasan Aycın
- *Eşref Saat* - Şevket Rado
- *Evvele Yolculuk* - Mahmud Erol Kılıç
- *Eylül* - Mehmet Rauf
- *Fahim Bey ve Biz* - Abdülhak Şinasi Hisar
- *Fatih Harbiye* - Peyami Safa
- *Filanca Operasyon* - Feyza Şahin
- *FranSua't* - Muhammet S. Durmuş
- *Fuat Sezgin* - Bilim Tarihi Sohbetleri
- *Garibname* - Aşık Paşa

- *Garplılaşmanın Neresindeyiz* - Mümtaz Turhan
- *Genç Kız Kalbi* - Mehmet Rauf
- *Gençlerle Başbaşa* - Ali Fuad Başgil
- *Gidiyoruz Çocuk* - Galip Çağ
- *Gökada Ekspresi* - Feyza Şahin
- *Gölgesizler* - Hasan Ali Toptaş
- *Gönül Hanım* - Ahmet Hikmet Müftüoğlu
- *Gül Yetiştiren Adam* - Rasim Özdenören
- *Güller Kitabı* - Beşir Ayvazoğlu
- *Gülnihâl* - Namık Kemal
- *Gülşefdeli Yemeni* - Hüseyin Su
- *Gün Doğmadan* - Sezai Karakoç
- *Hamza* - Ömer Faruk Dönmez
- *Han Duvarları* - Faruk Nafiz Çamlıbel
- *Harman* - Yavuz Bülent Bakiler
- *Hayatın İçinden* - Cüneyt Suavi
- *Hayatın Satır Araları* - Mahmud Erol Kılıç
- *Hızır Kırk Saat* - Sezai Karakoç
- *Hunaşamzade* - Mehmet Berk Yaltrık
- *Hüsn ü Aşk* - Şeyh Galip
- *Huzur Sokağı* - Şule Yüksel Şenler
- *İbrahim Efendi Konağı* - Samiha Ayverdi
- *İçimizdeki Biz* - Doğan Cüceloğlu
- *İhtiyar Çilingir* - Memduh Şevket Esendal
- *III. Selim; Kılıç ve Ney* - Ahmet Turan Oflazoğlu
- *İki Dirhem Bir Çekirdek* - İskender Pala
- *İki Dünya Arasında* - Julia Sena Yamanoğlu
- *İmaj ve Takva* - Fatma Barbarosoğlu
- *İsa'nın Oğlağı* - Abdulkadir Turan
- *İsimle Ateş Arasında* - Nazan Bekiroğlu
- *İstanbul Hatırası* - Ahmet Ümit
- *Istrancalı Abdülharis Paşa* - Mehmet Berk Yaltrık
- *İsyah Ahlakı* - Nurettin Topçu

- *İyi Düşün Doğru Karar Ver* - Doğan Cüceloğlu
- *Kafa Karıştıran Kelimeler* - Rasim Özdenören
- *Kahvede Şenlik Var* - Sabahattin Kudret Aksal
- *Kara Kitap* - Orhan Pamuk
- *Karanlığın Şahidesi* - Mehmet Berk Yalıtırık
- *Kardan Kanatlar* - Arif Akpınar
- *Kartal Kanadını Açtığında* - Ömer Uçar
- *Katre-i Matem* - İskender Pala
- *Kaybolmuş Günler* - Mustafa Miyasoğlu
- *Kayıp Tanrılar Ülkesi* - Ahmet Ümit
- *Kekeme Çocuklar Korosu* - Tarık Tufan
- *Kemal Tahir* - Yol Ayrımı
- *Kibrit Çöpleri* - Murathan Mungan
- *Kırık Hayatlar* - Halit Ziya Uşaklıgil
- *Kıskançlık* - Nahid Sırrı Örik
- *Kıyamet Aşısı* - Sezai Karakoç
- *Kültür ve Dil* - Mehmet Kaplan
- *Kuşlar Da Gitti* - Yaşar Kemal
- *Kuşlar Yasına Gider* - Hasan Ali Toptaş
- *Kutadgu Bilig* - Yusuf Has Hacip
- *Leyla ile Mecnun* - Nazan Bekiroğlu
- *Mabetsiz Şehir* - Osman Yüksel Serdengeçti
- *Malazgirt Günlükleri* - Mustafa Alican
- *Mantıku't Tayr* - Ferîdüddin Attâr
- *Matarama Kan Doldu Çanakkale* - Ali Erkan Kavaklı
- *Matmazel Noraliya'nın Koltuğu* - Peyami Safa
- *Medeniyet Öncülerimizden 365 Fikir* - Ali Can
- *Medinetü'l Fazıla* - Farabi
- *Minyeli Abdullah* - Hekimoğlu İsmail
- *Monna Rosa* - Sezai Karakoç
- *Mor Salkımlı Ev* - Halide Edip Adıvar
- *Müşahadat* - Ahmet Mithat Efendi
- *Müslümanca Yaşamak Üzerine Denemeler* - Rasim Özdenören

- *Nar Ağacı* - Nazan Bekiroğlu
- *Nardugan: Kayıp Şehrin Masalı* - Nurhayat Özcan
- *Nesillerin Ruhü* - Mehmet Kaplan
- *Oğlum Osman* - Raif Cilasun
- *Olağan İşler* - Reşat Nuri Güntekin
- *Ölmeye Yatmak* - Adalet Ağaoğlu
- *Ottomania* - Erim Şişman
- *Parasız Yatılı* - FÜRÜZAN
- *Peltek Vaiz* - İbrahim Tenekeci
- *Perg Efsaneleri Serisi* - Barış Müstecaplıoğlu
- *Pervaneler* - Müfide Ferit Tek
- *Posta Kutusundaki Mızıka* - Ali Ural
- *Put Yapımevleri* - Nuri Pakdil
- *Reis Bey* - Necip Fazıl Kısakürek
- *Ruhun Dirilişi* - Sezai Karakoç
- *Safahat* - Mehmet Âkif Ersoy
- *Şah ve Sultan* - İskender Pala
- *Sahipkıran* - Hasan Aycın
- *Sahte Kahramanlar* - Necip Fazıl Kısakürek
- *Savaşçı* - Doğan Cüceloğlu
- *Şehir Fotoğrafları* - Beşir Ayvazoğlu
- *Şehir Mektupları* - Ahmet Rasim
- *Sessiz Ev* - Orhan Pamuk
- *Seyrüsefer* - Taha Kılınç
- *Şeytankaya Tılsımı* - Ahmet Mithat Efendi
- *Şimdiki Çocuklar Harika* - Aziz Nesin
- *Şık* - Hüseyin Rahmi Gürpınar
- *Sodom ve Gomora* - Yakup Kadri Karaosmanoğlu
- *Son Düzlük* - İbrahim Tenekeci
- *Son Nefes* - Osman Nuri Topbaş
- *Son Yeniçeri* - Reha Çamuroğlu
- *Söyleme Bilmesinler* - Şermin Yaşar
- *Sultan Hamid Düşerken* - Nahid Sırrı Örik

- *Sultanı Öldürmek* - Ahmet Ümit
- *Suskunlar* - İhsan Oktay Anar
- *Suyu Arayan Adam* - Şevket Süreyya Aydemir
- *Taaşuk-ı Talat ve Fitnat* - Şemsettin Sami
- *Taşralı* - Nurettin Topçu
- *Tek Kişilik Şehir* - Behiç Ak
- *Troya İçinde Vurdular Beni* - Güngör Dilmen
- *Türk Cihan Hakimiyeti Mefkuresi Tarihi* - Osman Turan
- *Türk Devlet Felsefesi* - Mehmed Niyazi Özdemir
- *Türk Tarih Felsefesi* - Mehmed Niyazi Özdemir
- *Türkçenin Kalbine Doğru* - Macit Şayın
- *Türkçenin Sırları* - Nihat Sami Banarlı
- *Türkistan Türkistan* - Yavuz Bülent Bakiler
- *Türkiye'nin Maarif Davası* - Nurettin Topçu
- *Türklerin Sherlock Holmes'ü Amanvermez Avni* - Ebüssüreyya Sami
- *Üç Beş Kişi* - Adalet Ağaoğlu
- *Üç İstanbul* - Mithat Cemal Kuntay
- *Üç Köpük* - İbrahim Tenekeci
- *Üç Mesele* - İsmet Özel
- *Üçler Yediler Kırklar* - Sadullah Gülten
- *Uçuş Denemeleri* - İbrahim Tenekeci
- *Üsküdar'da Bir Attar Dükkanı* - Ahmed Yüksel Özemre
- *Üsküp'ten Kosova'ya* - Yavuz Bülent Bakiler
- *Uzun Beyaz Bulut Gelibolu* - Buket Uzuner
- *Uzun Çarşının Uluları* - Mithat Enç
- *Var mısın?* - Doğan Cüceloğlu
- *Var Olmak* - Nurettin Topçu
- *Vatikan ve Tapınak Şövalyeleri* - Aytunç Altındal
- *Veda* - Ayşe Kulin
- *Yaprak Dökümü* - Reşat Nuri Güntekin
- *Yaşayan Ölü* - Samiha Ayverdi
- *Yazmak Eylemi* - Ferit Edgü
- *Yedi Kartal Efsanesi* - Saygın Ersin

- *Yedikuleli Mansur* - Mehmet Berk Yaltırık
- *Yeşil Gece* - Reşat Nuri Güntekin
- *Yitik Cennet* - Sezai Karakoç
- *Yılanı Öldürseler* - Yaşar Kemal
- *Yılkı Atı* - Abbas Sayar
- *Yollar Dönüşe Gider* - Nurullah Genç
- *Yunus Emre* - Orhan Kemal Tavukçuoğlu
- Yunus Emre Şiirleri - Hz. Mustafa Tatcı
- *Yusuf ile Züleyha* - Nazan Bekiroğlu
- *Yusuf ve Züleyha* - Abdulhakim Koçin
- *Zehra* - Nabizade Nazım
- *Zeytindağı* - Falih Rıfkı Atay

Ankette 25 yabancı kitapla ilgili görüş alınmıştır. Bu kitaplar şunlardır:

- *Satranç* - Stefan Zweig
- *Kırmızı Pazartesi* - Gabriel García Márquez
- *Semerkant* - Amin Maalouf
- *Küçük Prens* - Antoine de Saint-Exupéry
- *Fareler ve İnsanlar* - John Steinbeck
- *Amok Koşucusu* - Stefan Zweig
- *Dönüşüm* - Franz Kafka
- *Suç ve Ceza* - Fyodor Dostoyevski
- *Savaş ve Barış* - Lev Tolstoy
- *Sineklerin Tanrısı* - William Golding
- *Bülbülü Öldürmek* - Harper Lee
- *Hayvan Çiftliği* - George Orwell
- *Kırmızı ve Siyah* - Marie Henri Beyle (Stendhall)
- *1984* - George Orwell
- *Cesur Yeni Dünya* - Aldous Huxley
- *Don Kişot* - Miguel de Cervantes
- *Cimri* - Jean Baptiste Poquelin (Molière)
- *Siddhartha* - Hermann Hesse
- *Palto* - Nikolay Gogol

- *Macbeth* - William Shakespeare
- *Petersburg Öyküleri* - Nikolay Gogol
- *Beyaz Diş* - Jack London
- *Beyaz Zambaklar Ülkesinde* - Grigoriy Petrov
- *Drina Köprüsü* - Ivo Andrić
- *Çizgili Pijamalı Çocuk* - John Boyne

Katılımcı görüşlerine göre bu kitaplar arasında lise öğrencilerine okumaları için tavsiye edilebileceklerin başında gelenler Tablo 6'da gösterilenlerdir:

Kitap adı	f
<i>Suç ve Ceza</i>	227
<i>Don Kişot</i>	217
<i>Küçük Prens</i>	212
<i>Hayvan Çiftliği</i>	205
<i>Fareler ve İnsanlar</i>	204
<i>Beyaz Zambaklar Ülkesinde</i>	201

Tablo 6. Sunulan okuma listesinden lise öğrencileri için en fazla tavsiye edilen yabancı kitaplar

Katılımcıların 227'si *Suç ve Ceza* kitabının hedef yaş grubundaki gençler için önerebileceğini ifade etmiştir. 217 katılımcı *Don Kişot*'un, 212 katılımcı *Küçük Prens*'in, 205 katılımcı *Hayvan Çiftliği*'nin, 204 katılımcı *Fareler ve İnsanlar*'ın, 201 katılımcı *Beyaz Zambaklar Ülkesinde*'nin önerilebileceği görüşündedir.

Ankette yer alan yabancı kitaplar arasında lise öğrencilerine okumaları için tavsiye edilme oranı en düşük olanlar Tablo 7'de gösterilmiştir.

Kitap adı	f
<i>Amok Koşucusu</i>	99
<i>Kırmızı Pazartesi</i>	94
<i>Cesur Yeni Dünya</i>	94
<i>Siddharta</i>	91
<i>Petersburg Öyküleri</i>	83

Tablo 7. Sunulan okuma listesinden lise öğrencileri için en az tavsiye edilen yabancı kitaplar

Tablodaki kitapların önerilme oranlarının düşük olmasının temel nedeni, katılımcı grup tarafından okunmamış olmalarıdır.

Katılımcılardan, listedeki yabancı kitaplardan hangilerinin lise öğrencilerinin okuması için uygun olmadığı nedenleriyle birlikte açıklamaları beklenmiştir. Bununla birlikte oldukça az sayıda katılımcı kitapları neden tavsiye etmediğine dair bilgi girişi yapmıştır. Tablo 8'de tavsiye edilmeme sayısı yüksek kitaplara yer verilmiştir:

Kitap adı	f
<i>Cesur Yeni Dünya</i>	17
<i>Sineklerin Tanrısı</i>	17
<i>Çizgili Pijamalı Çocuk</i>	14
<i>Kırmızı Pazartesi</i>	14
<i>Siddharta</i>	13
<i>Kırmızı ve Siyah</i>	13

Tablo 8. Sunulan okuma listesinden lise öğrencilerine tavsiye edilmeyen yabancı kitaplar

Cesur Yeni Dünya'nin tavsiye edilmeme nedeni yalnızca iki katılımcı tarafından açıklanmıştır. Katılımcılar, kitabın lise öğrencilerinin düzeyinin üzerinde olduğunu ifade etmiştir.

Sineklerin Tanrısı ve *Kırmızı Pazartesi*, içindeki şiddet öğeleri barındırdığı için rahatsız edici bulunmuş ve genç okurlara tavsiye edilmemiştir.

Çizgili Pijamalı Çocuk, politik içeriğinden dolayı 9 katılımcı tarafından tavsiye edilmemiştir. 1 katılımcı, metni niteliksiz bulunduğunu iletmıştır.

Siddharta, katılımcıların lise öğrencilerinin düzeyinin üzerinde olduğunu ifade ettiği eserler arasındadır.

Kırmızı ve Siyah'in, dil ve anlatım özelliklerinden dolayı genç okurların ilgisini çekmeyeceği düşünülmektedir.

Katılımcıların listede olmayan fakat olması gereken yabancı kitap önerileri aşağıda sıralanmıştır:

- Agatha Christie - Tüm Eserleri
- Dan Brown - Tüm Eserleri
- Edgar Allan Poe - Tüm Eserleri
- Haruki Murakami - Tüm Eserleri
- Herbert George Wells - Tüm Eserleri
- Ivan Illic - Tüm Eserleri
- Jules Verne - Tüm Eserleri
- Lev Tolstoy - Tüm Eserleri
- Neil Gaiman - Tüm Romanları
- Roger Garaudy - Tüm Eserleri
- William Chittick - Tüm Eserleri
- William Shakespeare - Tüm Eserleri
- Yunan ve Roma Klasikleri (İlyada, Odessa vb.)
- *2001: Bir Uzay Destanı* - Arthur C. Clarke
- *Açık Yapıt* - Umberto Eco
- *Açlık* - Knut Hamsun
- *Afrikalı Leo* - Amin Maalouf
- *Ağaçlar* - Herman Hesse
- *Ağustos Işığ* - William Faulkner
- *Alef* - Jorge Luis Borges
- *Altı Yürüyüşte Romansal Mekanlar* - Umberto Eco
- *Altıncı Koğuş* - Anton Çehov
- *Ana* - Maksim Gorki
- *Androidler Elektrikli Koyun Düşler mi?* - Philip K. Dick
- *Anne Frank'ın Hatıra Defteri* - Anne Frank
- *Avrupa'nın Üzerine Doğan İslam Güneşi* - Sigrud Hunke
- *Babalar ve Oğullar* - Ivan Turgenyev
- *Babaya Mektup* - Franz Kafka
- *Baragan'ın Dikenleri* - Panait Istrati
- *Barış Komedyası* - Aristofanes
- *Başlangıç ve Son* - Necip Mahfuz
- *Ben Robot* - Isaac Asimov
- *Beyaz Diş* - Jack London

- *Beyaz Geceler* - Fyodor Dostoyevski
- *Beydabâ* - Kelile ve Dimne
- *Bilinmeyen Bir Kadının Mektubu* - Stefan Zweig
- *Bin Muhteşem Güneş* - Khaled Hosseini
- *Binbir Gece Masalları*
- *Bir Kardeş Cinayeti* - Franz Kafka
- *Bir Kış Gecesi Eğer Bir Yolcu* - Italo Calvino
- *Bitmeyecek Öykü* - Michael Ende
- *Bostan* - Sâdi Şirazi
- *Bozkırkurdu* - Hermann Hesse
- *Budala* - Fyodor Dostoyevski
- *Bülbülü Öldürmek* - Harper Lee
- *Büyük Umutlar* - Charles Dickens
- *Cadı Kazanı* - Arthur Miller
- *Cahil Hoca* - Jacques Ranciere
- *Çanlar Kimin İçin Çalıyor* - Ernest Hemingway
- *Çavdar Tarlasında Çocuklar* - Jerome David Salinger
- *Cennetin Doğusu* - John Steinbeck
- *Ceza Kolonisi* - Franz Kafka
- *Çiçekler Kimin İçin Açıyor* - Feri Lainscek
- *Çimenlik Türküsü* - Truman Capote
- *Dalgalar* - Virginia Woolf
- *Dalgaların Sesi* - Yukio Mishima
- *Dar Kapı* - André Gide
- *Dava* - Franz Kafka
- *Denemeler* - Montaigne
- *Denemeler: Edebiyat ve Kültür Üzerine* - Umberto Eco
- *Denizin Çağrısı* - Jack London
- *Derviş ve Ölüm* - Meša Selimović
- *Devlet* - Platon
- *Doğu ve Batı Arasında İslam* - Aliya İzzetbegoviç
- *Doğu Yolculuğu* - Hermann Hesse
- *Doğunun Limanları* - Amin Maalouf

- *Döşegimde Ölürken* - William Faulkner
- *Dr Jekyll ile Bay Hyde* - Robert Louis Stevenson
- *Dune* - Frank Herbert
- *Dünün Dünyası: Bir Avrupalının Anıları* - Stefan Zweig
- *Düşünceler* - Marcus Aurelius
- *Duvarda Tek Başına* - Alex Honnold
- *Efsanevi Yerlerin Tarihi* - Umberto Eco
- *Empati* - Adam Fawer
- *Etkili İnsanların 7 Alışkanlığı* - Stephen Covey
- *Ezilenler* - Fyodor Dostoyevski
- *Faust* - Johann Wolfgang von Goethe
- *Fedailerin Kalesi Alamut* - Vladimir Bartol
- *Felsefenin Tesellisi* - Alain de Botton
- *Frankenstein* - Mary Shelley
- *Gariplerin Kitabı* - Ian Dallas
- *Garp Cephesinde Yeni Bir Şey Yok* - Erich Maria Remarque
- *Gazap Üzümleri* - John Steinbeck
- *Gece Yarısı Kütüphanesi* - Matt Haig
- *Genç Bir Doktorun Anıları* - Mihail Bulgakov
- *Genç Werther'in Acıları* - Johann Wolfgang von Goethe
- *Gergedan* - Eugène Ionesco
- *Gizli Bahçe* - Frances Hodgson Burnett
- *Gizli Dünya Devleti* - Garry Allen
- *Godot'yu Beklerken* - Samuel Beckett
- *Goriot Baba* - Honoré de Balzac
- *Görünmez Kentler* - Italo Calvino
- *Gülistan* - Sâdi Şirazi
- *Gülün Adı* - Umberto Eco
- *Güneşteki Adamlar* - Gassan Kanafani
- *Günlük Yaşamdan Sanata* - Umberto Eco
- *Gurur ve Önyargı* - Jane Austen
- *Güvercin Gerdanlığı* - İbn Hazm
- *Halk Adamı* - Chinua Achebe

- *Harry Potter Serisi* - Joanne Kathleen Rowling
- *Hayvanlaşan İnsan* - Emile Zola
- *Her Şey Su İle Başladı* - Hellen Keller
- *Hernani* - Victor Hugo
- *Hırsız ve Köpekler* - Necip Mahfuz
- *Hobbit* - R.R. Tolkien
- *Huckleberry Finn* - Mark Twain
- *Hz. Muhammed'in Hayatı* - Martin Lings
- *İki Şehrin Hikayesi* - Charles Dickens
- *İlk Aşk* - İvan Turgenyev
- *İnci* - John Steinbeck
- *İnci Gibi Dişler* - Zadie Smith
- *İnsan Denen Meçhul* - Halil Cibran
- *İnsan ve Tabiat* - Seyyid Hüseyin Nasr
- *İnsanlar* - Matt Haig
- *İnsanlığın Yıldızının Parladığı Anlar* - Stefan Zweig
- *İslam Sanatı: Dil ve Anlam* - Titus Burckhardt
- *İvan İlyiç'in Ölümü* - Lev N. Tolstoy
- *Jane Eyre* - Charlotte Brontë
- *Kamelyalı Kadın* - Alexandre Dumas
- *Kanlı Düğün* - Federico García Lorca
- *Karamazov Kardeşler* - Fyodor Dostoyevski
- *Katip Bartleby* - Herman Melville
- *Kayıp Zamanın İzinde* - Marcel Proust
- *Kedi Gezegeni* - Lao She
- *Kelebeğin Ruhu* - Muhammed Ali
- *Kendileriyle Savaşanlar* - Stefan Zweig
- *Kendine Ait Bir Oda* - Virginia Woolf
- *Kitapları Kurtaran Kedi* - Sōsuke Natsukawa
- *Kitle Hareketlerinin Anatomisi* - Eric Hoffer
- *Kolera Günlerinde Aşk* - Gabriel García Márquez
- *Kör Baykuş* - Sadık Hidayet
- *Körlük* - José Saramago

- *Kumarbaz* - Fyodor Dostoyevski
- *Kudüs Günlükleri* - Guy Delisle
- *Küçük Ağacın Eğitimi* - Forrest Carter
- *Küçük Kara Balık* - Samed Behrengi
- *Madam Bovary* - Gustave Flaubert
- *Malcom X* - Alex Haley
- *Mars Yıllıkları* - Ray Bradbury
- *Martin Eden* - Jack London
- *Martı Jonathan Livingston* - Richard Bach
- *Mecburiyet* - Stefan Zweig
- *Metot Üzerine Düşünceler* - Rene Descartes
- *Midak Sokağı* - Necip Mahfuz
- *Moby Dick* - Herman Melville
- *Modern Dünyanın Bunalımı* - René Guénon
- *Momo* - Michael Ende
- *Mülksüzler* - Ursula K. Le Guin
- *Mürekkep Dünya* - Cornelia Caroline Funke
- *Nora Bir Bebek Evi* - Henrik Ibsen
- *Nortre Dame'ın Kamburu* - Victor Hugo
- *Oblomov* - Ivan Gonçarov
- *Okçu'nun Yolu* - Paulo Coelho
- *Okulsuz Toplum* - Ivan Illich
- *Olasılıksız* - Adam Fawer
- *Ölü Ozanlar Derneği* - Nancy H. Kleinbaum
- *Ölümler Evinden Anılar* - Fyodor Dostoyevski
- *Ölümcül Kimlikler* - Amin Maalouf
- *Ortaçağ Estetiğinde Sanat ve Güzellik* - Umberto Eco
- *Öteki* - Fyodor Dostoyevski
- *Otomatik Portakal* - Anthony Burgess
- *Otostopçunun Galaksi Rehberi* - Douglas Adams
- *Poetika* - Aristoteles
- *Rüzgar Gibi Geçti* - Margaret Mitchell Veba
- *Sanatçının Bir Genç Adam Olarak Portresi* - James Joyce

- *Şato* - Franz Kafka
- *Sefiller* - Victor Hugo
- *Şeker Portakalı* - José Mauro de Vasconcelos
- *Ses ve Öfke* - William Faulkner
- *Sevme Sanatı* - Erich Fromm
- *Shantaram* - Gregory David Roberts
- *Silahlara Veda* - Ernest Hemingway
- *Simyacı* - Paulo Coelho
- *Sivil İtaatsizlik* - Henry David Thoreau
- *Siyah Deri Beyaz Maskeler* - Frantz Fanon
- *Sofi'nin Dünyası* - Jostein Gaarder
- *Sokrates'in Savunması* - Platon
- *Stoner* - John Williams
- *Su Üstüne Yazı Yazmak* - Muhyiddin Şekur
- *Sürgün Gezegeni* - Ursula K. Le Guin
- *Talebe* - Tara Westover
- *Tanrının Formülü* - José Rodrigues dos Santos
- *Tanrısız Gençlik* - Ödön von Horváth
- *Tanturalı Kadın* - Radva Aşur
- *Taras Bulba* - Nikolay Gogol
- *Üç Büyük Usta: Balzac, Dickens, Dostoyevski* - Stefan Zweig
- *Üç Hikaye* - Nikolay Vasilyeviç Gogol
- *Uçurtma Avcısı* - Khaled Hosseini
- *Ulysses* - James Joyce
- *Üsküp Dilencileri* - Kim Mehmeti
- *Uygarlığın Batışı* - Amin Maalouf
- *Vadideki Zambak* - Balzac
- *Vakıf Serisi* - Isaac Asimov
- *Veba* - Albert Camus
- *Veronika Ölmek İstiyor* - Paulo Coelho
- *Vicdan Zorbalığına Karşı* - Stefan Zweig
- *Walden Ormanda Yaşam* - Henry David Thoreau
- *Yabancı* - Albert Camus

- *Yacouba* - Thierry Dedieu
- *Yanılmışım Tanrı Varmış* - Antony Flew
- *Yanlış Okumalar* - Umberto Eco
- *Yaşlı Adam ve Deniz* - Ernest Hemingway
- *Yeraltından Notlar* - Fyodor Dostoyevski
- *Yerdeniz Üçlemesi* - Ursula K. Le Guin
- *Yorum ve Aşırı Yorum* - Umberto Eco
- *Yüreğinin Götürdüğü Yere Git* - Susanna Tamaro
- *Yüzbaşının Kızı* - Aleksandr Puşkin
- *Yüzüklerin Efendisi* - R.R. Tolkien
- *Yüzüncü Ad* - Amin Maalouf
- *Yüzyıllık Yalnızlık* - Gabriel García Márquez
- *Zamanın Kısa Tarihi* - Stephen Hawking

Sonuç olarak;

Anket listesinde yer alan kitapların büyük bölümü MEB'in 100 Temel Eser Listesinde de yer almaktadır. Aynı durum anket katılımcıların tavsiye ettiği kitaplar için de geçerlidir. Anketin sonucu 2005-2018 yılları arasında MEB tarafından tavsiye edilen kitapların etkisinin devam ettiğini göstermektedir. Ek olarak lise düzeyindeki öğrencilerin öncelikli olarak Türk ve Dünya klasiklerini okuması gerektiğinin düşünüldüğü açıktır. Bu sonuç, klasikler aracılığıyla millî ve evrensel değerlerin aktarımının öncelendiğini de ortaya koymaktadır.

Kaynaklar

Arıcı, A. F., & Sallabaş, M. E. (2020). Lise öğrencilerine bir okuma listesi önerisi: Edebiyat Öğretmenleri ile Mülakatlar. *Türkiye Eğitim Dergisi*, 5(1), 162-174.

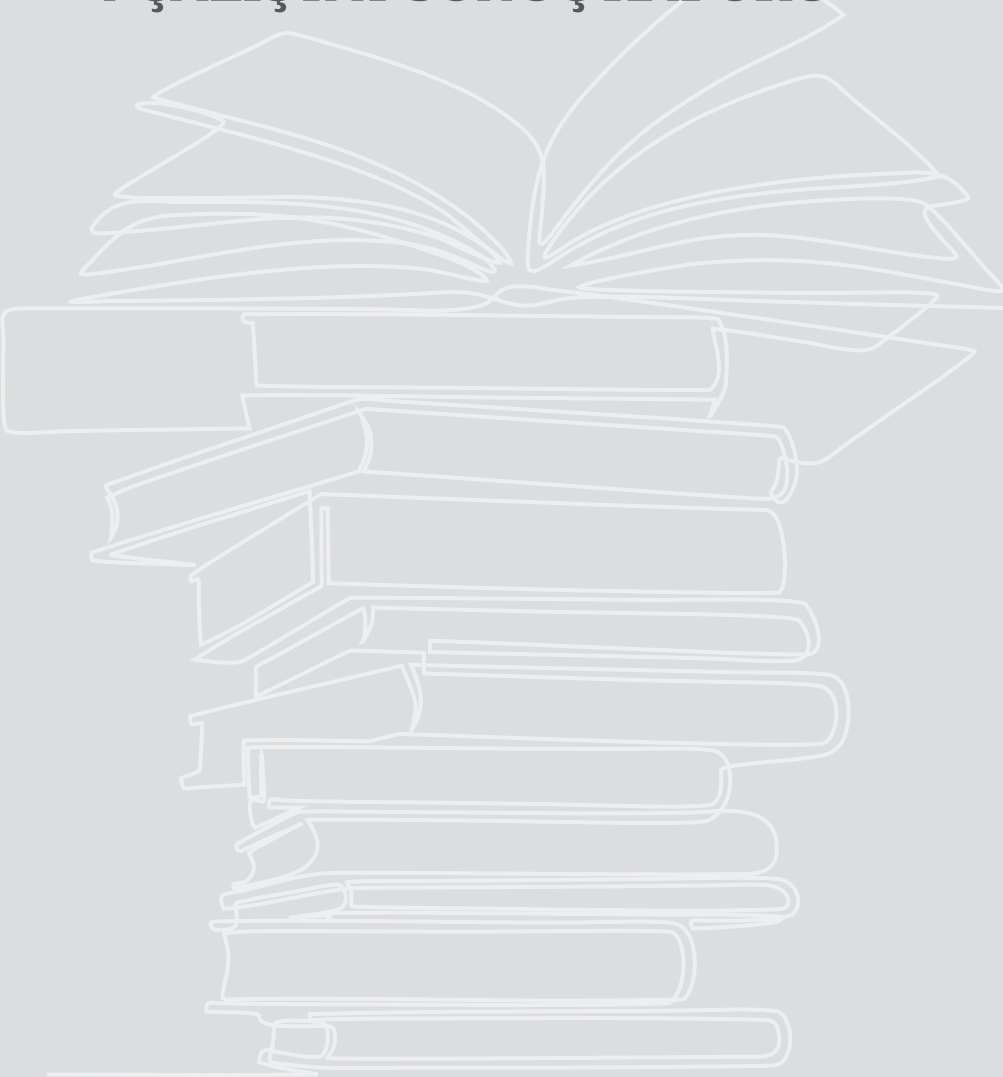
Dilekçi, A. (2022). Okullarda Yürütülen Okuma Projelerine Eleştirel Bir Bakış. *Okuma Yazma Eğitimi Araştırmaları*, 10(2), 124-135.

2. BÖLÜM

› OTURUM TUTANAKLARI

BİRİNCİ OTURUM
İKİNCİ OTURUM

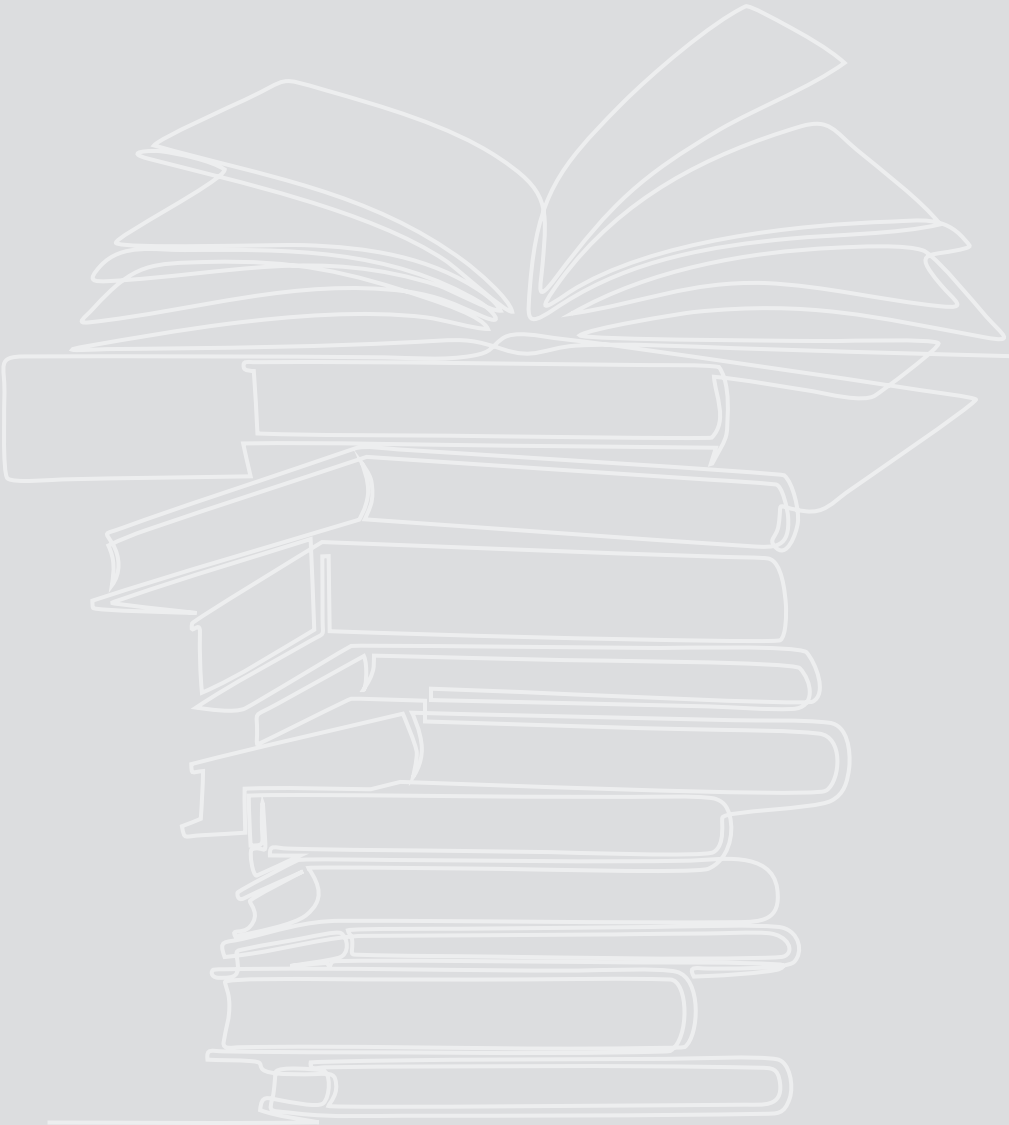
› ÇALIŞTAY SONUÇ RAPORU

BİRİNCİ OTURUM

Okuma Listeleri Anket
Sonuçlarının Tartışılması

Prof. Dr. İsmail GÜLEÇ

Efendim sözlerime selamların en güzeli ile başlıyorum. Hamd ve sena O'nadır ve selat O'nun peygamberi ve ashabi üzerine olsun.

Bugün burada 14-18 yaş arası gençlerimiz için tavsiye edebileceğimiz bir kitap listesi hazırlamadan önce dikkat edilmesi gereken hususları tartışmak üzere toplanmış bulunuyoruz.

Her liste gibi bu listeyi hazırlamanın da bir amacı var. Temel amaç öğrencilerimizin kültürümüzü inşa eden duygu ve düşünceleri öğrenmeleri, tanımaları ve yabancı kalmamaları, kültürün bir parçası olduklarını hissederek müşterek kültürün parçası olmalarını sağlamaktır. Kültürümüzü ve bin iki yüz yıllık birikimimizi anlamak var olmamız için hayati derecede önemli olduğuna inanıyoruz. Bunun yanında etkileşime girdiğimiz kültürleri ve inançlardan da haberdar olmalarının çok önemli olduğunu düşündüğümüz için Batı ve Dünya edebiyatının önemli eserlerini de listemize aldık.

Seçilen kitapların öğrencilerimizin daha sonra okuyacakları kitapları anlamalarına ve üniversite hayatlarının daha verimli geçmesine katkıda bulunmasına da dikkat edildi.

Tavsiye listeleri hazırlarken tartışılan iki eğilim var. Biri öğrencilerin okumayacaklarını düşünerek daha çok onların tercih ettikleri kitaplar arasından seçmek. Diğeri ise öğrencilerin okuması gerektiği düşünülen kitapları seçmek. Biz daha çok ikinci görüşe yakın duruyoruz. Ancak öğrencilerin okuma heveslerini kırmamak için de onların okuyabileceği kitapların yer almasına dikkat ediyoruz.

Kitapların tercih edilmesinde dil kullanma becerisi ve ustalığına dikkat edilmiştir. Gittikçe kısırlaşan Türkçemizin güzel kullanılması temel hedeflerimizdendir.

Bu çalıştay kitap okuma alışkanlığı kazandırma çalıştayı değildir. Müsterek hafızayı gençlere aktarabileceğimiz metinleri arama çalıştayıdır. Bu kısa açıklamadan sonra sağ baştan başlayalım. Buyurun.

Kadriye ALEV

Merhabalar, öncelikle İsmail Güleç Hocamıza nazik daveti için teşekkür ederim. Sizlerle karşılaşmak benim için ayrı bir mutluluk.

Ben Kadriye Alev. Yeni Doğu Okulları'nda Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenliği yapıyorum. Doktoramı Yeni Türk Edebiyatı alanında "1980-2000 Arası Türk Romanında Kimlik Problemi" başlığıyla yaptım. Bu tez, Türkiye'nin değişim ve dönüşüm sürecindeki kimlik problemlerine ve arayışlarına romanlar aracılığıyla sosyolojik bir bakış sunuyor.

İlk konuşmacı olmanın bütün zorluklarıyla birlikte çalıştay başlığımıza uygun bir zeminde yolumuzu tıkayan problemlerin çerçevesini çizmeye çalışacağım. Halihazırda "Çocuklara kitap okuma alışkanlığı nasıl kazandırılabilir ve bu süreçte değişen algılar ile klasik ve güncel edebiyat arasında nasıl bir denge kurulabilir?" sorusu etrafında görüşlerimi paylaşmak daha doğrusu bu değerli hazirûnla dertleşmek isterim. Önümüzde duran bu hayati soru, birçok alt soruyu ya da sorunu birlikte düşünmemizi gerektiriyor. Örneğin dijitalleşen dünya ve eğlence alışkanlıkları karşısında gençlerle kitapların ortak bir zeminde nasıl buluşturulacağı, güncel edebiyatı takip etme sürecinde biz öğretmenlerin iştihakı, ilgisi ve entelektüel yeterliliği, bu ürünleri sunarken milli ve manevi değer algısının zemininin kayganlaşması endişeleri, klasik eserlerle öğrencileri buluşturma sıkıntıları, dijital mecralarda akan bir yazın dünyasının tehlikeleri ve öğrencilerin kişisel ilgi alanlarının hangi düzeylerde takip edilmesi gerektiği gibi yığınla soru ya da sorun benim de zihnimin içinde dönüp durmakta. Bu sorularla ilgili yazılmış, konuşulmuş birçok çalışma da mevcut.

En temele "Kitaplarla genç nesil arasında köprü kurmak" derdini yerleştirdiğimizde günümüzde çocukların okuma alışkanlıklarını etkileyen önemli faktörlerden birinin hızla değişen dünya ve bununla birlikte değişen zevk algıları olduğunu düşünüyorum. Özellikle 10 ila 24 yaş arasındaki nesil, kitaplarla olan

ilişkinisi kaybetmiş gibi görünüyor. Çocukları kitap okumaya teşvik çabaları ise çoğu zaman sancılı bir süreç haline geliyor.

Okullar kitap okuma alışkanlığı kazandırma konusunda kendi yaklaşımlarını geliştirerek tedbirler almaya çalışıyor. Çeşitli ölçme değerlendirme metotlarıyla öğrencilerle kitaplar buluşturuluyor ve genellikle 100 Temel Eser gibi standart listelere dayalı olarak hareket ediliyor. Bu durum bir zorunluluktan çok bir güvence haline geldi. Çünkü öğretmenin bireysel isteğiyle seçilmiş bir kitap, öğrenci ve veli bazında başka sorunlar oluşturabiliyor. Bu noktada, öğretmenlerin kitap seçiminde daha dikkatli olması ve öğrencilerin ilgisini çekebilecek eserlere yönelmesi gerekiyor. Ancak '100 Temel Eser'deki kitapların da revizasyonundaki atıllık bu listeye yeni nesil arasını giderek açıyor.

Şu an karşımızda duran iki önemli sorun var. Birincisi, öğrencilerin değişen algıları ile klasik edebiyat arasındaki köprünün yıkılması. İkincisi ise, güncel edebiyatı takip etmede yaşanan zorluklar.

Okutmak zorunda hissettiğimiz, derslerimizle de ilişki içinde olduğunu düşündüğümüz bir anlamda müfredatla da pekişsin dediğimiz kitaplarla yani kitap listesiyle çocukları buluştururken çocukların zihniyet algısının değişmesiyle aradaki köprünün yıkıldığını görüyoruz. O metinlerdeki dil ve üslup özelliklerinin, muhtevanın bugün hangi karşılıkları bulduğu sorusuyla karşılaşıyoruz. *Hüsn ü Aşk*'ı mesela bugün hangi öğrenci kitlesine okutabiliyoruz? Aynı şekilde Orhan Pamuk'un *Kara Kitap*'ını da okutamıyoruz. Öğrencilerde böyle bir metinler arası bağlantıyı kuracak birikim yok. Çünkü öğrencilerin klasik eserlerle yani gelenekle olan bağları neredeyse kopma seviyesinde. Klasik metinlerimizle çocukların bugünkü dünya algıları arasındaki kopukluk, ister istemez bizi güncel doğru bir akışın içine sürüklüyor. Bugün edebiyat dünyasında romanlar, şiirler yazılmaya devam ediyor. Müthiş bir metin kalabalığı var. Bu sefer de böyle bir çokluğun içerisinde, aslında öğretmenler olarak burayı takip etme noktasında handikaplarımız ortaya çıkıyor. İğneyi biraz da kendimize batırırsak biz ne kadar okuyoruz ya da dünyayı ne kadar takip ediyoruz? Akademik yoğunluklar, entelektüel ilgi çıkmazları gibi birçok sebebe sığınabiliriz. Bu durumda, güncel metinlere yönelmek bir çözüm gibi görünse de bu alanda da yazılanlardan hangilerinin öğrencilere uygun olduğunu belirlemenin zorlukları önümüze dikiliyor. Bunun yanı sıra bu eserlerin millî ve manevî değerlere uygunluğunu da gözetmek gerekiyor. Çünkü öğrenciler, whatpad gibi platformların etkisiyle bambaşka bir dünyada yaşıyor ve bu dünyanın zemini çok kaygan. Ancak bütün eksikliklere rağmen öğrencileri bugünün sorunlarına dair eserlerle tanıştırmak önemli.

Zihnimde dolaşan bütün bu sorular sorunu nerede aramamız gerektiği noktasında başka bir soruya yönleniyor. Acaba ideal olanı mı kovalamalıyız yoksa önümüzdeki bu gerçeği şöyle tekrardan aynanın karşısında kendimizi de bir elekten geçirerek böyle bir gerçekliğin içerisinde mi bu oturumu oluşturmalıyız? Sonuç olarak, bu sorunları çözebilmek için gerçekçi bir yaklaşımla hareket etmemiz gerektiğini düşünüyorum. Hem öğrencilerin ilgisini çekebilecek güncel eserleri hem de klasik metinleri bir arada değerlendirecek çözümler bulmak, çözümleri ararken öncelikle de kendimizden başlamak en doğrusu. Bugün burada bu konuları tartışmak ve çözümler üretmek çok anlamlı. Dinlediğiniz için teşekkür ederim.

Sümeyye SEL ODABAŞ

Merhabalar ismim Sümeyye Sel Odabaş. İstanbul Medeniyet Üniversitesi Felsefe Bölümünden yakın bir zamanda doktor unvanı aldım. Şu anda İstinye Üniversitesi'nde psikoloji öğrencilerine İngilizce ve Türkçe olarak Felsefeye Giriş dersleri veriyorum. Doktora tez konum ahlaki eylemlerde canlılığın teorik arka planı akabinde pratik saha çalışmasıyla desteklenen ahlaki eylem soruşturması üzerineydi. Ahlaki eylemlerde canlılığın hayalini kurdum hem kişisel olarak hem de çocukluktan itibaren ahlaki eylemlere dair bir farkındalık kazandırmak istedim bu nedenle özellikle “çocuklar için felsefe” pedagojisi üzerine çalıştım. Doktora tezimin pratik saha çalışması söz konusu pedagoji üzerineydi. Tezimin teorik arka planında ise Çağdaş Etik Teoriler ve Aristoteles Etiği var.

Galatasaray Üniversitesi mezunuyum. Yüksek lisansımı da GSÜ'de tamamladım. 3 yıl Fransa'nın Amiens şehrindeki Picardie Jules Verne Üniversitesinde doktora öğrencisi olarak bulundum.

Kadriye hocamın da altını çizdiği gibi günceli yakalamak gibi bir iddiamız olmalı. Doktora tez konum olan ahlaki eylemlerde canlılık ideali varsa zaten güncelle ilgili de bir derdimiz var demektir. Batılı bir eğitim aldım ama dindar kimliğim hasebiyle Kur'an talebesi oldum. Lise yıllarım meal tefsir çalışmaları yapmakla geçti. Batılı eğitim veren kurumlarda dindar kimliğimle olmanın, okuma listeme çok etkisi oldu. Bağlam olarak her çocuğun okuma listesinin

biricikliğini anlatmak için bütün bunları söylüyorum. Okuma listeleri her tek öğrencinin biricik deneyimine göre şekillenmeli. Ben bunu çok önemsiyorum.

Liseli gençlik bağlamında kendi sorularını bulmalarına yönelik bir yeterlilik kazanmalarını sağlamamız gerekiyor. Kendi argümanlarını kurmaları, kendi sorularını bulmaları, kendi içlerinde bir tür uyanış sağlayacaktır. Bunu nasıl sağlayabiliriz? Şimdi uyanış derken de ben uyandım, seni uyandıracığım boyutunda değil de biz de aslında birlikte dönüştüğümüz bir hasbihal, bir diyalog ve okuduklarını aktif olarak paylaşmalarını sağlamak üzerinden hem güncel olanın yakalandığı hem de kitapların hamalı olmaktan ziyade aktif olarak kitapların irdelendiği ortamlara göndermede bulunuyorum. Bu tür ortamlara ihtiyacımız var.

Üniversitedeki derslerimi interaktif işlemeye çalışıyorum çünkü o konuşma üzerinden bir güncel yakalama durumu olabileceğini düşünüyorum ve öğrencilerin kendi söylediklerinden itibaren geliştirmemiz gereken bir sürecin olduğunu düşünüyorum. Mesela dün akşam, fikirlerinden çokça etkilendiğim bir filozofun konuşmasını dinledim. Konuşmanın sonunda filozofa şu soru yöneltildi: *Filistin’de bir soykırım yaşanıyor, bu konuyla ilgili ne düşünüyorsunuz?* Bu soruya cevabı şu oldu: *Pakistan ve Hindistan savaşları üzerine uzmanlaştım, o konuyla ilgili sorarsanız söyleyebilirim ama Filistin ve İsrail için konuşacak kadar yeterli bulmuyorum kendimi.*

Bizler felsefeciler olarak hakikatin peşindeyiz deriz ya gerçekten öyle mi? Fikirlerinden bu kadar etkilendiğim birinin bu şekilde cevabı karşısında hakikat bunun neresinde diye sormak istiyorum. Bugün otoriteler tarihi yalanlar üzerine yazıyorlar ve bizim okuduğumuz tarih egemenlerin tarihi oluyor. Öğrencilere başkasının tarihini, başkasının savaşlarını eleştirel şekilde okuyacak bir alt yapı kazandırmak onlarla kitaplar üzerine düşünmek ve kitaplar üzerine konuşmaktan geçiyor. Bir tarih yazılıyor ama yazılan bu tarihi eleştirel bir okumaya tabi tutmak çok önemli bir yerde duruyor.

Eskiler kitaba uyarlardı derler. Sonra kitabına uydurmaya başladılar. En son da kitabı yeniden yazıyorlar. Böyle sınıflamalar yapılıp geçmişe yönelik. Felsefe tarihini daha iyi anlamak için de şöyle sınıflamalar vardır. Bizler, ağaca böceğe secde edenler olarak bakarız hatta Rahman suresinde vardır, yıldızların ve ağaçların secde etmesi. Burada yani İslamî bakış açısında ağaca bir tür özne (subject) olmaklık atfediliyor. Ağaca özne olarak bakılan bakış açısından bugün geldiğimiz noktada kaç “like” aldığımızı göre değerlendirilerek bizim bile nesne (object) olduğumuz bir duruma dönüşmek söz konusu. Tabii ki de

bunu bu şekilde okumamız gerekiyor. Yani geçmişimizi, kültürümüzü, dinimizi, geleneğimizi çok iyi bilmemiz, eleştirel olarak bugünle birlikte okumamız gerekmektedir.

Zemin metinlerimiz var hatta o kadar harika metinler var ki. Mesela geçmişin metinlerinde, siz edebiyatçılar daha iyi bilirsiniz manzum eserler var ve eserin başlangıcı her seferinde, bana bunları yazdırana şükürler olsun ifadesiyle başlıyor, daha sonra Peygamber Efendimize (sav) övgülerle devam ediyor. Böyle bir düşünce sisteminden biz bugün nereye geldik. Neyi nasıl okumaya çalışıyoruz ve biz bugün hakikati nasıl düşünmeye çalışıyoruz? Öğrencilerimize bunu nasıl ifade edebiliriz? Kendim naçizane derslerimde bir otorite olarak değil de onlarla birlikte dönüştüğüm onlarla birlikte düşündüğüm ve interaktif derslerle bunu yapmaya çalışıyorum. Bence öğrencilerin ne söylediğini anlamaya çalışarak, onların kendi sorularını bulmalarına ve kendi argümanlarını kurmalarına yardımcı olarak büyük bir dönüşüm başlatabiliriz. Kitaplar üzerine düşünmek suretiyle büyük bir dönüşüm başlatabiliriz. Tabii ki biz kendimiz olarak. Dindar kimliğimle ben buna böyle bakıyorum, seküler kimliğimle sen buna böyle bakıyorsun, mantıklı biri olarak buna böyle bakıyorum, duygusal biri olarak buna böyle bakıyorsun peki hakikat bunun neresinde? Bu şekilde sorular sorarak her tek kişinin biricikliğinin altını çizerek diyaloglar kurmak suretiyle kitapları okumak çok önemli. Şimdilik

Merve Özcan DEMİRCİOĞLU

Merhaba, ben Merve Özcan hem yazarlık hem çizerlik yapıyorum. Herhalde 18-19 yaşından beri yayıncılığın içindeyim. Benim biraz temas ettiğim yer bu Z kuşağına dokunuyor. Çünkü benim yayıncılığa girme ve aslında hikayeler, romanlar yazmama sebep olan şeylerden bir tanesi çok fazla görülmeyen ya da kulak ardı edilen bir dert. Bence benim derdimdi. Tam ara bir formdaydım o zaman çünkü bana tavsiye edilen bir kitap listesi var. Sürekli işte şunu okumalısın, bunu okumalısın, bazılarını okuyorum, bazılarında sıkılıyorum, bir şekilde tutunmaya çalışıyorum. Fakat bir taraftan okumak istediğim kitaplar vardı. Büyük oranda çeviri kitaplar olmakla beraber distopik kitaplar, fantastik kitaplar ya da epik ya da işte içinde aksiyonun geçtiği türlü güncel romanlardan bahsediyorum. Bu ikisi

kafamda çok fazla oturan ya da okuma alışkanlığı dendiğinde herkesin bir ortak bir zemine koyabildiği bir şey değildi.

Bir taraftan şöyle bir açık da görebiliyorum; o taraf çok şiddetle reddedildiği için -güncel romanlar yani şu an aslında hatta Elif hocamla bu konuyu ilk konuştuğumuzda şey söylemiştim: Bir kitap listesi hazırlanıyor yani çocuklara tavsiye edilmek, gençlere tavsiye edilmek üzere. Peki, biz şu an gençlerin çok satanlar listesini biliyor muyuz? Tam olarak onların neyi talep ettiğini biliyor muyuz? Çünkü orada bir talep ve talebe karşı bir cevap açığı var. Bir taraftan reddedilen bir açık da olduğunu düşünüyorum. Çok böyle bunu yargılamak ya da neden böyle oluyor diye isyan etmek yerine, biraz daha böyle hamasî söylemlerden kaçınarak bunu söylüyorum, burada gerçekten okuma alışkanlığı olan gençlere pek çok şeyi tavsiye edebilirsiniz. Onlar zaten okuyabilirler ama bir taraftan sizin çok istemediğiniz tarzda kitaplar okuyan gençler var. Onlara alternatif üretmek konusunda çalışmanın biraz geri planda tutulduğunu ya da görülmediğini düşünüyorum. Bunu şöyle örneklendirebilirim, çok kallavi ve herkesin muhakkak tavsiye edebileceği okuyabileceği kitaplara temas etmeyen gençlere bunu direkt olarak önermek, herhangi bir karşılık bulmuyor. Fakat onları teşvik edecek, talep edilen ara bir formu üretebilirsek yerli olarak... Aslında şunu söylemiyorum, biz de fantastik kitap yazalım, biz de epik kitaplar, distopik kitaplar yazalım, direkt söylediğim şey bu değil. Bununla beraber bize ait olan şeylerle beraber böyle metinler yazabileceğimizi söylemek istiyorum.

Benim ilk başlama motivasyonumda ben bu tip kitaplar okuyordum. Okuduğum fantastik çeviri yani çeviri dediğimde direkt böyle yurt dışı dendiğinde Avrupa anlaşılıyormuş gibi geliyor ama daha çok işaret ettiğim şey fantastik ve bolca aksiyon... Bu tip kitaplar, bunlara baktığımda ilk gördüğüm şey tamam, ben bunu seviyorum. Okumak da istiyorum ama kendimden bir şey görmek istiyorum artık bu kitapların içerisinde. Sorun bu, derdi bende oluşmaya başladığında bir arayışa girdim. Acaba benim değerlerime sahip ne var? Yerli ve kültürel bir taraf da aramıyorum. Sadece benim derdime, benim bulunduğum şekle, baş örtme hassasiyetlerime uygun şeyler. Sonuçta diğer ülkelerde de pek çok Müslüman komünite görüyoruz. Böyle insanlarla karşılaşabilecek miyim?

Bu arada ben wattpad kültürüne özellikle ilk çıktığı vakitlerde biraz hâkim bir gençtim çünkü oradan hikayeler okudum. Gençlerin de hâlâ oradan okuduğunu biliyorum. Bunu reddetmek istesek de orada ne okuduklarına bence biraz dikkat kesilmemiz gerekiyor. Çünkü benim dert edindiğim; ben bunu okumak

istiyorum ama bir karşılığını bulamıyorum. O kadar ilkel kelimelerle bir araya getirerek aratıyorum: “İslami distopik roman”... “Müslüman kadın, bir aksiyon hikayesi” falan diye kitaplar aratmaya başladığımda o zaman yaşıım 17 falandı. Ben yazmaya başlayayım en iyisi diye bir cesaretle zaten bir yazma geçmişim vardı benim kendi kendime... İçinde aksiyonu olan, heyecan olan aslında biraz daha gençlere hızlı bağlayıcılığı olan... Odak süremizin düştüğü gerçeğini hepimiz kabul ediyoruz ama buna karşı bir aksiyon alıyor muyuz işe yarar kitaplar içinde emin değilim. Bir hikâye yazmaya başladım. Sonra zaten yayıncılığa girişim bu şekilde gerçekleşti. Ardından romanlar geldi; direkt İslami roman demek istemiyorum icra ettiğim ya da edilmesini istediğim alanı. Çünkü kültürel olarak da hassasiyet, dini kodlarım olarak da direkt buna odaklanmış değil. Yaşayıştta, akışta bunların mevcut olduğu ve normal görüldüğü; benim sokağa çıktığımda karşılaştığım insanlar gibi karakterlerin de kitapların içerisinde olduğu ya da talep edilen o kitapların içerisinde bir karşılık olabilecek şekilde hikayeler görmeyi çok istiyordum ve bunun için hikayeler yazmaya başladım. Fakat şu konuda çok umudum vardı en başta o 18-19 yaşların heyecanıyla... Bu gelişecek. Bu arada demek istediğim şey “Süperman’ın modelini üretelim: Süper imam!” değildir Hayır, böyle bir şey değil. Allah muhafaza yani söylediğim şey kötü bir muadili ya da bir kopyasını üretmek değil sadece.

Bu çocuklar yani bu gençler Netflix izliyor. Birçok dijital platformda çok hızlı tüketilebilecek, çok ilgi çekici, çok absürt ya da sarkastik ya da farklı kurgular tüketiyorlar. Böyle bir evrende bizim bu çocuğa hiç temas etmeyecek bir yerden, onun okuma alışkanlığıyla alakası olmayan bir şeyi tavsiye etmemizin bir karşılığı yoksa o zaman karşılığı olabilecek şeyleri nasıl kullanabileceğimizi öğrenmemiz veya öğrenebilecek insanları teşvik etmemiz gerektiğini düşünüyorum. Benim derdim bu şekilde başladı. Zaten bir taraftan çocuk edebiyatı, bir taraftan genç yetişkin edebiyatıyla ilgileniyorum. Çocuklar da çok bildiğimiz. Eğer bir resimleme yapılacaksa ben bir şehir silüeti çiziyorsam, arkaya bir cami de eklerim ki çocuğun normaline bu dahil olsun fakat gençlerde resimle bir şey yapamadığımız için bir hikâye oluşturuyoruz ve hikâyenin içine benden/ etrafımdan bir karakter eklediğimde çocuğum pratiğine bu yaşanılabilir diye işliyor, geçiyor.

Bir fantastik hikâyenin, bir aksiyon hikayesinin içerisinde ki az önce söylediniz. Şu an önümüzde mevcut bir Filistin meselesi var. Geçmişte bir Bosna meselesi vardı. Dünya kadar katliamdan, savaştan, zulümden, hezeyandan bahsedebiliriz. Böyle bir düzlemde biz hâlâ çok yoğun bir holokost endüstrisine maruz bırakılıyor. Çünkü çok iyi anlatılan hikayeler var. O tarafta gerçekten çok iyi işlenmiş bir şey var. Sistemde oluşturulan hikayelerin hepsini biz de

tüketiyoruz. Aynı zamanda önümüzde anlatılabilecek gerçeğe de temas edebilecek çok fazla bizden öge varken güncel hikayeciliği, güncel romancılığı daha düşük veya belki ucuz ya da belki tüketilmemesi gereken şekilde gördüğümüzde bu kez tüketim istemediğimiz, karşı gördüğümüz o tarafa doğru meyleniyor. Ben bunun derdiyle bir şeyler üretmeye çalışıyorum. Biraz da bunu konuşmak adına buradayım. Çok uzatmayayım, teşekkür ederim, çok memnun oldum.

Elif AKARDAŞ

Böyle kendimizi tanıtırken çok zorlanıyorum. Klasik anahtar kelimeler bulmaya çalışıyorum ama bir sürü diplomamız var. Öğretmenim, Türk Dili ve Edebiyatı alanım ama çok uzun yıllardır program geliştirme alanında çalışıyorum. Ama kendimi tanıtırken en sevdiğim kelimelerden bir tanesi anne olmak ve çocuklarla olmak, gençlerle birlikte olmak, onları anlamaya çalışmak, bu oturumun başlığıyla ilgili dersime çalışıp geldim.

Dün akşam discord'dan o yasaklı bir platform var ya hani çocukların oyun oynarken bir arada kullandıkları gençlerin bir arada olduğu. Discord'dan hem öğrencilerim hem oğlumun da -oğlum da bir lise öğrencisi aynı zamanda- olduğu grupla hasbihal etmek istedim. Çünkü benim gözlemlerim var, bir şeyler konuşuyoruz biz, bir arada ama yine yetişkin kimliğiyle konuşuyoruz ve ben o parmak sallayan hâlimi görünce onlara dönmek istedim. Bunun içinde en yasaklı yolu tercih ederek discord'a girdim. Çocuklara ve gençlere şunu sordum: Gerçekten nasıl şeyler okumak istiyorsunuz? Gençlerden toplamda yazarak kâğıda döktüğümde 10 temel ifade çıktı. Ben sizlerle onları paylaşmak istiyorum. Onların ağzından ve çok çıplak bir şekilde hiçbir dahlim olmadan ifade etmek istiyorum bunları.

Bir kere gençler lisede mangadan hâlâ çok hoşlanıyorlar. Yani biz onu ortaokul seviyesi falan diye düşünüyorduk. Ama hayır, manga tarzından çok hoşlanıyorlar. Onun macerası, çizim tarzı ve görselliğinin doyurucu olduğuna inanıyorlar. Bize her konu ne olursa olsun çok derin bir konu da olabilir bu ama o konuyu bize fantastik bir ürün üzerinden anlatsın. Konu ne olursa olsun çok derinlikli de olabilir. Ölüm olabilir, ahlak olabilir, savaş olabilir, cinayet olabilir yani konuşabileceğimiz ne varsa bize fantastik bir dille anlatılsın. Bunun yanında bir aksiyon arayışı var.

Aksiyondan kasıtları da benim gençliğimdeki gibi o vurdulu kırdılı ifade değil. Onların aksiyonu hareket olarak kullandıklarını sonrasında daha çok sorgulayınca keşfettim. Çünkü şöyle bir şey söylediler. Bize bir hikâye anlatılırken bile biz onu görsel olarak zihnimizi canlandırıyoruz ve bizim bir akışa ihtiyacımız var. Dolayısıyla bize ne anlatılıyorsa aslında o aksiyonun bize görsel olarak da geçmesini bekliyoruz yani orada bir hızdan bahsediyor anladığım kadarıyla. Burayı biraz açtığımızda da anlatımın sadeliği ve sürekleyci olmasından bahsettiler. Biz çok uzun metinlerle... Hatta bir tane delikanlı, 11. sınıf öğrencisi çok güzel bir ifade kullandı: Yani hocam bizim dikkat süremizin ne kadar ki dedi ve ben çok teşekkür ederim, dedim. Bu büyük bir farkındalık aynı zamanda yani o da hızla bir şeyleri tükettiğinin farkında.

Burada bir şeyleri savunmak değil, anlatabiliyorum muhtemelen derdimi yani çok çıplak bir ifade kullanıyorum. Onlardan aldığım ifadeyi aktarıyorum: Sadelik ve sürükleyicilik ifadesi çok önemliydi: Yani bizim çok uzun ve anlatımı çok yoğun eserlerde dikkatimiz dağılıyor. Dolayısıyla heyecanı kaybediyoruz. Okuma isteğimizde böylece sönmüş oluyor. Bu arada bu bahsettiğim gençler. Hani Türkiye kriterinde standartların üzerinde bir başarı kriteri var, LGS'de belli bir başarı yapıyorlar ve iyi okullarda okuyorlar. Böyle gençler belli yüzdelik dilimlerinde ve iyi okullarda okuyorlar. Yine bence önemli bir ifade de okumanın çok özel ve bireysel bir eylem olduğunu söylediler. Bu biricik bir ifadeydi. Bence yine burası çok kıymetliydi. Çünkü artık biz okul öncesi dönemde ve hadi nispeten altıncı, yedinci sınıfa kadar bir şekilde çocukları daha kanalize edebiliyoruz okuma eğilimleri açısından fakat artık ergenliğe geçtiği, bireyselliğin çok ön plana geldiği, kendi ayaklarının üzerinde durdukları bir dönemde bir şeyi dayatma olarak verdiğimizde tepkiyle de karşı karşıya olduğumuzu bilmemiz gerekiyor. Oysa çok bireysel bir tecrübeyi istediklerini de ifade ediyorlar. Yani zevkime, benim istediklerime, benim heyecanıma uygun bazı tercihlerin olmasından bahsettiler.

Bir de eğlence ifadesi kullanıldı. Buradaki eğlence de böyle alelade bir eğlence gibi değil. Daha nitelikli bir eğlence bahsedilen yani belki işte sürükleyicilik, hızı karşılama gibi bir karşılığı var onlarda. Ben yine tabii çıkarım yapıyorum bu ifadelerden. Dolayısıyla gençlerin bende bıraktığı ifadeler bunlar, bunları sizinle paylaşmak istedim bu oturumun ölçütü de bu olduğu için.

Tekrar ifade etmek isterim, benim için anahtar sözcük fantastikti. Çünkü ben de bilim kurgu ve fantezi dünyasını gerçekten çok seviyorum. Yaklaşık 20 yıldır da yayın dünyasındayım; yazarlık, editörlük ve program geliştirme üzerine çalışıyorum. Eğlence kavramı önemli. Hepimiz için çok önemli. Hepimiz mutlu olduğumuz yerlerde, keyfimizin yerinde olduğu, iyi hissettiğimiz yerlerde daha uzun süre kalabiliyoruz. Belki bu yaştaki çocuklar için de kitapta öyle

bir şeye ihtiyaç var ve bunu da fantezi de keşfetmek istiyor. Yani gerçeğin üstünde bir yerlerde keşfetmek istiyor. O zaman metinlerimizi oluştururken belki bu noktada bize ipucu verebilir diye düşünüyorum bu sohbetin. Ben çok teşekkür ediyorum.

Meryem UÇAR

Çocuk kitapları editörü ve yazarım. Çalıştayın amacı lise seviyesindeki öğrencilere kitap listesi oluşturmak. Liste oluşturulmadan önce aklıma şu soru geliyor: Listedeki kitapları seçerken öncelikle öğretmenin tercihlerini/kriterlerini mi dikkate alacağız, yoksa öğrencilerin mi? Kitap seçerken öğretmenin ile öğrencilerin tercihleri farklılaşıyor.

Okullarda kitapla öğrencinin buluşmasındaki aracı öğretmenlerdir. Öğretmene göre kitaptaki en ufak olumsuz bir unsur (Bu unsurlar kişiden kişiye değişiyor.) hemen tepki görüyor. Mesela yalanın kötü olduğunu anlatan kurgunun bir yerinde çocuk yalan söylüyor. Sonunda da pişman oluyor. Yalana bir övgü yok. Buna rağmen kitapta çocuk yalan söylüyor diye tepki almıştık.

Çocuklar fuarlara geldiğinde bazen kitabı adıyla aramıyor, tür olarak arıyor. “Korku romanı var mı? Bilim kurgu var mı? Fantastik roman var mı?” diye soruyor.

Kitap listeleri kitaplarla çocuklar arasında bir köprü kurmayı amaçlarken hazırlanan listelere baktığımızda bir duvar örme riskini de barındırıyor gibi geliyor. Listelerdeki kitapların bir kısmı sıkıcı, bir kısmı da çocuğun ilgisini çeken türlerden çok uzak. Listenin her seviyeden okura hitap edeceğini düşündüğümüzde bu tür kitapların listede olmasına gerek olmadığını, okuma zevki kazanan bir okurun zaten tavsiye edilmeden klasikleri okuyacağını düşünüyorum. Öğretmenin zorunlu tuttuğu dışında kitap okumayan, çünkü o kitapları okurken çok sıkıldığını düşünen çocuklarla karşılaşıyoruz.

Öğretmenlerin, klasiklerin bilinen sularında yüzmeyi bırakması gerekiyor. Yeni basılan kitaplar arasında çocukların sevdiği türde çok güzel kurguları olan kitaplar var. Bunlar genç okurla buluşturulmalı. Listemizde klasik de olmalı elbette ama gençlerin ilgisini çekecek kitaplar tercih edilmeli.

Kitapların güçlü rakipleri var: online oyunlar, telefonlar, bilgisayarlar. Dolayısıyla öyle kitaplar seçmeliyiz ki çocuğu rakiplerinden alıp kitabın içine sokmalı. Çocukların ilgilerini çeken türler üzerinden çocuğu yakalamalıyız. Bu alanların anlatım imkânı yeterince geniş.

Hazırlayacağımız liste hem çocukların zevkine hitap etmeli hem öğretmenlerin/velilerin ihtiyacını görmeli.

Feyza ŞAHİN

İsmim Feyza Şahin. Hem Erdem yayınlarında hem Multibem yayınlarında çalışıyorum. Yazar ve tercümanım. Yani yazarlık ve tercümanlık yapıyorum. Asıl işim bu fakat aynı zamanda bir ormanda hayvan ve tabiat eğitimi yapıyorum çocuklar için. Ve açıkçası bu hayvan ve tabiat eğitimi orman eğitimi bana çok büyük ufuklar kazandırıyor. Çok yeni şeyler öğreniyorum. Fakat burada bilim kurguya döneceğim. Ben bilim kurgu yazmayı seviyorum. Meryem Uçar da sağ olsun benim editörüm ve bana editöryel sürecin ne kadar önemli olduğunu öğreten insan da kendisi. Benim için en büyük problem bütün listelerde bütün kitaplarda çocukların okuduğu, tükettiği her şeyde dil meselesi. Biz çok zayıf bir Türkçe ile çalışıyoruz şu anda. Eserler çok zayıf editöryel süreçlerden geçiyor. Dolayısıyla da çocuklar yeni üretilen eserleri okuduğu zaman hani ilkokulda ya da ortaokulda veya ailelerinden kaynaklı hasbel kader çitaları yükseldiyse bile düşmeye başlıyor.

Bu noktada en önemlisi benim için Türkçe, doğru düzgün bir Türkçe kullanımı. Ben de kendi kitaplarımı yazarken Türkçeye özellikle dikkat etmeye çalışıyorum. Meryem de sağ olsun bana bu konuda destek oluyor ve sürekli uyarıyor. Aynı zamanda kendi çocuklarımdan da gözlemediğim kadarıyla yeni bir ürüne yeni bir fikre yabancı bir isim koymak biraz daha “havalıymış” gibi görüldüğü için genelde bu yönde bir eğilim gösteriyoruz. Türkçeyi kullanarak kendi kelimelerimizden türettiğimiz isimleri de yeniliklere, yeni işlere, yeni ürettiğimiz eserlere, fikirlere, icatlara koyarak aslında bu havalılığa ulaşabiliriz; bunu göstermeye çalışıyorum. Aynı zamanda her kitabımda yeni bir kelime bulmaya çalışıyorum. Yeni bir kelime üretmeye çalışıyorum. Ve şunu da gözlemliyorum: hocalarımın da söylediği gibi çocuklar her türlü fikri, bilim kurgu ve fantastik alanında çok daha rahat bir şekilde içselleştirebiliyorlar ve kabul edebiliyorlar.

Ben kendi alanımdan dolayı diyebilirim ki bilim kurguyla her şeyi anlatabilirsiniz. Bilim kurgu Türkiye’de o kadar verimli bir şekilde kullanılan bir alan değil. Birazcık da göz ardı edilen bir alan. Dolayısıyla ben bu listelere bilim kurgu kitaplarının da girmesi gerektiğini düşünüyorum. Hem klasik bilim kurgu kitapları, mesela Jules Verne çok iyi bir bilim kurgu yazardır. Jules Verne kitapları eskiden vardı listelerde bizim çocukluğumuzda ama şimdi çok fazla göremiyorum. Ki bilim kurgu aslında aynı zamanda riskli bir alan da olabilir. Çünkü bilim kurgu yazarlarının bir kısmı ahlaki açıdan sorgulanabilir ve çeşitli ilginç fikirler aşıyor olabilirler çocuklara ama Jules Verne çocuklar için olması gerektiği gibi bir sert bilim kurgu yapar ve gerçeklere dayandırır. Bu yüzden de çocukların en azından mesela Aya Yolculuk’u okuması gerektiğini düşünüyorum. Veya Denizler Altında 20.000 Fersah’ı okuması gerektiğini düşünüyorum. Bunlar aynı zamanda hem klasik hem de eğlenceli kitaplar.

Ayrıca bu sıkıcılık meselesine çok katılıyorum. Bu çok duyduğum bir kelime, çocuklar kitap okurken veya listelerini ellerini aldıklarında öğretmenlerini tavsiye ettiği kitapları veya okulların tavsiye ettiği kitapları aldıkları zaman bu çok sıkıcı dediklerini çok görüyorum veya çocukların mesela şöyle dediğini görüyorum; fuarlarda, imzalarda veya söyleşilerde diyorlar ki ben hem kalın hem de eğlenceli bir kitap istiyorum. Fantastik istiyorum, bilim kurgu istiyorum, macera istiyorum, kalın olsun bitmesin, uzun sürsün ama sürükleyici olsun aynı zamanda. Yani çocukların bir taraftan beklentisi yüksek ama kalite çıtaları düşük, kalite standartlarımız düşük. Hem dil açısından hem editöryel süreç açısından. Bu yüzden aslında bir yerde sorumluluk yayın evlerine gidiyor.

Söylediğim: editöryel süreç de editöryel süreç! Yani bunun üstünde sürekli duruyorum. Bir taraftan yazarlara da gidiyor sözüm, kendim gibilere. Daha iyi, daha kaliteli eserler üretmek, bir kitap, bir kurgu yazmaya başlamadan önce kafamızın içindeki devreyi tamamlamak ve güzel bir olay örgüsü güzel bir konu oluşturmak, güzel karakterler, bütünlüklü üç boyutlu karakterler tasarlamak.

Bir yandan da o kitapları, çocuklarına, öğrencilerine okutacak olan öğretmenlere gidiyor sözüm aynı zamanda. Birazcık açık fikirli olmak, birazcık yeniliklere uyum sağlamak, birazcık çocukların isteklerine, bütün hocalarımı söylediği gibi, çocukların isteklerine yönelik hareket edebilmek ve işte bu bilindiklerin dışına çıkabilmek. Biraz bu konfor alanımızın dışına çıkıp yeni kitaplar seçebilmek, kendimize, içimize yönelmek. Merve’nin söylediği gibi kendimizden unsurlar bulmak, kitaplarımızda çocuklarımıza da bu unsurları tanıtılabilmek. Yani benim dünyamda bunlar var diyebilmek. Mesela benim kendi alanım için; bilim kurgunun kaynağı, bilim kurgunun doğuş yeri zaten bu coğrafya ama biz bilim kurguyu bir ecnebi icadı olarak biliyoruz. Aslında öyle değil.

Çizgi roman mesela; çizgi roman ve mangaları çok takdir ediyorum; yani bunlar üstünde çalışanları, manga eserleri dikkate alıp üretenleri. Çünkü çocuklar bunu istiyor ve biz de bunu yapmak zorundayız. Yazar tarafımla bunu söylemek zorundayım. Eğitimci tarafımda da çocuklardan gördüğüm; evet dikkatler zayıf, dikkat süreleri kısa. Ve çocukların dikkatini bir şey üzerinde toplayabilmek için gerçekten çok çaba sarf etmek gerekiyor. Ben yakın zamana kadar, bu orman eğitimleri başlamayana kadar işin eğitimcilik tarafında çok bulunmadım. Sadece tercüme amaçlı, yani yabancı öğrencilerin geldiği ortamlarda Türk öğretmenlere tercümanlık yaptım. Kürsünün diğer tarafında, öğretmenlik tarafında bulunduğum yer bundan ibaretti. Doğrudan kendim hiç öğretmenlik yapmamıştım. Şimdi ise ormanda küçük çocuklarla çalışıyorum genelde. Yani okul öncesi, ilkokul ve ortaokul; bazen lise ve üzeri. Gerçekten dikkatlerini çok çabuk dağıldığını görüyorum ki ormanda tabii ki dikkatin dağılmasını bekliyoruz, zira ormanda gördüğü zaten ilk defa gördüğü bir şey. Yosunu tanıtıyorum, bitkiyi tanıtıyorum, hayvanı tanıtıyorum. Hayvanların artıklarından iz sürmeye çalışıyoruz ve saire. Fakat bu yeni gördükleri şeylerde bile çocuğun dikkati çok çabuk çabuk dağılıyor ve başka bir alana gidiyor. Onun üstünde de durmuyor. Hemen tüketip geçiyor. Dolayısıyla bizim önümüzde aslında Meryem'in dediği gibi büyük bir savaş var. Kısa dikkate yani dikkat aralığının kısalmış olmasına, bilgisayar oyunlarına, telefon oyunlarına, reels videolarına, 3-4 saniyelik videolara karşı bir mücadele içindeyiz. Biraz da bu yüzden hareketlenmemiz ve hareketli olanları da desteklememiz gerekiyor diye düşünüyorum. Dinlediğiniz için teşekkür ederim.

Rabia KURUNER

Merhaba, ben Rabia Kuruner. İlahiyat ve sosyoloji mezunuyum. Yaklaşık 15 yıldır din eğitimi alanında çeşitli çalışmalar yapıyorum. Çocuklardan gençlere, ortaokuldan lise kademesine kadar her yaş grubuna yönelik din eğitimi içerikleri geliştiriyorum. Bu süreçte program geliştirme, kurumlara danışmanlık, öğretmen gelişim seminerleri gibi farklı alanlarda çalışmalar yürüttüm. Aynı zamanda YEKDER yönetim kurulu üyesiyim. Hepiniz hoş geldiniz.

Bugün çalıştayda okuma kültürü üzerine bir liste oluşturacağız. Ancak şunu fark ediyorum: Liste hazırlamak, bir hedef kitleyi anlamadan ve onların ihti-

yaçlarını analiz etmeden yapıldığında çok etkili olmuyor. Bu noktada kendime önce bir soru sormayı seviyorum: “Bir liste oluşturduğumuzda bu listeler gençlerde nasıl bir karşılık buluyor? Kaç tanesini gerçekten okuyorlar, benimseyip hayatlarına dâhil ediyorlar?” Listeyi hazırlarken bu sorulara samimi cevaplar aramanın önemli olduğunu düşünüyorum.

Bu soruları sorarken kendi lise yıllarıma döndüm. O dönemde edebiyat hocam, bana nitelikli gördüğü bir kitabı önermişti. Ancak bu kitap, o zaman için bende derin bir anlam uyandırmamıştı. Belki ileride bir yerlerde filizlenme yaratmıştır ama o anda bir etki bırakmamıştı. Daha sonra kitap okuma alışkanlığımı sorgularken, Cemil Meriç’in bir kitabını okuduğumu ve bir sayfayı anlayamadığımı hatırlıyorum. İşte o an, “Kitap okuma konusunda kendime yatırım yapmalıyım” diyerek bilinçli bir karar aldım. Bu yolculuk, aileden destek almadan tamamen bireysel bir çaba hâlinde devam etti.

Bugün gençlerle konuştuğumuzda da benzer bir durumu fark ediyorum. Özellikle lise grubu, birey olma ve bireysellik arayışında olan bir dönem yaşıyor. Akranlarından etkilenmelerine rağmen kendi kararlarını verme ve bireysel seçimlerini öne çıkarma eğilimindedir. Bu nedenle, onların ihtiyaçlarını ve ilgilerini anlamadan oluşturulan listeler, onlarda yeterince karşılık bulmuyor. Bizim görevimiz, gençlere hazır listeler sunmaktan çok onların dünyasına dokunabilecek, kendi hikâyelerinde anlam bulabilecekleri kitaplarla yol göstermektir.

Okuma kültürü oluşturmanın temelinde sevgi ve ilgi olduğunu düşünüyorum. Erik Fromm’un *Sevme Sanatı* kitabında belirttiği gibi, sevgi bir şeyi benimseme ve içselleştirme sürecidir. Eğer bir şeyin sevilmesini istiyorsak, önce ilgi uyandırmamız gerekir. Gençlere okuma kültürü kazandırmak istiyorsak, onların dikkatini çekebilecek ve ilgilerini uyandırabilecek içeriklere yönelmeliyiz.

Okuma sevgisi çocuklukta başlıyor. Ancak ailede bu kültür oluşmamışsa, çocuğun yalnızca okulda belirli saatlerde karşılaştığı kitaplarla okuma sevgisi geliştirmesi oldukça zor. Örneğin, okul öncesi dönemde bile aileden kitap sevgisi görmeyen bir çocuk, eğitim kurumlarının tek başına vereceği destekle sınırlı kalıyor. Bu durumda, okuma kültürünü kazandırma sürecinde, çocukların hazırbulunuşluk seviyesini dikkate almamız gerektiğine inanıyorum.

Bir diğer önemli nokta, okuma listelerinin sadece matbu bir formatta kalması gerektiğidir. Bu listelerin, gençlerin ulaşabileceği dijital platformlarda ya

da onların ilgisini çekecek videolarla desteklenmesi gerekiyor. Örneğin, bir kitabın genç bir kişi tarafından anlatıldığı bir video, belki de bir öğretmenin ya da ebeveynin tavsiyesinden daha etkili olabilir. Çünkü gençler, kendi dünyalarına yakın bir yerden yaklaşıldığında daha fazla ilgi duyuyorlar. Bu nedenle, listeleri sadece yazılı materyaller olarak sunmak yerine, farklı mecralarda daha ulaşılabilir hâle getirmek önemli bir adım olacaktır.

Teşekkür ederim.

Ayşe KASAP

Uzman Kütüphaneciyim. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Kütüphanecilik mezunuyum. Eski Harfli (Osmanlıca) Çocuk Dergileri üzerine çalışmalarım var. 27 yıl İBB Kütüphaneler ve Müzeler Müdürlüğünde görev yaptıktan sonra emekli oldum fakat halen müstakil ve aktif olarak mesleğini yapmaya devam etmekteyim.

Ben mesleğim gereği bu konuyu okuma kültürü ve kütüphaneler çerçevesinden bakacağım.

Tarih boyunca insanlığa hizmet için geçmişle gelecek arasında köprü görevi gören kütüphaneler hem ilmin gelişmesi hem de bilginin toplumsallaşması için çalışan dinamik kurumlardır. Kütüphaneler eğitim, kültür ve sosyal hayatımızın merkezinde yer almaya başladıkça okuma alışkanlığı kazanma ve okuma kültürüne giden yol genişleyecektir diye düşünüyorum. Eğitim, kültür ve toplumsal politikalarının temeline kütüphaneler konulmaya, çocuklarımızı, gençlerimizi kitaplarla, kütüphanelerle tanıştırmaya ve kaynaştırmaya önem vermeliyiz. Kütüphane kullanımı ve aidiyeti arttıkça toplumda okuma kültürü yerleşik, dinamik bir değer olarak, eğitime ve kalkınmaya katkı sunacaktır.

Bu kitap listelerinin ilk etapta muhatabı öğretmenler ve bu dertle dertlenen anne babalar olacak gibi. Mesleğim gereği bilinçli ebeveynlerden de bu soruları çok aldım: “Bize hangi kitapları tavsiye edersiniz?”

Öğretmenlerimizin kitap ve kütüphane farkındalığını arttırmalıyız. Öğretmenler en yakınlarındaki kütüphanelerle iletişime geçmeli, kütüphanedeki uzman

kişilerle, kütüphanecilerle birlikte programlama yapmalıdırlar. Ayrıca ilçelerindeki, illerindeki önemli kütüphanelere ziyaretler planlamalı hatta dersleri oralarda işlemeleri çok daha olumlu etki ve fayda sağlayacaktır.

Çocukların ve gençlerin farkındalığı içinde; Ana sınıfından başlayacak, ilköğretim ve lisede Türkçe, Edebiyat, Sosyal Bilgiler, Tarih, Coğrafya vb. derslerden en az ikisinin kütüphanelerde işlenmesi, çocukların kitaplarla iç içe, sayfalarında birebir araştırarak, bularak, okuyarak bir ders işleme ve araştırma deneyimi yaşaması yüzde yüz olmasa bile birçok çocuğun ve gencin dikkatine mazhar olacaktır.

Çocuklar ve gençler için okul ve evden sonra, yetişkinler için ise iş ve evden sonra üçüncü mekân olarak adlandırılmaya başlanan kütüphaneler yaşayan, canlı, dinamik mekanlar olarak okuma kültürü farkındalığı kazandırmada ve sosyalleşmelerinde olumlu etkiler oluşturacaktır.

Okuma listeleri oluşturmak okuma alışkanlığı ve kültürü kazandırabildiğimiz sürece anlamlı olacaktır. Gençlere okumanın sadece salt kitap okuma üzerine olmaması gerektiği, içinde yaşadığımız toplumu, hayatı, kâinatı ve kendimizi okumayı, anlam ve mana kazandırmayı yani anlamlandırma bakış açısını da verebilmeliyiz.

Öncelikle eğitimcilerimizin yani okullarda çocuklarımızın ve gençlerimizin okuma kültürü ile ilgilenen öğretmenlerimizin kültürel birikiminin ve entelektüel düzeyinin belli bir seviyede yani etkinlikte ve yetkinlikte olması çok kıymetli. Bu işle dertlenen, kendi okuma serüvenini bir seviyeye getiren eğitimci zaten çocuklara ve gençlere dokunmayı ve okuma alışkanlığı kazandırmada izlenecek yolları, kitapların içeriklerini ve düzeylerini bilir. Tabii ki yapılacak bu çalışma onların işlerini kolaylaştırma açısından bir yelpaze sunma çabasıdır.

Hülasa: Öncelikli olarak okullarda “Okuma” işi ile ilgilenecek kişilerin bilinçlendirilmeleri ve belli bir etkinlikte ve yetkinlikte olması bu işin başarısı için olmazsa olmazlardan biridir.

Okullarda profesyonel birer kütüphane ve kütüphaneci bulunsa ve her sınıfın kütüphane dersi olsa orda çocuklar ve gençler okumayı farklı yöntemler ve bakış açıları ile içselleştirebilirler ve bir kültüre dönüştürebilirler.

Selçuk AYDIN

Ben de Yekder yönetim kurulu üyesi olarak buradayım. Onun için hepimize hoş geldiniz diyorum. Ayrıca İstanbul Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi bölümünde öğretim görevlisiyim. Aynı zamanda mesaimi daha çok üniversitede yeni açtığımız merkez kütüphanede harcıyorum. Kütüphane diploması ve Türkiye için bir rol model hazırlayacağım bir doktora çalışmasının içerisindeyim. Onun öncesinde de Atatürk Kitaplığı'yla başlayan 22 yıl devam eden sahada (bir kütüphaneciyle sınıf arkadaşım olan Ayşe Hanım'la beraber) bulunmuştum. Atatürk Kitaplığı da aslında bütün kütüphane türlerini içinde toplayan bir kütüphane. Şöyle ki gezici kütüphaneler, çocuk kütüphaneleri, nadir eserler, araştırma kütüphanesi ve halk kütüphanesi... Dolayısıyla bu aşamalarını hepsinde bulunmuş oldum.

Okumayla ilgili en temel vazifemiz zaten okuma kültürüne yardımcı olmak yani okumalarına. Her yaştan talep edenin okumalarına yardımcı olmaktır. Ben okuma yazma bilmeyen bir annenin çocuğuyum. Okumayı öğrendiğimde hem kendime hem de anneme kitap okuyarak böyle bir kişisel gelişim sürecinden geçmişim. Hep söylediğim bir şey.

Burada da söylemek istiyorum. Kütüphaneci olduğumdan dolayı da bunun üzerine basarak söylüyorum. Hayatta başardığımız ya da başaramadığımız birçok iş olabilir. Şunu yaptık bunu başardık gibi çok iddialı şeyler söyleyemem ama çocuklarıma kitap okuma alışkanlığı kazandırma konusunda bir iddia sahibi olabilirim zira bir baba ve bir kütüphaneci olarak çocuklarıma kitap okuma alışkanlığını kazandırabildiğimi söyleyebilirim. Büyüğü üniversitede, ortancası lisede ve küçüğü ilkokulda olmak üzere üç kızım var ve onlara kitap okuma becerisi kazandırmış olmamı hem mesleki hem şahsi en önemli başarımlarım olarak gururla ifade edebilirim. Onlar daha küçük yaşlarda iken beraber markete gittiğimizde dahi kitapların olduğu bir raf veya bölüm varsa orayı bulur muhakkak almamız için ısrar ettikleri bir kitapla dönerlerdi. Bunu mesleki romantizm anlamında söylemiyorum.

Gerçekten herkes kendi ilgi alanıyla ilgili yayınları seçmekte okumaktayız genelde. Tabii ki hocalarımızın az önce söylediği gibi arkadaş çevrelerinden de etkilendikleri için seçtiği kitaplar oluyor. Fakat bu kitapların bazen kendi ruhlarına hitap etmediklerini görüyorum ve bunlar süreçte eleniyor. Şu anda üniversitede olan kızımın kitaplığına baktığımda felsefe ağırlıklı kitapların ve düşünsel hayata ağırlıklı kitapların olduğunu, güncel olarak da Filistin ile ilgili

kitapların öne çıktığını görüyorum. Yani hocalarımızın çizdiği tabloyu aslında ben de bir kütüphaneci ve yine sahadan bir arkadaşınız olarak söylemeye çalışayım.

Lisede okuyan kızım imam hatipte okuyor, ders ve sınav yoğun bir dönem-
deler şimdi ama buna rağmen geçen hafta ziyaret ettiğimiz kitap fuarında
özellikle de fantastik kitaplar aldığını gördüm, çıkmasını beklediği bazı seri
kitapların olduğunu, bu nedenle bir süre başka kitap almayacağını söyle-
di. İlkokul öğrencisi olan kızım da okumaya ilgili hem bizim hem okuldaki
öğretmenlerinin gayretiyle ve müfredata da uygun kitaplar okuyor; kahra-
manlık serileri, Türk büyükleriyle ilgili serileri okuyor. Bununla birlikte kitap
fuarında o da hocalarımızın söylediği gibi macera, korku ağırlıklı kitaplar
tercih etti. Perili ev, gizemli kitap gibi ilgi alanına hitap eden kitaplar aldı.
Aslında onu da şöyle yönlendirmeye çalışmıştım; bunlardan hem korkuyor-
sun ama okumak da istiyorsun diye bunları gündüz okuyacağım şeklinde
beni ikna ederek kitaplarını aldı. Evet, buradan şu çıkıyor: Biz çocukları yaş
dönemlerini ayırmadan seçimi onlara bırakmalıyız. Fakat ben burada şunu
da söylemek istiyorum, belli bir okuma kültürünü veriyor olduktan sonra
bunu yapıyor olmaları en sağlıklı olan evet, ben onlara okuma konusunda
tahakkümcü bir yol çizmedim.

Okuma yolculuklarında beraber okuduğumuz benim de okurken sıkıldığım
yine hocalarımızın isimlerini andığı bazı kitapları ben de çok geç okudum.
Mesela Dubai çikolatasını hala merak etmediğim için yemiyorum. Yani şunun
için söylüyorum şu anda çok gün gündemde. Herkesin işaret ettiği şeyleri
tercih etmemeye çalışıyorum. Çocuklarla da bunu yaptık. Yani şunu bunu illa
okuyacaksınız demedim. Okumalarında hayranlıkla sevdiğim yayınlar seçtik-
leri de oldu. Yani işte ben okurken bundan haz almamıştım ama ya bu çocuk
niye bunu okuyor diye merak ettiğim kitaplar da oluyor. Biz liseleri yani lise
kitaplarında neyi okumalarını istiyoruz ya da ne umuyoruz bu kitaplardan
şeklinde düşündüğümde şöyle küçük bir not hazırlamıştım; aslında çok genel
geçer bir şey ama gerçekten elediğimizde elimizde kalacak şeyler bunlar ne
okurlarsa okusunlar.

Lise dönemi, genç çocuklar ve tutkulu, istekli, heyecanlı bu yaş kitlesi do-
layısıyla buna yönelik kitapların öne çıkması kaçınılmaz ama aynı zamanda
entelektüel ve kişisel gelişimlerinin de önemli olduğu bir dönem. Lise dönemi,
kimliklerini bulma, sosyal çevrelerine anlamlandırma, farklı düşünce yapıla-
rına bakış açıları geliştirme, eleştirel düşünme yetilerini geliştirme süreçleri
olduğu için yayınların bu kapsamda toplanması bekleniyor. Bir kütüphaneci

olarak da ben sağlıklı ya da kalıcı bir okuma listesi ki o kalıcı şey anlamında söylüyorum. Herkesin kendine ait evet, genel listeler veriliyor ama bütün okuma deneyimlerinden sonra kendileri için oluşturdukları kalıcı listeler olur. Olabilir bunlar. Eleştirel düşünme yeteneği, empati geliştirme, dünya ve kültürel anlayışlarını genişletme, duygusal zekalarına yönelik ve edebiyat sevgisi yani nihayetinde okuma kültürü ve edebi sevgi kazandırma konusunda bir çerçeve çizmemiz gerektiğini düşünüyorum. Bu arada yurt dışında böyle ama Türkiye'deki de böyle. Yani bizde işte TÜİK ya da kütüphane verilerinden de yararlanarak bizlerinde önümüze bazen listeler düşüyor ya da listelerle ilgili yaklaşımlar düşüyor. Mesela şöyle bir deneyimden bahsetmek istiyorum:

Ekranlara rakip olarak basılı ve yazılı kaynakların önüne geçtiği bir dönemde işte iki binli, iki bin onlu yıllardan itibaren yavaş yavaş bu basılı kaynaklar kitap okuma oranları düşüyor. İki bin onlu yılların hemen başında bir yükselme süreci var. Çalışmalara bakıldığında işte mesela Harry Potter kitaplarının filmlerinin çevrildiği zamanda o kitapların çok okunduğu, *Yüzüklerin Efendisi*'nin sinema filminin çıktığında kitapların birden çok okunarak göstergelerin fırladığı durumlar var. Ben dün de halk kütüphaneleriyle ilgili arkadaşlarımla görüştüğümde onların listelerini almıştım. Hani ilginç bir şekilde tabii seçenek siz sunduğunuz için de bu böyle ama ya da hocalarımızın okullarda verdiği listelere de göre ama mesela beni şaşırtmıştı. Mesela *Saatleri Ayarlama Enstitüsü*, İstanbul İl Halk Kütüphanesi'nde şu an birinci sırada bir kitap yani o zaman şaşıyoruz. Hani böyle bir sonuç çıkıyor, neden? Elif Hocam da son yıllarda tiyatral olarak da öne çıkması eserin acaba okuma oranlarını arttırıyor mu, dedi. Tam da bu az önce bahsettiğim işte *Harry Potter* kitaplarının öne çıkması, *Alacakaranlık Serisi* ile ilgili kitaplar. Çünkü tam filmlerin, dizilerin çekildiği yıllarda bu kitaplarla ilgili okuma oranları önemli ölçüde yukarı çıkıyor.

Şöyle bir şey çıkıyor, aslında bazen sunduğunuz şey iyi olursa ya da ne sunuyorsanız onun da talep gördüğünü görebiliyoruz. Biz bir liste oluşturmalıyız ya da oluşturmamalı onların seçimlerine bırakmalıyız konusu sadece bugünün konusu değil. Geçmişte de konuşmuşlar. 1976'dan beri Amerika, okuma istatistikleri yayınıyor. Yani onlar da hep sonuçlarını tartışıyorlar. Bizde de son yıllarda var. Ben bu konuda aradayım yani. Bizim bir şeyler sunmamız gerektiğini yani seçenek oluşturmamız gerektiğini hocalarım da söylemişti. Yeni şeyler yani alan boşsa başkalarına bırakmaktansa bizim o içerikleri doldurmamız gerektiği konusunda orada müdahil olmamız gerektiğini söylüyorum. Sıkıcı bulduğum benim de listelerde *Kürk Mantolu Madonna*'ydı. Çok geç okumuştum. Mesela *Yüz Yıllık Yalnızlık* kitabı Amerika'da. Yani kendi bölgesindeki yazarlardan bizim gibi Güney Amerika dışarısındaki ülkelerin ya da kültürlerin

çok anlamış olmasını beklemiyoruz. Çünkü buradaki siyasi, politik ve toplumsal olaylar vs. dünyada bilinmedikçe bu kitaplar öne çıkmayacaktır.

Ben bu arada dediğim gibi liste sunup sunmamakla ilgili yani biz sunmama tarafında da değilim ama kriterlerimizi belirledikten sonra her şeyin daha uygun olacağını düşünüyorum. Çünkü evet, ilkökulda tavsiyelere ihtiyaç var. Hem ailenin hem okulun ama lisede yine hocalarımız belirtti. Kendi ayaklarının üzerinde duruyorlar. Hayatı anlamayla ilgili bir çabaları var. Dolayısıyla kendi tercihlerini de burada ortaya koymaları oldukça doğal ve ben de bu minvalde onlarla beraber gözlemleyerek çalışmayı öneriyorum. Söz geldikçe de katkı vermek dilerim, teşekkür ederim.

Adem PERVAN

Nun Okullarında Beden Eğitimi öğretmeniyim. Aynı zamanda YEKDER'de Gençlik Komisyonundan sorumlu yönetim kurulu üyesiyim. Bugün burada gençlik ve çocukluk yıllarımdan itibaren STK'larda bulunmuş birisi olarak, okumayı seven, okumanın gücüne inanan ve okumayı aktif bir eylem olarak gören birisi olarak oturmayı tercih ediyorum. Bununla ilgili gerek blog sayfamda gerek sosyal medyada paylaşımlarımı özenle yapmaya gayret ediyorum. O yüzden aranızda olmaktan dolayı mutluyum ve çok stratejik bir konumdayım; oturum düzenine göre tam merkezdeyim.

Gençlerden bahsediyoruz. Çalıştaya katılan en genç üyelerden birisi de benim, bu çok iyi. O yüzden gençleri dinliyoruz aslında şimdi. Teşekkür ediyorum. Öncelikle bir alıntıyla başlamak istiyorum. Sizin bir önceki çalışmanız, sizin kitabınız onu da belirteyim: Santora çocukları sürekli olarak ön yargılı temsillere maruz bırakmak tehlikeli sonuçlar doğurabilir. Bu tür çarpıtmalar özellikle de toplumsal ön yargılarla pekiştirilmesi durumunda onların düşüncelerinin bir parçası haline gelebilir. Bu yüzden listeleri hazırlayanlar ve çocuklar için kitap seçenlerin tüm insanları doğru şekilde temsil eden kitapları seçme sorumluluğunu üstlenmeleri gerekir diye ifade ediyor. Bu sebeple ben ölçütlerin ilk sırasına şunu koyuyorum; biz çocuklara kitapları yani okuma alışkanlığı noktasında değil de kendi gelişim süreçlerini olumlu yönde ilerletsinler

diye sunuyoruz. Ve bir liste önerisi sunuyorsak da bunun belli bir temel dayanağı, ölçütü olması lazım. O yüzden çocuklarda düşünceyi inşa edebilecek bir liste olması lazım. Ben öyle görüyorum.

Bu inşa sürecinde de şu soruları sormak gerekiyor yani çocuk açısından baktığımızda öncelikle “Neden okumalıyım?”, “Nasıl okumalıyım?”, “Niçin okumalıyım?” sorusuna cevap bulması lazım okuduğu kitaplardan yola çıkarak. Bununla birlikte iradeyi aşılammamız gerekiyor. Yani belli bir okumayı yaptık. Bundan sonra da iradeyi çocuğa aşılammamız gerekiyor. Bunun için de “Neden çalışmalıyım, ne ve nasıl çalışmalıyım, niçin çalışmalıyım?” Bu sorulara cevap bulacağı kitapları önermemiz faydalı olacaktır.

Üçüncü olarak da eylem yani çocuğun harekete geçmesi lazım, aksiyon alması lazım. Bunun için de “Neden mücadele etmeliyim, nasıl mücadele etmeliyim, niçin mücadele etmeliyim?” sorularına cevap bulması gerekir. Listeyi ele aldığımızda, ben öyle düşünüyorum yani. 10 tane liste varsa 10 kitabın da aynı minvalde olmaması gerekiyor. İşte üç bölümde, düşünceye, iradeye ve eyleme katkı sunması gerekiyor. Yani belli bir şablon çizmek önemli diye düşünüyorum. Tabii ki bunları yaparken de liseli çocuklardan, gençlerden bahsettik.

Eğitim sistemini göz önünde bulundurduğumuz zaman çocukların hiçbirisi okulu sevmiyor ama okuldan mezun olduğunda her çocuk, belli bir birimle, belli bir donanımla mezun oluyor. Bu da neye bağlı; sınavlara. Tabii ki sınav odaklı düşünmemek gerekiyor ama sınavların varlığı, çocukların kendilerini geliştirmesi noktasında önemli bir ateşleyici fitil. O yüzden liste önerilerini hazırlamak güzel bir şey. Listeyi çocuklara vermek de güzel bir şey ama bizim o çocukları dinleyerek tabii ki bu otokratik bir şekilde değil ama makul bir seviyede okuma şartını sunmamız gerekiyor. Ölçüt olarak da artık kitabı okuduktan sonra tahlil olur, ödül olur, sınav olur. Çocuğun kendini geliştirebileceğini inandığı bir anlayışla, yaklaşımla bunu devam ettirmemiz faydalı olacaktır. Bununla birlikte farklı isimlerden ve farklı alanlardan okumalar yapması lazım.

Ben uzun yıllardır muhafazakâr -gerçi muhafazakâr kelimesi burada yanlış oluyor da kime göre neye göre muhafazakâr- İslami hassasiyetleri olan ve bu minvalde gayret sarf eden STK'ların içerisinde yer aldım. Okutulan kitapların hepsi aynı alanlarda ve benzer isimler. Farklı alanlardan olduğunda çocuklarda farklı bir okuma heyecanı, okuma heyecanı ile birlikte gayret de söz konusu olabiliyor. Bunun da önemli olduğunu düşünüyorum ve son olarak da belli bir alışkanlık zorlamayla zorlandıktan sonra da rutine dönmeyle oluyor. Yani

çocukluk yıllarında sabah namazına kalkmak zordu ama belli bir zorlamayla artık bir rutin haline geldi ve yapılmadığında eksikliği aranıyor. O yüzden burada dengeli bir zorlamanın bir rutin haline geleceğini düşünüyorum. Bu sayede de çocuklar zaten neyi okumaları gerektiğini de bu zamanlarda aldıkları bilgi birikimiyle ileriye taşıyabilecekler, kendileri seçebilecekler.

Son olarak sözü fazla uzatmadan bir şeyin alışkanlığı, bir şeyin doğru aktarımı Volkan hocam, sanırım sizin sözünüzü hani fenomenlerle oluyor, fenomenlerle birlikte bilinçaltını işleyerek oluyor. Bir konuşma yapmıştık, hatırlıyor musunuz? Biz çocuğu doğrudan alıp işte oğlum, işte kızım, sevgi budur, doğruluk budur, iyilik budur demek yerine onun bilinç altına işlememiz gerekiyor. Mesela bununla ilgili iki tane örnek şu anda aklıma geldi, birisi Malcolm X. Çocuklar Malcolm X'i gördüğünde onun aydınlanmasının, hapishaneye girdiğinde kütüphanede olduğunu görüyor ama ben Malcolm X'i şöyle anlatmıyorum, bak Malcolm X gitti kitap okudu da aydınlandı değil. Çocuk bunu okurken bilinçaltında işliyor. *Denizler Altında 20.000 Fersah*'tan ne güzel söylediniz, bilim kurgu olarak denizin altında gidiyorlar, dünyadan kopuk bir hayat yaşamaya çalışıyor ama kütüphane var. Dünyadan soyutlayabilir mi kendini? Kütüphanesi olan bir yer. *Denizler Altında 20.000 Fersah*'ı bu listenin içerisinde çocuk okursa zaten okuma alışkanlığı bilinçaltına işlenmiş oluyor. Bu güzel konuşmaların ardından teşekkürler, öncelikle burada olduğunuz için.

Selvanur ÇAPÇI

Ben Selvanur Çapçı, YEKDER yönetim kurulu üyesiyim. Aynı zamanda Kültür Üniversitesi'nde Çocuk Gelişim bölümünde öğretim görevlisi olarak çalışıyorum. Ben biraz daha perspektifi yükseköğretim nazarından sizlere aktarmaya çalışacağım. Ne görüyorum? Çünkü evet, ortaöğretim için buradayız ama ortaöğretimle yükseköğretim arasında yaklaşık üç aylık bir zaman dilimi var ve ben şu an birinci sınıflarla çocuk edebiyatı dersi işliyorum. Onların öncelikle edebiyat algılarını, kitap okuma algılarını tespit etmeye çalışıyorum derslerimde. Bununla alakalı ilk derslere başladığımızda tabii ki de şunu sordum: Neler okuyorsunuz, okuyor musunuz, neler okuyorsunuz ve neden bunu okuyorsunuz? Bunları sorduğumda aslında ben de -biraz önce hepimizi işte

tedirgin ettiğini düşündüğümüz- ya bu da olmasın, bu neden oluyor, bu kim diye sorguladım kendimi pek çok cevap aldım ve sizlerin de aslında değindiği noktaları bir de 18 yaşını henüz tamamlamış ya da tamamlamamış gençler çerçevesinde görme imkânı elde ettim ve şu ortaya çıkıyor; bir kültür kazanılmamış. Yani ortaöğretim de benim şu an birinci sınıflar da benzer profiller.

Birinci sınıflarda olan öğrenciler, yaklaşık 50-55 kişi ve bir okuma kültürü kazanmamışlar ve bunu söylüyorlar. Ben düzenli bir şekilde kitap okumuyorum hocam ama öğretmen olmaya niyetlendim. Bu bir sorun değil mi? Evet, bir sorun. Demek ki bunun üzerine çalışmalıyız, birlikte böyle başlıyoruz. Yine sevdikleri kitaplardan örnekler verdiklerinde pek çoğunun ismini ve yazarını tanıımıyordum. Sonrasında bir öğrencim dedi ki bunlar wattpad yazarları, siz bilmezsiniz ve de artık siz kültürel olarak belki daha farklı şeylere odaklanıyorsunuz, bu yazarlar, bunlar bunlar diye beni aydınlatma gereğinde bulundu. Sağ olsun ve ondan sonra ben baktım yani tabii ki de daha öncesinde biliyordum. Ben ortaokuldayken yoktu ama lise sonda işte biraz daha üniversiteye yeni başladığım zamanlarda yaygınlaşmıştı ve internette gördüğümüz şeyler yavaş yavaş kitap raflarına düşünce tabii biz de merak edip -hiçbirini okumadım ama içeriğinde ne var diye baktım- çok oldu ve yine söyledikleri isimlere baktığımda bu tarz hikayeleri gördüm.

Şimdi bu açıdan bakıldığında demek ki biz, her ne kadar listeler hazırlasak da 100 Temel Eser'in belki kaldırılma sürecine denk geliyor onların lise zamanları ama bir de pandemiye de denk geliyor. Aslında okuma kültüründe sadece liseden değil, eve çekilme durumu da var. Şu anki üniversiteye yeni başlayan ya da işte üniversite yıllarının ortalarında olan gençlerde. Hepsini de tabii düşünmek lazım ama bu kültürün oluşturulmadığını gördüğümde şunu sordum, "Ne okumak istersiniz? Mesela şu an alana yeni geldiniz ve çok gençsiniz. 18 yaşında çocuk gelişimiyle ilgili bir şeyler yapmak isteyen bir genç ne okumak ister?" Tabii ki de çocuklarla ilgili bir şeyler öğrenmek isteriz. O zaman biz geriye döndük. Şu an mesela çocukların gözünden olayların anlatıldığı hikayeler, kitaplar, romanlar okuyor benim öğrencilerim. Şunu söyledik çünkü ilgi burada çocuğun nasıl hissettiği, nasıl gördüğü ve biz belki de şu an ortaokul listelerinde gördüğüm bu kitaba da baktıktan sonra o kitapları üniversite düzeyindeki gençlerle okuyoruz. Neden? Çünkü çocuk acaba bu duruma nasıl bakar? Bu bizim alanımızla alakalı bir şey. Ama şunu fark ettim, demek ki bir ilgi oluşturulması gerekiyor.

O genç şu an ben kendi alanımı, çocuğun gözünden bakmayı öğreneceğim diye bunu okuyor ama lise zamanında da farklı bir ilgiyle buna belki teşvik

edilmeliydi. Hocalarımın pek çoğunun görüşüne kesinlikle katılıyorum. Ben de biraz daha gelişimsel anlamda bir iki şey söyleyeceğim çok uzatmadan. Hepimiz ilgilerimizi kendimiz geliştiriyoruz. İsmail Hocam en başta klasik eserleri ben nasıl aktarabilirim diye düşünüyorum, diye bir şeye değinmişti. Ben mesela edebiyat alırken 10. sınıfta hiç unutmuyorum. Divan edebiyatını çok çok sevdiğim için ki belki de o dönemde 200-300 kişi aynı dönemdeydik ve kütüphanede divan şiirleri sözlüğü alan bir tek ben vardım. Benim hocam şaşırıyordu. Sen neden bunu okuyorsun, diye. Sevdiğim için diyordum.

Şu anki konuşmalarda şunu fark ettim, aslında beni oraya çeken de oranın büyümlü gerçekçiliğiymiş. Tam olarak bir fantastik dünyası olmasa da çünkü orada da biraz önce bahsettiğiniz bilim kurgu bu topraklardan çıktı dediğiniz aslında evet. Eserlerde gördüğümüz şeyler bunlar ve dedim ki evet demek ki benim de fantastik tarafı besleyen bir ilğim vardı ve ben bunu o zaman keşfetmiştim ve buna göre okumalar yaptım. Beni çok farklı bir dünyaya sürükledi ama bir başkası aynı şeyi beklemiyordu. Yani benim diğer belki 299 arkadaşımın ilgileri çok farklıydı. Ve ben bunu besleyecek bir alan buldum kendime kütüphanede, oraya sığındım ama onu bulamadığı için belki de kitapla hiç ilişki kuramayan vardı. Öncelikle ilgilere odaklanılması gerektiğini düşünüyorum.

Listeler çok önemli. Bence bir liste oluşturulmalı, nasıl oluşturulmalı kısmında sizler çok daha etkinsiniz o alanda ve o yaş grubuyla çalışan özellikle öğretmenlerime söz geldiğinde muhtemelen çok daha farklı düşünceler ortaya atılacak ama ilgiyi besleyecek bir taraf olmalı. Bence öncesinde gençlere nelere ilgi duyuyorsunuz sorusu sorulup ona göre belki de bireysel olarak, okul bazında, sınıf bazında listeler oluşturulmalı. Çünkü şunu görüyoruz, herhangi bir lise olabilir. Oradaki çocukların, yüz tane çocuk varsa birinin bilgi birikimi ile diğerinin bilgi birikimi birbirinden çok farklı ve orada belki de yüz tane farklı eser önermemiz gerekecek.

İlgiye odaklanılması gerektiğini düşünüyorum. Ortaöğretimde liselilerin özellikle gelişimsel düzeyi temel alındığında ergenlikten henüz çıkmama durumu var. Hatta yeni girme durumu var. Pek çoğunda duygusal ihtiyaçlar çok fazla. Biz biraz biyolojik kısmı da görmezden geliyoruz. Watsapp'ların bu kadar çok talep görmesinin nedeni de bu; ilişkilere çok değiniyor. Duyguya çok değiniyor.

Bizim aslında çocuğun duygularını doğru bir şekilde düzenleyebileceği eserlere yönlendirmemiz gerekiyor. Bunun altını çizmek istiyorum. Genel olarak

aslında söyleyeceklerim bu kadar çok kısa bir şeye değineceğim. Lise yılları deyince biraz önce orta okul kitap listesinde şeyi gördüm. Abbas Sayar'ın *Yılkı Atı*'ni gördüm ve ben işte hocamın zorlamasıyla okumuştum o kitabı. Hâlâ yılkı atı dendiğinde garip bir şey hissediyorum ve şu an kendimi de kötü hissediyorum Abbas Sayar'a karşı, diyorum yani gerçekten güzel bir eser yazdığı muhtemelen ve ben onu zorla okuduğum için o an sevmedim. Bir daha okuyacağım diye her gördüğümde kendime söz veriyorum ve en başta yazar listesinde onun adını görünce de bunu tekrar kendime hatırlattım. Zorlamadan, ilgileri de dikkate alarak ve muhakkak yani bugün kendimle alakalı da bir farkındalık edindim. O büyüü gerçekçiliği fantastik dünyayı da bir şekilde içeri katarak bunu yapmamız gerekiyor bence. Teşekkür ederim burada bulunduğunuz ve söz hakkı verdiğiniz için.

Erkam ASLANOĞLU

Ben belgesel ağırlıklı film yönetmeniyim. Liseli yıllarımdan beri de çıkarılmış olduğumuz halen yayın hayatına devam eden bir masal dergimiz var *Hark* isminde. Sağ olsun Elif hocamın davetiyle buradayım. Hocalarımız çok kıymetli cümleler sarf ettiler. Üzerine bir şey katabileceğimi düşünmüyorum. Yani aslında farklı farklı yerlerden değinildi ama burada ilk kazandırılması gereken şeyin tabii ki okuma kültürü olduğunu ben de öngörüyorum. Çok farklı yaş gruplarından ekip arkadaşlarım var ve sahada prodüksiyon anlamında hizmetler veriyoruz. Bu ekipte böyle elli beş-altmış yaşında bir görüntü yönetmeni ustamız da var. Yirmili-otuzlu yaşlarda yeni sektöre girmiş kameraman arkadaşlarımız da var. Hepsinin genellikle ortak özelliği, okuma kültürüne sahip olmamaları. O sebeple burada hangi lise öğrencilerinden bahsettiğimize belki karar vermek lazım.

Evet, ben lise öğrencisiyken çok şanslıydım. Ümit hocam öğretmenimdi, maaşlarla bizi tanıştırdı ve gerçekten sınıfta okumak isteyen tüm öğrencilere doğru kitapları öneren bir öğretmenimiz vardı; herkese aynı listeyi sunmayan bir öğretmenimiz vardı. Burada ihtiyaç olan şey tabii ki bu ama herkese hitap eden toplu bir liste üzerine konuştuğumuz için de şunu söylemek gerekiyor. Çok değerli, çok entelektüel birikime sahip hocalarımız var ve lise öğrencilerine bakarken özellikle büyük çoğunluğu tabii ki haksızlık etmemek gerekir

ama okuma kültürleri üzerine konuştuğumuzda kimisi çok güçlü, kimisi çok zayıf.

Çoğunluğu konuşacaksak ve bu liste büyük çoğunluğa hizmet edecekse önceliğin kültür kazandırmanın ötesinde okuma kültürünü kazandırmak olduğunu görüyoruz. Yani akıcı bir hikâye olması... İşte biz Mustafa Kutlu okuduk. Lisedeki büyük çoğunluk Mustafa Kutlu okurken onun yalın bir dille anlattığı için ne kadar akıcı olduğunu gördük ve okumayı sevdik. Burada temelde bir birikimden ziyade hakikaten kitap sevmek, kitabı okuma alışkanlığı kazanmak lisede bence en büyük başarı bu olur. Bu liste sonucuna ulaşırsa söyleyebileceğim temel şey budur. Teşekkür ederim.

Ümit Yaşar ÖZKAN

Ben Ümit Yaşar Özkan, Türk Dili ve Edebiyatı öğretmeniyim. Eşim Elif Konar Özkan ile birlikte çocuk edebiyatı alanında çalışmalar yapıyoruz. Benim de ilgi alanlarım içinde masallar, bilim-kurgu, fantastik edebiyat ve şiir var. Ben okumayı seviyorum ve okumayı özlüyorum açıkçası. Okumayı özlüyorum dedim. Çünkü istediğim gibi okuyamadığımı düşünüyorum. Evet, okumayı seviyorum ama çocuklar için olduğu kadar biz yetişkinler içinde çok fazla uyarıcı var. Aynı uyarıcılara biz de maruz kalıyoruz ve bu hepimizin sorunu. Gün geçtikçe bu bir çatışma halini alıyor. Bunun farkındayım. Daha çok okumak istiyorum; işin enteresan tarafı, çocukken kitap yoktu okumak için ama evet iştah vardı. Şimdi kitap var, aynı iştahı arıyoruz.

Okumak eğlenceli ve zevkli bir iş. Her şeyden önce bir şekilde insanın çok erken bir yaşta bunu kazanması lazım gibi geliyor bana. Okumak gerçekten lezzetli bir iş. Kitap okurken yaşadığımız heyecanı ve kitap okumaktan aldığımız lezzeti, başka bir faaliyetten almamız mümkün değil. Yani film seyretmek de çok eğlenceli, müzik dinlemek de gezmek de ama zaten bunlar arasında bir hiyerarşi olduğunu düşünmüyorum. Bunlar arasında da yani sinemayla başka faaliyetler arasında bir hiyerarşi olduğuna ben inanmıyorum. Bunlar birbirinin yerine ikame edebileceğimiz faaliyetler değil. Önce bunu bir şekilde bizim çocuklara hissettirmemiz lazım. Bu bir yaşantı meselesi yani çocuklara okuma yaşantılarını deneyimleyebilecekleri ortamlar hazırlamamız lazım. Ar-

tık bunun birçok yolu var. Hemen aklıma Daniel Pennac geliyor. Fransız bir yazar Pennac'ın Fransa'da banliyö semtlerinde yaptığı çalışmalar var. Bir yazar ve öğretmen aynı zamanda. Bakın Fransa ve banliyö diyorum yani Türkiye'nin varoşlarıyla bile kıyaslayabileceğimizi düşünmüyorum. Pennac orada çocuklara okuma alışkanlığı kazandırmak için çalışıyor. Yüzlerce çocukla çalışıyor ve diyor ki sayıyla bir iki sefer başarısız oldum. Bir iki çocukta sadece başaramadım diyor. Şimdi bu inanılmaz bir şey. Ben bunu ilk duyduğumda çok hoşuma gitmişti bu yani Pennac yapabildiyse ve başardıysa biz Türkiye'de niye yapamayalım, niye başarmayalım diye düşünmüştüm. Burada bir listeden bahsediyoruz. Yani adı liste olsa bile belki şöyle düşünebilir miyiz acaba? Yani bir liste ama bizim çocuklara dayattığımız bir liste değil. Daha ziyade aslında onları okuyabilecekleri kitaplara yönlendirebilecek, onlara okumayla ilgili ipuçları verebilecek kriterler içeren bir liste, bir öneri listesi. Aslında bunu da bir şekilde listenin bir yerinde belirtsek mi?

Evet, okumak mahrem bir macera. Hocalarım da söylediler. Bunu kesinlikle dikkate alalım. Her okur kendi okuma macerasında güzergahı kendisi belirler. Buna saygı duyalım eyvallah onların talepleri, onların seçimleri çok saygıdeğer ama bizim onlara kazandırmak istediklerimizin bir değeri yok mu? Bizim onlara vermek istediklerimiz hiçbir değer taşıyor mu? O zaman bir ara yol bulacağız bir şekilde yani onların talepleriyle, onların seçimleriyle bizim onlara kazandırmak istediklerimiz arasında bir ara yol bulmamız lazım. Okumak, evet zevklidir, en başa bunu koyuyorum. Okumanın kazandıracağı her şey bence bunun arkasından geliyor. Yani biz önce okumaktan zevk almıyoruz. Yani kurmaca olsun, şiir olsun, deneme olsun. Bu arada bu çeşitlilik meselesine dair bir not düşeyim. Listeye de bakıyorum; neden biz edebi eser seçiminde sadece kurmacayla sınırlıyoruz kendimizi. Edebiyatta şiir, deneme, gezi yazısı, hatırat, biyografi yok mu? Biraz bu çeşitliliğe de dikkat etsek. Çok teşekkür ediyorum. Sabahattin Ali'yle ilgili son bir şey, Sevgül Sönmez Hanım var biliyorsunuz. Sevgül Sönmez Hanımdır Sabahattin Ali'nin tekrar lise öğrencileri tarafından tanınıp okunmasını sağlayan. Lise, lise gezmiştir. Bunu şunun için söylüyorum yani Pennac'ın yanına Sevgül Hanım'ın da ismini iliştiriyorum çünkü işe yarıyor. Bu tür çalışmalar bir şekilde işe yarıyor. Gerçekten çocuklarda bir karşılık buluyor.

Ali Kemal TEMİZER

Yayıncıyım. Aslında ben konuşma pozisyonunda değilim, konuşmayabilirim çünkü işin mutfağındayım. Burada söylenen her şeyi kendime söylenmiş olarak kabul ediyorum. Dolayısıyla buradaki yapılan tavsiyeleri bir anlamda kişisel olarak bana yapılmış tavsiyeler olarak görüyorum. Belki bu konuda vakti dikkatli kullanarak bir iki söz söyleyebilirim.

Öncelikle, tavsiye edilecek kitaplar listesinin iki açıdan çok önemli ve değerli olduğunu belirtmeliyim. İlki; öğrencilerin, eğitim sistemimizin, kendi başlarına kitap alabilecekleri bir niteliğe sahip olmaması nedeniyle ancak tavsiyeyle kitap almaları. İkincisi; öğrencileri kitaba yönlendirmesi gereken öğretmenlerin pek çoğunun yeterince kitap okumamaları, bu nedenle tavsiye edilecek kitaplar listesine ihtiyaç duymaları. Bu iki yön, hazır listeleri değerli kılıyor ve öğretmenler açısından kurtarıcı bir fonksiyona sahip oluyor.

Kitap listelerini eğitim hayatımızda bu kadar etkili kılan faktör, Millî Eğitim Bakanlığınca 2004 yılında ilköğretim ve lise seviyelerindeki öğrenciler için okunması gereken bir liste yayınlaması oldu. Bu karar, yayıncılık tarihimizde bir devrim sayılabilir. Ben elli yıla yaklaşan bir süredir yayın dünyasının içindeyim. 2004'e kadar okullarda kitap okutmak ciddi problemdi. Talim Terbiye Kurulu diye bir kurul vardı ve ancak o kurulun tavsiye ettiği kitaplar okullarda öğretmenler tarafından öğrencilere tavsiye edilebiliyordu. Onun dışında herhangi bir kitabın öğretmenler tarafından tavsiye edilmesi, soruşturma sebebiydi. Bu durum doğal olarak pek çok şaibeli işlemlere, suistimallere sebep olabiliyordu. Çünkü bir kitabın tavsiye edilmesi yüzbinlerce satış anlamına geliyor ve bu durum yayıncılar arasında haksız rekabete sebep olabiliyordu.

2004 yılında Millî Eğitim Bakanlığı, 100 Temel Eser adıyla orta ve lise öğrencileri için "okutulması tavsiye edilecek" kitaplar adıyla bir liste yayınladı. O tarihten sonra öğrencilerle kitaplar arasındaki mevcut duvar yıkıldı ve bunun çok büyük bir karşılığı oldu, hem öğrenciler hem de yayın dünyasında. Öğretmenler de rahatlamış oldular, çünkü artık öğrencilere özgürce kitap tavsiye edebileceklerdi.

Fakat yakın tarihte bu uygulamaya son verildi. Bana göre bu, kitaba ve okumaya vurulmuş ciddi bir darbedir.

Bu proje kimi yayıncılar tarafından suistimal edilmiş olabilir. Çünkü aynı kitabın çok farklı versiyonları doldurmuştu piyasayı. Bu konuda pek çok olumsuz örnekten de bahsedilebilir fakat bütün bunlar ıslah edilebilir şeylerdi. Öğretmenlerin dikkatli bir incelemeyle iyi metinlerle kötü metinleri ayırt edebilmeleri mümkündü. Fakat bu yola gidilmedi ve proje iptal edildi. Gerekçe olarak da öğrencilerin daha çok ve daha farklı kitaplar okumalarının gerektiği gösterildi. Maalesef o günden bu yana öğrenciler daha çok kitap okumuyor hatta eskisi kadar da kitap okumuyorlar. Çünkü öğretmenlerin çoğu için kitap önerme sorumlulukları da ortadan kalkmış oldu.

Ayrıca 2004 yılında yayınlanmış olan listelerin bugün de oluşturulmak istenen listeleri etkilemekte olmaları dramatik bir durumdur. Aslında her yıl güncellenmesi ve yeni kitapların ilave edilmesinde fayda vardı fakat o da yapılmadı.

2004 yılında hem ilköğretim hem lise öğrencileri için tavsiye edilen kitapların eleştirilebilecek yönleri olabilir. Bu ayrı bir bahistir. Fakat kitap okuma kültürüne yaptığı katkı olağanüstü değerliydi.

Yayınlanan ilk listede *Küçük Prens* de yer alıyordu. Fakat malum sebepten dolayı çıkarıldı. Ayrıca listelerin ilk sıralarında *Nutuk* vardı. *Nutuk*'un bir ortaokul öğrencisine tavsiye edilebilecek nasıl bir edebî değeri olabilir? Sonuçta 1927 yılında parti kongresinde yapılmış bir konuşmadır, bir tarih tezidir. Tarihî ve siyasî bir değeri olabilir fakat edebî bir değerinden bahsedilemez. Fakat o dönemin şartları gereği bu ve benzeri kitaplar o listede yer aldı. Çünkü o günün hükümeti pek çok dengeyi gözetmek adına böyle bir liste yapmıştı ama biz şu anda 2024 yılındayız. Burası sivil ve özgür bir platform. Daha yeni, daha özgür listeler oluşturmalıyız. Fakat bakıyorum hâlâ o listenin etkisinde kalınmış yeni öneriler dolaşıyor ortalıkta.

Şimdi bu konuyu konuşmak için toplandığımız bu salonda, tam karşımda Mehmet Akif İnan'ın fotoğrafı duruyor. Onunla hukuku olan birisiyim. Benden büyük olmasına rağmen hemen hemen aynı dönemde benzeri şeyler yaptık. Dergiler çıkardık, kitaplar yayınladık. Onun ismi altında bir araya gelen bu toplulukta en azından onun hassasiyetlerinin izlerini görmek isterdim. Çünkü o bir medeniyet şairi ve düşünürüydü. Biz de bugün bir medeniyet çatışmasının içindeyiz ve bu toplulukta maalesef kendi medeniyetimize sahip çıkan bir hassasiyet göremiyorum. Şu an önümüzde yer alan listelerde veya tavsiye edilmesi önerilen kitaplarda da benzeri bir hassasiyet eksikliği var. Çocuklarımızı, gençlerimizi kaybediyor olduğumuzu söylüyoruz. Yaşadığımız zamanın dramatik bir gerçeği olarak babalarla çocukları arasında büyük uçurumlar

olduğunu görüyoruz. Bunun sebepleri arasında eğitim sisteminin ya da bu okuma kültürünün, bu tür listelerin de önemli bir katkısı olduğunu bilmeliyiz. Oysa biz, eğitim hayatının içindeki çocuklara özgüvenlerini arttırıcı, medeniyet eksenli kitaplar önermeliyiz.

Resmi bir kurum değiliz, bakanlık değiliz. Bu konuda bizi sınırlayan özel bir durum yok. Cesaretle kendi kültürümüze ait kitaplar önermeliyiz. Burada Latife Tekin'in Orhan Pamuk'un ve benzeri yazarların kitapları öneriliyor. Bunlar, bizim inşa etmek istediğimiz dünyanın ilk elde okutulmasını tavsiye edeceğimiz kitaplar ve yazarlar olmaması gerekir. İsteyen bu kitapları okuyabilir. Sansürcü bir bakış açısıyla söylemiyorum bunları. Fakat bizim önereceğimiz kitaplar kendi medeniyet kodlarımıza uygun kitaplar olmalı. Mehmet Akif'in "Asımın Nesli" diye formüle ettiği yeni bir nesil inşa etmenin kaynaklarını önermeliyiz. Bu mecliste kitapları tavsiye edilmesi önerilen isimler arasında Mehmet Akif'in, Sezai Karakoç'un, Rasim Özdenören'in isimlerini duymadım.

Bu listelerin bağlayıcı olmadığını biliyorum fakat emin olun, hazır listelere bağımlı öğretmenler bu listeleri kullanacaklardır. Bu nedenle sorumluluğumuzun bilincinde olmamızda fayda var. Bu listeler kullanılmaya hazır bir şablon olarak görülecek ve maalesef öğretmenlerimizin büyük çoğunluğunun bunlara yeni şeyler ilave edecek gayretleri olmayacak.

Bu listelerin mahzurlu yönlerinin de olduğunu akılda tutmakta fayda var. Bu listeler öğretmenleri tembelleğe itiyor çünkü onlara hazır bir liste veriyoruz ve öğretmenler de bu listeleri kullanıyorlar. Oysa her öğretmen, öğrencilerinin potansiyeline uygun olarak kendi listelerini oluşturmalıdır. Muş'taki bir lise öğretmeniyle Kadıköy'deki lise öğretmeni de bu listelere göre hareket ediyorlar. Oysa öğretmenleri kendi listelerini oluşturmaya yönlendirmeliyiz. Öğretmenlere, "Her yıl her öğrenciye en az 10 tane kitap okutun ve bu kitapları kendiniz belirleyin" demeliyiz. Hatta Fen Liseleri, İmam Hatip Liseleri, Teknik Meslek Liseleri için ayrı ayrı listeler hazırlanması tavsiye edilmeli. Bir imam-hatip lisesi öğrencisiyle meslek liselilerin, Edebiyat koluyla Fen kolu öğrencilerinin 100 Temel Eser'i aynı olmamalı. Böyle bir zenginliğe ihtiyaç var bu listelerde.

Aykut Nasip KELEBEK

Merhaba, ben İstanbul Medeniyet Üniversitesi öğretim görevlisiyim. Aynı zamanda Türkiye Dil ve Edebiyat Derneği bünyesinde çıkarılan Olağan Şiir dergisinin genel yayın yönetmeniyim. Bugün biraz geç geldim ve konuya sonradan dahil oldum. Belki ikinci oturumda daha net bir şekilde görüşlerimi ifade etme fırsatı bulabilirim.

Bu işin bir zorluğu şu: Daha önce Türkiye Dil ve Edebiyat Derneği bünyesinde “Medeniyet Okumaları Projesi” başlatmıştık. Bu proje, İstanbul genelinde 56 ilçede yürütülmüştü ve içinde Üsküdar, Beykoz, Kağıthane, Eyüp Sultan ve Şişli gibi ilçeler yer alıyordu. Projenin genel yapısı şu şekildeydi: İlk etapta 60-70 kitaptan oluşan bir liste hazırladık ve bu listeyi projede yer alacak edebiyat öğretmenlerine gönderdik. Öğretmenler bu kitapları okudu ve okullarda seçilen bir öğrenci topluluğu ile paylaştı. Daha sonra bu topluluk kitapları okuyarak değerlendirme ve tahlil süreçlerine katıldı. Projenin amacı, çocukların kitap okurken yalnız olmadıklarını hissetmeleri ve rehberlik olarak anlamlı tartışmalar yapmalarınıydı.

Bu proje kapsamında çeşitli konferanslara katıldık ve en çok sorulan sorulardan biri şuydu: “Listede neden falanca kitap yok?” Ya da “Niye filanca kitaba yer verilmedi?” Bu sorulara şu cevabı verdim: “Listede 70 kitap var ve sizin sorduğunuz 2-3 kitabı da eklemek mümkün. Ancak bu durumda listeye yüzlerce kitap daha eklenebilir ve bu sınırsız bir hale gelir.” Yani bir okuma listesi hazırlarken eksiklikler kaçınılmaz.

Bu noktada, okullardaki edebiyat öğretmenlerinin yaklaşımlarında bazı ideolojik sıkıntılar yaşandığını da belirtmek isterim. Örneğin, Peyami Safa’nın eserlerine ağırlık verdiğimizde veya Yahya Kemal’in Aziz İstanbul eserini listeye eklediğimizde çok fazla eleştiriyle karşılaşabiliyoruz. Bazı öğretmenler, lise seviyesindeki öğrencilere bu tarz eserlerin “aşılmasını” doğru olmadığını savunuyor.

Benim naçizane önerim şu: Hacimli romanları lise seviyesinde öğrencilere önermek yerine, bunlarla öğrencileri lisans yıllarında buluşturmak daha faydalı olabilir. Örneğin, Savaş ve Barış ya da Suç ve Ceza gibi eserler lise düzeyindeki öğrenciler için ağır gelebilir. Bunun yerine, Peyami Safa, Ahmet Hamdi Tanpınar ya da Kemal Tahir gibi yazarların daha uygun hacimdeki eserlerini tercih edebiliriz.

Şiir konusunda ise daha kapsamlı bir çalışma yapmamız gerekiyor. Örneğin, Orhan Veli gibi isimler mutlaka yer almalı; ancak Necip Fazıl ve Yahya Kemal-siz bir liste eksik kalır. Ayrıca, 1950 sonrası modern şiirden de örnekler sunma-lıyız. Bu sayede öğrencileri şiirin farklı yönleriyle tanıştırebiliriz.

Son olarak, Türkçenin tadını öğrencilere aşlamak için önerilerde bulunmak istiyorum. Bizim lise yıllarımızda Nihat Sami Banarlı'nın Türkçenin Sırları kitabı çok okunurdu. Bu tarz eserler, Türkçenin inceliklerini öğrencilere aktarmak için son derece faydalı olabilir.

Eyyüp AKYÜZ

Gençlerle ne zaman bir araya gelsek, en büyük sorunlarının ne olduğunu soruyorum. Gerçi ben söylemeden onlar bizzat kendileri gelip anlatıyorlar. Gençlerin en büyük probleminin “anlam” olduğunu görüyorum. Hatta dünya-nın en büyük probleminin anlam olduğunu düşünüyorum. Bugün müthiş bir anlam krizi var. Kendisini anlama ve anlamlandırma, kâinatı anlamlandırma, yaşamı anlamlandırma... Gençler kimlik inşası mevzusunda çok zorlanıyorlar. Hiçbir kavramı yerli yerine oturtamıyorlar. Ancak bu keşmekeşte gençlerin zekâsını küçümsemeyi de doğru bulmuyorum. Biraz önce bazı arkadaşları-mız, yöntem olarak gençlerin ilgisine göre kitap belirlenmesini önerdiler. Bu görüşe katılmadığımı belirtmek istiyorum. Ben zihnin de düşünce biçiminin de ilginin de inşa edildiğini düşünüyorum. Bu anlamda Adorno'ya katılıyo-rum. Adorno'nun “kültür endüstrisi” kavramı var. Kültür endüstrisi; kültür ve sanatın ticari bir meta haline getirilerek standartlaştırıldığı bir sistemi ifade eder. Bu sistem, bireysel yaratıcılık ve özgünlüğü arka plana iterken, kitle-sel tüketimi ve toplumsal kontrolü güçlendirmeyi amaçlar. Kültürel ürünlerin kitlesel üretim ve tüketime uygun şekilde ticari bir meta haline getirildiği bu düzende, sizin özgür bir zihne sahip olmanız tahayyül edilemez. Önce zihin inşa edilir, ardından inşa edilmiş zihne uygun ürünler sunulur. Arz ve talep döngüsü ancak ve ancak bu şekilde işletilir. Gençlerle sürekli bir arada olan ve memleketin hemen her şehrinde gençlerle söyleşme imkânı bulan birisi olarak, gençlerin bu şekilde manipüle edildiğini düşünüyorum. Eskiden ruha, zihne ve gönle yatırım yapılırdı örneğin. Bugünkü yatırım ise beden. Tüm yatırım, bedene yapılıyor. Sertaç Timur Demir “Ten Medeniyeti” diye bir kitap

yazmıştı. “Medeniyetten, bedeniyete geçiş” demişti kitabında. Bedenin ve dış görünüşün kutsandığı bir dünyada gençlerin bu yönelimini gayet doğal karşılıyorum. İşte kapitalist sömürge düzenin kurduğu bakış açısı bu. Gençlere hep şunu söylüyorum: “Gençler; insanda ruh var, akıl var, gönül var ve fakat siz sadece bedene önem veriyorsunuz. Beden toprağa bırakılıyor, gömülüyor ama ruh yükseliyor. Ölmeyecek, yükselecek bir ruhunuz varken; neden çürüyecek olan bedeninize yatırım yapıyorsunuz?” Güzelliğe, bedensel zindeliğe öyle çok vurgu yapılıyor ki... Hal böyleyken okuma listesine Byung-Chul Han’ın “Şeffaflık Toplumu” kitabını neden almıyoruz? Ya da biraz evvel zikrettiğim “Ten Medeniyeti” kitabını? Gençlere neden ufuk açıcı eserler okutmuyoruz? Kitap listelerinde neden sosyoloji kitabı yok mesela ya da sinema? Mimarlık alanında kitap okumak için illa mimarlık fakültesi öğrencisi olmak mı gerekir? Turgut Cansever kitabını okumamış bir genç hayal edemiyorum. Cansever’in bütün kitaplarını okumalı gençlerimiz.

Benden önce söz alan arkadaşlarımızdan, “eğlendiren” kitaplar seçmeyi önerenler oldu. Eğlencenin merkeze alındığı dönemde yaşıyoruz zaten. TV programları eğlendirmek için canla başla çalışıyor, *Youtuberlar*, sosyal medya fenomenleri de keza. Eğlencenin merkeze konduğu bir dünyada, ciddi iş yapmak çok zordur. Gazze’de insanlar ölürken siz gençleri eğlendiremezsiniz. Harita bilen genç sayısı bir elin parmaklarını geçmezken; Siyonistler projelerini hayata geçirmek için tüm Orta Doğu coğrafyasını işgal edip çocuk, kadın, yaşlı demeden her önüne geleni tüm dünyanın gözleri önünde katlederken “eğlence” kelimesinin lügatlerden çıkarılması gerekmez mi? Kaldı ki insanın dünyaya geliş amacının eğlenmek ve eğlendirmek olduğunu hiçbir kadim metinde okuduğumu hatırlamıyorum. Burada ilkokul değil, lise talebeleri için liste hazırlıyoruz madem, gelin gençleri küçümsemeyelim.

Eğer gençlerimizin kendilerini tanımalarını istiyorsak, dünyaya yön verecek insanlar olmasını istiyorsak, hakiki metinlerle tanıştırmalıyız onları. Disiplinler arası bir okuma programı oluşturmamız diye düşünüyorum.

Batı’nın bizden üstün olduğu yanlardan biri, her şeyi tanımlamaları ve her şeyin tarihini yazmış olmalarıdır. Şişmanlığın bile tarihini yazmışlar. Onlar her mevzu üzerine düşünüp her şeyi sistematik hale getirirken biz ne yaptık, yapıyoruz? Transhümanizm, posthümanizm, post-truth, neo-liberalizm gibi kavram ve ideolojilerin konuşulduğu; insan ömrünün üç yüz yıla çıkacağı iddialarının yankılandığı, yapay zekânın hemen her alanda söz sahibi olduğu günümüz dünyasında millet ve ülke olarak nerede duruyoruz? Gençlerimiz çağdaş toplumsal hareketler karşısında nasıl bir tavır alıyor? Kendi gündem-

lerini oluşturma kapasitesine sahipler mi yoksa maruz kaldıkları gündeme eklemeyi mi tercih ediyorlar? Bizi biz yapan metinlerle gençlerimizin arası nasıl? Öncelikle bu soruları yanıtlayıp ona göre yön tayin etmek yerinde olacaktır.

Jacques Ellul, 1985 yılında yayımlanan “Sözün Düşüşü” kitabında, imaj bombardımanı ve gevezelik nedeniyle sözün gözden düştüğünü anlatmıştı ayrıntılı bir şekilde. Bugün yaşıyor olsaydı neler söylerdi acaba? Kelimelerin rafa kaldırılıp emojielerin kullanıldığı bir çağda, birbirimizi anlıyor muyuz sizce? Sözü ayağa kaldıracak kitaplara dönmemiz gerek diye düşünüyorum.

Bu dünyada hepimiz birer mimarız. Bugün İsrail zulüm inşa ediyor, Filistin direniş inşa ediyor. Biz ne inşa ediyoruz? Seyir! Evet, biz seyir inşa ediyoruz, seyrediyoruz. Niye? Dünyaya verecek cevabımız yok. Bırakın dünyayı, kendisini anlamamış bir toplumdan büyük düşünür çıkmaz elbette. Hikâyemizi anlatabilecek büyük sinemacılar yetiştirmemiz lazım. Büyük sosyologlar yetiştirmemiz lazım. Büyük sosyal psikologlar... O zaman olabilir ancak. Özne olacak insanlar yetiştirelim diyorum özetle. Bunun yolunun da bakmayı, görmeyi, düşünmeyi, analiz etmeyi, çıkarım yapmayı bilen insanlar yetiştirmekten geçtiğine inanıyorum. Bunu başarırız gerisini onlar getirecektir. Kitap seçerken ölçütümüzün tam olarak bunlar olması gerek diye düşünüyorum vesselam.

Son olarak çok mühim bir mevzuya değinmek istiyorum. Gençlere okutulması gereken kitaplar üzerine mütalaa etmek ve liste hazırlamak üzere buradayız. Zor bir iş kabul ancak asıl mesele daha sonra başlıyor. Kitaplarda geçen bazı ifadelere takılan aileler ve eğitimciler ortalığı ayağa kaldırıyor. Kutsala hakaret eden metinleri hariç tutarak söylemek istediğim şu: Kitap konuşuyorsak bir dönüşümden bahsediyoruz demektir. Bu dönüşüme vesilece olacaksak o zaman korkmayacağız ya da bu işi yapmayacağız. Ovidius, “Aşk korkakların işi değildir” demişti, Mehmet Özger de ondan mülhem, “şiir korkakların işi değildir. Kendine güvenmeyen bir şair adayı şiir yazamaz” demişti. Ben de diyorum ki kitap, korkakların işi değildir. Korkuyorsak kelime dünyasından içeri adımımızı atmamalıyız. Eğitimi, “istendik davranış değişiklikleri oluşturma süreci” olarak tanımlamadık mı yıllarca? Ölü Ozanlar Derneği’nden bir alıntıyla bitireyim: “Kim ne derse desin; dünyayı, kelimeler ve fikirler değiştirebilir.” Doğru kelimelerin peşinde olmak dileğiyle...

Abdurrahman EKİN

Edebiyat, insanlık tarihinin en güçlü ifade biçimlerinden biri olarak, bireyin ve toplumsal hafızanın inşasında kritik bir rol oynar. Bu nedenle, edebiyatı anlamak ve doğru bir şekilde yorumlamak, bireylerin hem estetik hem de entelektüel gelişimi için vazgeçilmezdir. Ancak günümüzde, edebiyatın temel işlevlerini yeterince kavrayamadığımız ve öğrencilere doğru bir edebiyat eğitimi sunamadığımız gerçeğiyle karşı karşıyayız. Bu bağlamda okuma kültürü, kitap seçimi ve bu süreçte karşılaşılan sorunlar üzerine düşünmek eğitim sistemimizin daha sağlıklı bir temele oturmasına katkı sağlayabilir. Edebiyat türlerinin tarihsel gelişiminde sanatçılarımızın gösterdiği tavır ve bu türlere yüklenen anlamlar, aslında okuma kültürüne yüklediğimiz anlamın arkasındaki temel sorundur.

Erik Orsenna'nın "*Kâğıt Yolunda*" ve Orhan Okay'ın "*Kâğıt Medeniyeti*" adlı eserleri, okuma kültürüne verdiğimiz önemini ve kâğıt ve yazının tarihsel serüvenini anlamamız açısından oldukça önemlidir. Bu eserlere bakarak; insanın bilgi, kutsal ve kültürel değerlerle olan ilişkisini kâğıdın tarihine bakarak okuyabiliriz. İlk olarak Doğu'da ortaya çıkan kâğıt, Talas Savaşı ile İslam coğrafyasına geçmiş, ardından ticaret yollarıyla Batı'ya taşınmıştır. Erik Orsenna ve Orhan Okay'ın eserlerinden yola çıkarak kâğıdın tarihsel serüveni, aslında insanın bilgiye, kutsallığa ve kültürel birikimlere yaklaşımındaki derin ayrışmaları da gözler önüne seriyor. Kâğıdın Doğu'da manevi bir zemine inşa edilen anlamı ona aktarılan bilginin de nasıl anlamlandırıldığını gözler önüne seriyor. Doğu'da kâğıt hem dinî metinlerin muhafaza edildiği bir koruyucu hem yönetici sınıfın emirlerini kaydeden eserler olarak görülüyordu. Edebi eserler de bu anlamda çoğu zaman sözlü geleneğin bir parçası gibiydi. Aynı konuları ve meseleleri ele alan pek çok diğer edebî eserle dilin en mükemmel haliyle yüksek sınıfın anlayabileceği metinler olarak ilgi görüyordu. Ancak Batı'da kâğıdın algılanışı Doğu'dan farklıydı. Burada kâğıt, bireysel özgürlüğün ve entelektüel dinamizmin bir aracı haline geldi. Özellikle matbaanın yaygınlaşmasıyla birlikte kâğıt, tek bir sınıfın tekelinden çıkarak bilgiye erişimde toplumsal bir eşitleyici haline dönüştü. Bu dönüşüm, bilgiye erişimi arttırdı. Aynı zamanda bireylerin düşünsel bağımsızlıklarını da şekillendiren bir devrim niteliğindedir.

Doğu'nun kâğıda yüklediği kutsallık, bir ahlak ve düzen anlayışını sürdürürken, Batı'daki sosyal hareketlilik, bilginin paylaşımını ve çoğulculuğunu teşvik etti. Bu iki yaklaşım, edebiyatın algılanış biçiminde de derin izler bıraktı;

Doğu'da edebiyat kutsal bir bilgelik kaynağı olarak görülürdü. Batı'da daha bireysel bir deneyim ve eleştirel bir gözle değerlendirilmesi gereken bir alan olarak konumlandı. Bu farklılıklar, kâğıdın ve yazının tarihine, medeniyetlerin kültürel kodlarını yansıtan bir ayna olarak bakmamızı sağlar. Dolayısıyla, kâğıt ve yazının tarihini anlamak, insanın bilgiyle kurduğu ilişkinin de kökenlerine inmek demektir; bu da bugün hâlâ süregelen Doğu-Batı karşılaştırmalarında kâğıt ve edebiyatın kültürel rolünü tartışmayı değerli kılar.

Batılılaşma serüveniyle ürettiğimiz bilgi de değişmeye başladı. Fakat, okuduğumuz kadarıyla toplum bu değişimi hazır değildi. Günümüzde bu sorunun belli oranda devam ettiğini söylemek mümkün. Nasıl ki Tanzimat'ta, edebiyat ve sanat toplumun ıslahı için bir araca dönüştürüldüyse bugün de benzer bir dil üretildiğini söylemek mümkün. Pek çok eğitimci ve üretici, gençler arasında giderek azalan okuma alışkanlığının yeniden kazandırılması için estetik değerlerden yoksun sadece hazza odaklı bir yaklaşım geliştirmek gerektiği vurgusunu yapıyor. Tanzimat'ta, toplumun romanla veya tiyatroyla yükseltilebileceğine inananların ardından bugün başka başka edebî türlerle gençlerin okuma alışkanlıklarını kazanabileceklerini düşünenlere kadar pek bir şeyin değişmediği görülüyor! Edebiyat türlerini kutsallaştırmak yerine, edebî türlerin insanı anlamaya dönük işlevini görememek her geçen gün, sorunu daha işin içinden çıkılmaz bir hâle sokuyor. Doğal olarak, etik ve estetik kaygılar azalıyor. Bilgi, önemsenmiyor. Kitabın formu dâhil her şey çabuk tüketilebilecek ve günü kurtaracak nesnelere olarak okurla buluşturuluyor. Bilgiyi üretme kaygısıyla yola çıkmış her bir üretici de yavaş yavaş bu çarkın içinde ya eriyor ya da zaten bilgiden yoksun bir oluşumu destekliyor.

Tarihteki anlamlandırmalara bakarak kısaca izah etmeye çalıştığımız sorunlardan biri de ergenlik dönemine özgü dinamiklerdir. Aile kültürü ve toplumsal değerlerle de izah edilebilecek bu meselede birey; kimlik arayışı içinde olduğu için, ailesi ve çevresi tarafından dayatılan değerlere karşı bir direnç geliştirebilir. Örneğin, ebeveynlerin dinî ya da kültürel nedenlerle önerdiği eserler, öğrenciler tarafından sorgulanabilir ya da reddedilebilir. Bu noktada, kitap seçiminde hem bireyin estetik ve entelektüel gelişimini destekleyecek hem de onun kişisel ilgi alanlarına uygun eserler bulmak, eğitimcilerin ve ailelerin ortak bir çabasını gerektirir. Birçok aile, çocuklarının okuma alışkanlıklarını şekillendirmek isterken, kendi değer yargılarını ve kültürel önceliklerini çocuklarına dayatma eğilimindedir. Bu durum, öğrencilerin okuma sürecini kendi keşiflerinden uzaklaştırıyor. Bunu, zorunlu bir görev gibi algılamalarına neden olabiliyor. Daha erken yaşlarda estetik değerlerle ve bilginin kutsallığı meselesinden uzak bir okuma alışkanlığı kısıncında büyüyen kişiler ileriki dönem-

lerde de kitap okurken belli başlı zorluklar yaşıyorlar. Bazı klasik eserler bile öğrenciler için dilin ağır olması veya konunun ilgilerini çekmemesi nedeniyle cazibesini kaybedebiliyor. Bu noktada, öğrencilerin entelektüel merakını uyandıracak ve onların bireysel ilgi alanlarına hitap edecek bir kitap seçimi, aileler ve eğitimciler için büyük bir sorumluluk haline gelmektedir.

Klasik metinlere değinmek bu açıdan önemli gözükmektedir. Klasik eserler, bireyin düşünsel ve duygusal dünyasını zenginleştirmek için eşsiz bir fırsat sunar. Ancak bu eserlerin lise düzeyindeki öğrencilere nasıl sunulacağı, en az eserlerin kendisi kadar önemlidir. İtalyan yazar Italo Calvino, klasik eserleri tanımlarken onlarda; kişide tekrar tekrar okunma hazzını uyandırması, bireyi keşfe sürüklemesi, zihinde derin izler bırakması gibi etmenleri sıralamıştır. Tekrar tekrar okunabilmesi meselesi oldukça dikkat çekicidir. Çünkü, pek çok klasik eser yüzyıllardır insanlığın raflarında yer alır. Bunların çoğu, farklı anlamlara kapı açtığı düşünülerek yeniden okunur. Zihinde ve gönülde heyecan bırakır. Tabii, bu ancak bilgi ve kutsal bağlamında mümkün olabilecek bir şeydir. Bugün, klasik eserlerin değerlerinin kaybolduğunu düşünmek bu iki şeyden uzaklaştığımız anlamına gelecektir. Dilin geride kalmış olması, bu tür eserlerdeki insanî ve kutsal olan şeyin görülememesi anlamına gelecektir. Bunu söylerken, klasik eserleri kutsallaştırmaya çalışmadığımı özellikle ifade etmek isterim. Kadim meselelere odaklanarak şunu iddia ediyorum: Klasik eserlerin hâlâ günceldir. Çağımızın eserleridir.

Bu yüzden dildeki değişimlerin, eserlerdeki insanî değerlerin önüne geçmesi için çaba gösterilmelidir. Hatta, dilin değerini korumak için klasik eserlere özellikle yönelmemiz gerekmektedir. Gençlerin, klasik bir eserdeki konuyu okurken yaşayabileceği çeşitli zorluklar olabilir. Ancak, daha erken yaşlarda temel değerlerden, insanlığı ilgilendiren her türlü şeyden fayda veya haz kültürüyle uzaklaştırılmış bir bireyin elbette bu tür eserlere karşı bir savunma geliştirmesi kaçınılmazdır. Bununla birlikte, okuma edinimi her zaman değişkenlik gösterebilecek bir sürecin de adıdır. Kişinin; zamanla, bilgi ihtiyacının artmasıyla birlikte daha nitelikli eserlere yönelme ihtimali her zaman vardır. O halde; aileler, eğitimciler ve kurumlar bu ihtimali göz ardı etmeden kadim eserlerin her an gençlere ulaştırılması için gayret gösterilmelidir. Çağın eserlerindeki niteliğin artması, yeni kadim eserlere kapı açabilmek ancak geçmiş birikimi yeniden anlamlandırmakla mümkün olabilir.

Bilgi ve değer kaybı, modern eğitim sistemimizin en büyük sorunlarından biridir. Bu kaybı telafi etmek için, okuma kültürünün yeniden inşa edilmesi gerekmektedir. Bireysel ya da toplumsal her türlü çaba, bilginin kutsallığına dair

yeniden uyanışı sağlayacaktır. Bugün değerlerden yoksun bir sistemin, “değerler eğitimi” adı altında insanî ve ahlaki her şeyi telafi etmeye çalışması bile, az önce söylediğimiz çabanın gerçekleşmesiyle olumlu bir şekilde sonuçlanabilir. Bu bağlamda, okuma kültürünü yeniden canlandırmak için, eğitimciler, aileler ve toplumsal kurumlar arasında güçlü bir işbirliği sağlanmalıdır. Okuma kültürünü geliştirmek için, öğrencilerin bireysel ilgilerini ve estetik zevklerini aşan bir yaklaşım benimsenmelidir. Örneğin, öğrencilerin okudukları eserler üzerine düşünmelerini ve bu eserleri eleştirel bir bakış açısıyla değerlendirmelerini teşvik etmek, okuma kültürünü geliştirmek için etkili bir yöntem olabilir. Öğrencilerin okuma sürecine aktif katılımını sağlamak, bu süreci daha anlamlı ve etkili hale getirebilir. Ayrıca Stefan Zweig’ın biyografik eserleri gibi tarihin önemli figürlerini derinlemesine anlatan eserlerin de gençlerle buluşturulması gerekir. Bu eserler, tarihsel olayları aktarmakla kalmadığı gibi, bireyin kendi hayatını sorgulamasına ve anlamlandırmasına da yardımcı olur. Benzer şekilde, Umberto Eco’nun denemeleri, öğrencilerin felsefi ve entelektüel merakını uyandırabilir.

Toplumun genelinde okuma alışkanlığını teşvik eden politikalar ve projeler geliştirilmelidir. Kütüphanelerin modernize edilmesi, okuma etkinliklerinin düzenlenmesi ve dijital platformlar aracılığıyla kitaplara erişimin kolaylaştırılması, bu süreci destekleyebilir. Medya ve popüler kültürün etkisiyle oluşan yüzeysel bilgiye dayalı anlayış yerine, derinlemesine okuma ve anlamaya yönelik bir kültürü teşvik etmek, hepimizin görevidir.

Bilgin GÜNGÖR

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Öğretim Üyesiyim. Şimdi burada, diğer arkadaşları dinlemeden önce çok şey söyleyecektim. Fakat konuşma sırası şu ortalara gelince söyleyeceğim şeyler bitti, mecburen biraz atıf yaparak gideceğim. Yani söylenenleri bir anlamda tekrar edeceğim. Söyleyeceklerimi dört noktada toplayabilirim. Birincisi, öğrenci merkezli veya gençlik merkezli bir okuma tercihinin kabul etmek mümkün değil. Evet, gençler bugün kolay okunabilir eserler istiyorlar. Daha çok fantastik veya popüler sıfatıyla andığımız eserleri okumaktan yanalar. Bu doğru, hatta daha da ötesi var. Çağdaş eleştirmenlerden Tim Parks, *Ben Buradan*

Okuyorum adıyla Türkçeye çevrilen kitabında, genç-yaşlı bütün dünya okurlarının modern hayatın hızına uygun olarak hızlı okunabilir kitaplara rağbet gösterdiğini, kolay tüketilebilir ürünlere olduğu kadar kolay okunabilir kitaplara yöneldiğini belirtiyor. Haklı. Okumayı seven, iş gücü sahibi sıradan bir bireyi düşünelim; sabahın köründe evinden çıkıp otobüse biner, metroya biner veya metrobüse biner, günün önemli bir kısmını bu şekilde yolda geçirmek parasına işyerine gider, burada da sürekli koşutur, sonra aynı vasıtalarla evine yorgun argın döner. İşte bütün günü bu şekilde bir hızla, bir koşuturma içerisinde geçer; arada ne kadar vakit bulursa, ki çok azdır, üzerinde durup düşünmeyecek, hızlıca tüketilebilecek eserler okur. Bunlarda öyle derin anlamlı metaforlar ya da Gregor Samsa gibi üzerinde fazlasıyla durup düşüneneğimiz karakterler yoktur, olamaz. Her şey basit, hızlıca anlaşılır boyuttadır; kolay tüketilmesi için. Bu, bütün dünyada böyledir. Fakat şunu belirtmek gerekiyor; gençler böyle istiyor ya da toplum böyle istiyor diye düşük seviyeli eserleri tavsiye etmek, gençleri ve öğrencileri hızlıca tüketilir olana yönlendirmek bence doğru değil. Hatta şöyle biraz daha net konuşayım: Bu konuda biraz jakoben bir tavır sergilemek gerek. Düşünüyorum, bugün “jakoben” veya “jakobenlik” tabirleri bizim güncel siyasal söylemimizde çöp olmuş vaziyette ama unutulmamalıdır ki bugünkü Çağdaş Fransa’yı jakobenlere borçluyuz ve Türk tarihine baktığımızda da görüyoruz ki jakoben hareketlerle başardık bazı şeyleri. Okuma tercihleri veya listeleri de bence bu şekilde, jakobenlikle teşekkül etmeli. Biraz jakobenlikten kimseye zarar gelmez. Diyelim jakobenliği bir tarafa koyup tamamen gençlerin taleplerine boyun eğdik. Fantastik veya popüler eserler koyduk hatta. Peki gençlerin okuduğu eserler bugün hangileri? Üniversite öğrencilerinden biliyorum. Basit, popüler cinayet romanları veya fantastik eserler okuyor. Biz de şöyle bir yanılgıyla bakıyoruz olaya: Öğrenci bu kitaplarla okumaya alışacak, sonra daha nitelikli eserler okuyacak. Uçak metaforuyla bakıyoruz yani meseleye. Uçak ilerleyecek, ilerleyecek, sonra bir anda yükselecek. Öyle bir şey yok. Gençler neyle başlıyorsa onunla devam etmeye meyilliler. Bundan sonra bir yükselme falan olmuyor. Şimdi öncelikle bunu bir tespit etmiş olalım. Tekrar ediyorum, bunu yakın örneklerden yani bizim öğrencilerden, sahadan gözlemledim. “Gençlerin sevdiklerine kulak verelim.” Bakın biz bunu diye diye zaten bu hâle geldik. Mehmet Kaplan’ın *Şiir Tahlilleri* bir dönem liselerde okutuluyordu. Şimdi biz üniversitede okutamıyoruz, okutmaya çalıştığımızda ise zorlanıyoruz. “Aman öğrencinin ayağına taş değmesin, aman şöyle olmasın, aman böyle olmasın” diye diye geldiğimiz en son nokta bu işte. Şimdi öğrenciye kitap okutamıyoruz. Az önce bir hocamız da söyledi; lise sonla üniversitenin başı arasında sadece 3 aylık mesafe var. Şimdi liseden çıkıyor öğrenci, doğru düzgün roman, şiir vs. okuduğu yok.

Varsa biraz popüler roman. Sonra geldiği üniversiteye, yeni Türk edebiyatı dersine girdi, Tanzimat dönemiyle karşılaştı. *İntibah*, *Araba Sevdası*, şu veya bu eserlerle karşılaştı. Okutulabiliyor mu? Mümkün değil. Hadi bunlar zevkle değil, görev duygusuyla okunabilecek eserler. Malum, 150-180 sene öncesinin metinleri. Ama ya sonrasındaki nitelikli eserler? Mesela Tanpınar'ın *Huzur'u*, Atay'ın *Tutunamayanlar'ı*? Bunları okutmak da pek mümkün olmuyor. Hasılı çocuk daha lisedeyken bile nitelikli eserlere alıştırmalı. Tabiri caizse, popülizm bir yana bırakılmalı. Bir çocuğa bir değer katacak ya da onun faydasına olacak bir şey kazandırırken “aman yorulmasın, aman canı sıkılmasın” diye düşünmek belki pedagojik olarak doğrudur. Ama en azından nitelikli eserler okutmayı ikna yoluyla başarabiliriz. İkinci olarak, hocalarımın da belirttiği üzere, güncel meselelere değinen eserler çocuklara, gençlere pek az tavsiye ediliyor. Okuma listelerinde az yer buluyor. Mesela bugün bir Filistin meselesi var. Gerçi bu mesele, ben kendimi bildim bileli vardı, ama maalesef orada bu son zamanlarda iş artık soykırıma varmış vaziyette. Hem önümdeki listeyi hem de başka listeleri baz alarak söylüyorum, bu meseleye temas eden eserler hiç yok sanki. Listede mesela Falih Rıfkı Atay'ın *Zeytin Dağı*'nın olması gerekirdi. Cemal Şakar'ın öykülerinin olması gerekirdi. Yeri gelmişken belirtiyim, Filistin meselesini en trajik boyutlarıyla öyküleştiren yazarımız, tartışmasız, Cemal Şakar'dır. Mülteci meselesini de öyle. Mültecilerin dünyasına içeriden, en insani duygularla ortaya koydu öykülerinde Şakar. Ama listelerde Cemal Şakar'ın öyküleri yok. Onun Portakal Bahçeleri, Adı Leyla Olsun gibi eserleri yok. Olmalı. Cemal Şakar örneğinde bir şey daha söyleyeyim: Bugün yeni iletişim tekniklerine uygun olarak yeni roman teknikleri ya da hikâye teknikleri yapılıyor. Bunlardan bir tanesi bizim “sanal iletişim tekniği” dediğimiz bir teknik. Eskiden, mesela Goethe'nin *Genç Werther'in Acıları* romanında, mektup tekniği vardır. Çünkü o dönemin önemli haberleşme araçlarından biridir mektup. Peki bugün ne var? Whatsapp var, Twitter var, şu var, bu var... İşte Cemal Şakar bunları, bu iletişim tekniklerini anlatı düzlemine taşıyarak, yani anlatıda sanal iletişimi teknikleştirerek Türk öykücülüğünde önemli bir adım atıyor. Hani öğrencilerin güncel teknikleri algılaması, yani güncel edebiyatın teknik özelliklerine aşina olması bağlamında değerli olduğunu söylemek istiyorum. Şimdi üçüncü maddeye, yani türsel dağılıma gelelim. Şimdi az önce başka bir hocamız da söyledi: Şiir, malum, millî türümüz. “Her üç Türk'ten beşi şairdir” derler nitekim. Ama şiir eserleri önümdeki okuma listesinde ve başka okuma listelerinde çok az. Sadece şiir değil, bu anlamda denemeyi de söz konusu edebiliriz. Hatta Salâh Bırsel üzerinden özellikle söz konusu edebiliriz. Türkiye'nin en iyi denemecisi, yaygın kanaatin aksine, Nurullah Ataç değildir, Salâh Bırsel'dir. Ama listede eserleri yok. Mesela *Boğaziçi Şingir Mingir* eseri

ya da en azından biraz daha kısa bir eseri okuma listesinde muhakkak yer almalıdır. Hasılı hazırlanacak bir okuma listesinde türsel dengeyi de kurmak gerekiyor. Şiirin, denemenin yanı sıra üvey evlat muamelesi çekilen türleri de söz konusu edelim. Mesela minimal öykülerin de listeye girmesi gerekiyor. Dördüncü olarak, yine kitabın ortasından konuşacağım, hazırlanacak liste ideolojiler üstü olmalı. “İdeolojiler üstü olmalı” derken, ideolojisiz metinler listeye girsin demiyorum. Zaten bu mümkün değil. Her insanın olduğu gibi her şairin/yazarın da belli bir ideolojisi, belli bir dünya görüşü vardır. Benim kastettiğim, hiçbir şairin/yazarın ideolojisine bakılmaksızın seçkin veya öyle kabul ettiğimiz eserlerin listede yer almasıdır. Gerçi önümdeki listede mesela Necip Fazıl’ın *Bir Adam Yaratmak*’ını görüyorum, Kemal Tahir’in *Devlet Ana*’sını görüyorum, bu güzel bir şey. Neticede bunların hepsi bizim yazarlarımız. Bu şekilde devam edilmeli. Kısaca, Türk edebiyatının her renginin bulunduğu liste, ideal bir listedir. Bizim asıl bakmamız gereken nokta, ideolojiden öte, şair veya yazarın hayatın realitesine ve insan gerçekliğine, özellikle de bu ikincisine ne kadar temas edip edemediğidir. Yani bizim ölçümüz ideoloji değil, bunlar olmalıdır diye düşünüyorum. Çünkü bir eseri mümtaz kılan bunlardır. Sabrınız için teşekkür ediyorum. Var olunuz.

Ahmet ERCAN

Kartal Anadolu İmam Hatip Lisesi’nde rehberlik öğretmeniyim. Aynı zamanda TRT Çocuk için Bulmaca Kulesi, Ekoların Bahçesi çizgi filmlerin hem projelerini yaptım hem senaryolarını yazdım. Ustura dergisi Hasan Kaçan’ın, orada karikatür çizdim. Aslında oradan gelen o karikatür yeteneğimle birçok çocuk dergisine çizgi hikayeler çizdim. En sonunda kendimi böyle hikaye anlatıcısı olarak ki kısa filmler de çekiyoruz şu sıralar; kısa film senaryosu, dizi senaryosu, film senaryoları da yazmıştım yani hikaye anlatıcısı olarak konumlandırıyorum kendimi ve tabii ki mesleğin getirdiği pedagoji ile beraber hem çocuklar için hem gençler için bir şeyler yapmaya çalışıyorum, yapılanları da takip etmeye çalışıyorum.

Burada benim eklemek istediğim mizaç olabilir yani biz hep gençlerden bahsediyoruz ama bunları z nesli deyip toplu halde tek bir tip olarak görmeme-

miz de gerekiyor ki burada bile. Belki meslek hastalığı, herkesin böyle mi-
zacını çözerek yani bu konuşmanın nereye gideceğini ya da burada aslında
ne ifade etmek istediğini çözmeye çalışıyorum ki gençler de böyle zaten ya
herkesin ihtiyacı farklı.

Dünyaya hepimiz gerçekten farklı pencereden bakıyoruz. Bununla ilgili bir
şey. Biliyorsunuz benim şu anda kendim de çalıştığım veya eğitimini aldığım
Enegram. Mesela bu teori, 9 tipten bahseder ve herkesin farklı bir motivas-
yonu var. Gençler de böyle yani herkese aynı kitabı tavsiye etmek, aynı tip ve
kafa yapısındaymiş gibi aynı bakış açısını kazandırmak için çalışmak gerçek-
ten çok insani değil. Burada aslında temel şeyler çıktı yani biz insana hitap et-
mek istiyoruz ve eserlerimiz de yani tavsiye edeceğimiz kitaplar da bu insani
değerler ve insan çerçevesinde olmalı.

Hocam çok güzel anlattı; hayatı anlatmalı. Burada da işte yine bizim anlattı-
ğımız hedef kitleyi çok iyi tanımamız gerekiyor. Onların tek tip değil de farklı
tipler olduğunu ve farklı ihtiyaçları olduğunu bilerek... Onun için tek bir liste
herkes için tam da geçerli olmayabilir. Yine oradan belki seçmeler olabilir; işte
yani on tanesi şu yapıdaki insanlar için çok uygundur. Mesela *Kürk Mantolu
Madonna* konuşuldu, ben çok geç okudum o kitabı da ama çok hoşuma gitti.
Bu tamamen yapıyla ilgili. Mesela oradaki romantik kişiyi ben çok içselleştir-
dim. O kişi ile tutkuyu çok içselleştirdim. Bu benim yapımla ilgili mesela evet,
bazı insanlar için çok sıkıcı bir tipti, çok sıkıcıydı yani hikaye ama o kitabı, o
tipteki insanlar çok beğendiler. Ama başkaları evet, çok eleştirdiler. Her şey
için geçerli bu.

Fantastik kitaplar için de öyle yani çoğu insan için onlar hayali kitaplardır. Yani
işte gerçekten kaçış muhabbeti vardır. Halbuki biliyoruz ki fantastik okuyanlar,
bilim kurgu okuyanlar, hayatın ta içindedir onlar. Hayatı tanımaktan bahsettik
ya, bunun için illaki Filistin'de mülteci çadırında olayın geçmesine gerek yok;
bu uzayda x gemisi mülteci gemisidir orada yaratıklar vardır. Bu hikaye de
aslında temel meseleyi anlatır. Zalim, zulüm, işte temel insani değerlerden
bahsediyorum.

Bir başka ikilemden daha bahsedeceğim. Mistik konusu olunca bireyle
toplum aslında ikilemim var. Ben mesela az önce işte insanlığın tipleri-
ni, gençlerin tiplerini önemsememiz gerekir derken bireyi savunuyordum.
Aslında bilmiyorum belki çok liberal mi kaçıyor? Ben hep bireyi savun-
uyorum, topluma karşı. O bireyin hep ayakta durması gerektiğine inanan
biriyim. Bu toplumda bireylerden oluşuyor ama toplum diyor ki hayır, bazı
toplum kuralları, toplum düzeni olması lazım ya da temeli olması lazım, te-

mel bir düşüncemizin olması, temel bir tarihimizin olması. Yani bu geçmişte Atatürkçü olur, bugün başka bir şey olur. Türk-İslam sentezi, Sünni İslam falan filan. İlla bir ideoloji, temel bir bakış açısı tabii ki toplum için bunlar gerekiyor. Yani gerekmiyor değil, eleştirel olarak söylemiyorum. Yine bir tespit olarak, sosyolojik bir tespit olarak da söylüyorum. Bu denge de söz konusu olmalı diye bunları not düşmek istiyorum. Yani burada bireyi iskalamamız, bireyi de önemsememiz gerekiyor.

Yine eleştirel bir tespit; toplumsal düzende bakın, ben TRT'ye çizgi film yaptım, çok başım ağrıdı. Çünkü orada öyle bir pedagoji vardı ki korumacı pedagoji kötü adam mesela yok. Pedagojik olarak yasak falan yani böyle bir pedagojiyle bir kurgu yazamazsınız, kötü adam olmalı. Ne, onun adı işte biliyorsunuz, psikolojide açıklaması da var; bu gölgedir aslında. Yani kötü adam, kötü adam değildir aslında o bizim içimizdeki gölgedir. Ama bu pedagojiyi, bu felsefeyi, bu psikolojiyi bilmeyen insanlara bunu anlatmak o kadar zor ki.

Ümit Hoca ile biz aynı okuldayız. Bazı kitaplar için diyor ya burada bir şey var ne yapsam acaba? Çünkü veliden tepki geliyor; onu okutma, bunu okutma. Ne okutacağız o zaman. Bu iş biraz kendi içinde kısır döngüleri olan, ikilemleri olan bir şey. Benim sanata bakışım hep odur yani kurgudaki şey yani oradaki hiçbir şey aslında esas değil. Belki bizim kurguyla sıkıntımız bu bilmiyorum. Bu ne zaman başladı? Modern bir sorun muydu ya da geçmişte de var mıydı? Geçmişte müstehcen Keloğlan masalları ve Nasrettin Hoca fıkralarından falan bahsediyoruz ya da Mevlana eserinde bile o cinselliği görüyoruz. Halkın bununla ilgili bir derdi yokmuş eskiden. Bu pedagoji ne zaman gelmiş bizim zihnimize bilmiyorum ama buradaki şeyleri yani esasın ne olduğunu unutmamız lazım. Bizim esas meseleye odaklandığımız zaman oradaki birçok şeyin aslında detay olduğunu görürüz. Burada bilmem ne varmış ya da işte bunun yazarı bilmem neymiş... Bunların detay olduğunu ve çok da önemli olmadığını düşünüyorum. Buna dikkat etmek gerekiyor.

Son olarak da kendini anlama, dünyayı keşfetme ve tanrıyı anlama... Belki yine eserleri sınıflandırırken bunları da ağırlıklandırmak lazım. Yani kendini anlama eserleri, dünyayı anlama eserleri gibi. Mesela ben şahsen çok geç başladığımı düşünüyorum, dünya tarihini, dünya düşünce tarihini okumaya çalışıyorum ve bunun çok önemli bir şey olduğunu düşünüyorum; belki şu anki kavramları, dünyayı anlamak adına, insanlık tarihinin nasıl buraya geldiğini anlamak adına. Burada bir şey daha belirtmek istiyorum, konu hep kitap kitap ya. Mesela sözlü kültürle yazılı kültür arasında bir kitap okumuştum. Bu da tarihsel bir

süreç aslında. Hep hakikat dediğimiz, değerler dediğimiz konu, ilk önce sözel-
di. İşte masallarda, tekerlemelerde, şarkılarda, türkülerde idi. Sonrası kağıtla
beraber yavaşça kitaba geldi aslında mecra değiştirdi.

Bakin bugün de internet var mesela aynı şekilde. Webtoon var mesela orada
çocuklar animeler, farklı çizgi romanlar okuyorlar. Böyle çok farklı kanallar
var ki oradaki hikayeler gerçekten milyonlara ulaşıyor. Bir altyapı oluşuyor.
Sonra yavaş yavaş da kitaplaşıyor. Netflix'te dizi oluyor, oradan dizi çıkıyor
yani artık. Popüler kültür aslında belki kendisi de oluştururken karşı bir şey
olarak oluşmuştu. Belki yayınevlerine o gençler gittiğinde hiçbir cevap alamı-
yorlardı. O kanallarda kendilerini ispat edip bir okuyucu kitlesi edinip sonra
yavaş yavaş orada kendisine bir yer edindi ki bugünkü bizim bildiğimiz kitap-
lar arasında internette popüler olanlar da var. Yani bunlar mecra ve gençler
oradalar. Yine gençleri anlamak... O jakobenlik dengemi de sağlamaya ça-
lışıyorum. Bir taraftan evet yani doğru bilinen şeyler var, onları, o gençlere
aktarmamız lazım. Ama bir taraftan o gençlerin bulunduğu bir yer var ya biz
oraya gideceğiz ya onlar buraya gelecek. Böyle karşılıklı sanki karşı kıyıda ve
ortada bir yerde buluşmamız gerekiyormuş gibi. Ortak bir yerde buluşuyor
olmamız sanki daha evladır gibi geliyor ve okumanın bir macera olduğunu
düşünüyorum.

Okuma bence değişebiliyor. Ben polisiyeye başladım mesela okumaya. Ken-
di okuma kültürüme baktığımda Agatha Cristie, Alfred Hitchcock falan filan.
Tenten çizgi romanları okuya okuya bu çağa geldik. Ha sonra ne oldu işte?
Gerçekten bir süre sonra bakıyorsun ve başka işler içerisine giriyorsun ve bu
arayış güzel bir şey. Mesela buradaki anahtar kelime belki arayış. O arayışta
olduğu zaman insan, daima bir yukarı çıkacaktır diye düşünüyorum. Edebi-
yatta da okumalarda da. Yetmeyecektir çünkü oradaki eserler bitecektir. Yani
o bakımdan hiçbir şeyi çok küçümsemiyorum. Yani Harry Potterları falan filan
bir şekilde bunlar belki birer basamak olacaktır. Hani listelerde olmayabilir
belki ama zaten listede olmasa bile çocuklar onu okuyacak, yasaklasak da
okuyacaklar. Bu arada bazı şeyleri yasaklamak ya da hedef kitleyi bilmek için
konuşuruz zaten. Yani sözün özü olarak hedef kitleyi bilmek, toplum birey
dengesini iyi korumak... Özetlersek ve evet kendini tanımak, dünyayı ve insanı
tanıma, hayatı tanıma konusunda da böyle güzel alanlarla ilgili kitapların da
listede olması bence iyi olur. Teşekkürler.

Ercan YILMAZ

Sakarya, Cemil Meriç Sosyal Bilimler Lisesi edebiyat öğretmeniyim. Öncelikle teşekkürler. Bu güzel organizasyon için... 26. senemi çalışıyorum edebiyat öğretmeni olarak. Az önce arkadaşımızın, Konya'dan gelen arkadaşımızın, kâğıt vurgusu çok önemliydi benim için. Yani bugün kâğıtla ve kalemle, yani şu elimizde tuttuğumuz kalemle ve kâğıtla buluşturamazsak çocuğu, gencimizin elini ikisinin buluşmasına vesile kılamazsak söylediklerimizin hemen hemen birçoğu boşa çıkacaktır diye düşünüyorum. Bu çok önemli bir mesele. Çünkü insanın özüne ait bir meseleden bahsediyorum. İsmail Hocam uyarıyordu, sana gelene kadar söyleyeceklerin çoğu söylenecek diye; öyle oldu ama bazı hususlarda bazı itirazlarım var; onları da söylemek istiyorum ben.

Hocamın bıraktığı yerden alarak devam edeyim. Oscar Wilde'ın bir cümlesi var. Kitabın ahlaklısı ahaksız olmaz, iyi yazılmış kitaplar ya da kötü yazılmış kitaplar vardır. Yani benim için ilk oturumun sorusunun cevabının tek bir kriter var: dili kullanmış olmak yani Türkçeyi iyi kullanmış olmak. Türkçeyi iyi kullanmışsa o kitabın içeriğinin çok da önemi olmadığını düşünüyorum. Tabii ki belli hususlarda birtakım yönlendirmeler söz konusu olacaktır; ama asıl önemli olanın Türkçe olduğunu düşünüyorum. Yani dil olduğunu... Çünkü edebiyatın dil meselesi olduğunu düşünüyorum, bu bir; ikincisi burada kitap listelerinin edebiyat ağırlıklı olması hususu bizi yanıtlasın. Çünkü ben liselerde edebiyat öğretmeni ya da diğer öğretmenlerin okutması gereken kitapların sadece kurmaca kitaplar olduğunu düşünmüyorum. Açık söylemek gerekirse şu ana kadar sayısız toplantıya katıldım. Bu toplantıdaki deneme vurgusunu hiçbir toplantıda görmedim. Bu çok önemli, romandan da önemli, diğer türler birçoğundan da önemli. Deneme hakikaten, deneme okutmak zorundayız. Deneme ile gençleri buluşturmak zorundayız ama asıl mesele, asıl mesele şiir gibi geliyor bana. Neden şiir gibi geliyor? Çünkü biz bir şiir medeniyetinin insanlarıyız; yani bizim medeniyetimizi şiirle tanımlamak mümkün. Dolayısıyla şiirle buluşturamadığımız, daha özel bir şey söyleyeyim, Yunus'la buluşturamadığımız çocuğa herhangi bir şey aktarmamız, herhangi bir şeyi ondan beklememiz, herhangi bir şey inşa etmemiz mümkün değil! Ben yukarıdakilerin yerinde olsam bir dönem Yunus dersi koyardım. Bu kadar! Hatta bir sene boyunca! Orada coğrafya öğretmenini de anlatabileceği şeyler var, biyoloji öğretmenin anlatabileceği şeyler de var!

Bu çok önemli bir mesele. Bu konuda bazı zaaflarımız var. Şimdi az önce bazı kitapların lise öğrencileri için ağır olduğuna ilişkin imalar yapıldı. Ben lise öğ-

rencisini yani 15, 16, 17, 18 yaşında, hayatının en önemli dönemini yaşayan bir gencin, herhangi bir kitap sınırlaması içerisinde düşünmesini istemiyorum. Her türlü kitabı okuyabilir, Eski Ahit okuyabilir, Yeni Ahit okuyabilir, Kur'an-ı Kerim'i okuyabilir; tefsirleri de okuyabilir, İbn Arabi de okuyabilir, okuyabilir mükteşebatı ölçüsünde. Yani mesele şundan bakmamak lazım; biz sıfırdan alıyoruz gençleri lisede, hayır! İlkokul ve ortaokuldan gelen bir sürecin devamı olarak değerlendirmek istiyorum ben öğrenciyi. Ya başka türlü olmaz zaten! Ben lise eğitiminin biraz elitist bir eğitim olması gerektiğini düşünüyorum. Açık söylemek gerekirse neden herkesi okuma yazma sahibi yapalım ki! Nitelikli bir okur haline getirebilelim ki! Mümkün değil ve insan tabiatına aykırı bir durumdan bahsediyoruz. Böyle bir şey mümkün değil. Mümkün değil, belli asgarî düzeyde verilmesi gerekenler vardı. Onun dışında, onun dışında lise öğrencisine, 17 yaşındaki öğrenciye, dünyayı değiştirebilme kapasitesi olan öğrenciye İbn Arabi de okutabiliyorsunuz. Foucault'da (Fuko) okutabilirsiniz; okutmalısınız da zaten.

Birlikte okumalısınız, tartışmalısınız. Ben öyle düşünüyorum. Yakın zamanda bir haber vardı, hepinizin malumudur. İstanbul'da Masumiyet Müzesi'ni okuttu diye, bir öğretmene soruşturma açıldı. Buna benzer haberleri çok duyuyoruz. Masumiyet Müzesi ki Orhan Pamuk'un en temiz tırnak içerisinde kitaplarından biri. Ayrıca yaratıcılık açısından roman tekniği açısından ve deneysellik açısından muhteşem bir örnek. Yani okuttuktan sonra Masumiyet Müzesi'ni öğrenciye gezdirmiş olmak edebiyat anlamında belki de 6 aylık, bir senelik bir eğitimi karşılayacaktır. Muhteşem bir şey bu muhteşem bir şey. Orhan Pamuk'un düşüncesi şöyle, şurada şu açıklama yapmış filan, bu beni hiç ilgilendirmiyor. Cevdet Bey ve Oğulları da kuşaklar arasındaki çatışmayı anlatmak bakımından çok önemli. Ya biz bir taraftan Sezai Karakoç'u tavsiye ediyoruz bu öğrencilere, Hızırla Kırk Saati okuyun diyoruz. Hızırla Kırk Saati okuyacak ve anlayacak öğrenci ama Orhan Pamuk'un Cevdet ve Oğullarını anlayamayacak. Orada bir çelişki var. Dediğim gibi kitabın ahlaklısı ahaksızı olmaz.

Benden önce söylenen bir çizginin üzerinde düşünmemiz lazım. Arkadaşlarımızdan bazıları şu vurguyu yaptılar. Ben bu kitapta, okuduğum kitapta kendimi görmek istiyorum diye... 26 yıllık öğretmenim, 15 yaşındaki hiçbir öğrenci bu soruyu sormaz, ben niye yokum bu kitapta? Beni niye anlatmıyor bu kitap sorusunu sormaz. Asla sormaz, istisnalar olabilir. Ayrıca ben niye yokum bu kitapta sorusunun cevabı... Bakın size Said Faik'in Semaver öyküsünün girişini okuyayım: "Sabah ezanı okundu. Kalk yavrum, işe geç kalacaksın..." Bizim insanımız. Bizim insanımız değil mi? Biz Wilde'dı ki tırnak içerisinde eşcinseldir diye okutmuyoruz. Said Faik'in hikayelerini okutmuyoruz. Niye? Bizden değil!

Biz ya! O da bizim insanımız, bizim insanımızı anlatıyor, hem de içeriden anlatıyor. Çok iyi anlatıyor, çok derin anlatıyor, çok etkileyici anlatıyor. Ya da Mustafa Kutlu, ben çok severim kendisini, görüşüyorum da sürekli, sürekli Mustafa Kutlu okutayım! Rasim Özdenören okutayım. Ne bileyim sürekli aynı yazarları okutalım falan... Buradan bir şey çıkmıyor arkadaşlar, buradan bir şey çıkmıyor, gerçekten bir şey çıkmıyor! Biraz da başka türlü bakmak lazım. Biraz felsefe ile, biraz antropolojiyle, ne bileyim işte biraz sosyolojiyle, psikolojiyle, biraz mitolojiyle... Biraz da başka şeyler okutarak... diyelim ki okuttuktan sonra veya işte okutma aşamasında Çanakkale'ye götürerek öğrencileri belki de... Ne bileyim *Yılkı Atrı*'nı belki Yozgat'a götürerek filan...

Bizim birtakım şeylerimizi değiştirmemiz gerekiyor. Yani birtakım kökten değişmesi gereken hususlar var. Bir somut uygulama Serkan Türk diye biri var; arkadaşlar Serkan benim çok yakın dostum. Çok ilginç bir şey yapıyorlar Latife Tekin'le birlikte. Latife Tekin'i alıyor, onlarca okula götürüyor, turne gibi... Karadeniz'de yaptı, Doğu'da yaptı, Güneydoğu'da yaptı, Akdeniz'de yaptı, Marmara'da yaptı. Bizim Sakarya'da mesela 35 okula birden gittiler farklı farklı zamanlarda... Arkadaşlar Latife Tekin, Türk edebiyatının Türkçeyi en iyi kullanan yazarlarından birinden bahsediyoruz. Latife Tekin ya! Düşüncesi söylemiş, şurada şunu söylemiş filan... bütün bunları bir tarafa koyarak düşünmek zorundayız. İnanın okullarda nasıl bir coşku oluştu, kitap okumaya ilişkin? Kitaplarını okudular müthiş bir enerji, müthiş bir atmosfer yaratıldı ki bence asıl mesele bu! Atmosferi yaratmak. Sadece şu kitabı okuyun demekle olmaz. Şu listeye alın okuyun demekle de olmaz bir atmosfer; yoksa söylediklerinizin havanda su dövmekten gayri bir işlevi yoktur.

Şu da önemli, listeler bağlamında; arkadaşlar, bir öğrenciye sorulabilecek en manasız sorulardan biri bence onun ne istediğini sormaktır. 15 yaşında birinden bahsediyoruz. 15 yaşında, birey olamamış birinden bahsediyoruz. Biz niye ordayız? Şimdi maarif modeli diye bir şey çıktı. Öğrenci merkezli bir model değil, öğretmen merkezli bir model. Ayrıca bizim zaten, kadim kültürümüzden bahsediyoruz, kendi medeniyetimizden, bizim eğitim sistemimiz var zaten: usta çırak. Sen usta olacaksın, öğrenci çıra, bitti. Fantastik arkadaşlar, hayatın kendisi fantastik zaten. Hangi fantastiği arıyoruz? Niye bu fantastik vurgusu bu kadar yapıldı çok şaşkınım. Ben niye öğrencinin talebini soracağım? Ya zaten kolay olanı isteyecek, basit olanı isteyecek, anlamsız olanı isteyecek, çirkin olanı isteyecek. Gayrimeşru olanı isteyecek, bilmiyor muyuz bunları, bu temayülleri bilmiyor muyuz? Görüyoruz. Arkadaşlar yukarıdan konuşmak bağlamında söylemiyorum ama tecrübeyle söylüyorum; eğer öğrencinin talebini dikkate alacaksa orada bir ticari söylem söz konusudur; sözüm meclisten dışarı...

Biz bir şey oluşturmak zorundayız. Eğlenmek diye bir şey çıktı ortaya. Çocuk düz bir çizgi çiziyor, harika yaptın diye bir geri dönüşte bulunuluyor. Hayır ya hayır, öyle bir şey yok. 17 yaşında çocuk dünyayı değiştirme potansiyeline sahiptir. Gereken müktesebata sahipse ilkokuldan itibaren o müktesebat üzerine bir şeyler edinmişse... Ayrıca öğretmen arkadaşlarımızı hatırlayacaklardır, Bakanlığımızın sene başında hizmet içi eğitim kursları bağlamında öğretmenlerin okuması gereken kitaplar diye bir listesi vardı, hatırlayacaksınız. Ben şöyle biraz gülmüştüm, ironik gelmişti bana. Buradaki kitapları okuyan bir öğretmen, sizin tırnak içerisinde yani yukarıdan dayatılan şeylerin neredeyse hiçbirini yapmaz. Çünkü orada mesela *Eğitimci Tolstoy* diye bir kitap var ki Tolstoy'un eğitim anlayışı bambaşka bir şey, harikulade bir şeyden bahsediyoruz, çok ütopya ama harika bir şey, çok hoşumuza gidiyor.... *Okulsuz Toplum*'dan tutun da Pennac'a kadar... İşte Pennac, okurun hakları diye bir yazısı var. Haklarından bir tanesi okumama hakkı! Şimdi okumama hakkı, öğrencinin hakkı; ama şunu diyebiliyorsa, yapmamayı tercih ediyor mu, okumamayı tercih ediyorum şeklinde değiştirip arka planını doldurabiliyorsa... Yani şimdi okul ki Okul Sıkıntısı kitabı yine Pennac'ın; ben söylüyorum öğrencilerime, dünyanın en sıkıcı şeyi okula gitmektir. Öğrenci için de öğretmen içinde... En sıkıcı şeyi şölene dönüştürebilmek sizin ve benim elimde, bitti! Belki malumunuzdur Roman Kahramanları Festivali diye bir şey yapmıştık. Şu anda üç yüzün dört yüzün üzerinde, beş yüzün üzerinde okul Türkiye'de bu festival dolayısıyla roman okuyan öğrencilerin ortaya koyduğu birtakım şeyleri gerçekleştiriyor. Bakın festival ya da ne bileyim, tiyatro şenliği... Yani 3 gün boyunca Sait Faik'in hikayelerini, yazmış olduğu mekanlar filan, işte huzuru anlatacaksınız, ne bileyim İstanbul'u gezdireceksiniz, Galip Dede'nin *Hüsn ü Aşk*'ını anlatmak o kadar kolay ki aslında... Çünkü Galip Dede'nin *Hüsn ü Aşk*'ındaki yolculuğu İstanbul üzerinden modellersiniz, gezdirirsiniz öğrencileri bitti. Yapılmış denenmiş şeyler bunlar... Dolayısıyla biraz atmosfer yaratma meselesi, biraz atmosfer yaratma meselesi... Biraz belli çizgilerin dışında, disiplinlerarası listelerle öğrencileri buluşturma meselesi. O listelerle sınırlandırmamak elbette ve elbette kağıtla buluşturmak... Yani yazma deneyimi olmadan, yazma tecrübesi olmadan okumanın da eksik kalacağını düşünüyorum. Eyvallah.

Burak GENÇ

2000 doğumluyum, İstanbul Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü mezunuyum. Şu anda çeşitli dergilerde çizerlik ve yazarlık yapıyor ayrıca iki buçuk yıldır Timaş Yayınları bünyesinde Timaş Çocuk ve Gülce Kitap'ta editörlük görevimi sürdürüyorum.

Konuşmamda, “Sanırım yaşı liseye en yakın olan kişilerden biri benim.” diyerek hem kendi lise deneyimlerimden hem de Esenler Belediyesi’nde Asım Gültekin Dergicilik Okulu’nda liseli öğrencilere verdiğim eğitimlerden edindiğim çıkarımlardan bahsedeceğim. Karşılaştığım öğrencilerden yola çıkarak şimdiye kadar konuşulanların bazılarını destekleyen, bazılarına ise farklı bir bakış sunan fikirlerimi paylaşacağım.

Bugün burada çocuklara neler önerebileceğimizi tartışıyoruz ve bana göre bu konuda dört temel madde öne çıkıyor:

1. Güncel Yazarlar

Çocukları bugünün sorunlarına ve yaşam dinamiklerine uygun güncel yazarlarla buluşturmak oldukça önemli. Çünkü biz bu çağda yaşıyoruz ve çağımızın problemlerini en iyi, yine çağımızın yazarları dile getiriyor. Liseli öğrenciler için güncel okumalar bu nedenle büyük bir değer taşıyor.

Ayrıca bir dergide ya da röportajda, yaşayan bir yazarı gören çocukta oluşan hayranlık, onu yeni eserleri takip etmeye teşvik ediyor. Bu durum, çocukları edebiyata bağlayıp okuma alışkanlığı kazandırma noktasında önemli bir rol oynuyor. Bu bağlamda, dergicilik de dikkat çekici bir alan hâline geliyor.

Asım Gültekin’in dokunduğu pek çok liseli öğrencinin bugün önemli yerlerde olduğunu biliyoruz. Benim de burada Ümit Hoca’yla, Erkam’la, Elif Hoca’yla ve Feyza Hoca’yla bir araya gelmemi sağlayan yine bu dergicilik süreciydi. Lise yıllarında yaptığım dergiciliğin bana kattıkları yadsınamaz. Bir derginin parçası olmak size insan ilişkilerinden organizasyon becerilerine kadar pek çok şey katar ve bu sizi sosyal hayata hazırlar. Esenler’deki dergicilik okulunda da temel amacımız, çocukları bir dergi mutfağıyla tanıştırmak ve edebiyata ilgilerini artırmaktı.

Orada ortalama bir liseyle karşı karşıyaydım. Bazı öğrencilerde güncel yazar tavsiyeleri işe yarıyordu. Örneğin, “Sen Güray Süngü’yü okumalısın. Bak, Güray Süngü’nün şu dergide bir yazısı çıkmış, takip ettin mi?” ya da “Aykut

Ertuğrul'la bir röportaj yapıp dergimize koysak nasıl olur?" gibi öneriler öğrencilerin ilgisini çekiyordu. Ancak bu yöntem, sınırlı bir öğrenci kitlesinde karşılık buluyordu. Evet, 3-4 kişi Tanpınar okuyordu, verdiğim önerileri doğrudan alıyor ve yaptığımız işe heyecan duyuyordu. Fakat atölyeye gönüllü gelen öğrencilerin yarısından fazlası düzenli bir kitap okuma alışkanlığına sahip değildi. Okulda kendilerine zorla okutulan birkaç roman dışında kitapla ilişkileri yoktu.

Bu noktada, bu öğrencilere doğrudan Cemal Şakar ya da Edip Cansever önermek pek mümkün değil. Öncelikle okuma alışkanlığını kazandırmak gerekiyor. Elbette keşke ortaokul yıllarında bu alışkanlığı kazandırmış olsak da liseli öğrenciler için farklı planlar yapabilirsek. Ama gerçek bu değil. Dolayısıyla, doğrudan medeniyet okumaları ya da karakter inşası gibi planlar burada tam anlamıyla karşılık bulmayacaktır.

Çoğumuz eğitimciyiz, çocuklarla bir aradayız ve onları hayata kazandırmak istiyoruz. Elbette her çocuk Türkiye'nin en başarılı ismi olmayacak. Ancak okuma alışkanlığının hayatlarına değer katacağına inanıyorsak, onları edebiyatla buluşturmanın yollarını aramalıyız. Bu noktada ikinci maddenin önemini vurgulamak istiyorum.

2. Alternatif Türler

Fantastik, bilim kurgu ve polisiye gibi yan türler, çocukların ilgi duyduğu alanlar arasında önemli bir yer tutuyor. Günümüzde pek çok zararlı içerik sunan yayın mevcut; bu nedenle çocukları kaliteli ve güvenilir eserlerle buluşturmak ve bu türlerle ilk tanışmalarını doğru kaynaklarla sağlamak büyük önem taşıyor. Örneğin, Ursula K. Le Guin'in sosyolojik ve felsefi dokunuşlar içeren kitapları, farklı bakış açıları kazandırarak ufkumuzu genişletebilir.

Bugünün gerçekliğini doğrudan anlatan eserler artık yetersiz kalabiliyor. Farklı anlatım metotlarına sahip kitaplara yönelmek, özellikle genç okurlar için daha etkili olabiliyor. Çalıştayın başında da belirtildiği gibi, bilim kurgu ve fantastik türler bu coğrafyada köklü bir gelenek hâline gelmiş durumda. Aslında, bugünkü anlamda "gerçekçi" edebiyat oldukça yeni bir kavram; edebiyat, Sanayi Devrimi sonrasında bu doğrultuda evrildi. Ancak köklere baktığımızda, edebiyatın her zaman fantastik ve doğaüstü unsurlarla iç içe olduğunu görüyoruz. *Hüsn ü Aşk* gibi eserler, fantastik bir anlatım sunarken *Dede Korkut Hikâyeleri*'nde de doğaüstü öğelerle karşılaşırız. Bu eserlerde, kurgunun ardında ahlaki ve toplumsal mesajlar yer alıyor.

Yazar adaylarına yönelik düzenlediğim “Dini İçerikli Çocuk Edebiyat Yayıncılığı Dünyasında Yazar Olmak” adlı atölyede de bu konuyu sıkça vurguluyorum. Dini içerikli çocuk kitapları yazarken bile fantastik anlatıma ve mizaha ihtiyaç duyuyoruz. Çünkü bugünün çocukları düz metinlerle değil, dolaylı anlatımlarla kurulan hikâyelerle bağ kurabiliyor. Aynı durum yetişkinler için de geçerli; büyülü gerçeklik gibi türler yetişkin edebiyatında da etkisini artırmış durumda.

Çocuk ya da gençlik edebiyatı yaparken fantastik unsurları göz ardı etmemeliyiz. Geleneksel anlatılarımızda da din ve değer aktarımı çoğunlukla fantastik bir üslupla yapılmıştır. Masallar, değerleri farklı kurgularla aktararak hem eğlendirir hem de öğretir. Günümüz meselelerini de bu anlatım biçimleriyle işleyebiliriz. Örneğin, -daha önce değinildiği gibi- Filistin meselesi ya da mültecilik sorununu fantastik ya da bilim kurgu türlerinde ele almak, çocuklara bu konuları daha etkili bir şekilde anlatma fırsatı sunabilir.

Sonuç olarak, çocuklara sadece klasik edebiyat metinlerini sunmak yerine alternatif türleri de listelerimize dahil etmeliyiz. Bu türler hem çocukların ilgisini çeker hem de okuma alışkanlığı kazanmalarına katkı sağlar.

3. Genç Kurgu

Ortaokuldan liseye geçiş döneminde olan öğrenciler için genç kurgu türü, karakter derinliği ve günümüz yaşamını yansıtan içerikleriyle okuma alışkanlığını pekiştirebilir. Liselerde yaptığım gözlemlerden yola çıkarak söyleyebilirim ki edebiyata ilgi duyan öğrenci sayısı sınırlı. Bu nedenle genç kurgu türü, daha geniş bir öğrenci kitlesine ulaşmak ve onları edebiyatla buluşturmak adına önemli bir fırsat sunuyor.

Genç kurgu, ön ergenlikten gençlik dönemine geçişte okuma alışkanlığı kazandırmada köprü görevi gören bir tür. Bir genci merkeze alan ve bir “büyüme” hikâyesi sunan eserlere genç kurgu diyoruz. Günümüzde bu alana olan ilgi giderek artıyor. Bu sayede, çocukları klasik metinlere hazırlayacak, onların edebi yetkinliğini artıracak eserler sunabiliyoruz. Ancak lise öğrencilerine doğrudan klasik eserleri okutmak her zaman mümkün olmuyor. Bu noktada, güncel yazarlar ve genç kurgu türündeki eserler önemli bir yer tutuyor.

Günümüzde birçok genç kurgu yayınevi mevcut. Fakat bazıları “Wattpad” gibi tehlikeli alanlara kayabiliyor ve bu tür içerikler, çocukları yanlış yönlendirebiliyor. Bu yüzden güvenilir yayınevlerinden çıkan genç kurgu eserlerini tercih etmek gerekiyor. Her çocuğun farklı ilgi alanları ve beklentileri olduğu için hem genç kurgu hem de fantastik türleri listelerimize ekleyerek daha geniş bir kitleye ulaşabiliriz.

Örneğin, listemizde Cemal Şakar, Edip Cansever ve Tanpınar gibi klasik yazarlar yer alabilir. Ancak bu yazarların eserleri her öğrenciye hitap etmeyebilir. Bu durumda genç kurgu ve fantastik türler devreye girerek öğrencilere edebiyatla bağ kurma şansı sunar.

4. Kurgu Dışı Eserler

Deneme, şiir, tarih, gezi yazıları gibi kurgu dışı türler de öğrencilerin ilgisini çekebilecek ve onların karakter gelişiminde önemli rol oynayabilecek eserlerdir. Liseler, öğrencilerin hangi alanlara yöneleceklerini ve gelecekte hangi tür eserleri okuyacaklarını belirlemede kritik bir dönemdir. Sadece kurgu eserlerle sınırlı kalmak, bu süreci daraltabilir. Bu nedenle tarih, mimarlık, felsefe gibi farklı alanlara ait kurgu dışı kitaplarla da öğrencileri tanıştırmak gerekir.

Kendi lise deneyimimden örnek verecek olursam; 2013-2018 yılları arasında nispeten ortalama bir lisede okuyordum ve okuma alışkanlığım oldukça zayıftı. Ancak Harry Potter serisiyle tanışmam, kalın kitaplara alışmamda ve fantastik öğelerle edebiyatı sevmemde belirleyici oldu. Bugün pek çok lise öğrencisinin, zorla okutulan ve empati kuramadıkları eserler yerine, onları daha yakından ilgilendiren ve duygusal derinlik sunan kitaplarla okuma alışkanlığı kazanmaları gerektiğine inanıyorum.

Ayrıca edebiyat seçiminde çağdaş okurun ilgisini çekecek eserlere yönelmek de önemli. Örneğin, Tolkien ve Harry Potter karşılaştırmasında; Tolkien'in daha klasik ve deneyim odaklı anlatımını anlamakta zorlanan öğrenciler, Harry Potter'ın kahraman odaklı ve psikolojik derinlik barındıran anlatımıyla daha kolay bağ kurabiliyorlar.

Sonuç olarak şunları söyleyeceğim. Çocuk edebiyatı alanında öğrencilere ulaşabilmek için dört temel noktaya dikkat etmeliyiz:

- 1- Güncel Yazarlar: Çocukları çağımızın meselelerini anlatan güncel yazarlarla buluşturmalıyız.
- 2- Alternatif Türler: Fantastik, bilim kurgu ve polisiye gibi türlerle çocukların ilgisini çekmeli, onların edebiyata bağlanmalarını sağlamalıyız.
- 3- Genç Kurgu: Geçiş dönemindeki öğrenciler için genç kurgu türünde kaliteli eserler sunarak onlara okuma alışkanlığı kazandırmalıyız.

4- Kurgu Dışı Eserler: Öğrencilerin farklı alanlara ilgi duymalarını sağlayacak kurgu dışı eserleri de listelerimize eklemeliyiz.

Her çocuğun farklı bir yolla edebiyata bağlanabileceğini unutmamalı, listelerimizi çeşitlendirerek her öğrenciye ulaşmayı hedeflemeliyiz.

Seyfullah KOŞMAZ

Ben Seyfullah Koşmaz. Türk dili ve edebiyatı öğretmeniyim ve 10 yıldır bu meslekteyim. Klasik Türk edebiyatı alanında doktora yaptım; kitap ve kütüphane üzerine tez yazdım. Kitap ve kütüphane kelimelerini duyunca yüreğim çarpmaya başlıyor. Gerçekten de medeniyetimizi inşa edenler, hayatlarının merkezine kitabı koymuşlar. Ancak geleceğimizi inşa edenlerin hayatının merkezinde kitap var mı? İnşallah olacak. Bu tür gayretler çok kıymetli.

Listeyi incelediğimde şu algıyı fark ettim: “Klasik Türk edebiyatından kopuz!” deniliyor ama maalesef kitap okuma listelerinden de klasik Türk edebiyatı eserlerini çıkarmışız. Listeye baktım, bir tek Mevlana'nın *Mesnevi'sini* gördüm; başka eser yoktu. İnşallah ilerleyen dönemlerde bu durum değişir.

Bence klasik edebiyata dair kitaplar olmalı. İnsani erdemleri kazandırmak adına bu eserlerin çocuklarımız tarafından okunması çok önemli. *Vesiletü'n-Neca'*ın okunmasına da özellikle vurgu yapmak istiyorum. Ben çocukluğumdan itibaren mevlitlerde büyüdüm ama şu an liselerdeki öğrenciler mevlitten habersiz. Aynı şekilde *Harname* ya da seyahatnameler gibi eserlerin de mutlaka listelerde yer alması gerektiğini düşünüyorum. Bu konuda fikirlerimi özellikle belirtmek istedim. Sözü fazla uzatmayayım; zamanınızı aldım. Bu imkânı verdiğiniz için çok teşekkür ederim.

Volkan ARSLAN

Öncelikle İsmail Güleç Hocam'a teşekkür ederek başlamak isterim. Onun rehberliğinde gençlerimiz için oldukça elzem olan türlü konularda bir dizi çalıştay düzenleme imkânı elde ettik. Geleceğimiz için anlamlı ve gerçek ihtiyaçlarımıza çözüm arayan bu çalıştayları düzenleme heyetinde bulunmaktan duyduğum onuru paylaşmak istiyorum. Bendeniz Volkan Arslan. Kalem Vakfı Okullarında edebiyat öğretmeniyim ve 16 yıldır bu mesleği yapıyorum. 8 yıl ortaokulda, 8 yıl da lisede çalıştım. Her sene öğrenciler için okuma listeleri oluşturdum hâlâ da oluşturuyorum. Çocuklarla sürekli temas halindeyim. Şu an ise Medeniyet Üniversitesinde doktora eğitimime devam ediyorum.

Bugün çok şey söylendi. Buraya geldiğimde kafam daha berraktı; fakat şu an biraz daha karışmış hissediyorum. Bu da aslında çalıştayın son derece verimli geçtiğini gösteriyor. Çok miktarda not aldım. Arkadaşlarımın söyledikleri, fikirlerimi genişletti ve bende yeni ufuklar açtı. Ancak bu fikirlerin hepsini toparlamam şu an için mümkün değil. Yine de okuma kültürü ile alakalı olarak görüşlerimi, hayatımın bir dönemiyle de ilişkilendirerek paylaşmak isterim:

Ben çocukken yemek yemeyi pek sevmezdim ve bu annem için büyük bir meseleydi. Sanıyorum bu durum, çocuklukta sadece benim yaşadığım bir sorun da değildi. Birçok anne, çocuğuna yemek yedirmekte hayli zorlanır; bu, anneler için gerçek bir problemdir ve muhakkak çözülmesi gerekir. Bu bağlamda maalesef ebeveynler, çocuklarına yemek yeme alışkanlığı kazandırmak için birtakım sakıncalı yollara yönelirler. "Aman çocuğum aç kalmasın, yeter ki bir şeyler yesin de doysun!" duygusuyla onlara hamburger gibi, patates kızartması gibi fast-food ya da cips gibi çocukların yemekten büyük haz duyduğu paketli gıdalar sunarlar. Ne var ki yemek yemeyen çocuklara, bu alışkanlığı kazandırmak için masumâne bir niyetle başvuru bu yol, zamanla türlü bir problemleri de peşinden getirir. Çocuk, "yeme-içme alışkanlığı" kazanmasına kazanmıştır ama sağlıklı bir hayat için vücudun ihtiyaç duyduğu vitamin, mineral ve proteinleri vs. kendisine sağlayacak gıdalardan tamamen uzaklaşmıştır. Yeme alışkanlığı kazandığını düşündüğümüz çocuklarımız, sağlıksız beslenmenin sonucu obezite başta olmak üzere türlü sağlık sorunlarıyla karşı karşıyadır. Üzülerek söylemeliyim ki bugün çocuklarımızın kitapla kurduğu ilişki, hamburgerle ya da fast-foodla kurduğu ilişkiyle tamamıyla örtüşüktür. Çocuklarımız, sadece hamburgervari kitaplar varsa zevkle okuyor, keyif alıyor, kitabı elinden düşürmüyor; hamburgere benzemeyen kitaplara dönüp bakmıyor bile! Fast-foodtan başka sağlıklı hayat için ihtiyaç duyulan yemek-

leri yemeyen bu çocuklar, benzer şekilde fast-food kültürünün bir uzantısı olarak yorumlayabileceğimiz popüler kültürün mahsulü olan kitaplar dışında kendilerinin düşünsel, sosyal, etik ve estetik gibi temel gelişim ihtiyaçlarını karşılayacak kitaplara asla yaklaşmıyorlar! Maalesef durumumuz bu. Çocuklara okuma alışkanlığı kazandırma serüvenimiz, yeme alışkanlığı kazandırma sürecimiz kadar problemlidir... Çocuklara okuma alışkanlığı kazandıralım derken popüler kültürün ürünü olan ve çocuğun gelişim ihtiyaçlarını karşılamayan kitaplara mahkum ediyoruz onları. Oysa okuma kültürü kazandırmaktan maksat, eline geçen her türlü popüler kültür ürünü okuyan ama düşünmeyi ve analiz etmeyi bilmeyen bireyler yetiştirmek değildir. bugün çocuklarımız, kolay ve yüzeysel kitapları tercih ediyor; derinlikli eserlere bir türlü yaklaşmıyorlar; bu da ciddi bir problemdir.

Öte yandan esasında bugün burada tartışmayı amaçladığımız husus “okuma alışkanlığı” değil, “okuma kültürü” idi. Ancak okuma alışkanlığı hususunda yarımız o kadar derin ki konu ister istemez okuma alışkanlığına kaydı. Buradan hareketle “Çocuklarımıza okuma alışkanlığını nasıl kazandırabiliriz?” konulu ayrı bir çalıştay yapmamız gerektiğini görüyorum. Yine de bugün konuyu okuma kültürü kavramı çerçevesinde ele almak isterim. Fakat çalıştay esnasında işaret edilen problemi de dikkate alarak lise öğrencileri için iki tip listeye ihtiyacımız olduğunu düşünüyorum: Birincisi, “okuma alışkanlığı” kazandırmak için, ortaokul seviyesinde kazanılması gereken ama bu fırsatı kaçıran çocuklar için bir geçiş listesi; ikincisi “okuma kültürü” kazandıracak ayrı bir liste. Bu ikinci listenin niteliğini, önemine binaen tekrar vurgulamak istiyorum; popüler kültür ürünü kitaplardan uzak, çocuğu kültürüyle buluşturacak, kendini ve ötekini tanıtıp keşfettirecek, düşüncede derinleşmesini sağlayacak nitelikte olmalıdır. Zira kültür, bir milletin bugüne kadar biriktirdiği manevi değerler manzumesidir ve bu değerleri yeni nesillere aktarmak bu listeler ile mümkündür. Böylece okuduklarıyla kendilerini tanıyan ve ötekini keşfeden çocuklar, sadece popüler kültürü tüketen bireyler olmaktan kurtulacak; düşünen, üreten, geliştiren, yeniden şekil verebilen bireyler olacaklardır. Özetlemem gerekirse “okuma alışkanlığı” kazandırmak başka bir şeydir “okuma kültürü” kazandırmak başka bir şey, diyebilirim. Kitap listesi oluştururken en başta buna dikkat etmemiz gerekiyor. Çocuğun dünyasına girerek ihtiyaç duyduğu doğru kitapları okumasını sağlamak ve böylece hayatına katkıda bulunmak bizim işimiz; bunu yapmak zorundayız. Ancak çocuğun dünyasına dahil olup onlara ihtiyaç duydukları kitapları okutamıyoruz diye kolaycılığa kaçıp çocuğun hemen kabul edeceği bir listeyi önüne koymaktan da kaçınmalıyız. Nasıl ki çocuğun önüne hamburgeri koyup ebeveynlik vazifesini yaptığını sanmak, bu sorumluluğu basite indirgemekse; ideal olmasa da ideale yakın bir liste

oluşturmamak öyle yanlıştır. Gençlerimizi kültürleştirecek, onu dönüştürecek bir listeye ihtiyaç olduğunu düşünüyorum. Okuma kültüründen bahsederken bir milletin bugüne kadar var ettiği ideal insan tipini oluşturmak için ortaya koyduğu değerleri yetişen neslimize aktaramayacaksak, bu birikimi onlara taşıyamayacaksak kitap okumanın ne anlamı kalır? “Okur” tabirine ne anlam yüklüyoruz? Kişinin önüne gelen her türlü popüler kültür ürünü okuması onu okur yapar mı? “Çocuklar yeter ki okusun, önüne geleni okusun!” diye düşünmek bana göre doğru bir anlayış değil. En azından benim okuma kültüründen anladığım ya da okur kimliğinden anladığım bu değil! Bilgin Hocam’a katılıyorum; ideale yakın, çocuğu var edecek kitaplar sunmalıyız.

Bizim kutsal kitabımız “İkra!” diye başlıyor. Yani “Oku!” emriyle. Eğer bu bir zorlama ise zorlama olsun. Okumak zaten kolay bir iş değil. Yine “Yaratan Rabbin adıyla oku! O, insana bilmediğini öğretti.” buyuruluyor. Bu noktada Ercan Hocamın dediği gibi nefsen olgunlaşmamış, henüz kimliğini arayan ve fakat bunu henüz bulamamış bir grupla çalıştığımızı, onlara rehberlik ettiğimizi unutmamamız gerekiyor. Öğrencilerimiz bizim canımız, ciğerimiz ama tercihlerine bıraktığımızda kendilerini inşa edebilecek kitaplara yönelmediklerini biliyoruz. Görevimiz de tam olarak burada başlıyor; gerçek ihtiyaçlarını karşılayacak eserlerle onları buluşturmak... Teşekkür ederim...

Elif KONAR ÖZKAN

Öncelikle hepinize tekrar teşekkür ediyorum; bir pazar gününüzü davetimize icabet ederek ayırdığınız için. Hepimiz dertliyiz yaralıyız ki burada toplanmayı; bir günümüzü burada harcamayı göze almışız. İsmail hocama başta olmak üzere hepinize tekrar teşekkürler.

Üsküdar Üniversitesi Çocuk Gelişim bölümünde öğretim görevlisiyim. YEKDER’de de Eğitim Komisyon başkanıyım. Bu bağlamda bu çalışmanın içindeyim. Evet, hepinizin bizim için farklı bakış açıları açacağınıza ya da belki de bize yakın veya söylenmesi gereken hususları dile getireceğinizi tahmin ederek sizleri burada görmek istedik. Çok şükür maksat hasıl olmuş diye düşünüyorum. Genel itibarıyla pek çok şey söylendiği için belki tecrübelerden yola çıkarak birkaç hususa değinebilirim. Ümit hocam büyük bir coşkuyla hala 23.

senesi öğretmenlikte Ercan hocamla çok az fark varmış aralarında, coşkuyla dersi hazırlanır gider, ondan sonra da büyük bir hayal kırıklığıyla geri döner. Büyük bir ihtimalle Ercan hocam da zaman zaman aynı şeyleri yaşıyor ya da diğer öğretmen arkadaşlar da sonra da kendine kızar. Nasıl hala bu coşkuyla gidebiliyorum. Hani her seferinde aynı şeyi yaşadığım halde bazı şeylerden dertlendiğinde evde ben de şunu söylerim. Selvanur hocamın dile getirdiği 3 ay sonra bizdeler yani senin yaşadığın her şeyi bizatihi gözlemliyorum. Temel anlamda mesleki açıdan da okuması gereken şeyleri okutmakta zorlandığımız bir dönemdeyiz zaten. Yani lisede zorlukları yaşayan hocalarımızı o zorlantıları üniversiteye geldiklerinde de devam ediyor. O anlamda çok bir farklılık olduğunu söyleyemeyiz.

Kendi çocukluğumu düşündüğümde yani benim lise dönemlerimin üstünden çok geçti. 93-94 mezunuyum liseden. Benim ilkokulda okuduğum kitapları şu anda üniversite öğrencilerinin yüksek lisans düzeyinde okuyabileceğini düşünmüyorum. Dil anlamında da çünkü Osmanlıca kelimeleri de anlayabiliyordum. Dedem Osmanlıca mektup yazıyordu. Yani mektuplarını bize Osmanlıca yazarak gönderiyordu. Rika el yazısını biz gördük yani. Şimdi dolayısıyla evet dönemi bilmek önemli. Biz edebi eserleri tahlil ederken de dönem önemli diyoruz. Dönemine göre değerlendirelim diyoruz. Bir yandan da işte bir gelişimci olarak da şunu biliyoruz, öğrencilerimize de bunu söylüyoruz. Yani bunu fark etmelerini sağlamaya çalışıyoruz. Dil gelişimi= bilişsel gelişim yani dil gelişimi iyiyse zihin çalışacak. Birebir ilişkili. Nörobilimsel ve nörogelişimsel çalışmalar bize şu anda fotoğrafla net bir şekilde belgeliyor ki dağarcık genişle problem çözme becerileri, yaratıcı düşünme becerileri, farklı düşünme becerileri, geniş bakış açısıyla bakabilme becerileri gelişiyor. Dağarcık sınırlıysa bütün bunlardan yoksun oluyor. Bunu biliyoruz. Net bir şekilde görerek biliyoruz. Artık videolu fotoğraflı kanıtları var elimizde. O zaman dağarcık oluşturmak çok önemli. Dil gelişimi çok önemli bu noktada.

Erol Erdoğan hocamız müsait olsaydı bugün burada olacaktı. Olsa şunu vurgulardı diye düşünüyorum. Seneyi hatırlamıyorum. Pandemiden önceki bir panelde biz yan yanaydık. Ebeveynlerin kitabı bu kadar eleştirmesinde ya da en ufak bir sıkıntı gördüklerinde ebeveyn ve öğretmenlerin bu kadar galeyana gelmesinde bence çok iyi bir sosyolojik tespit yapmıştı o panelde. Çünkü televizyonu, interneti, dijital ortamı, ebeveynler ve öğretmenler kendi vekili gibi görmüyor ama kitabı kendi vekili gibi kabul ediyor. O yüzden kitaptan çocuğa, çocuğun gelişimine ve yetişmesine dair çok daha kapsamlı ve yerinde bir şey bekliyor. Böyle bir beklenti var ebeveyn ve öğretmenlerde. Yayınevleri o yüzden çok dayak yiyor ki benim de 2007'den 2019'a kadar bir editörlük

tecrübem oldu. Pek çok tecrübe adına uzun bir süre sayılabilir. Sürekli gelen eleştirilerle muhatap oluyorsunuz ve bir süre sonra basmak istediğiniz şeyleri basmak istemez hâle geliyorsunuz. Böyle bir süreç var ama bütün bunlara rağmen hem dil bilincini hem dağarcığı oluşturmak gibi bir vazifemiz olduğunu düşünüyorum.

Kitap okutma yani okuma kültürü noktasında da ebeveynlerin ve eğitimcilerin en önemli probleminin Ercan hocamın dikkat çektiği gibi uygulamaya yönelik problemler olduğunu düşünüyorum. Çünkü biz uygun yolunu bulursak her şeyi okutabileceğimizi düşünürüz. Eğitimlerde de ebeveynlerle yaptığımız görüşmelerde de şunu vurguluyoruz, siz çocuğunuzla birlikte oturarak seyredeceksiniz ya da çocukla birlikte okunulanları konuşacaksınız ki bir hedefe varmış olsun. Bunları sağladıktan sonra da eninde sonunda az çok okuyabiliyor. Şu hususu da unutmamak gerekir, evet okumama hakkı da var her bireyin. Yıllar önce okumayı sevdirmeye alışkanlığıyla ilgili bir uygulamalı çalışma yapmıştık Erdem Yayınları olarak. İstiklal'de İnsan Kitabevi'nde hafta sonları. İki haftada bir, ayda bir ailelerle birlikte çocuklar geliyordu. Daha sonra da Eğitim-Bir-Sen'in de içinde olduğu bir uluslararası çalıştayda da sunmuşum o uygulamayı. Orada da belirtilmişti. Okumama hakkı da var ama önce seçenekleri sunacağız ki okuma hakkını mı okumama hakkını mı tercih edecek çocuk görelim. Bu tercih bir sonraki aşama. Bu noktada da yani çocukları işine katmak, her kademe de önemli diye düşünüyorum.

Çalıştay sonuna gelindiğinde, sıklık taramasına göre fotokopisini dağıttığımız liste altmış kitaplık; toplamda bin küsur şu anda hali hazırda. Piyasada dönen yani bu piyasa tabiri dernekler, vakıflar, özel okullar, devlet okulları bağlamında kitap okuma etkinliklerinde kullanılan öneri listeler. O, bin küsur kitap içinden üç ve fazlası seçilerek bu altmış kitaplık liste oluşturuldu. Sizlerden bir sonraki aşamada bu listeden çıkartmak istesenez hangileri? Ekleme istesenez de neler eklersiniz? Bizim beklentimiz olacak onu da ayrıntılı İsmail hocam açıklar. Ölçüt olarak belli düzeylerde, belli türlerde -tür çeşitliliğini, dil kalitesini önemsiyoruz- öneriler talep edeceğiz. Bunlar öncelikli olabilir diye düşünüyorum ölçütlerde. Listelerde kültürel değerler ya da millî manevi değerler bir şekilde kendiliğinden oluşmuş olacaktır gibi bir düşüncem var. İnşallah netice itibarıyla verimli, istifadeli bir süreç olur.

Meryem Selva İNCE

Konuşacağımız her şeyi konuştuk diye düşünüyorum. Çok fazla vaktinizi de kalmak istemiyorum. Ben Türk Dili ve Edebiyatı mezunuyum. Hali hazırda doktora çalışmalarına bu alanda devam ediyorum. Bir dönem üniversitede Türkçe eleştirel okuma dersleri verdim. Şu anda da Enstitü Sosyal’de bir Türkçe projesinde çalışıyorum.

Toplantının başından beri söylemek istediklerim vardı. Farklı düşüncelerim vardı. Şimdi halkanın sonuna geldiğimde bazıları değişirken bazıları sabit kaldı, belki onlardan söyleyebilirim ya da farklı ne konuşabiliriz diye düşünebilirim. Benim zihnimde bir şey söylemekten ziyade bazı sorular oluştu. Şimdi biz bu listeyi hazırlarken neyi amaç ediniyoruz? Hocamız ortada otururken ikiye ayrıldığından bahsetmişti; bu tarafta öğretmenler bu tarafta yazarlar. Benim yazarlık tecrübem de var ama listeye baktığımda şöyle bir şey görüyorum; biz aslında edebiyat listesini kurmaya çalışırken bazı kültürel bağlarımız, hafızamız kaybolmasın diye uğraştığımız bir liste de hazırlıyoruz burada ama yazarlar çocuk edebiyatın icadıyla birlikte kendi yazdıkları metinlerin aslında çocuklar tarafından okunmasını istedikleri için bir kaygı güdüyorlar.

Şimdi bu listede biz çocuklara güncel edebiyat okuma listesi gibi bir şey mi hedefliyoruz, yoksa bir Türk kültürü inşasında hepimizin okuması gerektiğini düşündüğümüz, Tanzimat’tan beri tartıştığımız kanon mu oluşturmaya çalışıyoruz? Çünkü hepimizin okullarda okuduğu ortak metin yok. Yani hâlâ bunun tartışması yapılıyor. Kanonikleşti mi? Şu kanonikleşti mi, bu oldu mu? Kanon tartışması, edebiyat tartışması bağlamında ilerlediğimizde *Kürk Mantolu Madonna*’ya çok fazla söz geldi, benim yüksek lisans tezim, *Kürk Mantolu Madonna* ve onun edebi bir olay olarak tartışıldığı tez. Yapılanları, kitabın aslında kendisinin değil, kitap dışı pratiklerle merkeze geldiği bir çalışma olarak gördüm ve gayet edebiyat sosyolojisi üzerinden konuştuğumuz bir hikaye.

Şimdi burada bu listeleri seçerken mesela geldiğim noktada baktığımda Türk dili edebiyatı okuyana kadar ben buradaki metinleri lisede okumadım, ortaokulda da okumadım, çok başka metinler okudum ve üniversiteye gittiğimde keşke bunları daha önce okusaydım dediğimi hatırlıyorum. Ama ortaokul, lisede karşılaştığım metinler zaten bunların listeye girdikten sonra sadeleşmiş halleriydi. Benim okuduğum *Suç* ve *Ceza* 200 sayfaydı. Üniversiteye geldiğimde 800 sayfaydı. Bir de böyle bir sıkıntı var piyasada ya da işte çocuklar

Çalığışu okuyor ama inceltiilmiş, okulun uygun gördüğü hale getirilmiş versiyonuyla okuyor. Bu metinlerle bizim karşılaştığımız şekilde karşılaşıyorlar ki.

Burada da ben şunu düşünüyorum, bence ne okudukları değil, nasıl okudukları daha önemli. Ben kendi oğlumun da mesela ne okuduğuyla ilgilenmiyorum. Nasıl okuduğuyla daha çok ilgileniyorum. O da zaten kitapları böyle çok bayıla bayıla okumuyor. Kendi okumaya başladığından beri daha farklı alanlarla ilgileniyor.

Mangadan söz açıldı, çizgi romanlardan söz açıldı, mangadaki içeriklerden bahsedildi. Manga o kadar enteresan ki güncel dertleri ve edebiyat teorilerini kendi anlatısına yedirmiş bir form yani oradan alabileceğiniz entelektüel birikimi şu an *Aylak Adam*'da alamayabilirsiniz. Böyle de bir şey var. Metne nasıl baktığınız daha önem kazanıyor ama diğer yanda bence edebiyat listesi gibi bir şey oluşturulacaksa bu bizim Türkçe öğrenmemiz bağlamında oluşturulması gereken bir liste. Bunlar ders kitabı gibi okutulması gereken metinler diye düşünüyorum. Böyle bir açıklama yapıldığında da ben bu kitapları eleştirel basımlarıyla görmek isterdim ortaokul lisede o metni. Sadece metnin sonunda bir etkinlik değerlendirmesi şeklinde değil. Bu kitap hakkında ne söylenmiş, yazıldığı zaman orada nasıl bir etki yaratmış? Bu kitabı okurken yanında neler okuyabilirim?

Yani tek bir metin değil de eğer bir liste oluşturulacaksa bunun belli kavramları kapsamaması uygun olur. Bu kavramlar da bayağı çok eski felsefi şeyler gibi aşk seçilebilir, dostluk seçilebilir, erdem seçilebilir. Bunun etrafına farklı türlerin konduğu bir siyasi düşünce metni, bir edebiyat metni, bu edebiyatın içinde bütün türler olabilir, şiir olabilir, tiyatro olabilir, roman olabilir, hikaye olabilir ama o tema bırakılmadan hemen arkasından onun tarihi bir bağlamının olduğu başka bir kitap, sosyolojik bağlamının olduğu başka bir kitap, bunlarla birlikte okunarak tartışılarak belki bir şeyler değişebilir diye düşünüyorum. Çünkü anlamlandırma çok konuşuldu. Gerçekten anlamlandırmayla ilgili de bir meselemiz var. Yani hiçbir metnin ideolojisiz olduğunu düşünmüyorum. İdeolojiler üstü bir liste yapabilir miyiz onu bilmiyorum.

Bence belki buraya eklenebilecek metinlerden bir tanesi. Ben metin diyorum ama sözlük olmalı. Sözlük okumalı çocuklar yani en başa dönüp, şu an kimse sözlük açıp bakmıyor. Okuduğum metinde şu kelime ne anlama geliyor diye bakmıyor, zaten oradan başlıyor süreç; yazı yazarken bizler de bakmıyoruz. Ben kendi okurluk faaliyetimde, okurluk deneyimime baktığımda şunu görüyorum, şu an eğer herhangi bir yerde kolay bir şekilde Google'da bulabilece-

ğim bir şeyse o metne dikkat kesilmediğimi fark ettim ve bu çok zararlı bir şey. Temel metinleri okumuyorum. Nasıl olsa görürüm diye sayıları atlıyorum, isimleri atlıyorum. Mekânı, yerleri atlıyorum. Niye? Çünkü hep böyle farklı olmak üzerine bir formasyon aldım. Farklı düşünce, eleştirel düşünce... Şu ne anlama geliyor, bu böyle gösteriliyor ama bunların arkasından aslında ne var diye baktığım bir süreçten geçtim. Şimdi en son geri döndüğümde metne bakıyorum ve ben metni özetleyemiyorum. Metin gerçekten ne diyor? O yok bende. Tam tersi ne demediklerine odaklanarak ilerlediğim bir şey var bence çocuklar buna da çalışmalı. Yani kitabı konuşurken üzerine düşünürken bunları söylemek istedim. Teşekkür ederim.

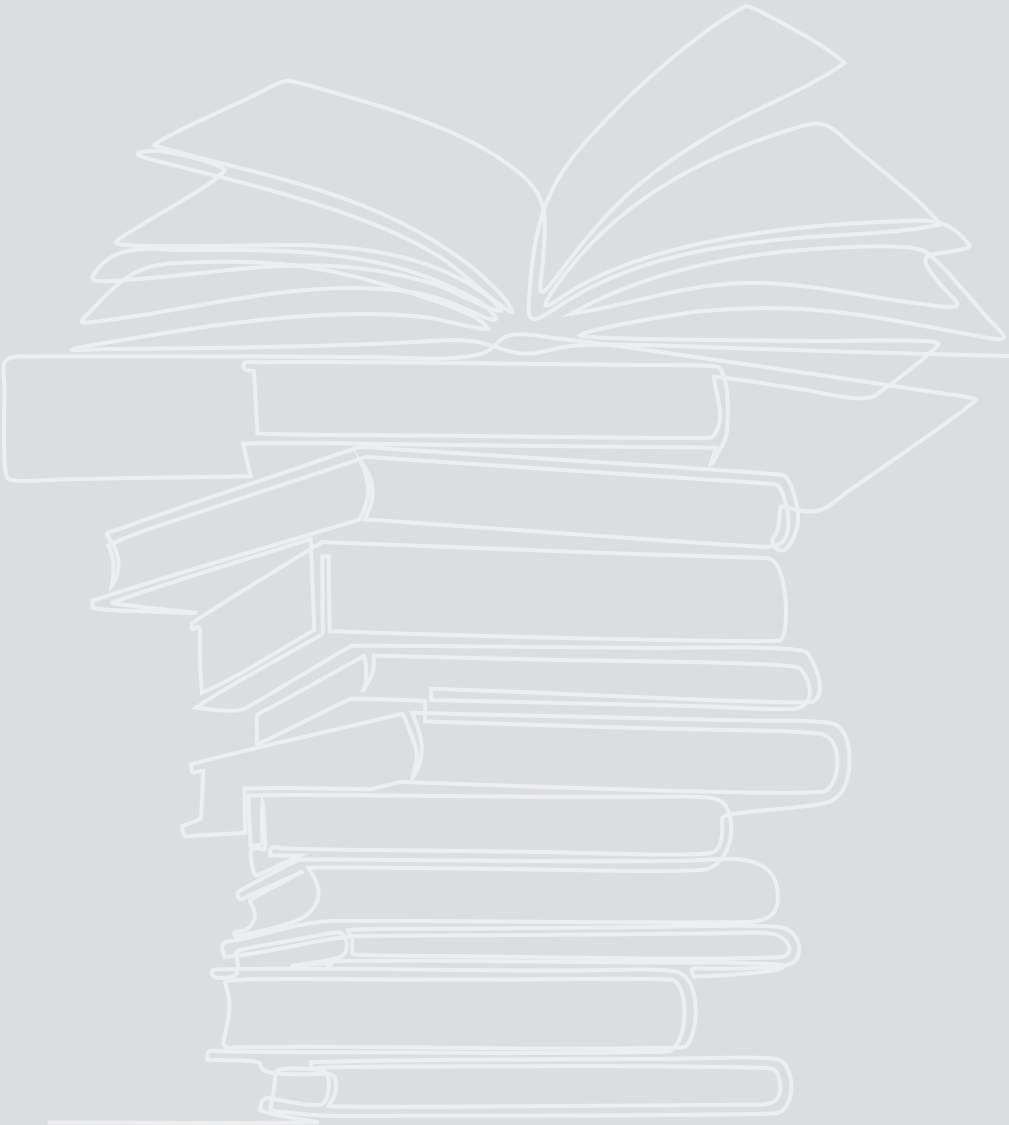

İsmail GÜLEÇ

Öğleden önceki oturumun sonuna geldi. Çok istifade ettiğimiz bir oturum olduğu kanaatindeyim. Yemek arasından sonra öğleden sonra devam edeceğiz.

İKİNCİ OTURUM

Okunması Gereken Kitap
Türlerinin Tartışılması

Kadriye ALEV

Bu değerli çalıştayda pek çok şeyi konuştuk ve hepimizin derdi aşağı yukarı ortak. Çalıştayımızın başlığı olan “Kitap seçiminde nelere dikkat etmeliyiz?” sorusuna binaen toparlayıcı birkaç somut adım önerisini paylaşmak isterim: Öncelikle bir liste önerisinde bulunacaksa bu listedeki kitapların seçiminde öğrencilerin yaş düzeyine, ilgi alanlarına ve akademik hedeflerine uygun olması büyük önem taşır. Öğrencilere edebi zevk kazandıracak, dil gelişimlerini destekleyecek ve entelektüel bir bakış açısı sunacak eserler tercih edilmelidir. Ayrıca, dünden bugünü anlamaya ve kültürel mirası aktarabilmeye uygun metinler de öne çıkarılmalıdır. Öğrencilere entelektüel bir bakış açısı kazandırmada temalar nasıl kullanılabilir? diye bir soru gelebilir aklımıza. Bu seçimlerde “Yeni Maarif Modeli”ne göre belirlenen temaları esas almak, seçim sürecini daha sistematik hale getirebilir. Maarif modelinde yer alan temalar, öğrencilere entelektüel bir bakış açısı kazandırmak için etkili bir aracı olabilir. Örneğin “Sanatın Dili,” “Okurun Dünyası,” “Yaşamın İzinde” gibi temalarla uyumlu metinler seçilebilir. 9. sınıflar için “Sanatın Dili,” 10. sınıflar için “Sözün Ezgisi,” 12. sınıflar için ise “Benim Yolculuğum” gibi temalar, öğrencilerin hem edebi hem de entelektüel gelişimlerini destekler. “Kelimelerin Ritmi,” “Nesillerin Mirası,” “Hayalimdeki Yarın” gibi temalar, öğrencilerin bireysel ve toplumsal farkındalık kazanmalarını sağlarken edebi bir zevk oluşturmalarına yardımcı olur.

Bu temalar, kitap seçiminde bir çerçeve oluşturarak öğretmenlerin eserleri daha bilinçli bir şekilde değerlendirmesine yardımcı olacaktır. Temaların her biri, öğrencilerin dil gelişimini desteklerken aynı zamanda kültürel mirası anlamalarına ve kendi kimliklerini tanımlamalarına çerçeve sunar.

Diğer bir husus da öğrencilerin seviyesine uygun eserler seçmek, seçilen metinlerle ilgili velilerden gelen farklı geri dönüşlerdir. Bu iki nokta da öğretmenlerin üzerinde baskı oluşturabilir. Kanaatimce öğrencilere kitap seçiminde dengeli bir tutum izlemeliyiz. Yani “Liseden mezun olan öğrenci en temelde hangi okuma, düşünme ve estetik becerilerini kazanmalıdır?” sorusu zihnimizden çıkmadan kitap seçiminde bulunmalıyız. Şu bir gerçek ki öğrencilerin entelektüel seviyelerine göre üst okumalar yapan okullar zaten kendi okuma müfredatını oluşturuyor. Bizler Türkiye’nin genel okuma kültürüne uygun seçimler yapacağımız için ayağımızın yere basması emeğimizi de zayi etmeyecektir.

Son eklemek istediğim nokta da kitap deyince akla ilk gelen edebi ve özellikle kurgusal metinler oluyor. Bu kısır döngüden de çıkıp deneme, hatırat, kişisel gelişim, biyografi gibi düşünce metinlerini de içine alan daha geniş yelpazede düşünebileceğimiz kitaplar da zenginlik oluşturacaktır.

Sümeyye SEL ODABAŞ

Konuşulanlardan benim genel olarak çıkarsadığım şeyler, çocukların biricikliğine bir vurgu yapıldı, mizaçlarının gözetilmesi gerektiğine ve kendi kendilerine düşünebilir olmalarına vurgu yapıldı. Bir okuma becerisi, okuma kültürü kazandırmaktan bahsedildi ve bir şekilde usta çırak ilişkisinde durulması gerektiğini savunanlar oldu. Savunmayanlar oldu. Ben şahsen savunmayan tarafta duruyorum. Yüzyıllarca ülkelerin çıkarlarını koruyan, tabii olan teknik bireyleri yetiştirdiğimizde bir şekilde insani tarafı bir tarafa bıraktığımızı düşünüyorum. Geldiğimiz noktada bu nedenle usta çırak ilişkisi üzerine tekrar düşünmeliyiz. Bence usta çırak ilişkisi bir anlamda evet ama bir diğer taraftan hayır!

Çocukları interaktif olarak okuma becerisi kazandırma anlamında bütün kitapları önerebilirim. Aslında o bütün kitapları aktif olarak nasıl okuyabiliriz, nasıl içine dalabiliriz? Bu şekilde soruları cevaplamamız gerekiyor. Bazen liselerde atölye düzenlemek üzere davet ediliyorum. Fransızların felsefe atölyelerinde çokça kullandıkları bir kitap var: Thierry Dedieu'nun *Yacouba* eseri. Bu kitap birtakım erdemler üzerine düşündürmek için çok güzel işleniyor bu nedenle sizinle onu paylaşmak istiyorum.

Yacouba kitabında Thierry Dedieu, moral bir ikilem veriyor. Kitapta 18 yaşına gelmiş her genç bir aslanı ölü getirmek suretiyle savaşçı ünvanı kazanıyor, 18 yaşına gelene kadar o günün hayaliyle yanıp tutuşuyor gençler bu nedenle köyün gençleri çöle bir bayram günümüğü gibi süslenerek gönderiliyorlar. Nihayet *Yacouba* bir aslan ile karşılaşılıyor. Tam aslanı öldürecekken aslanın gözünden *Yacouba*'nın gözüne bir şeyler fışıldanıyor. Aslanın gözlerinden şunları okuyor: Gördüğün gibi yaralıyım beni öldürmen an meselesi yani bir darbene bakar, beni öldürebilirsin. Kabilenin gözünde savaşçı olacaksın ama ya kendi gözünde diye soruyor. Aslında bu konuşmada bir anlamda vicdanının sesi konuşuyor. Ben burada kitabı okumayı durduruyorum ve sizce öldü-

recek mi, öldürmeyecek mi sorusunu yöneltiyorum gençlere. Cevaplar, olur mu o pişmanlıkla yaşanır mı? Öldürmezse arkadaşları savaşçı unvanını kazandığında da pişmanlık duyacak şeklinde olabiliyor. Sonra kimisi mizaçlara göre, hocam da bahsetti, daha duygusal ve daha mantıklı cevaplar verebiliyor. Burada öldürürdüm diyen daha az ahlaklı da öldürmezdim diyen daha çok ahlaklı şeklinde herhangi bir ayırım yapmaksızın bu konu üzerine düşünmeyi geliştirmeye çalışıyoruz. Bu atölye sonrası, asıl cesaret, asıl pişmanlık, asıl bilgelik gibi birçok erdem üzerine düşünmeyi sağlayabiliyoruz. Örneğin öğrenci, vicdanının sesini dinlerdim dediği andan itibaren sizce vicdan ne demek şeklinde sorular yöneltilebilir.

Konuşmamın başında hayranlık duyduğum filozofun, Filistin meselesi söz konusu olduğunda hakikatin üstünü örttüğünden bahsetmiştim. Ben öğrencilerimi, şu dünyada başkasının gözüyle hayata bakabilmeye hazırlayabileceğimiz *Yacouba* gibi metinlerle interaktif olarak soruşturmaya davet etmenin hayalini kuruyorum. Kitaplarda bu hayali gerçekleştirilmeye hizmet ediyorlar. Örneğin merhamet soruşturması veya adalet soruşturması, öğrencilerin kendi cümleleriyle kendilerinden itibaren üzerine konuştukları ve düşündükleri kitaplar aracılığıyla olacaktır.

Merve ÖZCAN

Ben önce şu fantastik edebiyatın biraz üstüne basmamızın yanlış anlaşılmasına hızlıca işaret etmek istiyorum çünkü kastettiğimiz şey edebiyatı çok ayağı düşürmek, basitleştirmek ya da tabiri caizse birilerinin seviyesine indirgemek indirmek değil. Bu bizim için alternatif bir metot ve bu metodu kullanmanın işlevsel olduğunu az önce söylendiği gibi Harry Potter etkisinden görebiliyoruz. Yani bu çok kuvvetli bir silah ve bunu kullanmamak bence bizi bir noktada bazı şeylerden mahrum bırakabilir. Gençlerde şöyle bir eğilim görüyorum, çok fazla hudutsuzlaşmanın hem irade kontrolü hem de zaman yönetim vesaire hususlarında biraz daha ilgiyi alakayı o tarafa çektiğine dair. Böyle birkaç tane şey de vardı. Okuma alışkanlıklarının o tarafa doğru meylettiğine dair kişisel gelişim kitapları gibi... Burada belki Ali Fuat Başgil'in *Gençlerle Baş Başa* ya da belki giriş seviyesi gibi gözüküyor. Jules Payot'un *İrade Terbiyesi* ya da daha yani master bir segment olarak Ethem Bakar'ın *İrade Terbiyesi* bence iyi bir yönlendirme olabilir. Teşekkür ediyorum.

Elif AKARDAŞ

Merve değindi. Dolayısıyla tekrar etmeyeceğim. Evet, böyle süre olunca bir panik oluyormuşuz. Gerçekten durup kaldım ki hani çok konuşan bir insanımdır ben normalde. Şunu söyleyeceğim, ben ilk turda çok kısa bir ifade kullanmışım ve şey demişim. Çok çıplak bir şekilde gençlerden; kendi öğrencilerimden ve yaklaşık 20 yıla yakın bir öğretmenlik tecrübesinden faydalanarak onların aktardığı şeyi aktarıyorum ve kesinlikle kendi dahlim yoktu. Ve ben hâlâ aynı şeyi savunuyorum, onlara sormaktan yayanayım. Buraya ek ilave yapacağım şey şu; birincisi yöntemle ilgili çok fazla kitap ismi ve tür geçti. Fakat yöntemle ilgili bir vurgu yapabilirim ben. Turgut Cansever'i, mimariyi, tarihi ya da coğrafyayı ben Isac Asimov'un bilim kurgu Vakıf Serisi üzerinden işleyebilirim. Mimarinin insan ve mekân üzerindeki etkisini ve insanın bir medeniyeti nasıl inşa ettiğini, inşa ederken de neleri kullandığını...

Ama bu benim öğretmenlik becerimle ve entelektüel seviyemle ilgili bir şey. Dolayısıyla burada bir yöntem meselesi var. Siz onu başka bir öykü ve kitap üzerinden ya da direkt yazardan verirken ben dolaylı olarak anlatabilirim. Dolayısıyla bizim için fantezi de bilim kurgu da masallar da aslında benzer inşa sürecine hizmet eden şeyler, buradan bağımsız düşünmüyoruz zaten. İkinci husus, gençleri dinlemekten ve onlarla köprü kurmaktan büyük bir keyif alıyorum. Onların oynadığı oyunları takip etmekten de... Çünkü her birisinin çok büyük hikayesi var. Burayı takip ederken de ben aynı zamanda köklerine çok bağlı bir zihin yapısına sahibim. Yani gelenekleri değerleri verme noktasında ve bu noktada İngiliz müfredatını, Fransız dili ve müfredatının da ne kadar sert olduğunu, adamların hâlâ 16. 17. yüzyıl Fransızcasını, İngilizcesini öğretmek noktasında ne kadar emek verdiklerini biliyoruz. Çünkü müfredatlar bunu söyler. Dolayısıyla biz burada aynı noktadayız. Burada bir problemimiz yok. Kimliği inşa ederken de aynı değerleri konuşuyoruz.

Kısaca birkaç tane metin örneği vereceğim. Şimdi Maarif Modeli'yle birlikte dedik ya bazı şeyler hayatımıza girdi mesela daha önce ifade edilmemişti. Efemera diye bir metin türü var. Artık hayatımızda bu ve ders kitabının içine girdi. Daha önce var mıydı? Biz onu pozitifler, kısa metinler vesaire diyebiliyorduk. Aslında bir insanın hayatında ifade eden küçük detayların metne dökülmüş hali efemera kelimesi, biz bunu anlatıyoruz. Bu anlamda örnekler

var mı diye bence bakılması gerekir. Metin türü açısından blog çok önemli bir metin türüdür dijital anlamda ve bence buranın özellikle araştırılması gerekir. Ben öğrencilerime blog okuyor musunuz, diye sorduğumda bana, hocam siz blog takip ediyor musunuz, diye sordular. Çünkü bir de blog diye bir tür var. Orada da bireyler artık görsel olarak kişisel belgesellerini, vesairelerini büyük bir hikâyenin içinde veriyorlar demek. Dolayısıyla bu türlere de dikkat çekmemiz gerektiğini söyleyebilirim. Teşekkür ediyorum.

Meryem UÇAR

Bazen popüler türlerin küçümsendiğine şahit oluyoruz. Fantastik böyle bir tür mesela. Türlerle sadece bir araç olarak bakıyorum. Anlatmak istediğimiz her şeyi onlarla veriyoruz. Ben biyografi ve polisiyeyi araç olarak kullanıyorum. Bazı yazarlarımız da fantastiği, bazıları bilim kurguyu araç olarak kullanıyor. Türlerde önemsedığımız şey dili düzgün, çocuklara hitap eden, maddi manevi değerlerimizi içeren metinler olması. Bu yüzden hiçbir tür küçümsememeli. Bir zamanlar polisiye, edebî türden sayılmazken şimdiler de çok tercih edilen bir tür oldu. Dünya çapında polisiye yazarlarımız var. Polisiye içerikli birçok etkinlik yapıyor.

Hazırlanacak listede farklı türlerin de göz önünde bulundurulması gerektiğini düşünüyorum. Mümkünse tavsiye edilen kitapların türleri de yazmalı.

Okullarda çocuklara kitap tavsiye ediliyor. Çocukların kitabı okuyup okumadığını kontrol etmek için de sınav yapılıyor. Bu konunun sorunlu olduğunu görüyorum. Bir kitabı sınav olacağız düşüncesiyle okumak bence, kitaptan alınan zevki heyecanı, engeller; okuru kitaptan uzaklaştırır. Okul bittikten sonra bir daha eline kitap almayan kişiler tanıyoruz. Bunun yerine öğretmen kitap üzerinde çocuklarla sohbet etse, birlikte etkinlikler yapılırsa hem kitabın zevkle okunacağını hem de kitaptan maksimum seviyede istifade edileceğini düşünüyorum.

Son olarak şunu söylemek isterim: Hazırlanacak listede önceliğimiz çocuğa kitap okuma kültürünü kazandırmak olmalı.

Feyza ŞAHİN

Ekleyebileceğim, çıkarabileceğim bir şey var mı? Ekleyebileceğim şu var, mesela *Yüz Yıllık Yalnızlık* adı geçti. Ne zaman nerede, kimden duydum onu hatırlamıyorum. Siz mi bahsetmişsiniz? Kişisel olarak değil, hepimiz ortadaki diyalogu geliştirmeye çalışıyoruz. *Yüz Yıllık Yalnızlık* benim için çok ayrı bir yere sahip. Üniversitedeyken hocam vermişti bunu oku diye, okuduğumda bittiği için yani sadece kitabı okumaya devam edemediğim için üzüntüden oturup ağlamıştım. Daha sonra, yıllar sonra tekrar okudum. Gabriel Garcia Marquez'in bunun İngilizce tercümesi benim yazdığımdan daha güzel olmuş dediği bir kitaptı. Şimdi Türkçe tercümesi nasıl bilmiyorum. Ben İngilizcesini okumuştum ve bayılmıştım kitaba. İkinci okuduğumda yine bayıldım. Bence Marquez bu listede yer alması gereken bir yazar. Bunun dışında yine aynı eserle ilgili olarak belli bir coğrafyada geçen ve belli bir kültürü içeren bir kitaptır. Fakat anlattıkları evrenseldir. Dolayısıyla çocukların ihtiyacı olan bir kitap olduğunu düşünüyorum. Bu notu özellikle düşmek istedim. Bunun dışında birkaç kitap notum var. Bunlardan bir tanesi Peter Brown'un *Vahşi Robot*'u. Benim için çok özel bir yeri var. Bu kitabın şimdi filmi çıkıyormuş, çıktı mı? Bu bir bilim kurgu ve son derece saf bir bilim kurgu. Ayrıca Yunus Emre'nin *Divan*'ı kesinlikle yer almalı listede.

Söylemezsem çatlarım diyeceğim şey okurlarımıza güvenmemiz gerektiği. Ben her yerde bunu söylüyorum. Gerçekten çatlarım söylemezsem. Söyledim: Okurlarımıza güvenelim.

Rabia KURUNER

Gençlerle ilgili gözlemlerimde fark ettiğim önemli bir mesele, kimlik inşası konusundaki belirsizliktir. Bugün birçok genç, nereye ait olduğunu bilemiyor ve bu, sosyolojik olarak ciddi bir soruna işaret ediyor. Özellikle ergenlik döneminde olan gençler, kimlik arayışı içinde oldukları bu süreçte, kendilerine rehberlik edebilecek içeriklere ve kaynaklara ihtiyaç duyuyorlar. Bu nedenle, oluşturulacak okuma listelerinde gençlerin bu ihtiyaçlarına cevap verebilecek kitaplara yer vermek önemli.

Örneğin, teoloji, deneme, felsefe ve biyografi türleri, gençlerin kimlik inşası sürecini destekleyebilecek içerikler sunabilir. Teoloji, inanç ve değerlerle ilgili derin düşünme süreçlerini desteklerken; deneme ve felsefe, eleştirel düşünme becerilerini geliştirebilir. Biyografiler ise gençlere ilham verebilecek hayat hikâyelerini sunarak, onların kendi hayatlarına dair bir perspektif kazanmalarına yardımcı olabilir.

Bunun yanı sıra, kitapların görsel sanatlarla desteklenmesi gerektiğini düşünüyorum. Çocukların ya da gençlerin kitaplarla etkileşim kurduğu ortamların atmosferi, bu sürecin bir parçasıdır. Bu nedenle, edebiyatla görsel sanatların bir araya getirildiği bir ortam oluşturmak, okuma sevgisini pekiştirmek için etkili bir yöntem olabilir. Örneğin, bir kitabın temasıyla bağlantılı bir sanat etkinliği ya da bir sergi, çocukların ve gençlerin o kitaba karşı daha fazla ilgi duymasını sağlayabilir.

Sonuç olarak, gençlere yönelik bir okuma listesi oluştururken onların dünyasını, ihtiyaçlarını ve ilgilerini dikkate almanın yanı sıra, bu süreci destekleyecek yaratıcı yöntemler geliştirmek de gereklidir. Teşekkür ederim.

Ayşe KASAP

Tüm konuşmalardan ortaya çıkan ilk sorun toplum olarak okuma alışkanlığımızın dolayısıyla okuma kültürümüzün yerleşmemiş olması olduğu ortaya çıkıyor. Bu konuda yapılabilecek şey kitabı ve kütüphaneleri mümkün olduğunca hayatımızın merkezine alacak politikalar geliştirmek olmalıdır.

Tavsiye edilecek kitaplara gelmeden önce dergilerden de bahsedilmesi gerektiğini düşünüyorum. Çünkü dergiler okuma alışkanlığı kazandırmada önemli yayınlardır. Çocukları ve gençleri dergi okumaya yönlendirmek etkili olacaktır.

Benim bu kitap türü yelpazesine ekleyeceğim tür biyografik anı, anı roman türü olacaktır. Ayrıca Türkiye Dil ve Edebiyat Derneğinin yapmış olduğu Medeniyet Okumaları projesinin bu yılki kitap tespitinde bende buldum ve

orada ele aldığımız türler arasında; Şehir ve Medeniyet, Dil, Kimlik ve Medeniyet, Göç ve Medeniyet, Din ve Medeniyet, Coğrafya, Tarih ve Medeniyet, Bilim, Düşünce, felsefe ve Medeniyet başlıkları altında kitapları belirlemiştik.

Kendi kitap listemi de hazırlayıp ileticeğim.

Selçuk AYDIN

A slında hocalarımız da söyledi. Hatta siz bütün derslere dair kitaplar koyacağız. Beden dahil dediğiniz için ben de anı, biyografi, anlatı gibi türleri önerecektim. Mimarlık alan olarak çok konuşulduğu için ilginç bir şekilde birkaç ülke listesinde de yer aldığı için dikkat çekeceğim: Philip Wilkinson'a ait *50 Mimarlık Fikri* adlı kitabı. Konuşurken bir anda aklıma geldi. Belki alanı bilen arkadaşlarımız varsa onlar da katılacaklardır. Ayrıca yeni yazarlardan Altay Can Meriç'in *Öğrenmeyi Öğrenmek* adlı kitabını da tavsiye ediyorum. Yine ben de değerli hocalarım gibi kendi listemi forma ekleyeceğim ama yine genç hocalarımız söyledi; *İrade Terbiyesi* ve İsmail Hakkı Aydın'ın *Beyin Sızdınız* kitabını özellikle not almıştım. Onları belirtmek istedim. Teşekkür ederim.

Ek:

Bir de şundan bahsetmek istiyorum. Biz hep okuma listeleri dedik. Öneri olarak eklemek isterim; dışarıda şöyle bir kavram var, "zevk için okuma". Belki benzer bir isim kullanabiliriz ve belki konuştuğumuz zorlukların hepsi ortadan kalkacak, bunu not etmek istedim. Teşekkür ederim.

Adem PERVAN

Öncelikle kitap okuma kültürünü bana kazandırdığı için Abdülkadir Macit hocama teşekkür ediyorum huzurlarınızda. Evet, hocam benim Din Kültürü öğretmenimdi. Ekstra ekleyeceğim bir şey yok. Önerilerde bulunacağım kitap noktasında detaylı bir şekilde ama olmazsa olmazları düşününce İbrahim Kalın'ın *Perde ve Mana* kitabını öneriyorum. Değer ve akli merkeze olarak doğru yol üzeri kullanabilmek bakımından oldukça farkındalık kazandıran bir kitaptı. İrade ilgili de Muhammed Ali'nin kaleminden *Kelebeğin Ruhu* kitabını öneriyorum. Başarılarının beraberinde getirdiği sorumluluklar var ve bu sorumlulukları da bizim üstlenmemiz gerekiyor. Başarı sorumluluklarla birlikte anlam kazanıyor. Bunu güzel bir şekilde aktaran bu konuyla ilgili farkındalık kazandıran bir kitaptı. Üçüncü olarak da eylem ile ilgili Martin Lings'in *Hazreti Muhammed'in Hayatı* kitabını öneriyorum. Hep klasik edebiyatlardan bahsedildi ama pergelin ucunu sabit kalması bakımından da siyer okumalarının önemli olduğunu düşünüyorum. Bunlar benim kendi deneyimlerimden yola çıkarak ortaya koyduğum öneriler. Bazı kitapları beden eğitimi dersinde işliyoruz ama Hazreti Peygamber'in hayatı oldukça önemli diye düşünüyorum. Ben yılda bir kere farklı kaynaklardan okumaya çalışıyorum ve istifade ettiğim için bunun anlamlı olduğunu düşünüyorum. Bir de son olarak *Ben Robot* yani geçmişte yazılan bir kitap ama günümüzde oldukça güncel bir konu. Bu anlamda da geçmişle bugün arasında ve gelecek arasında köprü, bağ kurabileceği için oldukça güzel bir kitap olduğunu düşünüyorum. Teşekkür ediyorum.

Selvanur ÇAPÇI

Ben de klasikten devam edeyim o zaman. Çok istifade ettiğim bir süreç oldu. Önceden aldığım notlar vardı. Sadece konuşmaların üzerine bir şeyi vurgulayacağını düşündüğüm bir film önerisinde bulunacağım. Belki çoğunuz izlediniz. *Kaptan Fantastik* diye bir film var. Çocuklarını tamamen şu andaki eğitim sisteminden uzakta, doğanın içerisinde yetiştiren ailenin başına gelenleri anlattığı bir film. Biraz önce potansiyelden bahsettik, orada bir sahne vardı. Çok sevdiğim bir sahne. Çocuklarınızı okula göndermezseniz şöyle şöyle olur diye adamın üstüne gidiyorlar. Sonra 8 yaşındaki bir çocuğu getirip

insan haklarıyla alakalı birkaç soru soruyor. Madde madde çocuk anlatıyor. Yani aslında potansiyel var hep, herkeste var. 7 yaşındaki bir çocuk şu an belki buradaki pek çok kişinin bir lise seviyesinin üstünde öğrenmeler gerçekleştirebilir ama burada yöntem de çok önemli ve bunun vurgulanması bu süreçte benim için çok değerliydi. Bunun yanında Burak hocam biraz önce vurguladı. Mesela işte özellikle lisede Japon ve Kore kültürü şu an yaygın, oraya ilgi duyuyorlar. Bence o da okunmalı, onu da okusun ama en azından orada da kaliteli olanı okusun diye ben zaten eklemiştim listeme, bunları sonra aktaracağım. Dünyadaki her ülkeden en azından iyi örnekler sunulmalı diye düşünüyorum. Çünkü çocuk ve genç, Japonya'yı merak ediyorsa oradan iyi bir şeyi de okuyabilmeli. Böyle bir seçenek sunulmalı ya da işte Çin'i merak ediyorsa oradan kaliteli bir örnek sunulmalı. Birkaç önerim vardı onları yine listede iletirim. Bunların yanında özellikle Türk edebiyatını düşündüğümüzde klasik noktada çok eksik, klasik edebiyatta çok eksiğimizin olduğunu düşünüyorum. Kendi öğrencilerimden Leyla ile Mecnun hikayesini bilmeyenler var. Bu beni ilk duyduğumda çok üzümüştü: Nasıl yani Mecnun ne yapmış bilmiyor musunuz diye. Bu noktada çok eksiğimiz olduğunu düşünüyorum. Biraz önce hocam da özellikle vurgulamıştı, onlar daha iyi önerilerde bulunurlar. Yani Mecnun'a Mars çöllerinde Leyla'yı aratalım demiyorum. Öyle bir fantastik olay olmasına gerek yok ama klasik edebiyatı da güncelleştirerek bir şekilde vermemiz gerektiğine inanıyorum. Önerilerimi sunacağım teşekkür ederim.

Erkam ASLANOĞLU

Ben lisedeyken okumuştum belki kimileri için geç kimileri için erken dönem, zamanın bereketsizliği bugün her birimiz için bir sorun olabilir. O yüzden *Momo*'yu öneriyorum. Hem etkilendiğim için hem de her arkadaşımın bahsettiğimizi hatırladığım için. Turgut Hoca'dan bahsedildi. Mimari üzerine kesinlikle Türk gençlerinde bir farkındalık oluşturulması gerekiyor. Çünkü Türkiye'de ciddi bir mimari problemi var. O yüzden *Dünyayı Güzelleştirmek* de olabilir, *Kubbeyi Yere Koymamak* da olabilir Turgut Cansever'den, önerimdir, teşekkür ederim.

Ümit Yaşar ÖZKAN

Çocukların taleplerini de dikkate alalım ama bizim taleplerimiz de saygı değer dedik. Ortada buluşalım dedik. O zaman acaba bu çalışmada listede içinde liste olabilir mi? Yani hiç okumayan çocuklar için önerilecek kitaplar ama okumaya başlamış belli bir seviyeye gelmiş çocuklar için önerilecek kitaplar olabilir diye düşündüm. Güncel edebiyattan ya da yakın dönemin edebiyatından daha eskiye doğru bir hat çekmek de mümkün. Mesela Ziya Osman Saba'nın şiirlerini okusunlar. Onun Yunus Emre'nin mümince duyuşunu nasıl güncellediğini fark etsinler. Ziya Osman Saba'dan da Yunus Emre'ye gidilebilir diye düşünüyorum. Yunus Emre çok önemliydi.

Bilim kurguyla ilgili olarak da yine iyi bilim kurgu iyi edebiyattır sloganını hatırlatayım. Her ne kadar tartışmalı bir ifade olsa da burada bilim kurgunun da iyisini seçip önerebiliriz. Türk edebiyatından da Orhan Duru'nun *Yoksullar Geliyor* öyküsü üzerinden bugün çok rahat neoliberalizmi tartışabilirsiniz çocuklarla yani çok uluslu şirketlerin dünyayı nasıl sömürdüklerini, nasıl postapokaliptik bir geleceğe doğru götürdüğünü tartışabilirsiniz. Ya da Sadık Yemni'nin tasavvufu bilim kurguyu birleştiren kitapları var. Yemni'nin *Hayalet Kapısı*, *Çağrılan*, *Nazarzede Kliniği* kitapları okunabilir. Bir şerh çok küçük bir şerh hocam. Roman Kahramanları Festivali için bir şerh düşebilir miyim? Çünkü orada çocuklar sadece kostüm giymediler. Oraya kaç tane yazar geldi, orada müthiş oturumlar oldu. Ercan Hocam o kadar güzel bir etkinlik yaptı ki. Yani burada cesaret de lazım. Hocamın söylediğine katılıyorum, siz şöyle yazmıştınız, öğretmen sistemin kendisidir yani biz bu bilinçle, bu cesaretle hareket edebilirsek neler neler yapabiliriz ki? Ercan Hocamın yaptığı ortada. Teşekkür ediyorum.

Elif hocam söyledi. Kaliteli tematik antolojiler sadece bir tanesinin adını veriyorum. Murathan Mungan'ın *Büyümenin Türkçe Tarihi*. Eyvallah.

Ali Kemal TEMİZER

Bu oturumda listelerle ilgili şu hususu tekrar vurgulamakta fayda var: Biz ne önerirsek önerelim, hangi kitapları tavsiye edersek edelim, çocuklar yine kendi listelerini kendileri oluşturacaklar. Artık istedikleri kitaba ulaşmaları çok kolay. Bu durumda bizim pozisyonumuz şu olmalı; kendimizi bir tamirci gibi düşünmeliyiz. Yani kutsalla, manevî değerlerle başını koparmış, yabancılaşma riskiyle karşı karşıya kalmış yeni nesne, gençlere, kendi manevî değerlerini hatırlatıcı bir pozisyonda olmak veya alternatifler sunmak. Tahmin ediyorum biz ne önerirsek önerelim onların önemli bir kısmı Harry Potter'i okuyacaklar. Bunu biz istesek de okuyacaklar istemesek de. Ama biz onlara bu kitaplara karşılık, kendi kültürümüze ait benzeri eserleri önermeliyiz. Mesela onlara, daha zengin bir hayal gücüne ulaşacakları *1001 Gece Masalları*'nın varlığını hatırlatmalıyız. Muhtemelen yeni kuşaklar pek çok aşk hikayesi okuyacaklar ama biz onları kendi kültürümüzün aşk hikayelerine, *Kerem ile Aslı*'ya, *Leyla ile Mecnun*'a yönlendirmeliyiz ya da böyle bir alternatif olduğunu hatırlatmalıyız. Muhtemelen polisyeye meraklı gençler *Sherlock Holmes* okuyacaklardır. Buna karşılık biz, kendi polisyelerimizin de olduğunu mesela Osmanlı Döneminde yayınlanmış ve Türklerin Sherlock Holmes'i olarak meşhur olmuş Ebu's-Süreyya Sami'nin *Amanvermez Avni* adlı poliseye kitaplarının da varlığını hatırlatmalıyız.

Şu an biz burada, maddî ve manevî değerlerin ya da ahlaki değerlerin korunmasına yönelik oluşturulmuş bir kurumun çatısı altında bulunuyoruz. Hiç olmazsa bu mekânın oluşturduğu sinerjiden dolayı da olsa, listeleri oluştururken bu hususu gözetmemize fayda var. Özellikle şu hususu vurgulamakta fayda var; ideolojisiz bir dünya yok. En tehlikeli düşünce, ideolojisiz bir dünya olduğuna inanmaktır. Latife Tekin'e yönelik değerlendirmeme cevap verdi arkadaş. Ona şunu hatırlatmak istiyorum: Bunu, Latife Tekin'in pek çok kitabını okumuş biri olarak söylüyorum. Onun *Sevgili Arsız Ölüm* dışındaki kitaplarının edebî bir değeri yok. Bunu kişisel kanaatim olarak söylüyorum. Ayrıca sahip olduğumuz manevî değerler açısından da problemlili bir isim olduğunu kayda geçsin diye söylüyorum. O ve benzeri isimlerle iki yüzyıldır süren bir kavganın içindeyiz. Buradaki arkadaşlarımın da aynı hassasiyetlere sahip olduğunu varsayarak sormuştum bu ismin listelerde neden yer aldığını. Fakat üzülerek belirtiyim ki aynı hassasiyetleri taşıyamıyorduk. Ayrıca *Binbir Gece Masalları*'nın soruşturma konusu olabileceğini belirtti arkadaşlar. Evet, *Binbir Gece Masalları*'nın tek bir metni yok. Bazı ülkelerde kendi kültürlerine uygun eklemeler yapılmış versiyonları olabilir. Fakat orijinalinde soruşturma açılacak bir yön yok. Biz birkaç versiyonunu yayınladık. İçinde müstehcen sayılabilecek bir tek kelime bile yok. Batı'da yayınlanmış versiyonlarında ola-

bilir fakat orijinalinde yok. Maalesef kendi dünyamıza ait değerleri küçültmek, başkalarına ait değerleri büyütmede üstümüze yok.

Aykut Nasip KELEBEK

Merhaba tekrar. Şehir kitaplarının mutlaka listelerde yer alması gerektiğini düşünüyorum. Mesela *Aziz İstanbul* ya da Sivas, Konya, Erzurum gibi şehirler hakkında yazılan eserler bu listelerde yer alabilir. Lise öğrencilerinin yaşadıkları şehirler hakkında belli bir bilgi ve bilince sahip olmaları son derece önemli. Şehir kitapları, bu bilinci kazandırmada etkili olabilir.

Ayrıca seyahatnamelerin de listelere eklenmesi gerektiğini düşünüyorum. Osmanlı ve Batılı yazarların seyahatnameleri, öğrencilere Türkiye'nin farklı bölgeleri ve tarihi hakkında çok değerli bilgiler sunabilir. Bu eserler, öğrencilerin disiplinler arası bir yaklaşım geliştirmesine de yardımcı olur.

Son olarak, Selçuklu ve Osmanlı tarihine dair seçkin eserlerin de listede yer alması gerektiğini düşünüyorum. Bu eserler, öğrencilere kültürel bir perspektif kazandırır ve medeniyetimizi daha iyi anlamalarını sağlar.

Teşekkür ederim.

Eyyüp AKYÜZ

İlk oturumda disiplinler arası okumadan bahsetmişim. Tarihte mutlaka dünya tarihi, Avrupa tarihi ve Osmanlı tarihi kitaplarının okunması gerektiğini düşünüyorum. Psikoloji kitaplarına çok değinmedik. Psikoloji ve felsefe metinlerini çok önemli buluyorum. Deleuze, "Felsefe bitti, yaşasın sinema!" diyor. Felsefenin sinemada hayat bulduğunu düşünüyorum. Bakmayı, görmeyi öğretmesi açısından fotoğraf kitaplarını çok önemsiyorum. Bir sosyolog olarak

sosyolojiyi çok önemsiyorum. Yaşadığımız dünyayı kavramak için sosyoloji kitaplarına başvurmak zorundayız. Ali Şeriatî'nin *Medeniyet ve Modernizm* kitabı mesela. Tüm liseli öğrencilerin okuyabileceğini, okuması gerektiğini düşünüyorum. Bunun dışında Doğu klasik metinlerinin listede yer almasını isterim. *Mantıkut Tayr*, *Amak-ı Hayal* gibi. Bizim kadim metinlerimizden *Yunus Divanı* olmazsa olmaz. Batı klasiklerinden Epiktetos'un *Enkheiridion*, *Düşünceler ve Sohbetler* gibi kitaplarını severek okuyacaktır gençler. Byung-Chul Han'ın bazı kitaplarını, Engin Geçtan, Kemal Sayar kitaplarını listeye ekleyebiliriz. Kronik Kitap etiketiyle çıkan *Dakikalar İçinde* serisi de olabilir. Dakikalar içinde felsefe, antik dünya, din, mitoloji, Avrupa tarihi... *Gösteri Toplumu* ve *Tüketim Toplumu* gibi topluma ışık tutan kitaplar da eklenmeli listeye. Edebi kitaplar olmazsa olmazımız zaten malumunuz. Nitelikli çeviri olduğu takdirde ziyafet çekecektir gençlerimiz. Yüzlerce, binlerce kitap sayabilirim elbet ancak gençler okudukça kendi yollarını kendileri bulacaktır. Doğrusu da bu zaten. Lise talebesi olsam şunları okurdum diyeceğim tadımlık bir liste sunayım müsaadenizle:

- Byung-Chul Han, *Şeffaflık Toplumu*
- Sertaç Timur Demir, *Ten Medeniyeti*
- Ali Şeriatî, *Medeniyet ve Modernizm*
- *Yunus Emre Divanı*
- Victor Frankl, *İnsanın Anlam Arayışı*
- Rollo May, *Kendini Arayan İnsan*
- Alfred Adler, *İnsanı Tanıma Sanatı*
- Guy Debord, *Gösteri Toplumu*
- Jean Baudrillard, *Tüketim Toplumu*
- Jean M. Twenge, *Ben Nesli*
- Jean M. Twenge, W. Keith Campbell, *Asrın Vebası: Narsisizm İletti*
- Byung-Chul Han, *Şeffaflık Toplumu*
- Byung-Chul Han, *Palyatif Toplum: Günümüzde Acı*
- Yasmin Mogahed, *İyileştir Kalbini*
- Wilhelm Schmid, *Mutsuz Olmak*
- Engin Geçtan, *Hayat, İnsan Olmak*
- Nevzat Tarhan, *Duyguların Psikolojisi ve Duygusal Zekâ*
- Rolf Dobelli, *Hatasız Düşünme Sanatı*
- Dostoyevski, Tolstoy ve diğer Rus klasikleri

- Hermann Hesse kitapları
- Jack London kitapları
- Amin Maalouf kitapları
- Goethe, *Faust*
- Cengiz Aytmatov kitapları
- Jack London kitapları
- Stefan Zweig kitapları
- William Golding, *Sineklerin Tanrısı*
- Aldous Huxley, *Cesur Yeni Dünya*
- George Orwell, *Hayvan Çiftliği, 1984*
- Rad Bradbury, *Fahrenheit 451*
- Epiktetos, *Enkheiridion, Düşünceler ve Sohbetler*
- Platon, *Sokrates'in Savunması*
- Arthur Schopenhauer, *Yaşam Bilgeliği Üzerine Aforizmalar, Okumak, Yazmak ve Yaşamak Üzerine*
- Filibeli Ahmed Hilmi, *Amak-ı Hayal*
- Feridüddin Attar, *Mantıkut Tayr*
- Albert Camus, *Veba*
- Franz Kafka, *Dönüşüm, Şato*
- Emily Bronte, *Uğultulu Tepeler*
- Stendhal, *Kırmızı ve Siyah*
- Jose Saramago, *Körlük, Ölüm Bir Varmış Bir Yokmuş*
- Gabriel Garcia Marquez, *Yüzyıllık Yalnızlık, Kırmızı Pazartesi*
- Oscar Wilde, *Dorian Gray'in Portresi*
- Gonçarov, *Oblomov*
- Elias Canetti, *Körleşme*
- Harper Lee, *Bülbülü Öldürmek*
- Paulo Coelho, *Simyacı*
- Christy Brown, *Sol Ayağım*
- Khaled Hosseini, *Uçurtma Avcısı*
- Vladimir Bartol, *Fedailerin Kalesi Alamut*
- Nişanyan, *Çağdaş Türkçenin Etimolojisi*
- Mehmet Doğan, *Büyük Türkçe Sözlük*

- Eflatun Cem Güney, *Halk Şiiri Antolojisi*
- Mehmed Fuad Köprülü, *Divan Edebiyatı Antolojisi*
- Sezai Karakoç, *Gün Doğmadan*
- İsmet Özel, *Erbain*
- Mehmet Akif Ersoy, *Safahat*
- Ahmet Hamdi Tanpınar kitapları
- Peyami Safa kitapları
- Sabahattin Ali kitapları
- Refik Halit Karay kitapları
- Sait Faik Abasıyanık kitapları
- Kemal Tahir kitapları
- Mithat Cemal Kuntay, *Üç İstanbul*
- Oğuz Atay, *Korkuyu Beklerken*
- Orhan Pamuk, *Benim Adım Kırmızı*
- Orhan Pamuk, *Kara Kitap*
- İhsan Oktay Anar, *Puslu Kitalar Atlası*
- Şule Gürbüz, *Coşkuyla Ölmek*
- Behçet Necatigil, *Bile-Yazdı*
- İsmet Özel, *Şiir Okuma Kılavuzu*
- Suut Kemal Yetkin, *Denemeler*
- Nurullah Ataç kitapları
- A. Ali Ural, *Posta Kutusundaki Mızıka*
- Necip Fazıl Kısakürek, *Reis Bey, Bir Adam Yaratmak*
- Nuri Pakdil, *Batı Notları*
- Nurettin Topçu, *Var Olmak*
- Rasim Özdenören, *Ben ve Hayat ve Ölüm*
- Cemil Meriç, *Bu Ülke*
- Ali Şeriatî, *Medeniyet ve Modernizm*
- Ali Can, *Medeniyet Öncülerimizden 365 Fikir*
- David Le Breton, *Bedene Veda, Acının Antropolojisi, Sessizlik Üzerine*
- Alain De Botton, *Statü Endişesi*
- Jacques Ellul, *Sözün Düşüşü*
- Isaac Asimov, *Ben, Robot*

- Ralph Keyes, *Hakikat Sonrası Çağ Günümüz Dünyasında Yalancılık ve Al-datma*
- Nazife Şişman, *Kaderle Tasarım Arasında Yeni İnsan*
- Stuart Sutherland, *İrrasyonel*
- Turgut Cansever, *Kubbeyi Yere Koymamak*
- Turgut Cansever, *Osmanlı Şehri*
- Turgut Cansever, *İslam'da Şehir ve Mimari*
- Meltem Cansever, *Türkiye'nin Kültür Mirası 100 Mimari Şaheser*
- Sadettin Ökten, *İçimde AVM Var!*
- Gerçekten Bilmeniz Gereken 50 Fikir Seti (7 Kitap)
- Kronik Kitap: Dakikalar İçinde Serisi (8 Kitap)
- Clive Ponting, *Dünya Tarihi*
- Erhan Afyoncu, *Herkes İçin Kısa Osmanlı Tarihi (1302-1922)*
- William H. McNeill, *Dünya Tarihi*
- Jack Goody, *Tarih Hırsızlığı*
- Roger Garaudy, *İnsanlığın Medeniyet Destanı, Tarihte ve Günümüzde Si-yonizm ve Yahudilik*
- Raif Karadağ, *Petrol Fırtınası*
- Kemal Karpat, *Kısa Türkiye Tarihi*
- Yavuz Bülent Bakiler, *Üsküp'ten Kosova'ya*
- Savaş Barkçin, *Osmanlı Aklı*
- Samiha Ayverdi, *Türk Tarihinde Osmanlı Asırları*
- Muhammed Hamidullah, *İslam Peygamberi*
- Muhammed Esed *Mekke'ye Giden Yol*
- Talha Uğurluel, *Mekânlar ve Olaylarla Hz. Muhammed'in Hayatı*
- Ilan Pappé, *İsrail Hakkında On Mit*
- Susan Sontag, *Fotoğraf Üzerine, Başkalarının Acısına Bakmak*
- John Berger kitapları
- Ingmar Bergman, *Büyülü Fener*
- Andrey Tarkovski, *Mühürlenmiş Zaman*
- Abdullah Kasay, *Perdenin Ötesine Bakmak: Yazarın Sineması*
- Syd Field, *Senaryo: Senaryo Yazımının Temelleri*
- Savaş Ş. Barkçin, *Gönül Makamı: Müziğimizin Anlamı*

Bilgin GÜNGÖR

Şöyle bir önerim olacak, bilmiyorum daha önce oldu mu? Bazı romanlar beyaz perdeye aktarıldı. İşte liste hazırlanırken bu romanların en azından bir kısmına öncelik tanınabilir. Mesela *Çalikuşu*, *Karartma Geceleri* bu bağlamda düşünülebilir. Bunun şöyle bir faydası olabilir: Romanı okuyan birisi, film üzerinden kurguyu pekiştirebilir; ayrıca romandaki vakaları, düşünceleri, mesajları sinemanın somutlaştırıcı etkisi sayesinde belki çok daha iyi ve kolay anlayabilir. Şimdi yanlış anlaşılabilir bir konuya gelelim. Ben “ideolojiler üstü” derken, “bizim tavrımız ideolojiler üstü olmalı” demek istedim. Tabii ki ideolojisiz metin yok, çünkü ideolojisiz şair ve yazar yok, ideolojisiz insan olmadığı gibi. Bu bakımdan, listede Necip Fazıl da olsun Nâzım da olsun, Sait Faik de olsun Mustafa Kutlu da olsun, Sezai Karakoç da olsun Ferit Edgü de olsun. İşte demek istediğim buydu. Yani “ideolojiler üstü” derken bizim tavrımızı kastediyorum.

Burada bir de fantastik edebiyatla ilgili bir yanlış anlaşılmaya temas edeceğim. Fantastik edebiyatı küçümsediğimiz zannedildi. Öyle bir şey yok. Mesela *Yüzyıllık Yalnızlık*, muhteşem bir fantastik edebiyat örneğidir. Büyülü gerçekçilik dediğimiz şey, fantastiğin bir kolu olarak değerlendirilebilir. Bu türde muhteşem eserler de yazıldı. Ama fantastiğin çok ucuz, çok niteliksiz örnekleri de var ki maalesef gençlerin çoğu bugün bunlara rağbet ediyor. Bir de Ercan Hocam çok güzel şeyler söyledi. Özü suydur: Liseli gençleri biraz küçümsüyoruz. Birkaç sene önce, eğitim kalitesi iyi bir lisede bir konferans vermiştim. Konu, sömürgecilik ve edebiyat ilişkisi üzerineydi. Konferansı tertip eden hocamız, öncesinde, “Çocukların okumasını istediğiniz bir eser var mıdır?” diye sordu. Çekinerek Edward Said’in *Şarkiyatçılık*’ını okuyabileceklerini, ama bunu sanmadığımı belirttim. Hocamız ise “Okurlar, görürsünüz” dedi. Gerçekten de okudular; konferans sırasında öyle güzel ve derinlikli sorular sordular ki... Düşünün, henüz lise öğrencisi bunlar. Bence gençlerimize güvenelim; *Şarkiyatçılık* kitabını bile anlayacak bir gençlik var önümüzde, bu gençlik elbette *Huzur*’u da *Saatleri Ayarlama Enstitüsü*’nü de anlayabilir. Teşekkür ediyorum, sağ olun.

Falih Rifki Atay’ın, *Zeytindağı*, Cemal Şakar’ın *Portakal Bahçeleri*, Adı Leyla Olsun, Salah Birsell’in *Boğaziçi Şingir Mingir*, Reşat Nuri’nin *Çalikuşu*, Rifat Ilgaz’ın *Karartma Geceleri*, Marquez’in *Yüzyıllık Yalnızlık*’ı, Edward Said’in *Şarkiyatçılık*’ı, Ahmet Hamdi Tanpınar’ın, *Huzur*, *Saatleri Ayarlama Enstitüsü* ile Necip Fazıl, Nâzım Hikmet, Sait Faik, Mustafa Kutlu, Sezai Karakoç, Ferit Edgü’den eserler olmalı.

Ahmet ERCAN

Kitapların yanına bir grafik roman da eklemek güzel olur diye düşünüyorum. Bu manga ve anime tarzının farklı bir versiyonu, çizgi romanın da farklı versiyonu grafik roman, gerçekten edebi olarak da görsel olarak da özellikle gençlere çok büyük şey kazandıracığını düşünüyorum.

Yunus Emre ya da tasavvufi eserlerin okunması tek başına ne kadar değerli olabilir bilmiyorum? Bu konuda bir soru işaretim var. Yani onu birinin açıklaması gerekiyor. Divan edebiyatı da o dile hâkim değilse oradaki o metaforları bir öğrenci nereye götürür, nereye gider? Ya çok basit görecektir ya da başka şeyler okuyacaktır diye düşünüyorum. Onları verdikten sonra metotları vermek gerekiyor. Yani kavramlar üzerinden o ikilemlerin ve kavramların karşılıklı tartışıldığı okuma grupları bence çok daha faydalı olacaktır. Mesela böyle eserlerin listede olup bu şekilde okunuyor olması çok avantaj sağlayacaktır. Okul grupları aynı zamanda atölye gibi olabilir. Ben de bir tane çocuk felsefe grubu yapmıştım. Sessiz bir kısa film izlettim. 5 ya da 2 dakika sürüyor. O kadar uzun konuştuk ki üzerine, konuştukça konuştuk. Çocuklar, böyle bir konu verdikten sonra bu konu üzerine derinlemesine çok güzel şeyler söyleyebilecek kapasitedeler.

Aklıma İhsan Oktay Anar'ın *Puslu Kitalar Atlası* geldi. *Karabala* çizgi romanı var. Filistin üzerine de var çizgi, grafik romanlar. Gazetecilik müthiş bir şey.

Ercan YILMAZ

İhsan Oktay Anar öğrencilerin ilgisini çekiyor. Onu görüyorum. Bütün romanları gerçekten müthiş. Bu sanat üzerine bilhassa Metis, YKY, Ayrıntı, Ketebe ve İletişim yayınlarının çok güzel kitapları var. Oradan bazı kitaplar seçilerek listeye konmasında fayda var bence. Can Yayınları'nın *40 Merak Dizisi* var. Adı üzerinde *40 Merak Dizisi* böyle çok spesifik konulara Kafka'nın Çorbası diyor mesela; bu tarz kitaplar keyifli rahatlıkla okunabilir. Alfa'nın Orta Çağ serisi var bahsettiler o seriden... Umberto Eco, belki o ilgililer için olabilir. Çok büyük bir kaynak, zengin bir kaynak, bir de okuma biçimlerinin metotları,

yöntemleri içeren, o örnekleri içeren kitaplar var. Aklıma Gökhan Hoca'nın, Hilmi Hoca'nın... Gökhan Hoca'nın modern Türk şiiri örneklerini metotlara göre okuduğu birtakım kitapları var; çok somutlaştırılmış kitaplar onlar, çok güzel. Birkaç deneme kitabı... Manganelli'nin bütün kitapları, okumak ve kütüphaneler üzerine... Okumanın tarihinden tutun da geceleyin kütüphaneye kadar enfes kitaplar var gerçekten. Dolayısıyla bu kitaplar çocukların ilgisini çekiyor. Beşir Ayvazoğlu çok büyük bir edebiyat emekçisi. Hemen hemen bütün kitapları gerçekten birbirinden titiz kitaplar ve hazine değerinde, en azından bazı kitaplar seçilip listeye konulabilir. Tabii Nurdan Gürbilek farklı bakış açıları bağlamında, Jale Parla gerçekten çok önemli isimler benim için... Hilmi Hoca'nın, Hilmi Yavuz'un deneme kitaplarından bazıları, Enis Batur'un deneme kitaplarından bazıları konabilir listeye. Birkaç antropoloji kitabı, Minorski ve James Frazer mesela... Levi-Strauss'ın *Hüzünlü Dönenceler* çocukların ufkunu değiştirecek, hayatını değiştirecek kitaplar bana göre. Yine fantastik dizisi... 1001 Gece Serisi var. Zaten divanları, bizim klasiklerimizi filan saymıyorum; Mevlanalar, Galip Dedeler, Evliya Çelebiler filan... Bunlar zaten olmalı. Bir de temel felsefe kitapları olmalı tabii bunun yanında... Antony Giddens'in kitapları, Fernand Braudel'in kitapları, Niyazi Berkes, Annemarie Schimmel filan liste çok uzuyor. Zaten listeyi vereceğiz... Çocuklara sunalım da onlar hangilerini okurlarsa? O yüzden çok kitaptan bahsetmek istemiyorum.

Burak GENÇ

Kısaca şuna değinmek istiyorum: Bazı klasik eserler konusunda oldukça seçici olmamız gerektiğini düşünüyorum. Örneğin, *Taaşuk-ı Talat ve Fitnat* ya da *Hay bin Yakzan* gibi eserler her zaman çocukların ilgisini çekemeyebilir. Ancak bu klasiklerin sunduğu temaları, günümüz çocuklarının ilgisini çekecek eserlerle buluşturabiliriz. Mesela *Hay bin Yakzan*'ın karşılığı olabilecek modern bir örnekten konuşuldu. Bir vahşi robotun doğaya düşmesini anlatan bir hikâyeye: *Vahşi Robot*. Bu eser aslında *Hay bin Yakzan* gibi temel bir kitaba referans verirken, modern çocukların ilgisini çekecek şekilde kurgulanmış.

Çocuklara klasik eserleri doğrudan sunmak yerine, bu eserlerle paralellik kuran modern kitaplara yönlendirmek etkili olabilir. Örneğin, *Sımyacı* gibi kitap-

lar hem günümüzü anlatır hem de geçmişe referanslar sunar. Bu tür eserlerle başlayan bir çocuk, zamanla daha derinlemesine okumalar yapabilir ve klasik eserlere doğal bir geçiş sağlayabilir. Çocukları bu tür bağlantılarla yakalamanın daha etkili olabileceğini düşünüyorum.

Ayrıca, önceki konuşmamda bahsettiğim “genç kurgu” kavramını da yanlış anlaşılmasına adına biraz açmak istiyorum. Genç kurgu derken, çocuklara doğrudan Wattpad gibi içerikleri vermeyi kastetmiyorum. Dünyada özellikle çeviri kitaplar arasında genç kurgu türünde oldukça kaliteli örnekler bulunuyor. Buradaki temel mesele, çocuklara “kalitesiz kitaplar verelim” değil, aksine onların yaşadığı dönüşüm süreçlerini merkeze alan, ergenlik dönemine hitap eden hikâyeleri sunmak.

Genç kurgu, temelde bir erginlenme hikâyesidir. Ergen bir çocuğun yaşadığı kimlik arayışını, sorunlarını ve büyüme sürecini merkeze alır. Ancak bu eserler basit metinler olmak zorunda değil. Derinlikli, katmanlı ve edebi değeri yüksek büyüme hikâyeleri de genç kurgu türünün önemli parçalarıdır. Bu tür kitapların, çocukların okuma alışkanlığı kazanmalarına ciddi katkılar sağlayabileceğini düşünüyorum. Buna bir örnek olarak *Alma ve Yedi Canavar*’ı verebilirim.

Söyleyeceklerim bu kadar. Şu kitapları tavsiye ediyorum.

Dede Korkut Hikâyeleri, Hüsn ü Aşk, Vahşi Robot Serisi, Hay bin Yakzan, Alma ve Yedi Canavarı, Cemal Şakar, Edip Cansever, Ahmet Hamdi Tanpınar ve Ursula K. Le Guin kitapları.

Seyfullah KOŞMAZ

A *tabetül-Hakayık* demek istiyorum. *Can Veren Pervaneler* demek istiyorum. *Risaletül-Nushiyye* ve *Vesiletün-Necat* eserlerinin okunmasında fayda görüyorum. Teşekkür ederim.

Volkan ARSLAN

Müşadenizle bu turda yöntem konusuna değinmek istiyorum. Çocukların ilgisini çekmek ve onlara hitap eden listeler oluşturmak konusunda dikkatli olmalıyız. Bazen yaş gruplarına göre kitaplar tavsiye ediyoruz. Ancak çocukların farklı olma ihtiyacını ve merak duygusunu göz önüne almalıyız. Mesela bazen çocuklara, “Bu kitap sizin için biraz erken, ileride okuyabilirsiniz.” dediğimde, hemen merakla o kitabı okumak istiyorlar. Bu yöntemle zor kitaplara bile çocukları yaklaştırabiliriz.

Bir diğer konu ise dünya destanları. *Dede Korkut* başta olmak üzere, milletlerin kendilerini var ettikleri süreçleri ve ayırt edici vasıflarını çocuklarımıza aktarmalıyız. Bu hem kendimizi hem de başkalarını tanımamız için çok değerlidir. Son olarak, Yahya Kemal’in;

*Çok insan anlamaz eski musikimizden
Ve ondan anlamayan bir şey anlamaz bizden*

sözüne dayanarak klasik musikimizi çocuklara tanıtacak eserler de listelerimize dahil edilmelidir.

Elif KONAR ÖZKAN

Lisede *Beş Şehir*’i ve *Bursa’da Zaman* şiirini okuyup ondan sonra *İstanbul’da Zaman* diye bir şiir yazmıştık. Hocalarımızı dinlerken bu hatırayı hatırladım. Deneme okumayı seven biriydim, hâlâ da deneme benim için özel türlerden biridir. Şiir de öyle. Zaten gençliğinde şair olmayan Türk yoktur neredeyse yani lise döneminde benim de şiirlerim radyolardan okunuyordu ama bir şiir kitabım yok, yayımlanmadı yetişkinlikte. Dolayısıyla hem şiir hem deneme hem de hikâye/masal...

Seçkiler önemli, belki günümüzde gelinen seviye itibariyle daha zor okunanları Volkan hocamın vurguladığı gibi ya da hocalarımızın vurguladığı gibi genç yetişkin diye bir başlık koyup biraz daha böyle üst düzey gibi gördüklerimizi o

şekilde listeleyebiliriz. Lise öğrencileri ve bir üst kademesi gibi genç yetişkin diye bir başlıkla not düşebiliriz. Yine *Hüsn ü Aşk*'ı lisede okuduğumu hatırlıyorum. Şerhli bir baskıydı. Hatta o hâlâ evimizde kütüphanemizde. Dolayısıyla zor metinler de kelimeleri altında dipnot kelimeleri varsa şerhi varsa okunabiliyor. Çünkü o dili, o musikiyi almış oluyorsun. Bunun da önemli olduğunu düşünüyorum. Yine aynı şekilde hani o okuma serüvenimin ve çocukluğumun belli aşamalarında sözlük hep elimin altındaydı. Ben de sözcüklerin önemli olduğunu düşünüyorum. Hem Türkçe sözlük hem de Osmanlıca-Türkçe sözlük belki koymamız gerekiyor listeye. Anlamadığını düşündüğü konularda bakabileceği bir kaynak var aslında ve bunu görmüş olsun listede. Sözlük karıştırmak her zaman sevdiğim bir şeydi ve liseden yine ya lise sonda ya da mezun olduğumda sözlükle muaşaka diye bir şiir yazmışım.

Ayrıntılı listeyi zaten paylaşacağımız için bir de bu şunu not düşmüş olayım. Bu hususları yazılar kısmında açacağız belki ama bu uygulama örneklerini de yani öğretmenin farklı yöntemlerle okumayı aslında kolaylaştırıcı olacağı ve o kültürü vereceğini, o hani kitabın baş kısmındaki yazılar bölümüne bir yazı şeklinde alabiliriz ve bu da o çalıştay kitabını eline alanların en azından eğitimcilerin, öğretmenlerin ya da okuma atölyeleri yapanların eline bir ipucu olacaktır, bir rehber olacaktır diye düşünüyorum.

Meryem Selva İNCE

Ben Meryem Selva, aslında bir liste söylemeyeceğim zaten sonrasında söyleyeceğimiz için. Sadece bu seviye meselesiyle ilgili şimdi liseden çıkıp üniversiteye giden öğrenciler arasındaki ay farkından bahsedildi. Ne kadar kısa bir süre geçtiğinden... Aynısı ortaokuldan liseye geçerken de geçerli. Belki o iki dönemi gözeterik üniversiteye geçerken sadece bu metinleri değil listede seçilecek olan metinler üzerine yazılmış aslında akademik olarak eleştirel metin diye görmediğimiz, edebiyat dergilerinde yayınlanan deneme de diyemeyeceğimiz ama kaynakçası olan o kitaplar üzerine yazılmış metinlerin de olduğu derleme, yeni formatta kitaplar da okuyabilir çocuklar diye düşünüyorum. Belki o zaman üniversitedeki o zorluk da kırılır. Bir benzeri ortaokuldan liseye geçerkenki dönemde de olabilir. Bunu söyleyecektim sadece teşekkürler.

İsmail GÜLEÇ

Hepinize çok teşekkür ederim. Katkınız bizim için çok değerli. Ben de bu konudaki görüşlerimi sizinle paylaşmak istiyorum.

Her sene sadece edebiyat dersi için dört kitap okutulsa dört senede on iki kitap olacağını düşünerek en az on kitaplık bir liste oluşturulabilir. Bu on kitabın nasıl olması gerektiğine dair görüşlerimi sıralayayım.

1. Her şeyden önce tarih derslerinin başta edebiyat olmak üzere diğer derslerden bağımsız düşünülmemesi gerekir. İlber Ortaylı'nın *Bir Ömür Nasıl Yaşanır*, Haluk Dursun'un *Gençlere Hayat Bilgisi* gibi kitapları okutulmalı. Çünkü bu kitapları okuyanlarda oluşacak merak diğer kitapları okunmasını teşvik edecektir.
2. Öğrencilere göre olmalı. Dil, üslup ve içerik muhabata göre seçilmeli. Okutulacak lisenin ve öğrencilerin durumu göz önünde bulundurulmalı. Fen lisesi öğrencisi de endüstri meslek lisesi öğrencisinin de okuduğu en azından bir müşterek kitap olmalı. Olmalı ki nesiller içinde ve arasında ortak bir dil oluşsun ve birbirine yabancı nesiller yetişmesin. Erhan Afyoncu'nun *Herkes İçin Kısa Osmanlı Tarihi*, Ali Satan'ın *100 Soruda Milli Mücadele* gibi genel tarih bilgisi olan kitapları gibi.
3. Hissi tarafı olmalı: Bilgi vermek kadar önemli bir konu da hissettirmek olmalı. Kitap öğrenciyi içine çekmeli ve olayları yaşatmalı. Kemal Tahir, Feridun Fazıl Tülbentçi, Tarık Buğra, Mustafa Necati Sepetçioğlu, Mehmet Niyazi Özdemir, Murat Sertoğlu, Yavuz Bahadıroğlu'nun romanları gibi.
4. Tarihi gerçekleri çarpıtmasına dikkat edilmeli.
5. Siyasi tarih kitapları olmamalı. Eskilerden Mithat Sertoğlu'nun *Tarih Sohbetleri*, yenilerden Emrah Safa Gürkan'ın kitapları gibi.
6. Kültür ve medeniyete dair olmalı. Semiha Ayverdi, Beşir Ayvazoğlu, Ahmet Yüksel Özemre, Mitat Enç ve daha birçok isim sayılabilir.
7. Yaşanılan şehrin kültürü ve tarihini anlatan bir eser mutlaka okutulmalı. Yaşadığı şehri tanımayan, bilmeyen kişiden ne kendisine ne de memleketine hayır gelir. Ahmet Hamdi Tanpınar'ın *Beş Şehir*'i ilk akla

gelen eser. Erol Özbilgen'in *Bütün Yönleriyle Osmanlı Adâb-ı Os-
mânî*'si de okunmaya değer.

8. Haluk Dursun'un *Osmanlı Coğrafyasına Yolculuk* gibi gezi notları gibi Türklerin gönül coğrafyasını anlatan bir eser olmalı.
9. Türk tarihini sadece Türkiye ve Osmanlı'dan ibaret olmadığını göste-
recek bir eser olmalı. Erol Güngör'ün *Türkler*, Çağatay Uluçay'ın *İlk
Müslüman Türk Devletleri* ile Cengiz Aytmatov'un *Beyaz Gemî*'si gibi
diğer Türk toplumlarının eserlerinden biri.
10. Dünya tarihinden bahseden bir eser olmalı.

Sadece kitap okutmak yetmez tabi ki. Geziler, sinema ve birtakım etkinliklerle kitaplar desteklenmeli.

Hepinize tekrar teşekkür ediyorum ve oturumu burada kapatıyorum.

ÇALIŞTAY SONUÇ RAPORU

Çalıştayda dile getirilen ve önemli bulunan hususlar şunlardır:

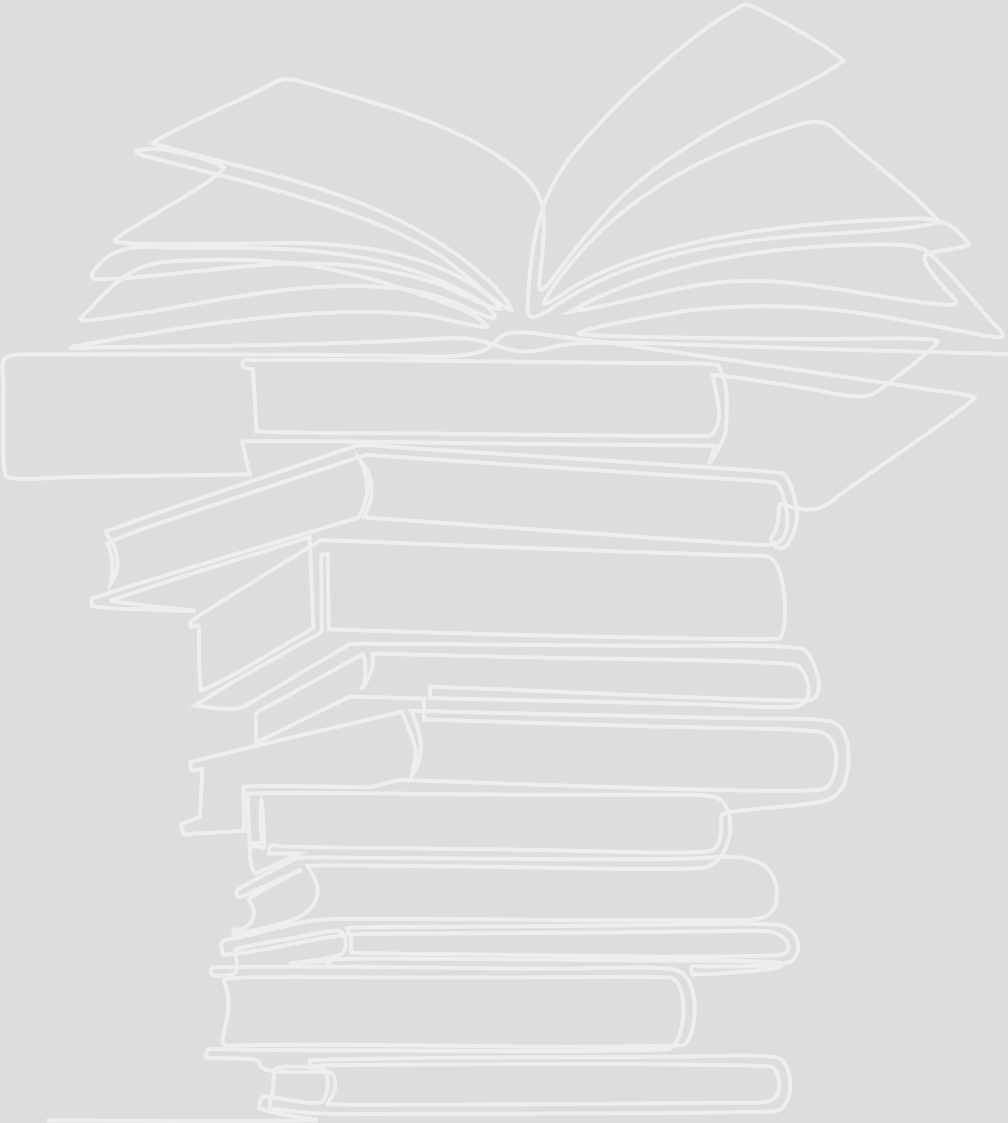
- Lise dönemi, gençlerin kimliklerini bulduğu, edebî zevklerinin oluştuğu, sosyal çevrelerini anlamlandığı, farklı düşünce yapılarına karşı bakış açılarını, eleştirel düşünme ve empati yetilerini geliştirdikleri dönemdir ve çok önemlidir.
- Listede yer alan kitaplarda dikkat edilecek ilk husus Türkçelerinin doğruluğu ve güzelliğidir.
- Kitaplar için editörlük çok önemlidir ve editörlüğe önem veren yayınevlerinin kitapları tercih edilmelidir.
- Kitap okuma kültürü sadece okulda değil önce ailede kazandırılır. Aile çok önemlidir.
- Hızla değişen dünyanın okuma alışkanlıklarımızı hızla değiştirdiğini unutmamalıyız.
- Kitap okumaya teşvik çabaları sancılı bir sürece dönüştürülmemelidir.
- Okuma listelerindeki kitaplar her bir öğrencinin biricik deneyimine göre belirlenmelidir. Öğrencilerin yaş düzeyine, ilgi alanlarına ve akademik hedeflerine uygun olması büyük önem taşır.
- Öğrencilerin değişen algıları ile klasik edebiyat arasındaki mesafe açılmaktadır.
- Yayınlanan kitap sayısındaki inanılmaz artış güncel edebiyatı takip etmeyi neredeyse imkansız kılmaktadır. Dolayısıyla takip etmek için bir organizasyon düşünülmelidir.
- Kitap okumayan öğretmenler ve velilerin öğrencilere kitap tavsiye etmeye hakları yoktur.
- Öğretmenler kitap önerme sorumluluklarından kaçmamalıdır.

- Tavsiye edilen kitaplar derslerle bağlantılı olmalıdır.
- Yeni nesil kitap platformları (digital, watpadd vb) zararlarından emin olmak ve faydasından istifade etmek için dikkatle takip edilmelidir. Bloglar bir imkan olarak değerlendirilmelidir.
- Listedeki kitapları tavsiye ederken öğretmenin tercihleri ile öğrencilerin arzusu ve ihtiyacı arasındaki hassas denge gözetilmelidir.
- Listelerde gençlerin okumaktan hoşlandıkları biçimde (çizgiroman, manga vs) kitaplar da yer almalıdır.
- Lise öğrencilerine klasikleri okutmak, ilk ve orta okulda okutulacak kitaplarla yakından ilgilidir. Dolayısıyla ilk ve orta okulda yeterince kitap okumadığı için hazır olmayan öğrencilere önce orta okullar için hazırlanan kitaplar tavsiye edilmelidir.
- Kitapların cilt, baskı, kağıt, tasarım gibi dış özellikleri gençlerin zevkine hitap edecek şekilde hazırlanmasına özen gösterilmelidir.
- Okul kütüphaneleri verilen eğitimin bir parçası olduğu için alınacak kitaplar, öğrencilerin dersleri ve ders dışı ihtiyaçları gözetilerek belirlenmelidir.
- Okullarda işi sadece çocukların okuma süreçlerini takip etmek olan öğretmenler istihdam edilmelidir.
- Listelerde klasik Türk edebiyatı, tarih, mimarlık, felsefe, musiki, Türk ve İslam tarihi, bilim tarihi gibi farklı alanlara ait kurgu dışı kitaplar da yer almalıdır.
- Gençlere edebi zevk kazandıracak, dil gelişimlerini destekleyecek ve entelektüel bir bakış açısı sunacak eserler tercih edilmelidir.
- Çocuklarımıza ve gençlerimize okuma alışkanlığını kazandırmanın ve klasik metinleri okutmanın yollarını bulmak önemlidir ve bu konuların tartışılacağı müstakil bir çalıştay tertip edilmelidir.
- Edebiyat denilince sadece roman, hikaye ve şiir yer almamalı, deneme, hatıra, gezi, biyografi gibi metinler de akla gelmelidir.

3. BÖLÜM

TAVSİYE EDİLEN KİTAPLAR LİSTESİ

TAVSİYE KİTAPLAR LİSTESİ

Her liste gibi bu listenin de bir düşünce zemini olduğu göz önünde bulundurulmalıdır. Listenin üzerine bina edildiği temel düşünce kültürümüzü ve bin iki yüz yıllık birikimimizi anlamaktır. Gençlerimizin kültürümüzü inşa eden duygu ve düşünceleri öğrenmeleri, tanımaları ve yabancı kalmamaları, kültürün bir parçası olduklarını hissederek müşterek hafızanın parçası olmaları listenin hazırlanma sebebidir.

Müşterek hafıza ve kütüphanemizi öğrenmenin yanı sıra etkileşime girdiğimiz kültürleri ve inançları bilmeleri bir diğer amaçtır.

Bir ülkenin fikri bağımsızlığı ansiklopedi, atlas ve kurucu metinlerdir. Dolayısıyla ihtiyaç duyduklarında başvurmaları için bu tür kurucu metinler gençlere mutlaka öğretilmelidir.

Seçilen kitapların öğrencilerimizin daha sonra okuyacakları kitapları anlamalarına ve üniversite hayatlarının daha verimli geçmesine katkıda bulunmasına da dikkat edilmiştir.

Bir kitabın bu listede olmaması o kitabın değersiz olduğu ve okunmayacağı anlamına gelmez. Bu listede yer almayan binlerce değerli ve güzel kitap olduğu unutulmamalıdır.

Öğretmen okumadığı ve bilmediği kitabı tavsiye etmemelidir.

Bu listede yer alan kitapların hepsinin okutulması zorunlu olmadığı gibi mümkün de değildir. Öğretmenle ve veliler, öğrencinin sınıfı, okulu ve ilgisine göre kitap seçebilmesine imkân sağlamak için liste hacimli tutulmuştur.

Kitapların tercih edilmesinde dil kullanma becerisi ve ustalığına dikkat edilmiştir. Gittikçe kısırlaşan Türkçemizin güzel kullanılması temel hedeflerimizdendir.

Şiir ve şair yerine antolojilere yer verilmesinin nedeni öğrenciler şiirlerini beğendikleri şairlerin kitaplarını okuduktan sonra diğer şiirlerini de okuyacaklarını düşünmemizdir. Ortak beğeniye mazhar olmuş şiirler antolojilerde yer aldığı için ayrıca şiir kitapları verilmedi.

Keza öykü antolojilerine de yer verildi. Böylece gençlerin daha çok öykücüye ulaşmaları arzu edildi. Öğrenci hangi türde yazılmış öyküleri severse o tarafa doğru gidecektir. Pek çok yazarı görüp içlerinde birkaçında karar kılacaktır.

Öğrencilerin tarif, coğrafya, kültür, musiki, güzel sanatlar, resim, mimari, minyatür, tezhip gibi konuları öğrenecekleri kitaplar bulunmasına dikkat edildi.

Öğrencilerin bir Müslümanın bilmesi gerektiğini düşündüğümüz bilgilerin yer aldığı temel kitapların bulunmasına özen gösterildi.

Türk tarihi ve coğrafyasının bütün olarak algılaması için Türklerin tarihinin ve coğrafyasının Türkiye'nin sınırlarından çok daha fazla olduğu hakikatini fark etmelerini sağlayacak kitapların yer almasına dikkat edildi.

Edebiyatın her türünde en az birkaç eser bulunmasına dikkat edildi.

Büyük yazarların en az bir kitabı, büyük şairlerin de en az bir şiiri okunmalıdır. O eserin hangisi olacağına öğretmen öğrencinin durumunu göz önünde bulundurarak karar vermelidir. Öğrenci beğenirse diğer eserlerini kendisi okuyacaktır.

Doğu ve Batı'dan klasikleri birbirilerinden iyi olduğu için değil dünyayı daha iyi anlamak için okumalıyız. Birbirlerinin karşısı değil, tamamlayıcısı olduğunu düşünmeliyiz.

Edebiyat eğitiminin en önemli yönü olan bir zevk-i selimin örneğini göstermek, güzel metinle karşılaştırmak ve bunu yaparken de merak uyandırmak, aktif öğrenimi geliştirmekten başka bir şey değildir.

Klasik edebiyatı doğrudan öğretmenin yanı sıra "eski şiirin lezzetini" tattırmak amaçlandı. Şeyh Galib'i, Nedim'i, Bâkî'yi ve Nâilî'yi Yahya Kemal, Necatigil, Sezai Karakoç, Atilla İlhan gibi eski şiirimizden beslenen şairlerimiz vasıtasıyla ulaşmalarının daha etkili olacağı düşünüldü.

Listede müstakil şiir kitapları yerine şiir antolojilerine yer verildi. Öğrenciler şiirlerini beğendikleri şairlerin kitaplarını okuyacaklarını düşündük. Ortak beğeniye mazhar olmuş şiirler antolojilerde yer aldığı için ayrıca şiir isimleri verilmedi. Böyle yapılmasında şiirin biraz da bireysel bir tarafı olmasının da katkısı var.

Öykü kitapları yanı sıra öykü antolojileri de verdik. Böylece daha çok öykücüye ulaşmalarını sağlamayı düşündük. Öğrenci hangi türde yazılmış öyküleri severse o tarafa doğru gidecektir. Pek çok yazarı görüp içlerinde birkaçında karar kılacaktır.

Edebiyatın her türünde en az birkaç eser bulunmasına dikkat edildi.

Öğrencilerin tarif, coğrafya, kültür, musiki, güzel sanatlar, resim, mimari, minyatür, tezhip gibi konuları öğrenecekleri kitaplar bulunmasına dikkat edildi.

Öğrencilerin bir Müslümanın bilmesi gerektiğini düşündüğümüz bilgilerin yer aldığı temel kitapların bulunmasına özen gösterildi.

Türk tarihi ve coğrafyasının bütün olarak algılaması için Türklerin tarihinin ve coğrafyasının Türkiye'nin sınırlarından çok daha fazla olduğu hakikatini fark etmelerini sağlayacak kitapların yer almasına dikkat edildi.

Dini öğreten kitaplar

<i>Evvele Yolculuk</i>	Mahmud Erol Kılıç
<i>Gençler İçin Peygamberimizin Hayatı</i>	M. Yaşar Kandemir
<i>Hz. Muhammed'in Hayatı</i>	Martin Lings
<i>İlk Bahar</i>	Wadah Khanfar
<i>İlmihal</i>	TDV
<i>İslam Peygamberi</i>	Muhammed Hamidullah
<i>İslam Tarihinden Yapraklar</i>	Bekir Topaloğlu
<i>Kırk Hadis</i>	Nevevi
<i>Kuran Yolu</i>	TDV
<i>Kuran'da Adı Geçen Peygamberlerin Hayatı</i>	Nedvi
<i>Meal</i>	TDV, Muhammed Esed, Hasan Basri Çantay
<i>Müslümanların Tarihi</i>	İhsan Süreyya Sırma
<i>Peygamberin Aynaları</i>	Ali Ural
<i>Rahmet Peygamberi</i>	Nedvi
<i>Su Üstüne Yazı Yazmak</i>	Muhyiddin Şekur

Temel Metinler

<i>Â'mâk-ı Hayal</i>	Filibeli Ahmet Hilmi
<i>Divan-ı Hikmet</i>	Ahmed Yesevi
<i>Ey Oğul</i>	Gazali
<i>Hüsn ü Aşk</i>	Şeyh Galip
<i>Kutadgu Bilig</i>	Yusuf Has Hacıp
<i>Mantıku't Tayr</i>	Ferîdüddin Attâr
<i>Medinetü'l Fazıla</i>	Farabî
<i>Mesnevi</i>	Mevlânâ Celâleddîn Rûmî
<i>Mevlid</i>	Süleyman Çelebi
<i>Orhun Abideleri</i>	Bilge Kağan
<i>Safahat</i>	Mehmet Âkif Ersoy
<i>Şiirler</i>	Yunus Emre

Sözlük

<i>Doğan Büyük Türkçe Sözlük</i>	D. Mehmet Doğan
<i>Misalli Büyük Türkçe Sözlük</i>	İlhan Ayverdi
<i>Ötüken Türkçe Sözlük</i>	Yaşar Çağbayır

Roman

<i>Acımak</i>	Reşat Nuri Güntekin
<i>Ağanta Burina Burinata</i>	Cevat Şakir Kabaağaçlı
<i>Ağrı Dağı Efsanesi</i>	Yaşar Kemal
<i>Amat</i>	İhsan Oktay Anar
<i>Ankara</i>	Yakup Kadri Karaosmanoğlu
<i>Anzelha ile İbrahim</i>	Ali Haydar Haksal
<i>Ateşten Gömlek</i>	Halide Edip Adivar
<i>Aylaklar</i>	Melih Cevdet Anday
<i>Azap Toprakları</i>	Emine İşınsu
<i>Bab-ı Esrar</i>	Ahmet Ümit
<i>Benim Adım Kırmızı</i>	Orhan Pamuk
<i>Berci Kristin Çöp Masalları</i>	Latife Tekin
<i>Beyaz Gemi</i>	Cengiz Aytmatov
<i>Beyoğlu Rapsodisi</i>	Ahmet Ümit
<i>Bir Ben Vardır Bende Benden İçeri</i>	Emine İşınsu
<i>Bir Bilim Adamının Romanı</i>	Oğuz Atay
<i>Bir Sürgün</i>	Yakup Kadri Karaosmanoğlu
<i>Bir Tereddüdün Romanı</i>	Peyami Safa
<i>Bozkurtlar</i>	Hüseyin Nihal Atsız
<i>Bülbülün Kırk Şarkısı</i>	İskender Pala
<i>Çağlayanlar</i>	Ahmet Hikmet Müftüoğlu
<i>Çakırcalı Efe</i>	Yaşar Kemal
<i>Çanakkale Mahşeri</i>	Mehmed Niyazi Özdemir
<i>Cevdet Bey ve Oğulları</i>	Orhan Pamuk
<i>Çiçekler Büyür</i>	Emine İşınsu
<i>Ciğerdelen</i>	Safiye Erol
<i>Çingeneler</i>	Osman Cemal Kaygılı
<i>Dâhiler ve Deliler</i>	Mehmed Niyazi Özdemir
<i>Damla Damla</i>	Ruşen Eşref
<i>Denizin Kanı</i>	Tarık Dursun K.
<i>Devlet Ana</i>	Kemal Tahir
<i>Dokuzuncu Hariciye Koşuşu</i>	Peyami Safa

<i>Dönemeçte</i>	Tarık Buğra
<i>Efrasiyab'ın Hikâyeleri</i>	İhsan Oktay Anar
<i>Esir Şehrin İnsanları</i>	Kemal Tahir
<i>Fahim Bey ve Biz</i>	Abdülhak Şinasi Hisar
<i>Fatih Harbiye</i>	Peyami Safa
<i>Gönül Hanım</i>	Ahmet Hikmet Müftüoğlu
<i>Gül Yetiştiren Adam</i>	Rasim Özdenören
<i>Gün Olur Asra Bedel</i>	Cengiz Aytmatov
<i>Hamza</i>	Ömer Faruk Dönmez
<i>Hilal Görününce</i>	Sevinç Çokum
<i>Huzur Sokağı</i>	Şule Yüksel Şenler
<i>İnce Memed</i>	Yaşar Kemal
<i>İsimle Ateş Arasında</i>	Nazan Bekiroğlu
<i>İstanbul Hatırası</i>	Ahmet Ümit
<i>Kardan Kanatlar</i>	Arif Akpınar
<i>Katre-i Matem</i>	İskender Pala
<i>Keçe ve Kündüz</i>	Süleyman Çolpan
<i>Kekeme Çocuklar Korosu</i>	Tarık Tufan
<i>Kilit</i>	M. Necati Sepetçioğlu
<i>Kiralık Konak</i>	Yakup Kadri Karaosmanoğlu
<i>Kırık Hayatlar</i>	Halit Ziya Uşaklıgil
<i>Korkunç Yıllar</i>	Cengiz Dağcı
<i>Korkuyu Beklerken</i>	Oğuz Atay
<i>Köse Kadı</i>	Bahaeddin Özkişi
<i>Küçük Ağa</i>	Tarık Buğra
<i>Kürk Mantolu Madonna</i>	Sabahattin Ali
<i>Kurt Kanunu</i>	Kemal Tahir
<i>Kuyucaklı Yusuf</i>	Sabahattin Ali
<i>La Sonsuzluk hecesi</i>	Nazan Bekiroğlu
<i>Leyla ile Mecnun</i>	İskender Pala
<i>Matarama Kan Doldu Çanakkale</i>	Ali Erkan Kavaklı
<i>Matmazel Noraliya'nın Koltuğu</i>	Peyami Safa
<i>Minyeli Abdullah</i>	Hekimoğlu İsmail
<i>Mücahitler</i>	Özker Yaşın
<i>Müşahadat</i>	Ahmet Mithat Efendi
<i>Nar Ağacı</i>	Nazan Bekiroğlu
<i>Od</i>	İskender Pala
<i>Onlar da İnsandı</i>	Cengiz Dağcı
<i>Osman</i>	Ayfer Tunç
<i>Osmancık</i>	Tarık Buğra
<i>Pak İnsanlar Ülkesinde</i>	Kenize Murat
<i>Perg Efsaneleri Serisi</i>	Barış Müstecaplıoğlu

<i>Puslu Kitalar Atlası</i>	İhsan Oktay Anar
<i>Ruh Adam</i>	Hüseyin Nihal Atsız
<i>Ruhum Gibidir İşbu Kitap</i>	Hümeysra Yabar
<i>Saatleri Ayarlama Enstitüsü</i>	Ahmet Hamdi Tanpınar
<i>Şah ve Sultan</i>	İskender Pala
<i>Sahipkiran</i>	Hasan Aycın
<i>Selvi Boylum Al Yazmalım</i>	Cengiz Aytmatov
<i>Sessiz Ev</i>	Orhan Pamuk
<i>Şeytankaya Tılsımı</i>	Ahmet Mithat Efendi
<i>Sinekli Bakkal</i>	Halide Edip Adivar
<i>Şık</i>	Hüseyin Rahmi Gürpınar
<i>Sodom ve Gomore</i>	Yakup Kadri Karaosmanoğlu
<i>Son Yeniçeri</i>	Reha Çamuroğlu
<i>Sultan Hamid Düşerken</i>	Nahid Sırrı Örik
<i>Sultanı Öldürmek</i>	Ahmet Ümit
<i>Suskunlar</i>	İhsan Oktay Anar
<i>Turgut Reis</i>	Cevat Şakir Kabaağaçlı
<i>Türklerin Sherlock Holmes'ü Amanvermez Avni</i>	Ebüsüreyya Sami
<i>Tutunamayanlar</i>	Oğuz Atay
<i>Üç Anadolu Efsanesi</i>	Yaşar Kemal
<i>Üç Beş Kişi</i>	Adalet Ağaoğlu
<i>Üç İstanbul</i>	Mithat Cemal Kuntay
<i>Üyge Tabı Eve Doğru</i>	Ayaz İshaki
<i>Uzun Beyaz Bulut Gelibolu</i>	Buket Uzuner
<i>Yaban</i>	Yakup Kadri Karaosmanoğlu
<i>Yalnızız</i>	Peyami Safa
<i>Yaşar Ne Yaşar Ne Yaşamaz</i>	Aziz Nesin
<i>Yaşayan Ölü</i>	Samiha Ayverdi
<i>Yaseminler Tüter mi Hâlâ</i>	Alev Alatlı
<i>Yılanı Öldürseler</i>	Yaşar Kemal
<i>Yılkı Atı</i>	Abbas Sayar
<i>Yol Ayrımı</i>	Kemal Tahir
<i>Yollar Dönüşe Gider</i>	Nurullah Genç
<i>Yorgun Savaşçı</i>	Kemal Tahir
<i>Yusuf ile Züleyha</i>	Nazan Bekiroğlu

Hikaye/Öykü

<i>Abdürrezzak Efendi</i>	M. Necati Sepeçioğlu
<i>Ağılı Ağılı</i>	Hüseyin Su
<i>Aynadaki Yalan</i>	Necip Fazıl Kısakürek
<i>Başımdan Geçmeyen Hikayeler</i>	İsmail Güleç
<i>Bozkırda 66</i>	Mustafa Çiftçi
<i>Büyümenin Türkçe Tarihi</i>	Murathan Mungan
<i>Çok Sesli Bir Ölüm</i>	Rasim Özdenören
<i>Dede Korkut Hikayeleri</i>	Dede Korkut
<i>Dergah Hikayeleri Güldestesi</i>	Derleme
<i>Dünya Edebiyatından Öyküler 1-2</i>	Derleme
<i>Gazoz Ağacı ve Diğer Öyküler</i>	Sabahattin Kudret Aksal
<i>Gülşefdeli Yemeni</i>	Hüseyin Su
<i>Gurbet Hikayeleri</i>	Refik Halit Karay
<i>Haney Yaşamalı</i>	Tahsin Yücel
<i>Hikayeler</i>	Ömer Seyfettin
<i>Hikayeler</i>	Sabahattin Ali
<i>Hikayeler</i>	Sait Faik Abasıyanık
<i>Hikayeler</i>	Sezai Karakoç
<i>İhtiyar Çilingir</i>	Memduh Şevket Esendal
<i>İlk Gençlik Çağına Öyküler 1-3</i>	Selim İleri
<i>Kahramanlık Hikayeleriyle İstiklal Marşı</i>	Cumali Sever
<i>Kapıda Bir Çift Ayakkabı</i>	Ali Haydar Haksal
<i>Kuşlar Da Gitti</i>	Yaşar Kemal
<i>Mabette Bir Gece</i>	Samiha Ayverdi
<i>Mahalle Kahvesi</i>	Sait Faik Abasıyanık
<i>Mavi Kuş</i>	Mustafa Kutlu
<i>Memleket Hikayeleri</i>	Refik Halid Karay
<i>Memleket Hikayeleri</i>	Ayfer Tunç
<i>Menevşeler Ölmemeli</i>	M. Necati Sepeçioğlu
<i>Parasız Yatılı</i>	Fürüzan
<i>Portakal Bahçeleri</i>	Cemal Şakar
<i>Sevincini Bulmak</i>	Mustafa Kutlu
<i>Taşralı</i>	Nurettin Topçu
<i>Tırmanma Şeridi</i>	Sadık Yalsızuçanlar
<i>Uzun Hikâye</i>	Mustafa Kutlu

Şiir

<i>Arap Şiiri Güldeste</i>	Nuri Pakdil
<i>Bu Bayrak Rüzgar Bekliyor</i>	Arif Nihat Asya
<i>Bütün Şiirleri</i>	Asaf Halet Çelebi
<i>Bütün Şiirleri</i>	Orhan Veli
<i>Bütün Şiirleri</i>	Alaettin Özdenören
<i>Büyük Saat</i>	Turgut Uyar
<i>Çağdaş Türk Şiiri Antolojisi</i>	Memet Fuat
<i>Çile</i>	Necip Fazıl Kısakürek
<i>Dergah Şiirleri Güldestesi</i>	Derleme
<i>Dualar ve Aminler</i>	Arif Nihat Asya
<i>Erbain</i>	İsmet Özel
<i>Gece Uçuşları</i>	Derleme
<i>Gün Doğmadan</i>	Sezai Karakoç
<i>Han Duvarları</i>	Faruk Nafiz Çamlıbel
<i>Harman</i>	Yavuz Bülent Bakiler
<i>Heyder Baba'ya Selam</i>	Şehriyar
<i>Hicret ve Tenha Sözler</i>	Mehmet Akif İnan
<i>İslam'ın Şiir Anıtlarından Çeviriler</i>	Sezai Karakoç
<i>Naima</i>	Asaf Halet Çelebi
<i>Otuz Beş Yaş</i>	Cahit Sıtkı Tarancı
<i>Su Kasidesi</i>	Fuzuli
<i>Şiirler</i>	Bahtiyar Vahapzade
<i>Şiirler</i>	Cahit Zarifoğlu
<i>Şiirler</i>	Ziya Osman Seba
<i>Şiirler</i>	Erdem Bayazıt
<i>Şiirlerinden Örnekler</i>	Faki-yi Teyran

Anı

<i>Benim Küçük Dostlarım</i>	Halide Nusret Zorlutuna
<i>İbrahim Efendi Konağı</i>	Samiha Ayverdi
<i>İki Dünya Arasında</i>	Julia Sena Yamanoğlu
<i>Ömürden Sayfalar</i>	Bahtiyar Vahapzade
<i>Mor Salkımlı Ev</i>	Halide Edip Adivar
<i>Üç Nesil Üç Hayat</i>	Refik Halit Karay
<i>Üsküdar'da Bir Attar Dükkanı</i>	Ahmed Yüksel Özemre
<i>Zeytindağı</i>	Falih Rıfki Atay

Atlas

<i>Türk Devletleri ve Tarih Atlası</i>	Azmi Özcan
--	------------

Bilim-Felsefe

<i>Avrupa'nın Üzerine Doğan İslam Güneşi</i>	Sigrud Hunke
<i>Beyin Sizensiz</i>	İsmail Hakkı Aydın
<i>Bilim Tarihi Sohbetleri</i>	Fuat Sezgin
<i>En-Necat</i>	İbni Sina
<i>Felsefenin Tesellisi</i>	Alain de Botton
<i>İnsanın Anlam Arayışı</i>	Victor Frankl
<i>Kalıcı Felsefe</i>	Aldous Huxley
<i>Kendime Düşünceler</i>	Marcus Aurelius
<i>Küçük Prens</i>	Antoine de Saint-Exupéry
<i>Sofi'nin Dünyası</i>	Jostein Gaarder
<i>Sokrates'in Savunması</i>	Platon
<i>Zamanın Kısa Tarihi</i>	Stephen Hawking

Biyografi-Otobiyografi

<i>Abide Şahsiyetler</i>	Samihya Ayverdi
<i>Asya'nın Kandilleri</i>	Halime Toros
<i>Atatürk</i>	Hikmet Özdemir
<i>Bir Ruh Macerası</i>	Ayşe Şasa
<i>Dedem Mehmet Âkif</i>	Ferda Argon
<i>Defterimde 40 Suret</i>	Beşir Ayvazoğlu
<i>Delilik Ülkesinden Notlar</i>	Ayşe Şasa
<i>Kelebeğin Ruhu</i>	Muhammed Ali
<i>Kısa Hayat Öyküm</i>	Abidin Dino
<i>Malcom X</i>	Alex Haley
<i>Mehmet Akif</i>	Nurettin Topçu
<i>Mehmet Akif</i>	Sezai Karakoç
<i>Mehmed Akif Hüzünlü Bir Yolculuk</i>	Hicran Göze
<i>Mehmet Akif Ersoy</i>	Alim Kahraman
<i>Mehmet Akif Ersoy</i>	Mustafa Öztürk
<i>Mevlana</i>	Sezai Karakoç
<i>Satranç Oynayan Derviş</i>	Ali Ural
<i>Silik Fotoğraflar</i>	Orhan Okay
<i>Üç Büyük Usta: Balzac, Dickens, Dostoyevski</i>	Stefan Zweig
<i>Üçler Yediler Kırklar</i>	Sadullah Gülten
<i>Yunus Emre</i>	Sezai Karakoç

Deneme

<i>Ah Tuna Vah Tuna</i>	Samihya Ayverdi
<i>Bir Değirmendir Bu Dünya</i>	Cahit Zarifoğlu
<i>Bitmeyen Gece</i>	Mithat Enç
<i>Bize Göre</i>	Ahmet Haşim
<i>Boğaziçi Mehtapları</i>	Abdülhak Şinasi Hisar
<i>Boğaziçi Şingir Mıngır</i>	Salah Birsal
<i>Boğaziçi Yalıları</i>	Abdülhak Şinasi Hisar
<i>Bye Bye Türkçe</i>	Oktay Sinanoğlu
<i>Desem Öldürürler Demesem Öldüm</i>	İsmet Özel
<i>Eşref Saat</i>	Şevket Rado
<i>Geçmiş Zaman Fıkraları</i>	Abdülhak Şinasi Hisar
<i>Güneşimin Önünden Çekil</i>	Ali Ural
<i>İstanbul Geceleri</i>	Samihya Ayverdi

<i>Kafa Karıştıran Kelimeler</i>	Rasim Özdenören
<i>Kelimelerin Seyir Defteri</i>	D. Mehmet Doğan
<i>Mekke'ye Giden Yol</i>	Muhammed Esed
<i>Müslümanca Yaşamak Üzerine Denemeler</i>	Rasim Özdenören
<i>Öykü Ağacı</i>	Ali Haydar Haksal
<i>Son Düzlük</i>	İbrahim Tenekeci
<i>Şehir Fotoğrafları</i>	Beşir Ayvazoğlu
<i>Şehir Mektupları</i>	Ahmet Rasim
<i>Türkçenin Sırları</i>	Nihat Sami Banarlı
<i>Uçuş Denemeleri</i>	İbrahim Tenekeci
<i>Uzun Çarşının Uluları</i>	Mithat Enç
<i>Yazmak Eylemi</i>	Ferit Edgü

Kişisel gelişim

<i>Başı Sınıklar İçin Kılavuz</i>	Kemal Sayar
<i>Bisiklet Dersleri</i>	Ali Ural
<i>Etkili İnsanların 7 Alışkanlığı</i>	Stephen Covey
<i>Gençlere Hayat Bilgisi</i>	Haluk Dursun
<i>Hayatın Satır Araları</i>	Mahmud Erol Kılıç
<i>İnsan Denen Meçhul</i>	Alexis Carrel
<i>Yavaşla</i>	Kemal Sayar

Anonim Halk Edebiyatı

<i>Anadolu Efsaneleri</i>	Anonim
<i>Arzu ile Kamber</i>	Anonim
<i>Aşık Kerem</i>	Anonim
<i>Battalname</i>	Anonim
<i>Dede Korkut Hikayeleri</i>	
<i>Esrarname</i>	Hasan Aycın
<i>Ferhat ile Şirin</i>	Anonim
<i>Genç Osman Destanı</i>	Kul Mustafa
<i>Hız. Ali Cenklere</i>	Anonim
<i>Karagöz ile Hacivat</i>	Anonim
<i>Kerem ile Aslı</i>	Anonim

<i>Kerem ile Aslı Türk Halk Hikayeleri</i>	Şevket Rado
<i>Köroğlu</i>	Anonim
<i>Masallar</i>	Eflatun Cem Günay
<i>Mem u Zin</i>	Ahmed-i Hani
<i>Nasreddin Hoca Fıkraları</i>	Anonim
<i>Oğuz Kaan Destanı</i>	Anonim
<i>Türküler-Şiirler</i>	Evdale Zeynike
<i>Yusuf ve Züleyha</i>	Anonim

Düşünce

<i>21. Yüzyılda İslâm'ın Dirilişi</i>	Roger Garaudy
<i>Akıllı Türk Makul Tarih</i>	İhsan Fazlıoğlu
<i>Amerikan Mektupları</i>	Nurettin Topçu
<i>Aydınlar Batı ve Biz</i>	Mehmet Akif İnan
<i>Batılılaşma İhaneti</i>	D. Mehmet Doğan
<i>Bir Medeniyet Teorisi</i>	Yılmaz Özakpınar
<i>Biz Bize</i>	Taha Kılınç
<i>Bu Ülke</i>	Cemil Meriç
<i>Büyük Fetih</i>	Nurettin Topçu
<i>Çağdaş İngiliz-Yahudi Medeniyeti</i>	Teoman Duralı
<i>Diriliş Neslinin Amentüsü</i>	Sezai Karakoç
<i>Doğu ve Batı Arasında İslam</i>	Aliya İzzetbegoviç
<i>Gençlerle Başbaşa</i>	Ali Fuad Başgil
<i>İnsan ve Tabiat</i>	Seyyid Hüseyin Nasr
<i>İslam Deklarasyonu</i>	Aliya İzzetbegoviç
<i>İslâm ve İnsanlığın Geleceği</i>	Roger Garaudy
<i>İslam'ın Aynası Camiler</i>	Roger Garaudy
<i>Mabetsiz Şehir</i>	Osman Yüksel Serdengeçti
<i>Modern Dünyanın Bunalımı</i>	René Guénon
<i>Öğrenmeyi Öğrenmek</i>	Altay Can Meriç
<i>Özgürlüğe Kaçışım</i>	Aliya İzzetbegoviç
<i>Sivil İtaatsizlik</i>	Henry David Thoreau
<i>Toprağımızın Kokusu</i>	Kenize Murat
<i>Türk Tarih Felsefesi</i>	Mehmed Niyazi Özdemir
<i>Üç Mesele</i>	İsmet Özel
<i>Uygarlığın Batışı</i>	Amin Maalouf

<i>Var Olmak</i>	Nurettin Topçu
<i>Yanılmışım Tanrı Varmış</i>	Antony Flew
<i>Yaşamak Öldürür Beni</i>	Necmettin Evci
<i>Yitik Cennet</i>	Sezai Karakoç

Gezi

<i>Batı Notları</i>	Nuri Pakdil
<i>Beş Şehir</i>	Ahmet Hamdi Tanpınar
<i>Bizim Akdeniz</i>	Falih Rıfkı Atay
<i>Gençlerle Hayatın Coğrafyasını Keşfetmek</i>	Haluk Dursun
<i>Hatırda Kalanlar</i>	Taha Kılınç
<i>Hicaz'dan Endülüs'e</i>	Ersin Nazif Gürdoğan
<i>İlber Ortaylı Seyahatnamesi</i>	İlber Ortaylı
<i>İstanbul'da Yaşama Sanatı</i>	Haluk Dursun
<i>Kayıp Coğrafyanın İzinde: Doğu Türkistan Seyahatnamesi</i>	Taha Kılınç
<i>Osmanlı Coğrafyasına Yolculuk</i>	Haluk Dursun
<i>Seyahatname</i>	Evliya Çelebi
<i>Seyrüsefer</i>	Taha Kılınç
<i>Türkistan Türkistan</i>	Yavuz Bülent Bakiler

Günlük

<i>Anne Frank'ın Hatıra Defteri</i>	Anne Frank
<i>Takvim Yırtıkları</i>	Hüseyin Su
<i>Yaşamak</i>	Cahit Zarifoğlu

Röportaj

<i>Diyorlar ki</i>	Ruşen Eşref
--------------------	-------------

Kültür, Estetik, Medeniyet

<i>Anadolu'nun Ruhü</i>	Mahmud Erol Kılıç
<i>Aşk Estetiği</i>	Beşir Ayvazoğlu
<i>Bütün Yönleriyle Osmanlı Adâb-ı Osmânî</i>	Erol Özbilgen
<i>Güller Kitabı</i>	Beşir Ayvazoğlu
<i>İki Dirhem Bir Çekirdek</i>	İskender Pala
<i>İslam Sanatı: Dil ve Anlam</i>	Titus Burckhardt
<i>İslam'da Şehir ve Mimari</i>	Turgut Cansever

Tiyatro/Oyun

<i>Ahşap Konak</i>	Necip Fazıl Kısakürek
<i>Bir Adam Yaratmak</i>	Necip Fazıl Kısakürek
<i>Bir Delinin Hatıra Defteri</i>	Nikolay Gogol
<i>Bir Halk Düşmanı</i>	Henrik Ibsen
<i>Cadı Kazanı</i>	Arthur Miller
<i>Cem Sultan</i>	Ahmet Turan Oflazoğlu
<i>Cimri</i>	Molière
<i>Cyrano de Bergerac</i>	Edmond Rostand
<i>Fikrimin İnce Gülü</i>	Adalet Ağaoğlu
<i>III. Selim; Kılıç ve Ney</i>	Ahmet Turan Oflazoğlu
<i>Kahvede Şenlik Var</i>	Sabahattin Kudret Aksal
<i>Kanlı Düşün</i>	Federico García Lorca
<i>Keşanlı Ali Destanı</i>	Haldun Taner
<i>Macbeth</i>	William Shakespeare
<i>Nora Bir Bebek Evi</i>	Henrik Ibsen
<i>Put Yapımevleri</i>	Nuri Pakdil
<i>Reis Bey</i>	Necip Fazıl Kısakürek
<i>Romeo ve Juliet</i>	William Shakespeare
<i>Sersem Kocanın Kurnaz Karısı</i>	Haldun Taner
<i>Tek Kişilik Şehir</i>	Behiç Ak

Tarih

<i>100 Soruda Milli Mücadele</i>	Ali Satan
<i>Dünya Tarihi</i>	Yılmaz Öztuna
<i>Herkes İçin Kısa Osmanlı Tarihi</i>	Erhan Afyoncu
<i>İmpartorluğun En Uzun Yüzyılı</i>	İlber Ortaylı
<i>Lale Devri</i>	Müşahipzade Celal
<i>Malazgirt Günlükleri</i>	Mustafa Alican
<i>Osmanlı Tarihi</i>	Lamartine
<i>Resimli ve Haritalı Osmanlı Tarihi</i>	Ahmet Rasim
<i>Siyah Deri Beyaz Maskeler</i>	Frantz Fanon
<i>Türk Devlet Felsefesi</i>	Mehmet Niyazi Özdemir
<i>Türkler</i>	Erol Güngör

Dünya Edebiyatı**Temel metinler**

<i>Andersen'den Masallar</i>	Hans Christian Andersen
<i>Binbir Gece Masalları</i>	Arap edebiyatı
<i>Bostan</i>	Sâdi
<i>Değirmenimden Masallar</i>	Alphonse Daudet
<i>Gılgamış Destanı</i>	
<i>Grimm Kardeşler Masalları</i>	Grimm Kardeşler
<i>Gülistan</i>	Sâdi Şirazi
<i>Güvercin Gerdanlığı</i>	İbn Hazm
<i>İlahi Komedya</i>	Dante Alleghari
<i>İlyada, Odysseia</i>	Homeros
<i>Kaybolmuş Cennet</i>	John Milton
<i>Kelile ve Dimne</i>	Beydabâ
<i>Masallar</i>	Italo Calvino
<i>Masallar</i>	La Fontaine
<i>Rübailer</i>	Ömer Hayyam
<i>Şehname</i>	Firdevsi

Romanlar

1984	George Orwell
80 Günde Devrialem	Jules Verne
Acımak	Stefan Zweig
Açlık	Knut Hamsun
Afrikalı Leo	Amin Maalouf
Ağaca Tüneyen Baron	Italo Calvino
Ağustos Işığı	William Faulkner
Ahu Hanım'ın Kocası	Ali Muhammed-i Efgani
Alef	Jorge Luis Borges
Altın Köşk Tapınağı	Yukio Mishima
Amerikan Tanrıları	Neil Gaiman
Ana	Maksim Gorki
Aylak Köpek	Sadık Hidayet
Babalar ve Oğullar	Ivan Turgenyev
Babamın Yeri	Annie Ernaux
Babaya Mektup	Franz Kafka
Baragan'ın Dikenleri	Panait Istrati
Başlangıç ve Son	Necip Mahfuz
Baudolino	Umberto Eco
Beyaz Diş	Jack London
Beyaz Geceler	Fyodor Dostoyevski
Beyaz Zambaklar Ülkesinde	Grigoriy Petrov
Bin Muhteşem Güneş	Khaled Hosseini
Bir Kadının Portresi	Henry James
Bir Kardeş Cinayeti	Franz Kafka
Birinci Tekil Şahıs	Haruki Murakami
Bozkırkurdu	Hermann Hesse
Budala	Fyodor Dostoyevski
Bülbülü Öldürmek	Harper Lee
Büyük Umutlar	Charles Dickens
Büyülü Dağ	Thomas Mann
Çanlar Kimin İçin Çalıyor	Ernest Hemingway
Çavdar Tarlasında Çocuklar	Jerome David Salinger
Ceza Kolonisi	Franz Kafka
Çiçekler Kimin İçin Açıyor	Feri Lainscek
Çimen Türküsü	Truman Capote
Da Vinci Şifresi	Dan Brown
Dalgalar	Virginia Woolf

<i>Dar Kapı</i>	André Gide
<i>Dava</i>	Franz Kafka
<i>Denizin Çağrısı</i>	Jack London
<i>Denizler Altında Yirmi Bin Fersah</i>	Jules Verne
<i>Derviş ve Ölüm</i>	Meša Selimović
<i>Doğu Ekspresinde Cinayet</i>	Agatha Christie
<i>Doğunun Limanları</i>	Amin Maalouf
<i>Doğuya Yolculuk</i>	Hermann Hesse
<i>Don Kişot</i>	Miguel de Cervantes
<i>Dönüşüm</i>	Franz Kafka
<i>Döşeğimde Ötürken</i>	William Faulkner
<i>Dr Jekyll ile Bay Hyde</i>	Robert Louis Stevenson
<i>Drina Köprüsü</i>	Ivo Andrić
<i>Duvarda Tek Başına</i>	Alex Honnold
<i>Empati</i>	Adam Fawer
<i>Eugenie Grandet</i>	Balzac
<i>Ezilenler</i>	Fyodor Dostoyevski
<i>Fareler ve İnsanlar</i>	John Steinbeck
<i>Faucoult Sarkacı</i>	Umberto Eco
<i>Faust</i>	Johann Wolfgang von Goethe
<i>Fedailerin Kalesi Alamut</i>	Vladimir Bartol
<i>Gariplerin Kitabı</i>	Ian Dallas
<i>Garp Cephesinde Yeni Bir Şey Yok</i>	Erich Maria Remarque
<i>Gazap Üzümleri</i>	John Steinbeck
<i>Gece Yarısı Kütüphanesi</i>	Matt Haig
<i>Genç Werther'in Acıları</i>	Johann Wolfgang von Goethe
<i>Gergedan</i>	Eugène Ionesco
<i>Godot'yu Beklerken</i>	Samuel Beckett
<i>Goriot Baba</i>	Honoré de Balzac
<i>Gülün Adı</i>	Umberto Eco
<i>Gurur ve Önyargı</i>	Jane Austen
<i>Hacı Murat</i>	Lev Tolstoy
<i>Halk Adamı</i>	Chinua Achebe
<i>Harry Potter Serisi</i>	Joanne Kathleen Rowling
<i>Hayvan Çiftliği</i>	George Orwell
<i>Hayvanlaşan İnsan</i>	Emile Zola
<i>Hernani</i>	Victor Hugo
<i>Hırsız ve Köpekler</i>	Necip Mahfuz
<i>Huckleberry Finn</i>	Mark Twain
<i>İki Şehrin Hikayesi</i>	Charles Dickens

<i>İlk Aşk</i>	İvan Turgenyev
<i>İmkansızın Şarkısı</i>	Haruki Murakami
<i>İnci</i>	John Steinbeck
<i>İnci Gibi Dişler</i>	Zadie Smith
<i>İnsanlar</i>	Matt Haig
<i>İvan İlyiç'in Ölümü</i>	Lev Tolstoy
<i>Jane Eyre</i>	Charlotte Brontë
<i>Kabik</i>	José Saramago
<i>Kamelyalı Kadın</i>	Alexandre Dumas
<i>Karamazov Kardeşler</i>	Fyodor Dostoyevski
<i>Kayıp Zamanın İzinde Serisi</i>	Marcel Proust
<i>Kendine Ait Bir Oda</i>	Virginia Woolf
<i>Kent ve Köpekler</i>	Mario Vargas Llosa
<i>Kitapları Kurtaran Kedi</i>	Sôsuke Natsukawa
<i>Kırmızı Pazartesi</i>	Gabriel García Márquez
<i>Kolera Günlerinde Aşk</i>	Gabriel García Márquez
<i>Kör Baykuş</i>	Sadık Hidayet
<i>Körlük</i>	José Saramago
<i>Küçük Ağacın Eğitimi</i>	Forrest Carter
<i>Küçük Kara Balık</i>	Samed Behrengi
<i>Küçük Şey</i>	Alphonse Daudet
<i>Kumarbaz</i>	Fyodor Dostoyevski
<i>Madam Bovary</i>	Gustave Flaubert
<i>Malte Laurids Brigge'nin Notları</i>	Rainer Maria Rilke
<i>Martı Jonathan Livingston</i>	Richard Bach
<i>Melekler ve Şeytanlar</i>	Dan Brown
<i>Midak Sokağı</i>	Necip Mahfuz
<i>Middlemarch</i>	George Eliot
<i>Moby Dick</i>	Herman Melville
<i>Monte Kristo Kontu</i>	Alexandre Dumas
<i>Mülsüzler</i>	Ursula K. Le Guin
<i>Mürekkep Dünya</i>	Cornelia Caroline Funke
<i>Nortre Dame'in Kamburu</i>	Victor Hugo
<i>Oblomov</i>	Ivan Gonçarov
<i>Okçu'nun Yolu</i>	Paulo Coelho
<i>Olasıksız</i>	Adam Fawer
<i>Ölü Ozanlar Derneği</i>	Nancy H. Kleinbaum
<i>Ölümler Eviden Anılar</i>	Fyodor Dostoyevski
<i>Öteki</i>	Fyodor Dostoyevski
<i>Otomatik Portakal</i>	Anthony Burgess

<i>Robinson Cruose</i>	Daniel Defoe
<i>Rüzgar Gibi Geçti</i>	Margaret Mitchell
<i>Rüzgarın Şarkısını Dinle</i>	Haruki Murakami
<i>Sanatçının Bir Genç Adam Olarak Portresi</i>	James Joyce
<i>Şato</i>	Franz Kafka
<i>Satranç</i>	Stefan Zweig
<i>Savaş ve Barış</i>	Lev Tolstoy
<i>Sefiller</i>	Victor Hugo
<i>Şeker Portakalı</i>	José Mauro de Vasconcelos
<i>Semerkant</i>	Amin Maalouf
<i>Ses ve Öfke</i>	William Faulkner
<i>Shantaram</i>	Gregory David Roberts
<i>Sherlock Holmes</i>	Arthur Conan Doyle
<i>Silahlara Veda</i>	Ernest Hemingway
<i>Simyacı</i>	Paulo Coelho
<i>Sis</i>	Miguel de Unamuna
<i>Stoner</i>	John Williams
<i>Su ve Şûn (Siyavuş'un Ölümü)</i>	Simin Danişver
<i>Suç ve Ceza</i>	Fyodor Dostoyevski
<i>Sürgün Gezegeni</i>	Ursula K. Le Guin
<i>Talebe</i>	Tara Westover
<i>Tanrısız Gençlik</i>	Ödön von Horváth
<i>Tanturalı Kadın</i>	Radva Aşur
<i>Taras Bulba</i>	Nikolay Gogol
<i>Teneke Trompet</i>	Gunter Grass
<i>Tılsımlı Deri</i>	Balzac
<i>Üç Silahşörler</i>	Alexandre Dumas
<i>Uçurtma Avcısı</i>	Khaled Hosseini
<i>Ulysses</i>	James Joyce
<i>Üsküp Dilencileri</i>	Kim Mehmeti
<i>Vadideki Zambak</i>	Balzac
<i>Veiba</i>	Albert Camus
<i>Yabancı</i>	Albert Camus
<i>Yaşlı Adam ve Deniz</i>	Ernest Hemingway
<i>Yeraltından Notlar</i>	Fyodor Dostoyevski
<i>Yerdeniz Üçlemesi</i>	Ursula K. Le Guin
<i>Yusuf ve Kardeşleri</i>	Thomas Mann
<i>Yüzbaşının Kızı</i>	Aleksandr Puşkin
<i>Yüzüncü Ad</i>	Amin Maalouf
<i>Yüzyıllık Yalnızlık</i>	Gabriel García Márquez

Bilimkurgu romanlar

<i>2001: Bir Uzay Destanı</i>	Arthur C. Clarke
<i>Ben Robot</i>	Isaac Asimov
<i>Dune</i>	Frank Herbert
<i>Mars Yıllıkları</i>	Ray Bradbury
<i>Vakıf</i>	Isaac Asimov
<i>Zaman Makinesi</i>	Herbert George Wells

Fantastik edebiyat

<i>Bitmeyecek Öykü</i>	Michael Ende
<i>Hobbit</i>	R.R. Tolkien
<i>Yüzüklerin Efendisi</i>	R.R. Tolkien

Deneme

<i>Altı Yürüyüşte Romansal Mekanlar</i>	Umberto Eco
<i>Denemeler</i>	Montaigne
<i>Efsanevi Yerlerin Tarihi</i>	Umberto Eco
<i>Genç Bir Şaire Mektuplar</i>	Rainer Maria Rilke
<i>Günlük Yaşamdan Sanata</i>	Umberto Eco
<i>İnsanlığın Yıldızının Parladığı Anlar</i>	Stefan Zweig
<i>Vicdan Zorbalığı Karşı</i>	Stefan Zweig
<i>Walden Gölü</i>	Henry David Thoreau

Hikaye

<i>Alçaklığın Evrensel Tarihi</i>	Jorge Luis Borges
<i>Altıncı Koşuş</i>	Anton Çehov
<i>Amok Koşucusu</i>	Stefan Zweig
<i>Ay Işığı</i>	Guy de Maupassant
<i>Bayel Ağıtçıları</i>	Gulam Hüseyin Saedi
<i>Bilinmeyen Bir Kadının Mektubu</i>	Stefan Zweig
<i>Bir Varmış Bir Yokmuş</i>	Muhammed Ali Cemalzade
<i>Ermış</i>	Halil Cibran
<i>Gezgin Satıcı</i>	Guy de Maupassant
<i>İskandinav Mitolojisi</i>	Neil Gaiman
<i>Kara Kedi ve öyküler</i>	Edgar Allan Poe
<i>Öyküler</i>	Italo Calvino
<i>Palto</i>	Nikolay Gogol
<i>Petersburg Öyküleri</i>	Nikolay Gogol
<i>Üç Örnek Öykü ve Bir Önsöz</i>	Miguel de Unamuna
<i>Yetenekliler Dünyası</i>	Philip K. Dick

Şiir

<i>Bütün Şiirleri</i>	Sohrab Sepehri
<i>Dünya Şiiri Antolojisi</i>	
<i>Elem Çiçekleri</i>	Baudelaire
<i>İslami Edebiyatta Şaheserler</i>	Mahmut Kaya
<i>Rüzgar Bizi Götürecek</i>	Furuğ Ferruhzad
<i>Seçilmiş Şiirler</i>	Rainer Maria Rilke
<i>Şiirler</i>	Arthur Rimbaud
<i>Türk Dünyası Şiir Antolojisi</i>	
<i>Yirmi Aşk Şiiri ve Bir Umutsuz Şarkı</i>	Pablo Neruda
<i>Yüz Aşk Sonesi</i>	Pablo Neruda

Kitap adına göre

Kitap Adı	Yazar Adı
1984	George Orwell
100 Soruda Milli Mücadele	Ali Satan
2001: Bir Uzay Destanı	Arthur C. Clarke
21. Yüzyılda İslâm'ın Dirilişi	Roger Garaudy
80 Günde Devrialem	Jules Verne
Â'mâk-ı Hayal	Filibeli Ahmet Hilmi
Abdürrezzak Efendi	M. Necati Sepeçioğlu
Abide Şahsiyetler	Samiha Ayverdi
Acımak	Reşat Nuri Güntekin
Acımak	Stefan Zweig
Açlık	Knut Hamsun
Afrikalı Leo	Amin Maalouf
Ağanta Burina Burinata	Cevat Şakir Kabaağaçlı
Ağaca Tüneyen Baron	Italo Calvino
Ağılı Ağılı	Hüseyin Su
Ağrı Dağı Efsanesi	Yaşar Kemal
Ağustos Işığı	William Faulkner
Ah Tuna Vah Tuna	Samiha Ayverdi
Ahşap Konak	Necip Fazıl Kısakürek
Ahu Hanım'ın Kocası	Ali Muhammed-i Efgani
Akıllı Türk Makul Tarih	İhsan Fazlıoğlu
Alçaklığın Evrensel Tarihi	Jorge Luis Borges
Alef	Jorge Luis Borges
Altı Yürüyüşte Romansal Mekanlar	Umberto Eco
Altın Köşk Tapınağı	Yukio Mishima
Altıncı Koşuş	Anton Çehov
Amat	İhsan Oktay Anar
Amerikan Mektupları	Nurettin Topçu
Amerikan Tanrıları	Neil Gaiman
Amok Koşucusu	Stefan Zweig
Ana	Maksim Gorki
Anadolu Efsaneleri	Anonim
Anadolu'nun Ruhı	Mahmud Erol Kılıç
Andersen'den Masallar	Hans Christian Andersen
Ankara	Yakup Kadri Karaosmanoğlu
Anne Frank'ın Hatıra Defteri	Anne Frank

<i>Anzelha ile İbrahim</i>	Ali Haydar Haksal
<i>Arap Şiiri Güldeste</i>	Nuri Pakdil
<i>Arzu ile Kamber</i>	Anonim
<i>Asya'nın Kandilleri</i>	Halime Toros
<i>Aşık Kerem</i>	Anonim
<i>Aşk Estetiği</i>	Beşir Ayvazoğlu
<i>Atatürk</i>	Hikmet Özdemir
<i>Ateşten Gömlek</i>	Halide Edip Adivar
<i>Avrupa'nın Üzerine Doğan İslam Güneşi</i>	Sigrud Hunke
<i>Ay Işığı</i>	Guy de Maupassant
<i>Aydınlar Batı ve Biz</i>	Mehmet Akif İnan
<i>Aylak Köpek</i>	Sadık Hidayet
<i>Aylaklar</i>	Melih Cevdet Anday
<i>Aynadaki Yalan</i>	Necip Fazıl Kısakürek
<i>Azap Toprakları</i>	Emine Işinsu
<i>Bab-ı Esrar</i>	Ahmet Ümit
<i>Babalar ve Oğullar</i>	Ivan Turgenyev
<i>Babamın Yeri</i>	Annie Ernaux
<i>Babaya Mektup</i>	Franz Kafka
<i>Baragan'ın Dikenleri</i>	Panait Istrati
<i>Başı Sınıklar İçin Kılavuz</i>	Kemal Sayar
<i>Başımından Geçmeyen Hikayeler</i>	İsmail Güleç
<i>Başlangıç ve Son</i>	Necip Mahfuz
<i>Batı Notları</i>	Nuri Pakdil
<i>Batılılaşma İhaneti</i>	D. Mehmet Doğan
<i>Battalname</i>	Anonim
<i>Baudolino</i>	Umberto Eco
<i>Bayel Ağıtçıları</i>	Gulam Hüseyin Saedi
<i>Ben Robot</i>	Isaac Asimov
<i>Benim Adım Kırmızı</i>	Orhan Pamuk
<i>Benim Küçük Dostlarım</i>	Halide Nusret Zorlutuna
<i>Berci Kristin Çöp Masalları</i>	Latife Tekin
<i>Beş Şehir</i>	Ahmet Hamdi Tanpınar
<i>Beyaz Diş</i>	Jack London
<i>Beyaz Geceler</i>	Fyodor Dostoyevski
<i>Beyaz Gemi</i>	Cengiz Aytmatov
<i>Beyaz Zambaklar Ülkesinde</i>	Grigoriy Petrov
<i>Beyin Sizsiniz</i>	İsmail Hakkı Aydın

<i>Beyoğlu Rapsodisi</i>	Ahmet Ümit
<i>Bilim Tarihi Sohbetleri</i>	Fuat Sezgin
<i>Bilinmeyen Bir Kadının Mektubu</i>	Stefan Zweig
<i>Bin Muhteşem Güneş</i>	Khaled Hosseini
<i>Binbir Gece Masalları</i>	Arap edebiyatı
<i>Bir Adam Yaratmak</i>	Necip Fazıl Kısakürek
<i>Bir Ben Vardır Bende Benden İçeri</i>	Emine Işınsoy
<i>Bir Bilim Adamının Romanı</i>	Oğuz Atay
<i>Bir Değirmendir Bu Dünya</i>	Cahit Zarifoğlu
<i>Bir Delinin Hatıra Defteri</i>	Nikolay Gogol
<i>Bir Halk Düşmanı</i>	Henrik Ibsen
<i>Bir Kadının Portresi</i>	Henry James
<i>Bir Kardeş Cinayeti</i>	Franz Kafka
<i>Bir Medeniyet Teorisi</i>	Yılmaz Özakpınar
<i>Bir Ruh Macerası</i>	Ayşe Şasa
<i>Bir Sürgün</i>	Yakup Kadri Karaosmanoğlu
<i>Bir Tereddüdün Romanı</i>	Peyami Safa
<i>Bir Varmış Bir Yokmuş</i>	Muhammed Ali Cemalzade
<i>Birinci Tekil Şahıs</i>	Haruki Murakami
<i>Bisiklet Dersleri</i>	Ali Ural
<i>Bitmeyecek Öykü</i>	Michael Ende
<i>Bitmeyen Gece</i>	Mithat Enç
<i>Biz Bize</i>	Taha Kılınç
<i>Bize Göre</i>	Ahmet Haşim
<i>Bizim Akdeniz</i>	Falih Rıfkı Atay
<i>Boğaziçi Mehtapları</i>	Abdülhak Şinasi Hisar
<i>Boğaziçi Şingir Mıngır</i>	Salah Bırsel
<i>Boğaziçi Yalıları</i>	Abdülhak Şinasi Hisar
<i>Bostan</i>	Sâdi
<i>Bozkırda 66</i>	Mustafa Çiftçi
<i>Bozkırkurdu</i>	Hermann Hesse
<i>Bozkurtlar</i>	Hüseyin Nihal Atsız
<i>Bu Bayrak Rüzgar Bekliyor</i>	Arif Nihat Asya
<i>Bu Ülke</i>	Cemil Meriç
<i>Budala</i>	Fyodor Dostoyevski
<i>Bülbülü Öldürmek</i>	Harper Lee
<i>Bülbülün Kırk Şarkısı</i>	İskender Pala
<i>Bütün Şiirleri</i>	Asaf Halet Çelebi

<i>Bütün Şiirleri</i>	Orhan Veli
<i>Bütün Şiirleri</i>	Alaettin Özdenören
<i>Bütün Şiirleri</i>	Sohrab Sepehri
<i>Bütün Yönleriyle Osmanlı Adâb-ı Osmânî</i>	Erol Özbilgen
<i>Büyük Fetih</i>	Nurettin Topçu
<i>Büyük Saat</i>	Turgut Uyar
<i>Büyük Umutlar</i>	Charles Dickens
<i>Büyülü Dağ</i>	Thomas Mann
<i>Büyümenin Türkçe Tarihi</i>	Murathan Mungan
<i>Bye Bye Türkçe</i>	Oktay Sinanoğlu
<i>Cadı Kazanı</i>	Arthur Miller
<i>Cem Sultan</i>	Ahmet Turan Oflazoğlu
<i>Cevdet Bey ve Oğulları</i>	Orhan Pamuk
<i>Ceza Kolonisi</i>	Franz Kafka
<i>Ciğerdelen</i>	Safiye Erol
<i>Cimri</i>	Molière
<i>Cyrano de Bergerac</i>	Edmond Rostand
<i>Çağdaş İngiliz-Yahudi Medeniyeti</i>	Teoman Duralı
<i>Çağdaş Türk Şiiri Antolojisi</i>	Memet Fuat
<i>Çağlayanlar</i>	Ahmet Hikmet Müftüoğlu
<i>Çakırcalı Efe</i>	Yaşar Kemal
<i>Çanakkale Mahşeri</i>	Mehmed Niyazi Özdemir
<i>Çanlar Kimin İçin Çalıyor</i>	Ernest Hemingway
<i>Çavdar Tarlasında Çocuklar</i>	Jerome David Salinger
<i>Çiçekler Büyür</i>	Emine Işınso
<i>Çiçekler Kimin İçin Açıyor</i>	Feri Lainscek
<i>Çile</i>	Necip Fazıl Kısakürek
<i>Çimen Türküsü</i>	Truman Capote
<i>Çingeneler</i>	Osman Cemal Kaygılı
<i>Çok Sesli Bir Ölüm</i>	Rasim Özdenören
<i>Da Vinci Şifresi</i>	Dan Brown
<i>Dâhiler ve Deliler</i>	Mehmed Niyazi Özdemir
<i>Dalgalar</i>	Virginia Woolf
<i>Damla Damla</i>	Ruşen Eşref
<i>Dar Kapı</i>	André Gide
<i>Dava</i>	Franz Kafka
<i>Dede Korkut Hikayeleri</i>	Dede Korkut
<i>Dede Korkut Hikayeleri</i>	

<i>Dedem Mehmet Âkif</i>	Ferda Argon
<i>Defterimde 40 Suret</i>	Beşir Ayvazoğlu
<i>Değirmenimden Masallar</i>	Alphonse Daudet
<i>Delilik Ülkesinden Notlar</i>	Ayşe Şasa
<i>Denemeler</i>	Montaigne
<i>Denizin Çağrısı</i>	Jack London
<i>Denizin Kanı</i>	Tarık Dursun K.
<i>Denizler Altında Yirmi Bin Fersah</i>	Jules Verne
<i>Dergah Hikayeleri Güldestesi</i>	Derleme
<i>Dergah Şiirleri Güldestesi</i>	Derleme
<i>Derviş ve Ölüm</i>	Meša Selimović
<i>Desem Öldürürler Demesem Öldüm</i>	İsmet Özel
<i>Devlet Ana</i>	Kemal Tahir
<i>Diriliş Neslinin Amentüsü</i>	Sezai Karakoç
<i>Divan-ı Hikmet</i>	Ahmed Yesevi
<i>Diyorlar ki</i>	Ruşen Eşref
<i>Doğan Büyük Türkçe Sözlük</i>	D. Mehmet Doğan
<i>Doğu Ekspresinde Cinayet</i>	Agatha Christie
<i>Doğu ve Batı Arasında İslam</i>	Aliya İzzetbegoviç
<i>Doğunun Limanları</i>	Amin Maalouf
<i>Doğuya Yolculuk</i>	Hermann Hesse
<i>Dokuzuncu Hariciye Koğuşu</i>	Peyami Safa
<i>Don Kışot</i>	Miguel de Cervantes
<i>Dönemeçte</i>	Tarık Buğra
<i>Dönüşüm</i>	Franz Kafka
<i>Döşeğimde Ölürlen</i>	William Faulkner
<i>Dr Jekyll ile Bay Hyde</i>	Robert Louis Stevenson
<i>Drina Köprüsü</i>	Ivo Andrić
<i>Dualar ve Aminler</i>	Arif Nihat Asya
<i>Dune</i>	Frank Herbert
<i>Duvar da Tek Başına</i>	Alex Honnold
<i>Dünya Edebiyatından Öyküler 1-2</i>	Derleme
<i>Dünya Şiiri Antolojisi</i>	
<i>Dünya Tarihi</i>	Yılmaz Öztuna
<i>Efrasiyab'ın Hikâyeleri</i>	İhsan Oktay Anar
<i>Efsanevi Yerlerin Tarihi</i>	Umberto Eco
<i>Elem Çiçekleri</i>	Baudelaire
<i>Empati</i>	Adam Fawer

<i>En-Necat</i>	İbni Sina
<i>Erbain</i>	İsmet Özel
<i>Ermış</i>	Halil Cibran
<i>Esir Şehrin İnsanları</i>	Kemal Tahir
<i>Esrarname</i>	Hasan Aycın
<i>Eşref Saat</i>	Şevket Rado
<i>Etkili İnsanların 7 Alışkanlığı</i>	Stephen Covey
<i>Eugenie Grandet</i>	Balzac
<i>Evvele Yolculuk</i>	Mahmud Erol Kılıç
<i>Ey Oğul</i>	Gazali
<i>Ezilenler</i>	Fyodor Dostoyevski
<i>Fahim Bey ve Biz</i>	Abdülhak Şinasi Hisar
<i>Fareler ve İnsanlar</i>	John Steinbeck
<i>Fatih Harbiye</i>	Peyami Safa
<i>Faucoult Sarkacı</i>	Umberto Eco
<i>Faust</i>	Johann Wolfgang von Goethe
<i>Fedailerin Kalesi Alamut</i>	Vladimir Bartol
<i>Felsefenin Tesellisi</i>	Alain de Botton
<i>Ferhat ile Şirin</i>	Anonim
<i>Fikrimin İnce Gülü</i>	Adalet Ağaoğlu
<i>Gariplerin Kitabı</i>	Ian Dallas
<i>Garp Cephesinde Yeni Bir Şey Yok</i>	Erich Maria Remarque
<i>Gazap Üzümleri</i>	John Steinbeck
<i>Gazoz Ağacı ve Diğer Öyküler</i>	Sabahattin Kudret Aksal
<i>Gece Uçuşları</i>	Derleme
<i>Gece Yarısı Kütüphanesi</i>	Matt Haig
<i>Geçmiş Zaman Fıkraları</i>	Abdülhak Şinasi Hisar
<i>Genç Bir Şaire Mektuplar</i>	Rainer Maria Rilke
<i>Genç Osman Destanı</i>	Kul Mustafa
<i>Genç Werther'in Acıları</i>	Johann Wolfgang von Goethe
<i>Gençler İçin Peygamberimizin Hayatı</i>	M. Yaşar Kandemir
<i>Gençlere Hayat Bilgisi</i>	Haluk Dursun
<i>Gençlerle Başbaşa</i>	Ali Fuad Başgil
<i>Gençlerle Hayatın Coğrafyasını Keşfetmek</i>	Haluk Dursun
<i>Gergedan</i>	Eugène Ionesco
<i>Gezgin Satıcı</i>	Guy de Maupassant
<i>Gilgamiş Destanı</i>	
<i>Godot'yu Beklerken</i>	Samuel Beckett

<i>Goriot Baba</i>	Honoré de Balzac
<i>Gönül Hanım</i>	Ahmet Hikmet Müftüoğlu
<i>Grimm Kardeşler Masalları</i>	Grimm Kardeşler
<i>Gurbet Hikayeleri</i>	Refik Halit Karay
<i>Gurur ve Önyargı</i>	Jane Austen
<i>Gül Yetiştiren Adam</i>	Rasim Özdenören
<i>Gülistan</i>	Sâdi Şirazi
<i>Güller Kitabı</i>	Beşir Ayvazoğlu
<i>Gülşefdeli Yemeni</i>	Hüseyin Su
<i>Gülün Adı</i>	Umberto Eco
<i>Gün Doğmadan</i>	Sezai Karakoç
<i>Gün Olur Asra Bedel</i>	Cengiz Aytmatov
<i>Güneşimin Önünden Çekil</i>	Ali Ural
<i>Günlük Yaşamdan Sanata</i>	Umberto Eco
<i>Güvercin Gerdanlığı</i>	İbn Hazm
<i>Hacı Murat</i>	Lev Tolstoy
<i>Halk Adamı</i>	Chinua Achebe
<i>Hamza</i>	Ömer Faruk Dönmez
<i>Han Duvarları</i>	Faruk Nafiz Çamlıbel
<i>Haney Yaşamalı</i>	Tahsin Yücel
<i>Harman</i>	Yavuz Bülent Bakiler
<i>Harry Potter Serisi</i>	Joanne Kathleen Rowling
<i>Hatırda Kalanlar</i>	Taha Kılınç
<i>Hayatın Satır Araları</i>	Mahmud Erol Kılıç
<i>Hayvan Çiftliği</i>	George Orwell
<i>Hayvanlaşan İnsan</i>	Emile Zola
<i>Herkes İçin Kısa Osmanlı Tarihi</i>	Erhan Afyoncu
<i>Hernani</i>	Victor Hugo
<i>Heyder Baba'ya Selam</i>	Şehriyar
<i>Hırsız ve Köpekler</i>	Necip Mahfuz
<i>Hicaz'dan Endülü's'e</i>	Ersin Nazif Gürdoğan
<i>Hicret ve Tenha Sözler</i>	Mehmet Akif İnan
<i>Hikayeler</i>	Ömer Seyfettin
<i>Hikayeler</i>	Sabahattin Ali
<i>Hikayeler</i>	Sait Faik Abasıyanık
<i>Hikayeler</i>	Sezai Karakoç
<i>Hilal Görününce</i>	Sevinç Çokum
<i>Hobbit</i>	R.R. Tolkien

<i>Huckleberry Finn</i>	Mark Twain
<i>Huzur Sokağı</i>	Şule Yüksel Şenler
<i>Hüsn ü Aşk</i>	Şeyh Galip
<i>Hz. Ali Cenklere</i>	Anonim
<i>Hz. Muhammed'in Hayatı</i>	Martin Lings
<i>III. Selim; Kılıç ve Ney</i>	Ahmet Turan Ofazoğlu
<i>İbrahim Efendi Konağı</i>	Samiha Ayverdi
<i>İhtiyar Çilingir</i>	Memduh Şevket Esendal
<i>İki Dirhem Bir Çekirdek</i>	İskender Pala
<i>İki Dünya Arasında</i>	Julia Sena Yamanoglu
<i>İki Şehrin Hikayesi</i>	Charles Dickens
<i>İlahi Komedyası</i>	Dante Alighieri
<i>İlber Ortaylı Seyahatnamesi</i>	İlber Ortaylı
<i>İlk Aşk</i>	İvan Turgenyev
<i>İlk Bahar</i>	Wadah Khanfar
<i>İlk Gençlik Çağına Öyküler 1-3</i>	Selim İleri
<i>İlmihal</i>	TDV
<i>İlyada, Odysseia</i>	Homeros
<i>İmkansızın Şarkısı</i>	Haruki Murakami
<i>İmpartorluğun En Uzun Yüzyılı</i>	İlber Ortaylı
<i>İnce Memed</i>	Yaşar Kemal
<i>İnci</i>	John Steinbeck
<i>İnci Gibi Dişler</i>	Zadie Smith
<i>İnsan Denen Meçhul</i>	Alexis Carrel
<i>İnsan ve Tabiat</i>	Seyyid Hüseyin Nasr
<i>İnsanın Anlam Arayışı</i>	Victor Frankl
<i>İnsanlar</i>	Matt Haig
<i>İnsanlığın Yıldızının Parladığı Anlar</i>	Stefan Zweig
<i>İsimle Ateş Arasında</i>	Nazan Bekiroğlu
<i>İskandinav Mitolojisi</i>	Neil Gaiman
<i>İslam Deklarasyonu</i>	Aliya İzzetbegoviç
<i>İslam Peygamberi</i>	Muhammed Hamidullah
<i>İslam Sanatı: Dil ve Anlam</i>	Titus Burckhardt
<i>İslam Tarihinden Yapraklar</i>	Bekir Topaloğlu
<i>İslâm ve İnsanlığın Geleceği</i>	Roger Garaudy
<i>İslam'da Şehir ve Mimari</i>	Turgut Cansever
<i>İslam'ın Aynası Camiler</i>	Roger Garaudy
<i>İslam'ın Şiir Anıtlarından Çeviriler</i>	Sezai Karakoç

<i>İslami Edebiyatta Şaheserler</i>	Mahmut Kaya
<i>İstanbul Geceleri</i>	Samiha Ayverdi
<i>İstanbul Hatırası</i>	Ahmet Ümit
<i>İstanbul'da Yaşama Sanatı</i>	Haluk Dursun
<i>İvan İlyiç'in Ölümü</i>	Lev Tolstoy
<i>Jane Eyre</i>	Charlotte Brontë
<i>Kabik</i>	José Saramago
<i>Kafa Karıştıran Kelimeler</i>	Rasim Özdenören
<i>Kahramanlık Hikayeleriyle İstiklal Marşı</i>	Cumali Sever
<i>Kahvede Şenlik Var</i>	Sabahattin Kudret Aksal
<i>Kalıcı Felsefe</i>	Aldous Huxley
<i>Kamelyalı Kadın</i>	Alexandre Dumas
<i>Kanlı Düşün</i>	Federico García Lorca
<i>Kapıda Bir Çift Ayakkabı</i>	Ali Haydar Haksal
<i>Kara Kedi ve öyküler</i>	Edgar Allan Poe
<i>Karagöz ile Hacivat</i>	Anonim
<i>Karamazov Kardeşler</i>	Fyodor Dostoyevski
<i>Kardan Kanatlar</i>	Arif Akpınar
<i>Katre-i Matem</i>	İskender Pala
<i>Kaybolmuş Cennet</i>	John Milton
<i>Kayıp Coğrafyanın İzinde: Doğu Türkistan Seyahatnamesi</i>	Taha Kılınç
<i>Kayıp Zamanın İzinde Serisi</i>	Marcel Proust
<i>Keçe ve Kündüz</i>	Süleyman Çolpan
<i>Kekeme Çocuklar Korosu</i>	Tarık Tufan
<i>Kelebeğin Ruhü</i>	Muhammed Ali
<i>Kelile ve Dimne</i>	Beydabâ
<i>Kelimelerin Seyir Defteri</i>	D. Mehmet Doğan
<i>Kendime Düşünceler</i>	Marcus Aurelius
<i>Kendine Ait Bir Oda</i>	Virginia Woolf
<i>Kent ve Köpekler</i>	Mario Vargas Llosa
<i>Kerem ile Aslı</i>	Anonim
<i>Kerem ile Aslı Türk Halk Hikayeleri</i>	Şevket Rado
<i>Keşanlı Ali Destanı</i>	Haldun Taner
<i>Kırk Hayatlar</i>	Halit Ziya Uşaklıgil
<i>Kırk Hadis</i>	Nevevi
<i>Kırmızı Pazartesi</i>	Gabriel García Márquez
<i>Kısa Hayat Öyküm</i>	Abidin Dino
<i>Kilit</i>	M. Necati Sepetçioğlu

<i>Kiralık Konak</i>	Yakup Kadri Karaosmanoğlu
<i>Kitapları Kurtaran Kedi</i>	Sôsuke Natsukawa
<i>Kolera Günlerinde Aşk</i>	Gabriel García Márquez
<i>Korkunç Yıllar</i>	Cengiz Dağcı
<i>Korkuyu Beklerken</i>	Oğuz Atay
<i>Kör Baykuş</i>	Sadık Hidayet
<i>Körlük</i>	José Saramago
<i>Köroğlu</i>	Anonim
<i>Köse Kadı</i>	Bahaeddin Özkişi
<i>Kumarbaz</i>	Fyodor Dostoyevski
<i>Kuran Yolu</i>	TDV
<i>Kuran'da Adı Geçen Peygamberlerin Hayatı</i>	Nedvi
<i>Kurt Kanunu</i>	Kemal Tahir
<i>Kuşlar Da Gitti</i>	Yaşar Kemal
<i>Kutadgu Bilig</i>	Yusuf Has Hacip
<i>Kuyucaklı Yusuf</i>	Sabahattin Ali
<i>Küçük Ağa</i>	Tarık Buğra
<i>Küçük Ağacın Eğitimi</i>	Forrest Carter
<i>Küçük Kara Balık</i>	Samed Behrengi
<i>Küçük Prens</i>	Antoine de Saint-Exupéry
<i>Küçük Şey</i>	Alphonse Daudet
<i>Kürk Mantolu Madonna</i>	Sabahattin Ali
<i>La Sonsuzluk hecesi</i>	Nazan Bekiroğlu
<i>Lale Devri</i>	Müsahipzade Celal
<i>Leyla ile Mecnun</i>	İskender Pala
<i>Mabetsiz Şehir</i>	Osman Yüksel Serdengeçti
<i>Mabette Bir Gece</i>	Samih Ayverdi
<i>Macbeth</i>	William Shakespeare
<i>Madam Bovary</i>	Gustave Flaubert
<i>Mahalle Kahvesi</i>	Sait Faik Abasıyanık
<i>Malazgirt Günlükleri</i>	Mustafa Alican
<i>Malcom X</i>	Alex Haley
<i>Malte Laurids Brigge'nin Notları</i>	Rainer Maria Rilke
<i>Mantıku't Tayr</i>	Ferîdüddin Attâr
<i>Mars Yıllıkları</i>	Ray Bradbury
<i>Martı Jonathan Livingston</i>	Richard Bach
<i>Masallar</i>	Eflatun Cem Günay
<i>Masallar</i>	Italo Calvino

<i>Masallar</i>	La Fontaine
<i>Matarama Kan Doldu Çanakkale</i>	Ali Erkan Kavaklı
<i>Matmazel Noraliya'nın Koltuğu</i>	Peyami Safa
<i>Mavi Kuş</i>	Mustafa Kutlu
<i>Meal</i>	TDV, Muhammed Esed, Hasan Basri Çantay
<i>Medinetü'l Fazıla</i>	Farabî
<i>Mehmed Akif Hüzünlü Bir Yolculuk</i>	Hicran Göze
<i>Mehmet Akif</i>	Nurettin Topçu
<i>Mehmet Akif</i>	Sezai Karakoç
<i>Mehmet Akif Ersoy</i>	Alim Kahraman
<i>Mehmet Akif Ersoy</i>	Mustafa Öztürk
<i>Mekke'ye Giden Yol</i>	Muhammed Esed
<i>Melekler ve Şeytanlar</i>	Dan Brown
<i>Mem u Zin</i>	Ahmed-i Hani
<i>Memleket Hikayeleri</i>	Refik Halid Karay
<i>Memleket Hikayeleri</i>	Ayfer Tunç
<i>Menevşeler Ölmemeli</i>	M. Necati Sepetçioğlu
<i>Mesnevi</i>	Mevlânâ Celâleddîn Rûmî
<i>Mevlana</i>	Sezai Karakoç
<i>Mevlid</i>	Süleyman Çelebi
<i>Midak Sokağı</i>	Necip Mahfuz
<i>Middlemarch</i>	George Eliot
<i>Minyeli Abdullah</i>	Hekimoğlu İsmail
<i>Misalli Büyük Türkçe Sözlük</i>	İlhan Ayverdi
<i>Moby Dick</i>	Herman Melville
<i>Modern Dünyanın Bunalımı</i>	René Guénon
<i>Monte Kristo Kontu</i>	Alexandre Dumas
<i>Mor Salkımlı Ev</i>	Halide Edip Adıvar
<i>Mücahitler</i>	Özker Yaşın
<i>Mülksüzler</i>	Ursula K. Le Guin
<i>Mürekkep Dünya</i>	Cornelia Caroline Funke
<i>Müslümanca Yaşamak Üzerine Denemeler</i>	Rasim Özdenören
<i>Müslümanların Tarihi</i>	İhsan Süreyya Sırma
<i>Müşahedat</i>	Ahmet Mithat Efendi
<i>Naima</i>	Asaf Halet Çelebi
<i>Nar Ağacı</i>	Nazan Bekiroğlu
<i>Nasreddin Hoca Fıkraları</i>	Anonim
<i>Nora Bir Bebek Evi</i>	Henrik Ibsen

<i>Nortre Dame'in Kamburu</i>	Victor Hugo
<i>Oblomov</i>	Ivan Gonçarov
<i>Od</i>	İskender Pala
<i>Oğuz Kaan Destanı</i>	Anonim
<i>Okçu'nun Yolu</i>	Paulo Coelho
<i>Olasılıksız</i>	Adam Fawer
<i>Onlar da İnsandı</i>	Cengiz Dağcı
<i>Orhun Abideleri</i>	Bilge Kağan
<i>Osman</i>	Ayfer Tunç
<i>Osmancık</i>	Tarık Buğra
<i>Osmanlı Coğrafyasına Yolculuk</i>	Haluk Dursun
<i>Osmanlı Tarihi</i>	Lamartine
<i>Otomatik Portakal</i>	Anthony Burgess
<i>Otuz Beş Yaş</i>	Cahit Sıtkı Tarancı
<i>Öğrenmeyi Öğrenmek</i>	Altay Can Meriç
<i>Ölü Ozanlar Derneği</i>	Nancy H. Kleinbaum
<i>Ölümler Eviden Anılar</i>	Fyodor Dostoyevski
<i>Ömürden Sayfalar</i>	Bahtiyar Vahapzade
<i>Öteki</i>	Fyodor Dostoyevski
<i>Ötüken Türkçe Sözlük</i>	Yaşar Çağbayır
<i>Öykü Ağacı</i>	Ali Haydar Haksal
<i>Öyküler</i>	Italo Calvino
<i>Özgürlüğe Kaçışım</i>	Aliya İzzetbegoviç
<i>Pak İnsanlar Ülkesinde</i>	Kenize Murat
<i>Palto</i>	Nikolay Gogol
<i>Parasız Yatılı</i>	Fürüzan
<i>Perç Efsaneleri Serisi</i>	Barış Müstecaplıoğlu
<i>Petersburg Öyküleri</i>	Nikolay Gogol
<i>Peygamberin Aynaları</i>	Ali Ural
<i>Portakal Bahçeleri</i>	Cemal Şakar
<i>Puslu Kıtalar Atlası</i>	İhsan Oktay Anar
<i>Put Yapımevleri</i>	Nuri Pakdil
<i>Rahmet Peygamberi</i>	Nedvi
<i>Reis Bey</i>	Necip Fazıl Kısakürek
<i>Resimli ve Haritalı Osmanlı Tarihi</i>	Ahmet Rasim
<i>Robinson Cruose</i>	Daniel Defoe
<i>Romeo ve Juliet</i>	William Shakespeare
<i>Ruh Adam</i>	Hüseyin Nihal Atsız

<i>Ruhum Gibidir İşbu Kitap</i>	Hümeyra Yabar
<i>Rübailer</i>	Ömer Hayyam
<i>Rüzgar Bizi Götürecek</i>	Furuğ Ferruhzad
<i>Rüzgar Gibi Geçti</i>	Margaret Mitchell
<i>Rüzgarın Şarkısını Dinle</i>	Haruki Murakami
<i>Saatleri Ayarlama Enstitüsü</i>	Ahmet Hamdi Tanpınar
<i>Safahat</i>	Mehmet Âkif Ersoy
<i>Sahipkırın</i>	Hasan Aycın
<i>Sanatçının Bir Genç Adam Olarak Portresi</i>	James Joyce
<i>Satranç</i>	Stefan Zweig
<i>Satranç Oynayan Derviş</i>	Ali Ural
<i>Savaş ve Barış</i>	Lev Tolstoy
<i>Seçilmiş Şiirler</i>	Rainer Maria Rilke
<i>Sefiller</i>	Victor Hugo
<i>Selvi Boylum Al Yazmalım</i>	Cengiz Aytmatov
<i>Semerkant</i>	Amin Maalouf
<i>Sersem Kocanın Kurnaz Karısı</i>	Haldun Taner
<i>Ses ve Öfke</i>	William Faulkner
<i>Sessiz Ev</i>	Orhan Pamuk
<i>Sevincini Bulmak</i>	Mustafa Kutlu
<i>Seyahatname</i>	Evliya Çelebi
<i>Seyrüsefer</i>	Taha Kılınç
<i>Shantaram</i>	Gregory David Roberts
<i>Sherlock Holmes</i>	Arthur Conan Doyle
<i>Silahlara Veda</i>	Ernest Hemingway
<i>Silik Fotoğraflar</i>	Orhan Okay
<i>Simyacı</i>	Paulo Coelho
<i>Sinekli Bakkal</i>	Halide Edip Adivar
<i>Sis</i>	Miguel de Unamuna
<i>Sivil İtaatsizlik</i>	Henry David Thoreau
<i>Siyah Deri Beyaz Maskeler</i>	Frantz Fanon
<i>Sodom ve Gomore</i>	Yakup Kadri Karaosmanoğlu
<i>Sofi'nin Dünyası</i>	Jostein Gaarder
<i>Sokrates'in Savunması</i>	Platon
<i>Son Düzlük</i>	İbrahim Tenekeci
<i>Son Yeniçeri</i>	Reha Çamuroğlu
<i>Stoner</i>	John Williams
<i>Su Kasidesi</i>	Fuzuli

<i>Su Üstüne Yazı Yazmak</i>	Muhyiddin Şekur
<i>Su ve Şûn (Siyavuş'un Ölümü)</i>	Simin Danişver
<i>Suç ve Ceza</i>	Fyodor Dostoyevski
<i>Sultan Hamid Düşerken</i>	Nahid Sırrı Örik
<i>Sultanı Öldürmek</i>	Ahmet Ümit
<i>Suskunlar</i>	İhsan Oktay Anar
<i>Sürgün Gezegeni</i>	Ursula K. Le Guin
<i>Şah ve Sultan</i>	İskender Pala
<i>Şato</i>	Franz Kafka
<i>Şehir Fotoğrafları</i>	Beşir Ayvazoğlu
<i>Şehir Mektupları</i>	Ahmet Rasim
<i>Şehname</i>	Firdevsi
<i>Şeker Portakalı</i>	José Mauro de Vasconcelos
<i>Şeytankaya Tılsımı</i>	Ahmet Mithat Efendi
<i>Şık</i>	Hüseyin Rahmi Gürpınar
<i>Şiirler</i>	Yunus Emre
<i>Şiirler</i>	Bahtiyar Vahapzade
<i>Şiirler</i>	Cahit Zarifoğlu
<i>Şiirler</i>	Ziya Osman Seba
<i>Şiirler</i>	Erdem Bayazıt
<i>Şiirler</i>	Arthur Rimbaud
<i>Şiirlerinden Örnekler</i>	Faki-yi Teyran
<i>Takvim Yırtıkları</i>	Hüseyin Su
<i>Talebe</i>	Tara Westover
<i>Tanrısız Gençlik</i>	Ödön von Horváth
<i>Tanturalı Kadın</i>	Radva Aşur
<i>Taras Bulba</i>	Nikolay Gogol
<i>Taşralı</i>	Nurettin Topçu
<i>Tek Kişilik Şehir</i>	Behiç Ak
<i>Teneke Trompet</i>	Gunter Grass
<i>Tılsımlı Deri</i>	Balzac
<i>Tırmanma Şeridi</i>	Sadık Yalsızuçanlar
<i>Toprağımızın Kokusu</i>	Kenize Murat
<i>Turgut Reis</i>	Cevat Şakir Kabaağaçlı
<i>Tutunamayanlar</i>	Oğuz Atay
<i>Türk Devlet Felsefesi</i>	Mehmet Niyazi Özdemir
<i>Türk Devletleri ve Tarih Atlası</i>	Azmi Özcan
<i>Türk Dünyası Şiir Antolojisi</i>	

<i>Türk Tarih Felsefesi</i>	Mehmed Niyazi Özdemir
<i>Türkçenin Sırları</i>	Nihat Sami Banarlı
<i>Türkistan Türkistan</i>	Yavuz Bülent Bakiler
<i>Türkler</i>	Erol Güngör
<i>Türklerin Sherlock Holmes'ü Amanvermez Avni</i>	Ebüsüreyya Sami
<i>Türküler-Şiirler</i>	Evdale Zeynike
<i>Uçurtma Avcısı</i>	Khaled Hosseini
<i>Uçuş Denemeleri</i>	İbrahim Tenekeci
<i>Ulysses</i>	James Joyce
<i>Uygarlığın Batışı</i>	Amin Maalouf
<i>Uzun Beyaz Bulut Gelibolu</i>	Buket Uzuner
<i>Uzun Çarşının Uluları</i>	Mithat Enç
<i>Uzun Hikâye</i>	Mustafa Kutlu
<i>Üç Anadolu Efsanesi</i>	Yaşar Kemal
<i>Üç Beş Kişi</i>	Adalet Ağaoğlu
<i>Üç Büyük Usta: Balzac, Dickens, Dostoyevski</i>	Stefan Zweig
<i>Üç İstanbul</i>	Mithat Cemal Kuntay
<i>Üç Mesele</i>	İsmet Özel
<i>Üç Nesil Üç Hayat</i>	Refik Halit Karay
<i>Üç Örnek Öykü ve Bir Önsöz</i>	Miguel de Unamuna
<i>Üç Silahşörler</i>	Alexandre Dumas
<i>Üçler Yediler Kırklar</i>	Sadullah Gülten
<i>Üsküdar'da Bir Attar Dükkanı</i>	Ahmed Yüksel Özemre
<i>Üsküp Dilencileri</i>	Kim Mehmeti
<i>Üyge Tabı Eve Doğru</i>	Ayaz İshaki
<i>Vadideki Zambak</i>	Balzac
<i>Vakıf</i>	Isaac Asimov
<i>Var Olmak</i>	Nurettin Topçu
<i>Veba</i>	Albert Camus
<i>Vicdan Zorbalığı Karşı</i>	Stefan Zweig
<i>Walden Gölü</i>	Henry David Thoreau
<i>Yaban</i>	Yakup Kadri Karaosmanoğlu
<i>Yabancı</i>	Albert Camus
<i>Yalnızız</i>	Peyami Safa
<i>Yanılmışım Tanrı Varmış</i>	Antony Flew
<i>Yaseminler Tüter mi Hâlâ</i>	Alev Alatlı
<i>Yaşamak</i>	Cahit Zarifoğlu

<i>Yaşamak Öldürür Beni</i>	Necmettin Evci
<i>Yaşar Ne Yaşar Ne Yaşamaz</i>	Aziz Nesin
<i>Yaşayan Ölü</i>	Samiha Ayverdi
<i>Yaşlı Adam ve Deniz</i>	Ernest Hemingway
<i>Yavaşla</i>	Kemal Sayar
<i>Yazmak Eylemi</i>	Ferit Edgü
<i>Yeraltından Notlar</i>	Fyodor Dostoyevski
<i>Yerdeniz Üçlemesi</i>	Ursula K. Le Guin
<i>Yetenekliler Dünyası</i>	Philip K. Dick
<i>Yılanı Öldürseler</i>	Yaşar Kemal
<i>Yılkı Atı</i>	Abbas Sayar
<i>Yirmi Aşk Şiiri ve Bir Umutsuz Şarkı</i>	Pablo Neruda
<i>Yitik Cennet</i>	Sezai Karakoç
<i>Yol Ayrımı</i>	Kemal Tahir
<i>Yollar Dönüşe Gider</i>	Nurullah Genç
<i>Yorgun Savaşçı</i>	Kemal Tahir
<i>Yunus Emre</i>	Sezai Karakoç
<i>Yusuf ile Züleyha</i>	Nazan Bekiroğlu
<i>Yusuf ve Kardeşleri</i>	Thomas Mann
<i>Yusuf ve Züleyha</i>	Anonim
<i>Yüz Aşk Sonesi</i>	Pablo Neruda
<i>Yüzbaşının Kızı</i>	Aleksandr Puşkin
<i>Yüzüklerin Efendisi</i>	R.R. Tolkien
<i>Yüzüncü Ad</i>	Amin Maalouf
<i>Yüzyıllık Yalnızlık</i>	Gabriel García Márquez
<i>Zaman Makinesi</i>	Herbert George Wells
<i>Zamanın Kısa Tarihi</i>	Stephen Hawking
<i>Zeytindağı</i>	Falih Rifkı Atay

Yazar adına göre

Yazar Adı	Kitap Adı
Abbas Sayar	<i>Yılkı Atı</i>
Abdülhak Şinasi Hisar	<i>Boğaziçi Mehtapları</i>
Abdülhak Şinasi Hisar	<i>Boğaziçi Yalıları</i>
Abdülhak Şinasi Hisar	<i>Fahim Bey ve Biz</i>
Abdülhak Şinasi Hisar	<i>Geçmiş Zaman Fıkraları</i>
Abidin Dino	<i>Kısa Hayat Öyküm</i>
Adalet Ağaoğlu	<i>Fikrimin İnce Gülü</i>
Adalet Ağaoğlu	<i>Üç Beş Kişi</i>
Adam Fawer	<i>Empati</i>
Adam Fawer	<i>Olasılıksız</i>
Agatha Christie	<i>Doğu Ekspresinde Cinayet</i>
Ahmed Yesevi	<i>Divan-ı Hikmet</i>
Ahmed Yüksel Özemre	<i>Üsküdar'da Bir Attar Dükkanı</i>
Ahmed-i Hani	<i>Mem u Zin</i>
Ahmet Hamdi Tanpınar	<i>Beş Şehir</i>
Ahmet Hamdi Tanpınar	<i>Saatleri Ayarlama Enstitüsü</i>
Ahmet Haşim	<i>Bize Göre</i>
Ahmet Hikmet Müftüoğlu	<i>Çağlayanlar</i>
Ahmet Hikmet Müftüoğlu	<i>Gönül Hanım</i>
Ahmet Mithat Efendi	<i>Müşahadat</i>
Ahmet Mithat Efendi	<i>Şeytankaya Tılsımı</i>
Ahmet Rasim	<i>Resimli ve Haritalı Osmanlı Tarihi</i>
Ahmet Rasim	<i>Şehir Mektupları</i>
Ahmet Turan Oflazoğlu	<i>Cem Sultan</i>
Ahmet Turan Oflazoğlu	<i>III. Selim; Kılıç ve Ney</i>
Ahmet Ümit	<i>Bab-ı Esrar</i>
Ahmet Ümit	<i>Beyoğlu Rapsodisi</i>
Ahmet Ümit	<i>İstanbul Hatırası</i>
Ahmet Ümit	<i>Sultanı Öldürmek</i>
Alaettin Özdenören	<i>Bütün Şiirleri</i>
Alain de Botton	<i>Felsefenin Tesellisi</i>
Albert Camus	<i>Veba</i>
Albert Camus	<i>Yabancı</i>
Aldous Huxley	<i>Kalıcı Felsefe</i>
Aleksandr Puşkin	<i>Yüzbaşının Kızı</i>
Alev Alatlı	<i>Yaseminler Tüter mi Hâlâ</i>

Alex Haley	<i>Malcom X</i>
Alex Honnold	<i>Duvarıda Tek Başına</i>
Alexandre Dumas	<i>Kamelyalı Kadın</i>
Alexandre Dumas	<i>Monte Kristo Kontu</i>
Alexandre Dumas	<i>Üç Silahşörlere</i>
Alexis Carrel	<i>İnsan Denen Meçhul</i>
Ali Erkan Kavaklı	<i>Matarama Kan Doldu Çanakkale</i>
Ali Fuad Başgil	<i>Gençlerle Başbaşa</i>
Ali Haydar Haksal	<i>Anzelha ile İbrahim</i>
Ali Haydar Haksal	<i>Kapıda Bir Çift Ayakkabı</i>
Ali Haydar Haksal	<i>Öykü Ağacı</i>
Ali Muhammed-i Efgani	<i>Ahu Hanım'ın Kocası</i>
Ali Satan	<i>100 Soruda Milli Mücadele</i>
Ali Ural	<i>Bisiklet Dersleri</i>
Ali Ural	<i>Güneşimin Önünden Çekil</i>
Ali Ural	<i>Peygamberin Aynaları</i>
Ali Ural	<i>Satranç Oynayan Derviş</i>
Alim Kahraman	<i>Mehmet Akif Ersoy</i>
Aliya İzzetbegoviç	<i>Doğu ve Batı Arasında İslam</i>
Aliya İzzetbegoviç	<i>İslam Deklarasyonu</i>
Aliya İzzetbegoviç	<i>Özgürlüğe Kaçışım</i>
Alphonse Daudet	<i>Değirmenimden Masallar</i>
Alphonse Daudet	<i>Küçük Şey</i>
Altay Can Meriç	<i>Öğrenmeyi Öğrenmek</i>
Amin Maalouf	<i>Afrikalı Leo</i>
Amin Maalouf	<i>Doğunun Limanları</i>
Amin Maalouf	<i>Semerkant</i>
Amin Maalouf	<i>Uygarlığın Batışı</i>
Amin Maalouf	<i>Yüzüncü Ad</i>
André Gide	<i>Dar Kapı</i>
Anne Frank	<i>Anne Frank'ın Hatıra Defteri</i>
Annie Ernaux	<i>Babamın Yeri</i>
Anonim	<i>Anadolu Efsaneleri</i>
Anonim	<i>Arzu ile Kamber</i>
Anonim	<i>Aşık Kerem</i>
Anonim	<i>Battalname</i>
Anonim	<i>Ferhat ile Şirin</i>
Anonim	<i>Hz. Ali Cenkleri</i>

Anonim	<i>Karagöz ile Hacivat</i>
Anonim	<i>Kerem ile Aslı</i>
Anonim	<i>Köroğlu</i>
Anonim	<i>Nasreddin Hoca Fıkraları</i>
Anonim	<i>Yusuf ve Züleyha</i>
Anonim	<i>Oğuz Kaan Destanı</i>
Anthony Burgess	<i>Otomatik Portakal</i>
Antoine de Saint-Exupéry	<i>Küçük Prens</i>
Anton Çehov	<i>Altıncı Koşuş</i>
Antony Flew	<i>Yanılmışım Tanrı Varmış</i>
Arap edebiyatı	<i>Binbir Gece Masalları</i>
Arif Akpınar	<i>Kardan Kanatlar</i>
Arif Nihat Asya	<i>Bu Bayrak Rüzgar Bekliyor</i>
Arif Nihat Asya	<i>Dualar ve Aminler</i>
Arthur C. Clarke	<i>2001: Bir Uzay Destanı</i>
Arthur Conan Doyle	<i>Sherlock Holmes</i>
Arthur Miller	<i>Cadı Kazanı</i>
Arthur Rimbaud	<i>Şiirler</i>
Asaf Halet Çelebi	<i>Bütün Şiirleri</i>
Asaf Halet Çelebi	<i>Naima</i>
Ayaz İshaki	<i>Üyge Taba Eve Doğru</i>
Ayfer Tunç	<i>Memleket Hikayeleri</i>
Ayfer Tunç	<i>Osman</i>
Ayşe Şasa	<i>Bir Ruh Macerası</i>
Ayşe Şasa	<i>Delilik Ülkesinden Notlar</i>
Aziz Nesin	<i>Yaşar Ne Yaşar Ne Yaşamaz</i>
Azmi Özcan	<i>Türk Devletleri ve Tarih Atlası</i>
Bahaeddin Özkıışı	<i>Köse Kadı</i>
Bahtiyar Vahapzade	<i>Ömürden Sayfalar</i>
Bahtiyar Vahapzade	<i>Şiirler</i>
Balzac	<i>Eugenie Grandet</i>
Balzac	<i>Tılsımlı Deri</i>
Balzac	<i>Vadideki Zambak</i>
Barış Müstecaplıoğlu	<i>Perg Efsaneleri Serisi</i>
Baudelaire	<i>Elem Çiçekleri</i>
Behiç Ak	<i>Tek Kişilik Şehir</i>
Bekir Topaloğlu	<i>İslam Tarihinden Yapraklar</i>
Beşir Ayvazoğlu	<i>Aşk Estetiği</i>

Beşir Ayvazoğlu	<i>Defterimde 40 Suret</i>
Beşir Ayvazoğlu	<i>Güller Kitabı</i>
Beşir Ayvazoğlu	<i>Şehir Fotoğrafları</i>
Beydabâ	<i>Kelile ve Dimne</i>
Bilge Kağan	<i>Orhun Abideleri</i>
Buket Uzuner	<i>Uzun Beyaz Bulut Gelibolu</i>
Cahit Sıtkı Tarancı	<i>Otuz Beş Yaş</i>
Cahit Zarifoğlu	<i>Bir Değirmendir Bu Dünya</i>
Cahit Zarifoğlu	<i>Şiirler</i>
Cahit Zarifoğlu	<i>Yaşamak</i>
Cemal Şakar	<i>Portakal Bahçeleri</i>
Cemil Meriç	<i>Bu Ülke</i>
Cengiz Aytmatov	<i>Beyaz Gemi</i>
Cengiz Aytmatov	<i>Gün Olur Asra Bedel</i>
Cengiz Aytmatov	<i>Selvi Boylum Al Yazmalım</i>
Cengiz Dağcı	<i>Korkunç Yıllar</i>
Cengiz Dağcı	<i>Onlar da İnsandı</i>
Cevat Şakir Kabaağaçlı	<i>Aganta Burina Burinata</i>
Cevat Şakir Kabaağaçlı	<i>Turgut Reis</i>
Charles Dickens	<i>Büyük Umutlar</i>
Charles Dickens	<i>İki Şehrin Hikayesi</i>
Charlotte Brontë	<i>Jane Eyre</i>
Chinua Achebe	<i>Halk Adamı</i>
Cornelia Caroline Funke	<i>Mürekkep Dünya</i>
Cumali Sever	<i>Kahramanlık Hikayeleriyle İstiklal Marşı</i>
D. Mehmet Doğan	<i>Batılılaşma İhaneti</i>
D. Mehmet Doğan	<i>Doğan Büyük Türkçe Sözlük</i>
D. Mehmet Doğan	<i>Kelimelerin Seyir Defteri</i>
Dan Brown	<i>Da Vinci Şifresi</i>
Dan Brown	<i>Melekler ve Şeytanlar</i>
Daniel Defoe	<i>Robinson Cruose</i>
Dante Alleghari	<i>İlahi Komedyası</i>
Dede Korkut	<i>Dede Korkut Hikayeleri</i>
Derleme	<i>Dergah Hikayeleri Güldestesi</i>
Derleme	<i>Dergah Şiirleri Güldestesi</i>
Derleme	<i>Dünya Edebiyatından Öyküler 1-2</i>
Derleme	<i>Gece Uçuşları</i>
Ebüsüreyya Sami	<i>Türklerin Sherlock Holmes'ü Amanvermez Avni</i>

Edgar Allan Poe	<i>Kara Kedi ve öyküler</i>
Edmond Rostand	<i>Cyrano de Bergerac</i>
Eflatun Cem Günay	<i>Masallar</i>
Emile Zola	<i>Hayvanlaşan İnsan</i>
Emine Işınso	<i>Azap Toprakları</i>
Emine Işınso	<i>Bir Ben Vardır Bende Benden İçeri</i>
Emine Işınso	<i>Çiçekler Büyür</i>
Erdem Bayazıt	<i>Şiirler</i>
Erhan Afyoncu	<i>Herkes İçin Kısa Osmanlı Tarihi</i>
Erich Maria Remarque	<i>Garp Cephesinde Yeni Bir Şey Yok</i>
Ernest Hemingway	<i>Çanlar Kimin İçin Çalıyor</i>
Ernest Hemingway	<i>Silahlara Veda</i>
Ernest Hemingway	<i>Yaşlı Adam ve Deniz</i>
Erol Güngör	<i>Türkler</i>
Erol Özbilgen	<i>Bütün Yönleriyle Osmanlı Adâb-ı Osmânî</i>
Ersin Nazif Gürdoğan	<i>Hicaz'dan Endülüs'e</i>
Eugène Ionesco	<i>Gergedan</i>
Evdale Zeynike	<i>Türküler-Şiirler</i>
Evliya Çelebi	<i>Seyahatname</i>
Faki-yi Teyran	<i>Şiirlerinden Örnekler</i>
Falih Rıfki Atay	<i>Bizim Akdeniz</i>
Falih Rıfki Atay	<i>Zeytindağı</i>
Farabî	<i>Medinetü'l Fazıla</i>
Faruk Nafiz Çamlıbel	<i>Han Duvarları</i>
Federico García Lorca	<i>Kanlı Düğün</i>
Ferda Argon	<i>Dedem Mehmet Âkif</i>
Feri Lainscek	<i>Çiçekler Kimin İçin Açıyor</i>
Ferîdüddin Attâr	<i>Mantıku't Tayr</i>
Ferit Edgü	<i>Yazmak Eylemi</i>
Filibeli Ahmet Hilmi	<i>Â'mâk-ı Hayal</i>
Firdevsi	<i>Şehname</i>
Forrest Carter	<i>Küçük Ağacın Eğitimi</i>
Frank Herbert	<i>Dune</i>
Frantz Fanon	<i>Siyah Deri Beyaz Maskeler</i>
Franz Kafka	<i>Babaya Mektup</i>
Franz Kafka	<i>Bir Kardeş Cinayeti</i>
Franz Kafka	<i>Ceza Kolonisi</i>
Franz Kafka	<i>Dava</i>

Franz Kafka	<i>Dönüşüm</i>
Franz Kafka	<i>Şato</i>
Fuat Sezgin	<i>Bilim Tarihi Sohbetleri</i>
Furuğ Ferruhzad	<i>Rüzgar Bizi Götürecek</i>
Fuzuli	<i>Su Kasidesi</i>
Fürüzan	<i>Parasız Yatılı</i>
Fyodor Dostoyevski	<i>Beyaz Geceler</i>
Fyodor Dostoyevski	<i>Budala</i>
Fyodor Dostoyevski	<i>Ezilenler</i>
Fyodor Dostoyevski	<i>Karamazov Kardeşler</i>
Fyodor Dostoyevski	<i>Kumarbaz</i>
Fyodor Dostoyevski	<i>Ölümler Evinden Anılar</i>
Fyodor Dostoyevski	<i>Öteki</i>
Fyodor Dostoyevski	<i>Suç ve Ceza</i>
Fyodor Dostoyevski	<i>Yeraltından Notlar</i>
Gabriel García Márquez	<i>Kırmızı Pazartesi</i>
Gabriel García Márquez	<i>Kolera Günlerinde Aşk</i>
Gabriel García Márquez	<i>Yüzyıllık Yalnızlık</i>
Gazali	<i>Ey Oğul</i>
George Eliot	<i>Middlemarch</i>
George Orwell	<i>1984</i>
George Orwell	<i>Hayvan Çiftliği</i>
Gregory David Roberts	<i>Shantaram</i>
Grigoriy Petrov	<i>Beyaz Zambaklar Ülkesinde</i>
Grimm Kardeşler	<i>Grimm Kardeşler Masalları</i>
Gulam Hüseyin Saedi	<i>Bayel Ağaçları</i>
Gunter Grass	<i>Teneke Trompet</i>
Gustave Flaubert	<i>Madam Bovary</i>
Guy de Maupassant	<i>Ay Işığı</i>
Guy de Maupassant	<i>Gezgin Satıcı</i>
Haldun Taner	<i>Keşanlı Ali Destanı</i>
Haldun Taner	<i>Sersem Kocanın Kurnaz Karısı</i>
Halide Edip Adivar	<i>Ateşten Gömlek</i>
Halide Edip Adivar	<i>Mor Salkımlı Ev</i>
Halide Edip Adivar	<i>Sinekli Bakkal</i>
Halide Nusret Zorlutuna	<i>Benim Küçük Dostlarım</i>
Halil Cibran	<i>Ermiş</i>
Halime Toros	<i>Asya'nın Kandilleri</i>

Halit Ziya Uşaklıgil	<i>Kırık Hayatlar</i>
Haluk Dursun	<i>Gençlere Hayat Bilgisi</i>
Haluk Dursun	<i>Gençlerle Hayatın Coğrafyasını Keşfetmek</i>
Haluk Dursun	<i>İstanbul'da Yaşama Sanatı</i>
Haluk Dursun	<i>Osmanlı Coğrafyasına Yolculuk</i>
Hans Christian Andersen	<i>Andersen'den Masallar</i>
Harper Lee	<i>Bülbülü Öldürmek</i>
Haruki Murakami	<i>Birinci Tekil Şahıs</i>
Haruki Murakami	<i>İmkansızın Şarkısı</i>
Haruki Murakami	<i>Rüzgarın Şarkısını Dinle</i>
Hasan Aycın	<i>Esrarname</i>
Hasan Aycın	<i>Sahipkiran</i>
Hekimoğlu İsmail	<i>Minyeli Abdullah</i>
Henrik Ibsen	<i>Bir Halk Düşmanı</i>
Henrik Ibsen	<i>Nora Bir Bebek Evi</i>
Henry David Thoreau	<i>Sivil İtaatsizlik</i>
Henry David Thoreau	<i>Walden Gölü</i>
Henry James	<i>Bir Kadının Portresi</i>
Herbert George Wells	<i>Zaman Makinesi</i>
Herman Melville	<i>Moby Dick</i>
Hermann Hesse	<i>Bozkırkurdu</i>
Hermann Hesse	<i>Doğuya Yolculuk</i>
Hicran Göze	<i>Mehmed Akif Hüzünlü Bir Yolculuk</i>
Hikmet Özdemir	<i>Atatürk</i>
Homeros	<i>İlyada, Odyseia</i>
Honoré de Balzac	<i>Goriot Baba</i>
Hümeýra Yabar	<i>Ruhum Gibidir İşbu Kitap</i>
Hüseyin Nihal Atsız	<i>Bozkurtlar</i>
Hüseyin Nihal Atsız	<i>Ruh Adam</i>
Hüseyin Rahmi Gürpınar	<i>Şık</i>
Hüseyin Su	<i>Ağılı Ağılı</i>
Hüseyin Su	<i>Gülşefdeli Yemeni</i>
Hüseyin Su	<i>Takvim Yırtıkları</i>
Ian Dallas	<i>Gariplerin Kitabı</i>
Isaac Asimov	<i>Ben Robot</i>
Isaac Asimov	<i>Vakıf</i>
Italo Calvino	<i>Ağaca Tüneyen Baron</i>
Italo Calvino	<i>Masallar</i>

Italo Calvino	Öyküler
Ivan Gonçarov	Oblomov
Ivan Turgenyev	Babalar ve Oğullar
Ivo Andrić	Drina Köprüsü
İbn Hazm	Güvercin Gerdanlığı
İbni Sina	En-Necat
İbrahim Tenekeci	Son Düzlük
İbrahim Tenekeci	Uçuş Denemeleri
İhsan Fazlıoğlu	Akıllı Türk Makul Tarih
İhsan Oktay Anar	Amat
İhsan Oktay Anar	Efrasiyab'ın Hikâyeleri
İhsan Oktay Anar	Puslu Kıtalar Atlası
İhsan Oktay Anar	Suskunlar
İhsan Süreyya Sırma	Müslümanların Tarihi
İlber Ortaylı	İlber Ortaylı Seyahatnamesi
İlber Ortaylı	İmpartorluğun En Uzun Yüzyılı
İlhan Ayverdi	Misalli Büyük Türkçe Sözlük
İskender Pala	Bülbülün Kırk Şarkısı
İskender Pala	İki Dirhem Bir Çekirdek
İskender Pala	Katre-i Matem
İskender Pala	Leyla ile Mecnun
İskender Pala	Od
İskender Pala	Şah ve Sultan
İsmail Güleç	Başımından Geçmeyen Hikayeler
İsmail Hakkı Aydın	Beyin Sizensiz
İsmet Özel	Desem Öldürürler Demesem Öldüm
İsmet Özel	Erbain
İsmet Özel	Üç Mesele
İvan Turgenyev	İlk Aşk
Jack London	Beyaz Diş
Jack London	Denizin Çağırısı
James Joyce	Sanatçının Bir Genç Adam Olarak Portresi
James Joyce	Ulysses
Jane Austen	Gurur ve Önyargı
Jerome David Salinger	Çavdar Tarlasında Çocuklar
Joanne Kathleen Rowling	Harry Potter Serisi
Johann Wolfgang von Goethe	Faust
Johann Wolfgang von Goethe	Genç Werther'in Acıları

John Milton	<i>Kaybolmuş Cennet</i>
John Steinbeck	<i>Fareler ve İnsanlar</i>
John Steinbeck	<i>Gazap Üzümleri</i>
John Steinbeck	<i>İnci</i>
John Williams	<i>Stoner</i>
Jorge Luis Borges	<i>Alçaklığın Evrensel Tarihi</i>
Jorge Luis Borges	<i>Alef</i>
José Mauro de Vasconcelos	<i>Şeker Portakalı</i>
José Saramago	<i>Kabik</i>
José Saramago	<i>Körlük</i>
Jostein Gaarder	<i>Sofi'nin Dünyası</i>
Jules Verne	<i>80 Günde Devrialem</i>
Jules Verne	<i>Denizler Altında Yirmi Bin Fersah</i>
Julia Sena Yamanoğlu	<i>İki Dünya Arasında</i>
Kemal Sayar	<i>Başı Sınıklar İçin Kılavuz</i>
Kemal Sayar	<i>Yavaşla</i>
Kemal Tahir	<i>Devlet Ana</i>
Kemal Tahir	<i>Esir Şehrin İnsanları</i>
Kemal Tahir	<i>Kurt Kanunu</i>
Kemal Tahir	<i>Yol Ayrımı</i>
Kemal Tahir	<i>Yorgun Savaşçı</i>
Kenize Murat	<i>Pak İnsanlar Ülkesinde</i>
Kenize Murat	<i>Toprağımızın Kokusu</i>
Khaled Hosseini	<i>Bin Muhteşem Güneş</i>
Khaled Hosseini	<i>Uçurtma Avcısı</i>
Kim Mehmeti	<i>Üsküp Dilencileri</i>
Knut Hamsun	<i>Açlık</i>
Kul Mustafa	<i>Genç Osman Destanı</i>
La Fontaine	<i>Masallar</i>
Lamartine	<i>Osmanlı Tarihi</i>
Latife Tekin	<i>Berci Kristin Çöp Masalları</i>
Lev Tolstoy	<i>Hacı Murat</i>
Lev Tolstoy	<i>İvan İlyiç'in Ölümü</i>
Lev Tolstoy	<i>Savaş ve Barış</i>
M. Necati Sepeçioğlu	<i>Abdürrezzak Efendi</i>
M. Necati Sepeçioğlu	<i>Kilit</i>
M. Necati Sepeçioğlu	<i>Menevşeler Ölmemeli</i>
M. Yaşar Kandemir	<i>Gençler İçin Peygamberimizin Hayatı</i>

Mahmud Erol Kılıç	<i>Anadolu'nun Ruhı</i>
Mahmud Erol Kılıç	<i>Evvele Yolculuk</i>
Mahmud Erol Kılıç	<i>Hayatın Satır Araları</i>
Mahmut Kaya	<i>İslami Edebiyatta Şaheserler</i>
Maksim Gorki	<i>Ana</i>
Marcel Proust	<i>Kayıp Zamanın İzinde Serisi</i>
Marcus Aurelius	<i>Kendime Düşünceler</i>
Margaret Mitchell	<i>Rüzgar Gibi Geçti</i>
Mario Vargas Llosa	<i>Kent ve Köpekler</i>
Mark Twain	<i>Huckleberry Finn</i>
Martin Lings	<i>Hz. Muhammed'in Hayatı</i>
Matt Haig	<i>Gece Yarısı Kütüphanesi</i>
Matt Haig	<i>İnsanlar</i>
Mehmed Niyazi Özdemir	<i>Çanakkale Mahşeri</i>
Mehmed Niyazi Özdemir	<i>Dâhiler ve Deliler</i>
Mehmed Niyazi Özdemir	<i>Türk Tarih Felsefesi</i>
Mehmet Âkif Ersoy	<i>Safahat</i>
Mehmet Akif İnan	<i>Aydınlar Batı ve Biz</i>
Mehmet Akif İnan	<i>Hicret ve Tenha Sözler</i>
Mehmet Niyazi Özdemir	<i>Türk Devlet Felsefesi</i>
Melih Cevdet Anday	<i>Aylaklar</i>
Memduh Şevket Esendal	<i>İhtiyar Çilingir</i>
Memet Fuat	<i>Çağdaş Türk Şiiri Antolojisi</i>
Meša Selimović	<i>Derviş ve Ölüm</i>
Mevlânâ Celâleddîn Rûmî	<i>Mesnevi</i>
Michael Ende	<i>Bitmeyecek Öykü</i>
Miguel de Cervantes	<i>Don Kişot</i>
Miguel de Unamuna	<i>Sis</i>
Miguel de Unamuna	<i>Üç Örnek Öykü ve Bir Önsöz</i>
Mithat Cemal Kuntay	<i>Üç İstanbul</i>
Mithat Enç	<i>Bitmeyen Gece</i>
Mithat Enç	<i>Uzun Çarşının Uluları</i>
Molière	<i>Cimri</i>
Montaigne	<i>Denemeler</i>
Muhammed Ali	<i>Kelebeğin Ruhı</i>
Muhammed Ali Cemalzade	<i>Bir Varmış Bir Yokmuş</i>
Muhammed Esed	<i>Mekke'ye Giden Yol</i>
Muhammed Hamidullah	<i>İslam Peygamberi</i>

Muhyiddin Şekur	<i>Su Üstüne Yazı Yazmak</i>
Murathan Mungan	<i>Büyümenin Türkçe Tarihi</i>
Mustafa Alican	<i>Malazgirt Günlükleri</i>
Mustafa Çiftçi	<i>Bozkırda 66</i>
Mustafa Kutlu	<i>Mavi Kuş</i>
Mustafa Kutlu	<i>Sevincini Bulmak</i>
Mustafa Kutlu	<i>Uzun Hikâye</i>
Mustafa Öztürk	<i>Mehmet Akif Ersoy</i>
Müsahipzade Celal	<i>Lale Devri</i>
Nahid Sırrı Örik	<i>Sultan Hamid Düşerken</i>
Nancy H. Kleinbaum	<i>Ölü Ozanlar Derneği</i>
Nazan Bekiroğlu	<i>İsimle Ateş Arasında</i>
Nazan Bekiroğlu	<i>La Sonsuzluk hecesi</i>
Nazan Bekiroğlu	<i>Nar Ağacı</i>
Nazan Bekiroğlu	<i>Yusuf ile Züleyha</i>
Necip Fazıl Kısakürek	<i>Ahşap Konak</i>
Necip Fazıl Kısakürek	<i>Aynadaki Yalan</i>
Necip Fazıl Kısakürek	<i>Bir Adam Yaratmak</i>
Necip Fazıl Kısakürek	<i>Çile</i>
Necip Fazıl Kısakürek	<i>Reis Bey</i>
Necip Mahfuz	<i>Başlangıç ve Son</i>
Necip Mahfuz	<i>Hırsız ve Köpekler</i>
Necip Mahfuz	<i>Midak Sokağı</i>
Necmettin Evci	<i>Yaşamak Öldürür Beni</i>
Nedvi	<i>Kuran'da Adı Geçen Peygamberlerin Hayatı</i>
Nedvi	<i>Rahmet Peygamberi</i>
Neil Gaiman	<i>Amerikan Tanrıları</i>
Neil Gaiman	<i>İskandinav Mitolojisi</i>
Nevevi	<i>Kırk Hadis</i>
Nihat Sami Banarlı	<i>Türkçenin Sırları</i>
Nikolay Gogol	<i>Bir Delinin Hatıra Defteri</i>
Nikolay Gogol	<i>Palto</i>
Nikolay Gogol	<i>Taras Bulba</i>
Nikolay Gogol	<i>Petersburg Öyküleri</i>
Nurettin Topçu	<i>Amerikan Mektupları</i>
Nurettin Topçu	<i>Büyük Fetih</i>
Nurettin Topçu	<i>Mehmet Akif</i>
Nurettin Topçu	<i>Taşralı</i>

Nurettin Topçu	<i>Var Olmak</i>
Nuri Pakdil	<i>Arap Şiiri Güldeste</i>
Nuri Pakdil	<i>Batı Notları</i>
Nuri Pakdil	<i>Put Yapımevleri</i>
Nurullah Genç	<i>Yollar Dönüşe Gider</i>
Oğuz Atay	<i>Bir Bilim Adamının Romanı</i>
Oğuz Atay	<i>Korkuyu Beklerken</i>
Oğuz Atay	<i>Tutunamayanlar</i>
Oktay Sinanoğlu	<i>Bye Bye Türkçe</i>
Orhan Okay	<i>Silik Fotoğraflar</i>
Orhan Pamuk	<i>Benim Adım Kırmızı</i>
Orhan Pamuk	<i>Cevdet Bey ve Oğulları</i>
Orhan Pamuk	<i>Sessiz Ev</i>
Orhan Veli	<i>Bütün Şiirleri</i>
Osman Cemal Kaygılı	<i>Çingeneler</i>
Osman Yüksel Serdengeçti	<i>Mabetsiz Şehir</i>
Ödön von Horváth	<i>Tanrısız Gençlik</i>
Ömer Faruk Dönmez	<i>Hamza</i>
Ömer Hayyam	<i>Rübailer</i>
Ömer Seyfettin	<i>Hikayeler</i>
Özker Yaşın	<i>Mücahitler</i>
Pablo Neruda	<i>Yirmi Aşk Şiiri ve Bir Umutsuz Şarkı</i>
Pablo Neruda	<i>Yüz Aşk Sonesi</i>
Panait Istrati	<i>Baragan'ın Dikenleri</i>
Paulo Coelho	<i>Okçu'nun Yolu</i>
Paulo Coelho	<i>Simyacı</i>
Peyami Safa	<i>Bir Tereddüdün Romanı</i>
Peyami Safa	<i>Dokuzuncu Hariciye Koşuşu</i>
Peyami Safa	<i>Fatih Harbiye</i>
Peyami Safa	<i>Matmazel Noraliya'nın Koltuğu</i>
Peyami Safa	<i>Yalnızız</i>
Philip K. Dick	<i>Yetenekliler Dünyası</i>
Platon	<i>Sokrates'in Savunması</i>
R.R. Tolkien	<i>Hobbit</i>
R.R. Tolkien	<i>Yüzüklerin Efendisi</i>
Radva Aşur	<i>Tanturalı Kadın</i>
Rainer Maria Rilke	<i>Genç Bir Şaire Mektuplar</i>
Rainer Maria Rilke	<i>Malte Laurids Brigge'nin Notları</i>

Rainer Maria Rilke	<i>Seçilmiş Şiirler</i>
Rasim Özdenören	<i>Çok Sesli Bir Ölüm</i>
Rasim Özdenören	<i>Gül Yetiştiren Adam</i>
Rasim Özdenören	<i>Kafa Karıştıran Kelimeler</i>
Rasim Özdenören	<i>Müslümanca Yaşamak Üzerine Denemeler</i>
Ray Bradbury	<i>Mars Yıllıkları</i>
Refik Halid Karay	<i>Memleket Hikayeleri</i>
Refik Halit Karay	<i>Gurbet Hikayeleri</i>
Refik Halit Karay	<i>Üç Nesil Üç Hayat</i>
Reha Çamuroğlu	<i>Son Yeniçeri</i>
René Guénon	<i>Modern Dünyanın Bunalımı</i>
Reşat Nuri Güntekin	<i>Acımak</i>
Richard Bach	<i>Martı Jonathan Livingston</i>
Robert Louis Stevenson	<i>Dr Jekyll ile Bay Hyde</i>
Roger Garaudy	<i>21. Yüzyılda İslâm'ın Dirilişi</i>
Roger Garaudy	<i>İslâm ve İnsanlığın Geleceği</i>
Roger Garaudy	<i>İslam'ın Aynası Camiler</i>
Ruşen Eşref	<i>Damla Damla</i>
Ruşen Eşref	<i>Diyorlar ki</i>
Sabahattin Ali	<i>Hikayeler</i>
Sabahattin Ali	<i>Kuyucaklı Yusuf</i>
Sabahattin Ali	<i>Kürk Mantolu Madonna</i>
Sabahattin Kudret Aksal	<i>Gazoz Ağacı ve Diğer Öyküler</i>
Sabahattin Kudret Aksal	<i>Kahvede Şenlik Var</i>
Sadık Hidayet	<i>Aylak Köpek</i>
Sadık Hidayet	<i>Kör Baykuş</i>
Sadık Yalsızuçanlar	<i>Tırmanma Şeridi</i>
Sâdi	<i>Bostan</i>
Sâdi Şirazi	<i>Gülistan</i>
Sadullah Gülten	<i>Üçler Yediler Kırklar</i>
Safiye Erol	<i>Ciğerdelen</i>
Sait Faik Abasıyanık	<i>Hikayeler</i>
Sait Faik Abasıyanık	<i>Mahalle Kahvesi</i>
Salah Birsal	<i>Boğaziçi Şingir Mingir</i>
Samed Behrengi	<i>Küçük Kara Balık</i>
Samiha Ayverdi	<i>Abide Şahsiyetler</i>
Samiha Ayverdi	<i>Ah Tuna Vah Tuna</i>
Samiha Ayverdi	<i>İbrahim Efendi Konağı</i>

Samih Ayverdi	<i>İstanbul Geceleri</i>
Samih Ayverdi	<i>Mabette Bir Gece</i>
Samih Ayverdi	<i>Yaşayan Ölü</i>
Samuel Beckett	<i>Godot'yu Beklerken</i>
Selim İleri	<i>İlk Gençlik Çağına Öyküler 1-3</i>
Sevinç Çokum	<i>Hilal Görünce</i>
Seyyid Hüseyin Nasr	<i>İnsan ve Tabiat</i>
Sezai Karakoç	<i>Diriliş Neslinin Amentüsü</i>
Sezai Karakoç	<i>Gün Doğmadan</i>
Sezai Karakoç	<i>Hikayeler</i>
Sezai Karakoç	<i>İslam'ın Şiir Anıtlarından Çeviriler</i>
Sezai Karakoç	<i>Mehmet Akif</i>
Sezai Karakoç	<i>Mevlana</i>
Sezai Karakoç	<i>Yitik Cennet</i>
Sezai Karakoç	<i>Yunus Emre</i>
Sigrud Hunke	<i>Avrupa'nın Üzerine Doğan İslam Güneşi</i>
Simin Danişver	<i>Su ve Şûn (Siyavuş'un Ölümü)</i>
Sohrab Sepheri	<i>Bütün Şiirleri</i>
Sösuke Natsukawa	<i>Kitapları Kurtaran Kedi</i>
Stefan Zweig	<i>Acımak</i>
Stefan Zweig	<i>Amok Koşucusu</i>
Stefan Zweig	<i>Bilinmeyen Bir Kadının Mektubu</i>
Stefan Zweig	<i>İnsanlığın Yıldızının Parladığı Anlar</i>
Stefan Zweig	<i>Satranç</i>
Stefan Zweig	<i>Üç Büyük Usta: Balzac, Dickens, Dostoyevski</i>
Stefan Zweig	<i>Vicdan Zorbalığı Karşı</i>
Stephen Covey	<i>Etkili İnsanların 7 Alışkanlığı</i>
Stephen Hawking	<i>Zamanın Kısa Tarihi</i>
Süleyman Çelebi	<i>Mevlid</i>
Süleyman Çolpan	<i>Keçe ve Kündüz</i>
Şehriyar	<i>Heyder Baba'ya Selam</i>
Şevket Rado	<i>Eşref Saat</i>
Şevket Rado	<i>Kerem ile Aslı Türk Halk Hikayeleri</i>
Şeyh Galip	<i>Hüsn ü Aşk</i>
Şule Yüksel Şenler	<i>Huzur Sokağı</i>
Taha Kılınç	<i>Biz Bize</i>
Taha Kılınç	<i>Hatırdalanlar</i>

Taha Kılınç	<i>Kayıp Coğrafyanın İzinde: Doğu Türkistan Seyahatnamesi</i>
Taha Kılınç	<i>Seyrüsefer</i>
Tahsin Yücel	<i>Haney Yaşamalı</i>
Tara Westover	<i>Talebe</i>
Tarık Buğra	<i>Dönemeçte</i>
Tarık Buğra	<i>Küçük Ağa</i>
Tarık Buğra	<i>Osmancık</i>
Tarık Dursun K.	<i>Denizin Kanı</i>
Tarık Tufan	<i>Kekeme Çocuklar Korosu</i>
TDV	<i>İlmihal</i>
TDV	<i>Kuran Yolu</i>
TDV, Muhammed Esed, Hasan Basri Çantay	<i>Meal</i>
Teoman Duralı	<i>Çağdaş İngiliz-Yahudi Medeniyeti</i>
Thomas Mann	<i>Büyülü Dağ</i>
Thomas Mann	<i>Yusuf ve Kardeşleri</i>
Titus Burckhardt	<i>İslam Sanatı: Dil ve Anlam</i>
Truman Capote	<i>Çimen Türküsü</i>
Turgut Cansever	<i>İslam'da Şehir ve Mimari</i>
Turgut Uyar	<i>Büyük Saat</i>
Umberto Eco	<i>Altı Yürüyüşte Romansal Mekanlar</i>
Umberto Eco	<i>Baudolino</i>
Umberto Eco	<i>Efsanevi Yerlerin Tarihi</i>
Umberto Eco	<i>Faucoult Sarkacı</i>
Umberto Eco	<i>Gülün Adı</i>
Umberto Eco	<i>Günlük Yaşamdan Sanata</i>
Ursula K. Le Guin	<i>Mülksüzler</i>
Ursula K. Le Guin	<i>Sürgün Gezegeni</i>
Ursula K. Le Guin	<i>Yerdeniz Üçlemesi</i>
Victor Frankl	<i>İnsanın Anlam Arayışı</i>
Victor Hugo	<i>Hernani</i>
Victor Hugo	<i>Nortre Dame'ın Kamburu</i>
Victor Hugo	<i>Sefiller</i>
Virginia Woolf	<i>Dalgalar</i>
Virginia Woolf	<i>Kendine Ait Bir Oda</i>
Vladimir Bartol	<i>Fedailerin Kalesi Alamut</i>
Wadah Khanfar	<i>İlk Bahar</i>
William Faulkner	<i>Ağustos Işığı</i>

William Faulkner	<i>Döşegimde Ölürlen</i>
William Faulkner	<i>Ses ve Öfke</i>
William Shakespeare	<i>Macbeth</i>
William Shakespeare	<i>Romeo ve Juliet</i>
Yakup Kadri Karaosmanoğlu	<i>Ankara</i>
Yakup Kadri Karaosmanoğlu	<i>Bir Sürgün</i>
Yakup Kadri Karaosmanoğlu	<i>Kıralık Konak</i>
Yakup Kadri Karaosmanoğlu	<i>Sodom ve Gomora</i>
Yakup Kadri Karaosmanoğlu	<i>Yaban</i>
Yaşar Çağbayır	<i>Ötüken Türkçe Sözlük</i>
Yaşar Kemal	<i>Ağrı Dağı Efsanesi</i>
Yaşar Kemal	<i>Çakırcalı Efe</i>
Yaşar Kemal	<i>İnce Memed</i>
Yaşar Kemal	<i>Kuşlar Da Gitti</i>
Yaşar Kemal	<i>Üç Anadolu Efsanesi</i>
Yaşar Kemal	<i>Yılanı Öldürseler</i>
Yavuz Bülent Bakiler	<i>Harman</i>
Yavuz Bülent Bakiler	<i>Türkistan Türkistan</i>
Yılmaz Özakpınar	<i>Bir Medeniyet Teorisi</i>
Yılmaz Öztuna	<i>Dünya Tarihi</i>
Yukio Mishima	<i>Altın Köşk Tapınağı</i>
Yunus Emre	<i>Şiirler</i>
Yusuf Has Hacıp	<i>Kutadgu Bilig</i>
Zadie Smith	<i>İnci Gibi Dişler</i>
Ziya Osman Seba	<i>Şiirler</i>
	<i>Dede Korkut Hikayeleri</i>
	<i>Dünya Şiiri Antolojisi</i>
	<i>Gilgamiş Destanı</i>
	<i>Türk Dünyası Şiir Antolojisi</i>

ÇALIŞTAY FOTOĞRAFLARI

Mehmet Akif İnan

Külliyyatı

*Vefatının 25. Yılında
Rahmetle Anıyoruz.*

“ Niçin okumalı, ne okumalı, nasıl okumalıyız? Bu sorular, Edebiyat öğretmenlerinin, kitaba düşkün nitelikli okurların sıklıkla karşılaştığı sorulardır. Bu sorular bir iyi niyetin, samimiyetin ve buna bağlı bir arayışın tezahürüdür. Anlamayı, kavramayı, yorumlamayı, sorgulamayı sağlayan entelektüel bir kimliğin inşasının en önemli vasıtası kitaplardır. Kitaplar, uzun bir kültürel beslenme geçmişinin semeresi olarak disiplinli, muhtevalı, açık kaynaklardır. Bu tespitin ardına düşen kişi, mezkûr sorulara alacağı cevaplarla entelektüel kimlik inşası sürecinde yolunu kısaltmayı hedefler.

Hacettepe Mahallesi Hamamönü Sokak No: 28 Altındağ/ANKARA
Tel: 0312 324 25 45 Faks: 0312 324 25 46
www.maiv.org.tr | maiv@maiv.org.tr